

SUN TZU
MACHIAVELLI
CLAUSEWITZ
ENGELS

POLİTİK VE ASKERİ SAVAŞ SANATI I

POLİTİK VE ASKERİ SAVAŞ SANATI

I

Politik ve Askeri Savaş Sanatı I
ISBN 978-605-4087-136
İlkeriş Yayınları / Belgesel Kitaplar
Birinci baskı, Kasım 2012, Ankara
212 Sayfa

POLİTİK VE ASKERİ SAVAŞ SANATI

I

ISBN 978-605-4087-136

Politik ve Askeri Savaş Sanatı

I

Bu derlemedeki yazılar, Sun Tzu, *"The Art of War"* (Savaş Sanatı), Niccolò Machiavelli, *"Il Principe"* (Prens), Carl von Clausewitz, *"Die wichtigsten Grundsätze des Kriegführens"* (Savaşın Temel İlkeleri) ve Friedrich Engels, *"Taktik der Infanterie aus den materiellen Ursachen abgeleitet"* (Maddi Nedenlerden Çıkarılmış Piyade Taktiği), Marx-Engels, *Werke*, Band 20, Berlin, 1962'den İlhan Erman tarafından Türkçeye çevrilmiş ve yayına hazırlanmıştır.

Belgesel Kitaplar-6

Birinci baskı

Kasım 2012, Ankara

Baskı: Almina Basım Sanayi Ltd. Şti., Ankara

İlkeriş Yayıncılık

Tuna Caddesi, Çanakçı İşhanı

No: 11/67 Yenışehir/ANKARA

www.ilkeris.com

iletisim@ilkeris.com

İÇİNDEKİLER

SAVAŞ SANATI

Sun Tzu

9

- 9 I. Planlama
- 12 II. Savaşın Yürütülmesi
- 14 III. Saldırı Stratejisi (Savaş Kurnazlığı)
- 17 IV. Taktik Düzenlemeler
- 19 V. Enerji
- 21 VI. Zayıf ve Güçlü Noktalar
- 25 VII. Manevra
- 28 VIII. Taktik Değiştirme
- 30 IX. Ordunun İlerlemesi
- 35 X. Arazi
- 38 XI. Dokuz Durum
- 45 XII. Ateşle Saldırı
- 47 XIII. Casus Kullanmak

PRENS

Niccolò Machiavelli

51

- 53 I. Bölüm – Kaç Çeşit Prenslik Vardır ve Hangi Araçlarla Elde Edilmiştir?
- 53 II. Bölüm – Kalıtsal Prenslikler Üzerine
- 54 III. Bölüm – Karşık Prenslikler Üzerine
- 63 IV. Bölüm – İskender Darius Krallığını Neden Fethetti? Onun Ölümünden Sonra Ardıllarına Karşı Neden Ayaklanmadılar?
- 66 V. Bölüm – İlhak Edilmeden Önce Kendi Yasalarıyla Yaşayan Kentleri ya da Prenslikleri Yönetmenin Yolları Üzerine

68	VI. Bölüm – Bir Prensın Kendi Silahları ve Yeteneğiyle Ele Geçirdiği Yeni Prenslikler Üzerine
72	VII. Bölüm – Başkalarının Silahlarıyla ve Şansla Kazanılan Yeni Prenslikler Üzerine
80	VIII. Bölüm – Ahlaksızlıkla Prenslik Elde Edenler Üzerine
85	IX. Bölüm – Sivil Prenslik Üzerine
88	X. Bölüm – Prensliklerin Gücünün Hangi Yolla Ölçüleceği Üzerine
91	XI. Bölüm – Dinsel Prenslikler Üzerine
94	XII. Bölüm – Kaç Çeşit Askerlik Vardır? ve Paralı Askerler Üzerine
99	XIII. Bölüm – Yardımcı, Karma ve Yerli Askerler Üzerine
103	XIV. Bölüm – Savaş Sanatı Konusunda Bir Prensi İlgilendiren Şeyler
106	XV. Bölüm – İnsanların ve Özellikle Prenslerin Hangi Şeylerle Övüldükleri ya da Yerildikleri Üzerine
108	XVI. Bölüm – Cömertlik ve Cimrilik Üzerine
110	XVII. Bölüm – Zalimlik ve Merhamet ve de Sevilmenin mi, Yoksa Korkulmanın mı Daha İyi Olduğu Üzerine
114	XVIII. Bölüm – Prenslerin Verdikleri Sözü Nasıl Tutmaları Gerektiği Üzerine
117	XIX. Bölüm – Kişinin Küçümsenmekten ve Nefret Edilmekten Kaçınması Gerektiği Üzerine
128	XX. Bölüm – Prenslerin Sıkça Yaptıkları Kaleler ve Diğer Şeyler Yararlı mıdır, Yoksa Zararlı mıdır?
133	XXI. Bölüm – Ün Kazanmak İçin Bir Prens Nasıl Davranmalıdır?
137	XXII. Bölüm – Prenslerin Üst Düzey Yöneticileri Üzerine
138	XXIII. Bölüm – Dalkavuklardan Nasıl Kaçınmalıdır?
141	XXIV. Bölüm – İtalya’daki Prensler Devletlerini Neden Yitirdiler?

- 142 XXV. Bölüm – İnsanlara İlişkin İşlerde Şansın
Etkisi Ne Kadar Olabilir? Bunlara Nasıl
Karşı Konabilir?
- 146 XXVI. Bölüm – İtalya'yı Barbarlardan Kurtarmak
İçin Bir Öneri

SAVAŞIN TEMEL İLKELERİ

Carl Von Clausewitz

151

- 151 I. Genel Olarak Savaşın İlkeleri
- 153 II. Taktik ya da Muharebe Teorisi
- 154 1. Savunmanın Genel İlkeleri
- 158 2. Saldırının Genel İlkeleri
- 163 3. Birliklerin Kullanımına İlişkin İlkeler
- 168 4. Araziyi Kullanmanın İlkeleri
- 176 III. Strateji
- 177 1. Genel İlkeler
- 183 2. Savunma
- 186 3. Saldırı
- 188 IV. Bu İlkelerin Savaş Sırasında Uygulanması

MADDİ NEDENLERDEN ÇIKARTILMIŞ

PİYADE TAKTİĞİ (1700-1870)

Friedrich Engels

196

- 205 *Açıklayıcı Notlar*

SAVAŞ SANATI

SUN TZU

I. PLANLAMA

Sun Tzu der ki:

1. Savaş sanatı devlet için yaşamsal öneme sahiptir.
2. Savaş sanatı, ölüm-kalım sorunudur, güvenliğin ya da mahvolmanın yoludur. Bu nedenle ihmal edilemez bir konudur.
3. Savaş sanatı, savaş alanındaki koşulların belirlenmesi için hesaba katılması gereken beş sabit etmen tarafından yönetilir.
4. Bu etmenler:
 - a) Ahlak yasası,
 - b) Cennet,
 - c) Dünya,
 - d) Komutan,
 - e) Yöntem ve disiplin.

5. Ahlak yasası, insanların kendi yöneticileriyle tam bir uyum içinde olmalarının nedenidir. Böylece tehlikelere aldırmaksızın kendi yaşamlarını hiçe sayarak yöneticilerini izleyeceklerdir.

6. Cennet, gece ve gündüz, soğuk ve sıcak, zaman ve mevsimler anlamına gelir.

7. Dünya, kısa ve uzun mesafelerden, tehlike ve güvenlik, açık arazi ve dar geçitlerden, ölüm ve yaşam şanslarından oluşur.

8. Komutan, bilgelik, içtenlik, yardımseverlik, cesaret ve kararlılık erdemlerinin dayanağıdır.

9. Yöntem ve disiplinden, ordunun tüm alt birimleriyle uygun ilerlemesi, subaylar arasında rütbe paylaşımı, ordunun lojistik yollarının korunması ve askeri harcamaların denetimi anlaşılır.

10. Bu beş başlık, her generalin yakın dostudur; bunları bilen general muzaffer olacaktır; başarısızlığa uğramayacaktır.

11. Bu nedenle, askeri koşulları belirlemeye çalıştığınızda, aşağıdaki sorulara benzer sorular sormanızın temelini oluşturur:

12.

- a) İki hükümdardan hangisi ahlak yasasını içselleştirmiştir?
- b) İki generalden hangisi daha yeteneklidir?
- c) Hangi taraf cennet ve dünyanın üstünlüklerinden yararlanabiliyor?
- d) Hangi taraf disiplin konusunda daha serttir?
- e) Hangi ordu daha güçlüdür?
- f) Hangi tarafın subay ve erleri daha iyi eğitilmiştir?
- g) Hangi orduda ödül ve cezalandırma daha istikrarlıdır?

13. Bu yedi soruya verilecek yanıtlarla zafer ya da bozgunu önceden belirleyebiliriz.

14. Benim öğüdüme kulak veren ve onu izleyen general zafer kazanacaktır; komuta ederken bunları aklınızda tutun! Öğüdüme kulak asmayan ya da onları izlemeyen general yenilgiyle bedelini öder; böyle bir generali görevden alın!

15. Benim öğütlerime kulak verirken, olağan kuralların üzerinde ve ötesinde size yardımcı olabilecek her türlü koşuldan yararlanın.

16. Lehinize olan koşullara uygun olarak planlarda değişiklik yapılmalıdır.

17. Tüm savaş aldatmacaya dayanır.

18. Bu nedenle, saldırbileceğimiz zaman, saldırmayacakmış gibi görünmeliyiz; güçlerimizi harekete geçirirken hareketsizmiş gibi görünmeliyiz; düşmana yaklaştığımızda, onu kendisinden çok uzakta olduğumuza inandırmalıyız; düşmandan çok uzaktayken, onun yakınında olduğumuza inandırmalıyız.

19. Düşmanı kandırmak için yem kullanın. Bozguna uğramış gibi görünün ve onu ezin.

20. Eğer düşman her yönden güvenliyse, kendinizi ona göre hazırlayın. Eğer düşman sizden üstün güce sahipse, ondan sakının.

21. Hasmınız sinirli huyluysa, onu daha çok sinirlendirin. Zayıf görünün ki hasmınız kibirlensin.

22. Eğer hasmınız dinlenmeye çekilmişse, onun dinlenmesine izin vermeyin. Eğer hasmınız güçlerini birleştirmişse, onu parçalara ayırın.

23. Hasminize hazırlıklı olmadığı yerde saldırın; sizi hiç beklemediği yerde karşısına çıkın.

24. Zafere yönelik bu askeri yöntemlerin önceden açığa çıkmasını önleyin.

25. Muharebeyi kazanan general, kendi kargahında muharebeden önce pek çok hesap yapar. Muharebeyi kaybeden general önceden

daha az hesapla yapar. Bu nedenle, pek çok hesap yapan zafere ilerler, az hesap yapan bozguna uğrar, çünkü yeterince hesap yapmamıştır. Bu noktaya dikkat ederek, kimin kazanıp, kimin kaybedeceğini öngörebilirim.

II. SAVAŞIN YÜRÜTÜLMESİ

Sun Tzu der ki:

1. Savaş harekâtında, savaş alanındaki bin hafif zırhlı, bir o kadar ağır zırhlı savaş arabası ile yüz bin zırhlı asker, onları bin li mesafeye taşıyacak yeterli malzeme, cephede ve cephe gerisindeki masraflar, konukların ağırlanması vb. ufak tefek harcamalar ve zırhlılara ve savaş arabalarına yapılacak ödemeler toplandığında, günde bin ons gümüşün gerektiği sonucuna ulaşılır. 100.000 askerden oluşan bir ordunun maliyeti budur.

2. Fiili çarpışmaya girdiğimiz zaman, eğer zaffer gecikecek olursa, o zaman askerlerin silahları körleşecek ve savaşma şevkleri kırılacaktır. Eğer bir kenti kuşattıysanız, gücünüz giderek tükenektir.

3. Aynı biçimde, eğer sefer uzarsa, devletin kaynakları çekilen sıkıntılara eşdeğer olmayacaktır.

4. Böylece silahlarınız körleştiğinde, şevkiniz kırıldığında, gücünüz tükendiğinde ve hazineniz eridiğinde, yanınızdaki diğer şefler sizin aşırılığınızdan yararlanacaklardır. O zaman hiç kimse, ne kadar bilgi olurlarsa olsun, doğacak sonuçları engelleyemez.

5. Bu nedenle, savaşta acelecilik aptallığın ifadesiyse de, zeka, hiçbir zaman uzun gecikmelerle yan yana gelmez.

6. Uzatılmış savaştan kazançlı çıkmış bir ülke örneği yoktur.

7. Savaşın kötülüklerine aşına olan kişi, savaşta kazançlı biçimde sürdürmenin yolunu anlayabilir.

8. Usta asker, ikinci kez asker alımı istemeyen ve lojistik arabalarına iki kat yük yüklemeyen askerdir.

9. Savaş malzemelerini kendi ülkenden getir, ama düşmandan yiyecek bul. Böylece ordu, kendi için yeterli yiyeceğe sahip olacaktır.

10. Devlet hazinesinin yetersizliği, ordunun uzak mesafeden yardım sağlamasına neden olur. Uzak mesafeden orduya yardım sağlanması, halkın yoksullaşmasına neden olur.

11. Diğer taraftan, bir ordunun yakında olması fiyatların yükselmesine neden olur ve yüksek fiyatlar da halkın maddi varlığının tükenmesine yol açar.

12. Halkın maddi varlıkları tükendiğinde, köylülük ağır yükümlülük altına girecektir.

13. Bu maddi varlıkların yitirilmesi ve gücün tükenmesiyle, halkın evleri çınlçiplak kalacak ve gelirlerinin onda üçü çarçur edilmiş olacaktır. Diğer taraftan, kınlan savaş arabaları, eksilen atlar, zırhlar, miğferler, ok ve yaylar, mızraklar, kalkanlar, koruyucu elbiseler, öküz ve ağır yük arabaları için hükümetin yapacağı harcamalar, toplam harcamaların onda dördüne ulaşacaktır.

14. Bu nedenle, bilge bir komutan yiyeceğini düşmandan sağlar. Düşmandan alınacak bir araba malzeme, kendi ülkesinden gelecek 20 araba malzemeye eşdeğerdir ve aynı biçimde, düşmanın bir çuval hayvan yemi, kendi ülkesinden getirilecek 20 çuvala eşdeğerdir.

15. Düşmanı öldürmek için, adamlarımızın

kızgınlığını artırmamız gerekir. Bunun için düşmanın bozguna uğratılmasıyla elde edilecek ganimetler onlara ödül olarak verilmelidir.

16. Bu nedenle, araba savaşında 10 ya da daha fazla savaş arabası ele geçirildiğinde, bunlar ilk savaş arabasını ele geçirene ödül olarak verilmelidir. Savaş arabalarındaki düşman bayrağını kendi bayraklarımızla değiştirmeliyiz ve bunları bizim savaş arabalarımıza katarak kullanmalıyız. Tutsak askerlere nazik davranılmalı ve korunmalıdır.

17. Buna, ele geçirilen düşmanı kendi gücünü artırmak için kullanmak denir.

18. Savaşta, o halde, büyük hedefimiz, uzun seferler değil, zafer kazanmaktır.

19. Bu nedenle, çok iyi bilinmelidir ki, ordunun önderi, halkının yazgısını, ulusunun barış ya da tehlike içinde yaşayıp yaşamamasını belirleyen kişidir.

III. SALDIRI STRATEJİSİ (SAVAŞ KURNAZLIĞI)

Sun Tzu der ki:

1. Savaşın pratik sanatında, en iyi şey, düşmanın ülkesini bütünüyle ve yıkıma uğramaksızın ele geçirmektir; tahrip etmek ve imha etmek iyi bir şey değildir. Öyle ki, bir orduyu tümüyle yok etmek yerine onu tutsak almak, bir alayı, bir müfrezeyi ya da bir takımı tümüyle imha etmek yerine tutsak almak daha iyidir.

2. Bundan dolayı, tüm muharebelerimizde savaşmak ve fethetmek en üstün başarı değildir; en üstün başarı, savaşmaksızın düşmanın direncini kırmaktır.

3. Bu yüzden, genelkurmaylığın en üst biçimi düşmanın planlarını engellemektir. Daha iyisi, düşman güçlerinin birleşmesini önlemektir; ve daha da iyisi savaş alanında düşmanın ordusuna saldırmaktır. En kötüsü, surlarla çevrili bir kenti kuşatmaktır.

4. Kural, surlarla çevrili kenti kuşatmaktan olabildiğince kaçınmaktır. Kalkanların, hareketli korunakların ve değişik savaş araçlarının hazırlığı, üç ay alacaktır ve surlara karşı yükseltilerin yapılması üç aydan daha fazla zaman alacaktır.

5. Öfkesini denetleyemeyen general, adamlarını karınca sürüsü gibi saldırıya geçirecektir; bu da, kent henüz alınmamışken adamlarının üçte birinin katledilmesiyle sonuçlanır. Böylece bir kuşatmanın yıkıcı etkisi ortaya çıkar.

6. Bu nedenle, usta lider, savaşmaksızın düşman birliklerine boyun eğdirir; düşman kentlerini kuşatmaksızın ele geçirir; savaş alanında uzun süren harekâtlar yapmaksızın düşman krallığını yıkar.

7. Kendi güçleri sağlam olduğundan kralın egemenliğine karşı çıkabilir ve böylece bir adam bile kaybetmeden zaferini tamamlayabilir. Bu, savaş hilesiyle saldırı yöntemidir.

8. Savaşın kuralı şudur: Eğer güçlerimiz düşmanın güçlerinin on katıysa, onu kuşat; eğer beş katıysa ona saldır; eğer iki katıysa ordumuzu ikiye böl.

9. Eğer güçler eşitse, muharebeye girebiliriz; eğer sayısal olarak azsak, düşmandan uzak durmalıyız; eğer her durumda güçlerimiz azsa, düşmandan kaçmalıyız.

10. Her ne kadar küçük bir güçle inatçı bir savaş yapılabilse de, sonuçta zafer büyük güçler tarafından kazanılır.

11. General, devletin kalesidir; eğer kalenin her noktası güçlüyse, devlet güçlü olacaktır; eğer kale çürükse, devlet de zayıf olacaktır.

12. Bir yöneticinin ordusunun başına bir felaket getirmesinin üç yolu vardır:

- a) Orduya vereceği ilerleme ya da geri çekilme emrine uyulmayabileceği gerçeğinin farkında olmamak.
- b) Ordudaki koşulların farkında olmadan, orduyu, bir krallığı yönetir gibi yönetmeye kalkmak. Bu, askerlerin zihninde huzursuzluğa yol açar.
- c) Koşullara uyum sağlama askeri ilkesini göz ardı ederek, fark gözetmeksizin subayları görevlendirmek.

13. Ama ordu huzursuz ve güvensizken, diğer feodal prenslerin sorun yaratacağı kesindir. Bu, orduda anarşiye yol açar ve zaferden uzaklaştırır.

14. Bu nedenle, zaferin beş koşulu olduğunu bilmeliyiz:

- a) Ne zaman savaşılacağını ve ne zaman savaşılmayacağını bilen kazanacaktır.
- b) Elindeki üstün ve zayıf güçleri nasıl kullanacağını bilen kazanacaktır.
- c) Ordusunun tüm saflarında aynı ruhu yaratabilen kazanacaktır.
- d) Kendisini hazır tutan ve düşmanın hazırlıksız olduğu zamanı bekleyen kazanacaktır.
- e) Askeri kapasiteye sahip olan ve iktidardakilerin müdahale etmediği taraf kazanacaktır.

15. Bundan dolayı, denilebilir ki, eğer düşmanı ve kendinizi tanıyorsanız, yüzlerce muharebenin sonuçlarından korkmanıza gerek yoktur.

Eğer kendinizi tanıyor, ama düşmanı tanımıyorsa-
nız, her kazanacağınız zafer karşısında bir yenilgi-
yi de yaşayacaksınız. Eğer ne kendinizi, ne düş-
manı tanımıyorsanız, her muharebede yenilecek-
sinizdir.

IV. TAKTİK DÜZENLEMELER

Sun Tzu der ki:

1. Eski iyi savaşçılar, her şeyden önce ken-
dilerini yenilgi olasılığından uzak tutarlar ve daha
sonra düşmanı yenmek için uygun fırsatı bekler-
lerdi.

2. Kendimizi yenilgiden korumak kendi eli-
mizdedir, ama düşmanı yenilgiye uğratma fırsatı-
nı düşmanın kendisi sağlar.

3. Bu nedenle, iyi bir savaşçı, yenilgiye kar-
şı kendisini güvenceye alabilir, ama düşmanı
yenilgiye uğratmayı güvenceye alamayabilir.

4. Denilebilir ki, iyi savaşçı, gücü yeterli ol-
masa da düşmanı nasıl yenebileceğini bilebilir.

5. Yenilgiye karşı güvence savunma taktikle-
rine bağlıdır; düşmanı yenilgiye uğratabilme yete-
neği saldırıya geçerek sağlanır.

6. Savunmada kalmak, güç yetersizliğinin,
saldırı ise, gücün aşırılığının göstergesidir.

7. Savunmada ustalaşmış general, toprağın
en gizli yerlerinde saklanabilir; saldırıda ustalaş-
mış general, cennetin en üst katmanlarından şim-
şek gibi çıkar. Bu nedenle, bir tarafta kendimi-
zi koruma yeteneğine, diğer tarafta tam zafer ka-
zanma yeteneğine sahibiz.

8. Zaferi sadece görüş alanımıza girdiğinde
görmek, mükemmelliğin zirvesi değildir.

9. Savaşığınızda ve fethettiğinizde tüm impa-

ratorluğun “çok iyi yaptın!” demesi de mükemmeliğin zirvesi değildir.

10. Dökülmüş bir saç yerden kaldırmak büyük bir gücü işaret etmez; ayı ve güneşi görmek keskin bir görüşü ifade etmez; şimşegın sesini duymak, kulağın hassasiyetini göstermez.

11. Eskilerin zeki savaşçı dedikleri kişi, sadece kazanarak değil, kolayca kazanarak öne geçen kişidir.

12. Bu nedenle, onun kazandığı zaferler, ona ne bilgelik ünü, ne de cesaret madalyası sağlar.

13. Zeki savaşçı, muharebeleri hata yapmaksızın kazanır. Hata yapmamak zaferi kesinleştirir, çünkü yenilgiye uğramış bir düşman zaten ele geçirilmiş demektir.

14. Dolayısıyla, usta savaşçı, kendisini yenilginin olanaksız olacağı konuma koyar ve düşmanı yenilgiye uğratacağı anı kaçırmaz.

15. Bu yüzden, savaşta muzaffer stratejist, sadece zafer kazandıktan sonra muharebe yollarını arar. Oysa yenilgiye mahkum stratejist ise, önce savaşır ve sonra zaferi arar.

16. Mükemmel bir lider, ahlak yasasını işletir ve disipline ve yönetime sıkıca bağlı kalır; bu nedenle, kendi gücüyle başarıyı denetime alır.

17. Askeri yönetime uyarak, birinci olarak, ölçmeye; ikinci olarak niceliğın kestirilmesine; üçüncü olarak, hesaplama; dördüncü olarak, şansların tartılmasına ve beşinci olarak da, zafere sahip oluruz.

18. Ölçme, toprağın varlığına; niceliğın kestirilmesi, ölçmeye; hesaplama, niceliğın kestirilmesine; şansların tartılması, hesaplama ve zafer de şansların tartılmasına bağlıdır.

19. Muzaffer bir ordu karşısında bozguna uğramış bir ordunun ağırlığı, bir kilo karşısında diğer

kefeye konulan bir buğday tanesi kadardır.

20. Kazanan bir gücün saldırısı, bin kulaç derinliğindeki bir uçuruma akan suyun boşalması gibidir.

V. ENERJİ

Sun Tzu der ki:

1. Büyük bir gücün denetimi ile birkaç kişinin denetimi aynı ilkelere bağlıdır; yapılması gereken sadece sayılarına göre bölüştürülmesidir.

2. Kumandanız altındaki büyük bir orduyla savaş, küçük bir orduyla savaştan asla ayrılamaz. Sadece belirtileri belirleme sorunu vardır.

3. Düşmanın saldırı darbesine karşı koyabilmenin güvencesi, doğrudan ve dolaylı olarak gerçekleştirilecek manevraların etkisine bağlıdır.

4. Ordunuzun darbesinin bir yumurtaya karşı değirmen taşının etkisine benzemesi, zayıf ve güçlü noktaları belirleme biliminin etkisine bağlıdır.

5. Tüm çarpışmalarda, doğrudan yöntem, muharebeye girişmek için kullanılabilir, ama zaferi güvenceye almak için dolaylı yöntemlere gereksinme olacaktır.

6. Etkili biçimde kullanılan dolaylı taktikler, cennet ve dünya gibi tükenmezdir; nehirlerin ve akarsuların akımı gibi süreklidir; güneş ve ay gibi yeniden doğmak için batar; dört mevsim gibi geri gelmek üzere gider.

7. Beş notadan daha fazlası yoktur, ama bu beş notanın bileşimi, duyduklarımızdan çok daha farklı melodiler ortaya çıkartır.

8. Beş ana renkten fazlası yoktur (mavi, sarı, kırmızı, beyaz ve siyah), ama bunların bileşimi

görebildiğimizden daha fazla renk üretir.

9. Beş yaşamsal tattan daha fazlası yoktur (acı, ekşi, tuzlu, tatlı, buruk), ama onların bileşimi tadılandan daha fazla lezzet ortaya çıkarır.

10. Muharebede, doğrudan ve dolaylı olmak üzere iki saldırı yönteminden daha fazlası yoktur, ama bu ikisinin bileşimi sonsuz manevralar dizisi ortaya çıkarır.

11. Dolaylı ve doğrudan yöntemler birbirlerini etkiler. Bu, sonu asla gelmeyen bir çember içinde hareket etmeye benzer. Onların bileşim olasılıklarını kimse tüketemez.

12. Birliklerin ilk saldırı hamlesi, bir selin akıntısı gibidir, yolu üzerindeki tüm taşlar sürüklenip gider.

13. Kararların niteliği, kurbanını vurup yok eden şahinin süzülüşündeki zamanlamaya benzer.

14. Bu nedenle, iyi bir savaşçı, hamlesinde korkunç ve kararında çabuk olacaktır.

15. Enerji, gerilmiş yay gibi, karar ise okun atılması gibi olmalıdır.

16. Muharebenin kargaşa ve karmaşası içinde düzensizlik varmış gibi görünebilir, ama bu hiç de gerçek bir düzensizlik değildir; karmaşa ve kaos içinde, sizin düzeninizin başı ve sonu görülmeyebilir, ama bu yenilgiye karşı güvencedir.

17. Düzensizlik gibi görünen mükemmel disiplini, korku gibi görünen cesareti, zayıflık gibi görünen gücü öngerektirir.

18. Düzensizliğin pelerininin altında düzenliliği gizlemek, sadece bir alt bölüm sorunudur; ürkeklik görüntüsü altında cesareti gizlemek, gizlice enerji biriktirmeyi öngerektirir; zayıflıkla gücü maskelemek, taktik düzenlemeyle gerçekleştirilir.

19. Böylece düşmanı hareket halinde tutmada ustalaşmış bir komutan, düşmanın harekete geçmesine uygun olarak sahte görünümünü korur. Bazı şeyleri feda eder, düşman yemi kapar.

20. Yem uzatarak, düşmanı yürüyüş halinde tutar; sonra da seçkin birlikleriyle düşmanı beklemek için pusuya yatar.

21. Zeki bir savaşçı, birleşik enerjinin etkisine bakar ve bireylerden çok fazla şey beklemeyi. Bu nedenle, yeteneğini doğru adamları seçmek için ve birleşik enerjiden yararlanmak için kullanır.

22. Birleşik enerjiyi kullandığında, savaşçıları, yuvarlanan kütükler ya da taşlar gibi akarlar. Kütük ya da taş doğası gereği düzlükte hareket edemez ve bir yokuştan aşağı bırakınca hareket eder; eğer dört köşeseler dururlar, ama yuvarlaksalar aşağıya doğru yuvarlanırlar.

23. Bu nedenle, iyi savaşçıların ürettiği enerji, binlerce metre yüksekliğindeki dağdan yuvarlanan yuvarlak taşların ivmesi kadardır. Enerji konusu bu kadardır.

VI. ZAYIF VE GÜÇLÜ NOKTALAR

Sun Tzu der ki:

1. Savaş alanına ilk gelen ve düşmanın gelmesini bekleyen savaş için dinç kalır; savaş alanına ikinci gelen ve aceleyle muharebeye girişen tükenir.

2. Dolayısıyla, zeki savaşçı, kendi arzusunu düşmana kabul ettirir, ama düşmanın arzusunu kendisine kabul ettirmesine izin vermez.

3. Düşmana avantajlar sunarak, düşmanın kendisine uygun biçimde yaklaşmasına yol açar ya da düşmana hasar vererek, düşmanın yaklaş-

masını olanaksız kılar.

4. Düşman, eğer dinlenmeye çekilirse, onu taciz eder; eğer yiyeceği çoksa, onu açlığa sürükler; eğer kamp kurmuşsa, onu hareket etmeye zorlar.

5. Düşmanı savunmaya zorlayacak noktalarda görünülür; sizi beklemediği yerlere hızla hareket edilir.

6. Bir ordu, düşmanın bulunmadığı topraklarda sıkıntısız biçimde büyük mesafeleri katedebilir.

7. Eğer sadece savunmasız yerlere saldırırsanız, saldırılarınızın başarısından emin olabilirsiniz. Eğer sadece saldırılmaz mevzileri tutarsanız, savunmanızın güvenliğinden emin olabilirsiniz.

8. Dolayısıyla, general, neyi savunduğunu bilmeyen hasma karşı saldırıda ustadır; ve neye saldıracağını bilmeyen hasma karşı savunmada ustadır.

9. Ah, kurnazlığın ve gizliliğin kutsal sanatı! Senin sayende görünmez olmayı, senin sayende duyulmaz olmayı öğreniriz ve düşmanın yazgısını elimizde tutabiliriz.

10. Eğer düşmanın zayıf noktalarını esas alırsanız, ilerleyebilirsiniz ve kesinlikle direnişle karşılaşmazsınız; eğer hareketiniz düşmanın hareketinden daha hızlıysa, geri çekilebilir ve takipten kurtulabilirsiniz.

11. Eğer savaşmak istiyorsanız, düşman, yüksek bir tepenin üstünde ya da derin bir hendecin arkasında mevzilenmiş olsa bile onu çarpışmaya zorlayabilirsiniz. Tüm yapılması gereken, onun rahatlamakta zorlanacağı başka bir yere saldırmasıdır.

12. Eğer savaşmak istemiyorsak, kampımızın izleri ortalıkta olsa bile düşmanın çarpışma-

ya girmesini önleyebiliriz. Tüm yapmamız gereken, bazı şeylerin üstünü örtmek ve anlaşılma hale getirmektir.

13. Düşmanın düzenini keşfederek ve kendimizi görünmez kılarak, bir yandan düşmanı güçlerini bölmeye zorlarken, diğer yandan kendi güçlerimizi yoğunlaştırabiliriz.

14. Düşmanı parçalara ayırırken, birleşik tek güç oluşturabiliriz. Bundan dolayı, parçalara ayrılmış düşmana karşı bir bütün olunur, yani birkaç düşmana karşı pek çok olunur.

15. Ve eğer daha zayıf bir güce daha büyük bir güçle saldırabilirsek, hasmımızı çok büyük zorluğa sokmuş oluruz.

16. Savaşmak için seçtiğimiz yeri bilinmez hale getirmeliyiz; o zaman düşman, olası saldırıya karşı pek çok farklı noktada hazırlık yapmak zorunda kalacaktır ve bu nedenle de, güçlerini değişik yönlerde dağıtacaktır. Herhangi bir noktada karşımıza çıkacakların sayısı orantısız olarak daha az olacaktır.

17. Böyle bir durumda düşman ön cephesini güçlendirdiğinde arka cephesi zayıflayacaktır; arka cephesini güçlendirdiğinde ön cephesi zayıflayacaktır; solunu güçlendirdiğinde sağ zayıflayacaktır; sağını güçlendirdiğinde solu zayıflayacaktır. Eğer her yöne takviye güçleri gönderirse, her yerde zayıflayacaktır.

18. Sayısal zayıflık, olası tüm saldırılara karşı hazırlık yapmaktan kaynaklanır; sayısal üstünlük, bize karşı hasmımızın bu tür hazırlıkları yapmaya zorlamaktan kaynaklanır.

19. Yaklaşan muharebenin yer ve zamanını bilirsek, savaş için en büyük uzaklıklardan güçlerimizi bir araya getirebiliriz.

20. Ama yer ve zaman bilinmezse, o zaman

sol kanat sağ kanada, aynı biçimde sağ kanat sol kanada yardım edemeyecektir; ön cephe arka cepheye yardım edemez ya da arka cephe ön cepheyi destekleyemez. Eğer ordunun en uzak kısımları 50 kilometreden daha uzaksa ve en yakında olan bile birkaç kilometre uzaklıktaysa bu daha büyük sorun haline gelir.

21. Tahmin ettiğim gibi Yueh'ın askerlerinin sayısı bizden fazla olsa da, zafer için onlar hiçbir üstünlüğe sahip olmayacaklardır. Diyorum ki, bu koşullarda bile zafere ulaşılabilir.

22. Düşman sayısal olarak bizden güçlü olsa bile, onu savaşmaktan alıkoyabiliriz. Onun planlarını ve başarı olasılıklarını keşfederek bunu yapabiliriz.

23. Düşmanı kışkırtın ve onun faaliyet ya da faaliyetsizliğinin ilkelerini öğrenin. Onu öylesine ortaya çıkmaya zorlayın ki, savunmasız konumda ortaya çıksın.

24. Kendi ordunuz ile karşınızdaki orduyu özenle karşılaştırın, böylece gücünüzün nerede aşırı olduğunu ve nerede yetersiz olduğunu bilebilirsiniz.

25. Taktik düzenlemelerde en yüksek aşamaya, onları gizlemekle ulaşılabilir; kendi düzenlemelerinizi gizlemek sizi casuslardan ve en akıllı beyinlerin entrikalarından koruyacaktır.

26. Zaferi, ne yapıldığını anlayamayan düşmanın taktikleri sağlayacaktır.

27. Zaferle birlikte taktiklerimi herkes görebilir, ama hiç kimsenin göremeyeceği zaferi sağlayan stratejimdir.

28. Size zafer kazandıran taktiği bir daha kullanmayın, ama yöntemlerinizi sonsuz değişken koşullara göre düzenleyerek kullanabilirsiniz.

29. Askeri taktikler suyun akışına benzer,

çünkü su, yükseklerden aşağıya doğru doğal yatağında akar.

30. Bu nedenle, savaşta etkili yol, güçlüden uzak durmak ve zayıfa vurmaktır.

31. Su, nasıl ki toprağın doğasına göre kendi yatağında akarsa, asker de karşı karşıya olduğu hasmına göre kendi zaferi için çalışır.

32. Dolayısıyla, nasıl ki suyun değişmez bir biçimi yoksa, savaşta da değişmez koşullar yoktur.

33. Taktiklerini kendi hasmına göre değiştirebilen ve bu yolla zafer kazanan kişiye, cennette doğan komutan denilebilir.

34. Beş element (su, ateş, odun, metal, toprak) her zaman eşdeğer biçimde etken olmaz; dört mevsim, kısa ve uzun günler, ayın med-cezir dönemleri her bir elementi etkiler.

VII.

MANEVRA

Sun Tzu der ki:

1. Savaşta general emirleri hükümdardan alır.

2. Bir ordu toplayıp güçlerini bir araya getirdiğinde, kendi kampını kurmadan önce değişik unsurları harmanlamalı ve uyumlandırmalıdır.

3. Bundan sonra taktik manevra gelir. Taktik manevradan daha zor başka bir şey yoktur. Taktik manevranın zorluğu, dürüst olmayanları doğruluğa ve talihsizliği kazanma hırsına dönüştürmektir.

4. Böylece, uzun ve dolambaçlı bir yol izleyerek düşmanı yoldan çıkarmak ve ondan sonra başlanılsa bile ondan önce amaca ulaşmak, SAPTIRMA sanatının bilgisini gösterir.

5. Disiplinli bir orduyla manevra yapmak

avantajlıdır; disiplinsiz bir g ruhla manevra yapmak çok tehlikelidir.

6. Eğer yürüyüş için üstünlük sağlamak amacıyla tümüyle donatılmış bir ordu oluşturmayı beklerseniz, çok geç kalacağınızdan  ansınız az olacaktır. Diğer taraftan, aynı amaçla uçarcasına giden bir birliği görevlendirmek, onun malzeme ve donanımlarının feda edilmesine yol açar.

7. Bu nedenle, avantaj sağlamak için, adamlarınızı zırhlarıyla harekete geçirir ve gece-gündüz durmaksızın yürümeye zorlarsanız, olağan mesafe ikiye katlanır, yüzlerce kilometreye çıkar, sizin  nc  birliğinizin komutanları düşmanın eline geçer.

8. Güçlü olanlar  nde olacak, bitkin kişiler geride kalacak ve bu planla ordunuzun sadece onda biri hedefe ulaşacaktır.

9. Eğer düşmana üstünlük sağlamak için 25 kilometre yürürseniz, ilk birliğinizin komutanını yitirirsiniz ve gücünüzün sadece yarısı hedefe ulaşır.

10. Eğer aynı amaçla 15 kilometre yürürseniz, ordunuzun üçte ikisi hedefe ulaşacaktır.

11. Malzeme arabaları, yedekleri ve ikmal üsleri olmayan bir ordunun kaybetmiş bir ordu olduğunu söyleyebiliriz.

12. Kom ularınızın planlarını bilene kadar onlarla ittifaka giremezsiniz.

13. Bir ülkenin arazisini –dağlarını, ormanlarını, tuzaklarını, u urumlarını ve bataklıklarını– bilmedikçe orduyu oradan geçirmemiz uygun değildir.

14. Yerel kılavuzlar kullanmaksızın doğal avantajları lehimize  eviremeyiz.

15. Sava ta pratik zaaflarını gizle, o zaman ba aracaksınız.

16. Koşullara göre birlikleri bir araya getirmeye ya da ayırmaya karar verilmelidir.

17. Rüzgar kadar hızlı, orman kadar yoğun ol.

18. Baskında ve yağmada ateş gibi ol, direnişte dağ gibi sabit dur.

19. Planlarınız gecenin karanlığı gibi görülmez olsun ve hareketiniz şimşek gibi çaksın.

20. Bir bölgeyi yağmalarken, ganimeti insanların arasında bölüştürün; yeni topraklar ele geçirdiğinizde, askerlerin yararlanması için onları paylaşın.

21. Harekete geçmeden önce düşünün ve tartın.

22. Saptırma sanatını bilen muzaffer olacaktır. Bu da manevra sanatıdır.

23 Ordu Yönetim Kitabı şöyle söyler: Savaş alanında söylenen söz yeterince uzağa ulaşmaz; bu nedenle davullar ve gonklar gereklidir. Olağan nesneler yeterli açıklıkta görülemez; bu nedenle bayrak ve flamalar gereklidir.

24. Gonklar ve davullar, bayraklar ve flamalar, ordunun göz ve kulağının belirli bir noktada toplanmasını sağlayan araçlardır.

25. Bu yüzden birleşik bir gövde haline gelmiş ordu karşısında tek başına cesaretle ilerlemek de, korkakça geri çekilmek de olanaksızdır. Büyük sayıda insan kitlesini yönetme sanatı budur.

26. Ordunuzun göz ve kulağını etkilemenin aracı olarak, gece savaşında işaret ateşlerini ve davulları kullan; gündüz savaşında bayrakları ve flamaları kullan.

27. Bütün bir ordu ruhunu yitirebilir; bir ordu komutanı da aklını yitirebilir.

28. Askerin ruhu sabahları coşkundur; öğlen-

leri dalgalanmaya başlar ve akşamları aklında sadece kampa dönmek vardır.

29. Zeki bir komutan, bu nedenle, bir ordunun ruhu coşkulu olduğu zaman ondan uzak durur, ama uyuşukluğa girdiğinde ve geri dönmeye meyilli olduğunda ona saldırır.

30. Disiplin içinde ve sükunetle düşman saflarında düzensizliğin ve kargaşanın çıkmasını bekle. Bu, soğukkanlı olma sanatıdır.

31. Düşman henüz uzaktayken hedefe yakın olmak, düşman zorluklarla uğraşıp sıkıntı çekerken huzur içinde beklemek, düşman açken tok olmak: Bunlar gücünün efendisi olma sanatıdır.

32. Bayrakları mükemmel bir düzen içinde olan bir düşmanı durduraktan uzak durulur; sakin ve kendinden emin biçimde saflarını oluşturmuş bir orduya saldırmaktan kaçınılır. Bu, koşulları inceleme sanatıdır.

33. Düşmana karşı yokuş yukarı ilerlememek de, yukardan aşağıya gelen düşmana karşı durmamak da askeri bir kuraldır.

34. Savaşmış taklidi yapan düşmanı izleme; öfkeden kudurmuş askerlere saldırma.

35. Düşmanın sunduğu yemi yutma. Evine dönen bir orduya müdahale etme.

36. Bir orduyu kuşattığında bir çıkış kapısı bırak. Umutsuz bir düşmanı da fazla zorlama.

37. Bunlara savaş sanatı denir.

VIII. TAKTİK DEĞİŞTİRME

Sun Tzu der ki:

1. Savaşta, general emirlerini hükümdardan alır, ordusunu toplar ve güçlerini bir araya getirir.

2. Zorlu koşullara sahip bir ülkede kamp kur-

ma. Yüksek yolların birleştii ÷lkede müttefikle-
rinle işbirliğı yap. Tehlikeli biçimde tecrit edilmiş
mevzilerle oyalanma. Kuşatma koşullarında sa-
vaş hilesine (*stratagem*) başvur. Umutsuz mevzi-
lerde savaşmalısın.

3. İzlenmemesi gereken yollar, saldırılmama-
sı gereken ordular, kuşatılmaması gereken kasa-
balar, zorlanmaması gereken mevziler, hüküm-
darın uyulmaması gereken emirleri vardır.

4. Taktik değışikliklerin üstünlüğünü kavra-
mış bir general, kendi birliklerini nasıl yönetece-
ğini de bilir.

5. Bunları kavrayan general, ülkenin yapılan-
masını çok iyi bilebilir, yine de bilgisini pratik ya-
rara dönüştüremeyebilir.

6. Böylece, savaş planları değıştirme sanatın-
da deneyimsiz bir harp okulu öğrencisi, beş avan-
tajı bilse bile, adamlarını en iyi biçimde kullan-
mayı başaramayacaktır.

7. Bundan dolayı, akıllı komutan planlarında
avantajları ve dezavantajları hesaba katarak bir
harman oluşturmaktadır.

8. Eğer avantaj beklentilerimiz bu yolla değış-
mişse, planımızın özsel parçasını yerine getirerek
başarılı olabiliriz.

9. Diğer taraftan, eğer zorlukların ortasında
bile bir avantaj kazanmaya her zaman hazırsak,
şansızlıktan kendimizi kurtarabiliriz.

10. Zarar vererek, sorun çıkartarak ve sürekl-
li meşgul ederek düşman komutanlarının sayıla-
rını azalt; cazibeli şeylerle onları devre dışı bırak
ve belli bir noktaya düşüncesizce saldırmalarını
sağla.

11. Savaş sanatı, düşmanın gelmeme olasılı-
ğına değıl, ama bizim ona ulaşmaya hazır olma-
mıza güvenmeyi öğretir; düşmanın saldırmama

olasılığına değil, mevzilerimizi saldırlamaz hale getirmemize güvenmeyi öğretir.

12. Bir generali etkileyecek beş tehlikeli hata vardır:

- a) Dikkatsizlik, yıkıma götürür.
- b) Korkaklık, tutsak düşmeye yol açar.
- c) Çabuk öfke, hakaretle kışkırtılabilir.
- d) Onur duyarlılığı, utanca yol açar.
- e) Adamları için aşırı endişelenme, üzüntü ve sıkıntı yaratır.

13. Bunlar, bir generali savaşı yürütürken yıkıcı sonuçlara götüren beş günahdır.

14. Bir ordunun yenilmesinin ve komutanının katledilmesinin nedeni kesinlikle bu beş tehlikeli hata arasında bulunur. Bu, üzerinde derin derin düşünülecek bir konudur.

IX.

ORDUNUN İLERLEMESİ

Sun Tzu der ki:

1. Şimdi ordunun kamp kurması sorununa geldik. Gözünüz düşmanın işaretlerinde olsun. Dağları hızla geçip vadilerin yakınlarını tercih edin.

2. Yüksek yerlere kamp kurarken güneşi karşınıza alın. Savaşmak için tepelere tırmanmayın. Dağ savaşı için bu kadarı yeter.

3. Nehri geçtikten sonra, olabildiğince kısa zamanda ondan uzaklaşın.

4. İleri yürüyüşteki istilacı güçler nehrin ortasında onu karşılamak için ilerlemeyin. En iyisi ordunun yansı nehrin geçtiği zamandır ve o zaman saldırabilirsiniz.

5. Eğer savaşımaya hevesliyseniz, nehrin geçmek için kıyıda bekleyen işgalci gücü karşılama-

ya gitmeyin.

6. Geminizi düşmandan daha yukarıya demirleyin ve güneşi karşınıza alın. Düşmanı karşılamak için nehrin yukarısına gitmeyin. Nehir sa-
vaşı için bu kadar yeter.

7. Bataklığı geçerken amacınız bataklıktan hızlıca, hiçbir gecikme olmaksızın çıkmak olma-
lıdır.

8. Eğer bataklıkta savaşmak zorunda kalı-
sanız, sizin tarafınızda su ve ot vardır ve arkanı-
zı ağaçlara dayayıp savaşın. Bataklık harekâtı için
bu kadar yeterlidir.

9. Kuru ve düzlük bir ülkede, sağ kanadınızı
ve arkanızı bir yükseltiye vererek kolayca ulaşıl-
abilir bir konum alın. Öyle ki, tehlike önünüzde ve
arkanız güvende olmalıdır. Düz bir ülkedeki sefer
için bu kadar yeterlidir.

10. Sarı İmparatorluğun dört değişik hüküm-
dan yenmekte kullandığı askeri bilginin dört kul-
lanışlı dalı bunlardır.

11. Tüm ordular yüksek yerleri alçak yerlere
ve güneşli alanları karanlık alanlara tercih eder-
ler.

12. Adamlarınız dikkatliyse ve sert zeminde
kamp kurulmuşsa, ordunuzu her çeşit hastalıktan
koruyabilirsiniz ve bu da zafer anlamına gelir.

13. Bir tepeye ya da kıyıya geldiğinizde, eğim-
li tarafa sağ arkanızı alarak güneşli tarafa yerleşin.
Böylece, hem askerlerinizi korumuş, hem de ze-
minin doğal avantajlarından yararlanmış olursu-
nuz.

14. Çok yağmurlu bir ülkede geçmeyi istedi-
ğiniz nehir yükselmiş ve köpürmüştse, bu durum
geçene kadar beklemelisiniz.

15. Yamaçlarında sellerin aktığı sarp kayalık-
ları, derin doğal oyukları, gizli vadileri, sık çalılık-

ları, bataklıkları ve derin yarıkları olan bir ülke olabildiğince hızlı biçimde terk edilmelidir ve yaklaşılmamalıdır.

16. Böyle yerlerden uzak dururken, düşmanı buralara sürebilirsiniz; düşmanla karşılaştığınızda, onun arkasında bu tür yerlerin olmasına izin verin.

17. Eğer kampınızın yakınında tepeler, yüksek otlarla örtülü gölcükler, sazlarla dolu oyuklar ya da sık çalılıklarla kaplı koruluklar varsa, çok dikkatli olmalısınız ve araştırmalısınız. Bu gibi yerler, pusu kuranların ya da casusların gizlenmeyi sevdiği yerlerdir.

18. Düşman yaklaşmış ve sakin duruyorsa, kendi konumunun doğal gücüne güveniyor demektir.

19. Düşman sakinken bir muharebe için sizi kışkırtmaya çalışıyorsa, diğer tarafın ilerlemesini istiyor demektir.

20. Eğer düşmanın kamp yerine ulaşmak kolaysa, size bir yem atıyor demektir.

21. Ormanın ağaçları arasında hareket görürseniz, düşman ilerliyordur. Sık otların ortasında bir dizi paravan görünürse, düşman bizde kuşku yaratmak istiyor demektir.

22. Kuşların yüksekten uçuşu bir pusunun belirtisidir. Ürkmüş hayvanlar ani bir saldırının geldiğini gösterir.

23. Yüksek bir toz bulutunun yükselmesi, savaş arabalarının harekete geçtiğinin belirtisidir; toz bulutları alçak, ama geniş bir alanı kapsaması piyadelerin yaklaştığını gösterir. Toz bulutları ayrı yönlere dağılması, grupların odun toplamaya gönderildiğini gösterir. Küçük bir toz bulutunun ileri geri hareket etmesi düşman ordusunun kamp yaptığının belirtisidir.

24. Sakin ses tonuyla konuşmalar ve artan hazırlıklar düşmanın ilerleyeceğinin belirtileridir. Sert konuşmalar ve saldırıyormuş gibi ilerlemeler düşmanın geri çekileceğinin belirtileridir.

25. Hafif savaş arabalarının öne çıkması ve kanatlarda konumlanması, düşmanın savaş düzenine geçmesinin belirtisidir.

26. Belirgin bir anlaşmayla birlikte gelmeyen barış önerileri bir entrikayı gösterir.

27. Koşuşturmaların artması ve askerlerin saflara girmesi, kritik bir anın geldiği demektir.

28. Bazıları ilerlerken, bazıları geri çekiliyorsa, bu bir tuzaktır.

29. Askerler mızraklarına yaslanıyorsa, açlıktan bitkin düşmüşler demektir.

30. Su taşımaya gönderilen askerler su içmeye başlamışlarsa, ordu susuzluk çekiyor demektir.

31. Düşman üstünlük sağlayacağını görüyor ve bunun için çaba göstermiyorsa, askerler bitkin düşmüş demektir.

32. Kuşların konduğu yerde düşman yoktur. Gece gürültü yaparın sinirleri bozuktur.

33. Kampta kargaşa varsa, generalin otoritesi zayıftır. Bayraklar ve flamalar aşağı-yukarı hareket ediyorsa, isyan başlamıştır. Subaylar kızgınsa, askerler yorgun demektir.

34. Bir ordu, atlarını tahılla besliyorsa, yiyecek için öküzleri kesiyorsa ve adamlar kamp ateşinin etrafında toplanıp onları pişiriyorsa, onlar çadırlarına dönmeyeceklerini ve ölümüne savaşmaya kararlı olduklarını gösterir.

35. Askerlerin küçük gruplar halinde fısıldaşmaları ya da alçak sesle konuşmaları, askerler arasında hoşnutsuzluğun olduğunu gösterir.

36. Sıkça ödül dağıtılması, düşmanın kaynak-

larının sonuna geldiğini gösterir; çok ceza verilmesi aşırı sıkıntı koşullarının belirtisidir.

37. Fırtına gibi başlayıp, düşmanın çokluğu karşısında korkuya kapılmak, büyük bir istihbarat eksikliğini gösterir.

38. Elçilerin övgülerle gelmeleri, düşmanın ateşkes istediğinin bir belirtisidir.

39. Eğer düşman birlikleri kızgınlıkla ilerlerse ve karşımızda uzun süre savaşmaksızın ya da geri dönmeksizin dururlarsa, bu durum da son derece uyanık ve tedbirli olunmasını gerektirir.

40. Birliklerimiz sayısal olarak düşmandan çok fazla olmasa da yeterliyse, bu sadece düşmanın doğrudan saldıramayacağı demektir. Bu durumda yapabileceğimiz tek şey, tüm güçlerimizi bir araya toplamak, düşmanı yakından izlemek ve takviye sağlamaktır.

41. Öngörüsüz, ama düşmanın öngörülerıyla hareket edenin düşmana tutsak olacağı kesindir.

42. Size bağlılığı artmadan önce askerler cezalandırılırsa, onlar size itaat etmeyeceklerdir ve itaat etmedikçe pratikte yararsız olacaklardır. Askerler size bağlıyken ceza uygulanmazsa da, onlar işe yaramayacaklardır.

43. Bu nedenle, askerlere öncelikle insancıl davranılmalı, ama demir disiplinle denetim altında tutulmalıdır. Zafere giden kesin yol budur.

44. Eğitimde askerlere emirlere uyma alışkanlığı kazandırılmışsa, ordu çok iyi disipline sahip olacaktır; eğer kazandırılmamışsa, ordunun disiplini çok kötü olacaktır.

45. Eğer bir generalin adamları hem kendisine güveniyor, hem de emirlerine itaat ediyorsa, kazanım karşılıklı olacaktır.

X. ARAZİ

Sun Tzu der ki:

1. Araziyi altı çeşide ayırabiliriz:
 - a) Ulaşılabilir arazi.
 - b) Engebeli arazi.
 - c) Değişken arazi.
 - d) Dar geçitler.
 - e) Sarp yükseklikler.
 - f) Düşmandan uzak konumlar.
2. Her iki tarafın rahatlıkla girebileceği arazi-
lere ulaşılabilir arazi denilir.
3. Bu nitelikteki yerlere düşmandan önce ge-
linmeli, yüksek ve güneşli noktalar ele geçirilmeli
ve ikmal yolları dikkatli biçimde korunmalıdır.
4. Terk edilmesi kolay, ama yeniden ele geçi-
rilmesi zor olan bu araziye, engebeli arazi denir.
5. Bu tür yerlerde, düşman hazırlıksızsa, ona
saldırabilir ve yenilgiye uğratabilirsiniz. Ama düş-
man sizin gelmenize hazırlıklı ise, onu yenilgiye
uğratabırsınız. O zaman da geri çekilmek ola-
naksız olur ve felaket ortaya çıkar.
6. Arazi ilk hareket edenin kazanacağı tür-
den bir konuma sahipse, bu tür arazilere de-
ğişken arazi denir.
7. Böyle bir konumda, düşman bize çok çeki-
ci bir yem sunsa bile, ilerlememek, daha iyisi geri
çekilmek uygundur. Bu durumda düşman ordu-
sunun bir kısmı üzerinize gelince, saldırı üstünlü-
ğü bizde olacaktır.
8. Dar geçitlere gelince, buraları düşmandan
önce ele geçirebilirsiniz; askerlerinizi dikkatlice
yerleştirin ve düşmanın gelmesini bekleyin.
9. Düşman ordusu bir geçidi ele geçirmeni-
zi önlediğinde, geçitte tümüyle düşman askerleri

varsa onun üzerine gitmeyin, ama düşman askerleri zayıfsa üzerine gidin.

10. Sarp yüksekliklere gelince, eğer düşmanınızdan önce ele geçirmişseniz, yüksek ve güneşli noktaları işgal edin ve düşmanın gelmesini bekleyin.

11. Eğer düşman sizden önce oraları ele geçirmişse, onu izlemeyin, geri çekilin ve düşmanı oradan çıkması için kandırmaya çalışın.

12. Eğer sizinle düşman arasında büyük bir uzaklık varsa ve iki ordunun gücü eşitse, muharebeyi kışkırtmak kolay değildir ve çarpışma sizin lehinize olmayacaktır.

13. Bunlar araziyle ilgili altı ilkedir. Sorumlu konumda bulunan general, bunları dikkatli biçimde incelemelidir.

14. Bir ordu, doğal nedenlerle değil, sorumlu generalin hatası nedeniyle altı değişik felaketle karşı karşıya kalır:

- a) Kaçış.
- b) Emre itaatsizlik.
- c) Çöküş.
- d) Mahvolmak.
- e) Düzensizlik.
- f) Bozguna uğramak.

15. Diğer koşullar eşit olmak üzere, eğer bir güç kendinden on kat büyük bir başka güçle karşılaşır, tek yapılacak şey kaçmaktır.

16. Askerler güçlü ve subaylar zayıfsa, sonuç emre itaatsizliktir. Subaylar güçlü ve askerler zayıfsa, sonuç çöküştür.

17. Yüksek subaylar kızgın ve emirlere itaat etmiyorsa, hıncı duygusuyla hesap yapmadan düşmanla savaşa girmek için toplanıyorlarsa ve başkomutan söylemeden savaş konumuna giriyorlarsa, sonuç mahvolmaktır.

18. Bir general zayıf ve otoritesini yitirmişse, verdiği emirler açık ve belirgin değilse, subaylara ve askerlere kesin görevler vermiyorsa ve saflar gelişigüzel oluşturulmuşsa, sonuç, kesin olarak düzensizliktir.

19. Bir general, düşmanın gücünü kestiremiyorsa, daha az bir gücün daha büyük bir güçle çarpışmasına izin verir ya da zayıf birlikleri güçlü birliklere karşı sürer ve ön saflara seçkin askerleri yerleştirmeyi ihmal eder. Sonuç, bozgunudur.

20. Sorumlu konumdaki bir generalin, yenilgiye davetiye çıkarmamak için özenle belirlemesi gereken altı yol vardır.

21. Ülkenin doğal yapısı askerın en iyi müttefikidir; ama düşmanın gücünü kestirme, zafere götüren güçleri denetleme, zorlukları, tehlikeleri ve uzaklıkları akıllıca hesaplama büyük bir generalin sınanmasının içeriğini oluşturur.

22. Bunları bilen ve bunları pratiğe uygulayarak savaşan general muharebeyi kazanacaktır. Onları bilmeyen ve pratiğe uygulayamayan general, kesinlikle yenilgiye uğrayacaktır.

23. Savaşın sonucunda zafer kesinse, yönetici yasaklarını bile olsa savaşmalısınız; eğer savaş zaferle sonuçlanmayacaksa, o zaman, yönetici emretse bile savaşmamalısınız.

24. Kazanacağı ünü düşünmeksizin ilerleyen ve utançtan korkmaksızın geri çekilen, sadece ülkesini korumak ve efendisine iyi hizmet etmek düşüncesiyle hareket eden bir general krallığın mücevheridir.

25. Askerlerinize kendi çocuklarınız gibi bakın, sizi en derin vadilerde bile izleyeceklerdir; onlara kendi yetişkin oğullarınız gibi bakın, ölüm bile olsa sizin yanınızda kalacaklardır.

26. Ancak, hoşgörölü olduğunuz halde oto-

riteniz hissedilmiyorsa, yumuşak kalpli olduğunuz halde emirlerinizi dinletemiyorsanız ve dahası kargaşayı bastırmakta acizseniz, o zaman askerleriniz şımarık çocuklar gibidirler, hiçbir pratik amaç için işe yaramazlar.

27. Eğer adamlarımızın saldırıya hazır olduğunu biliyor, ama düşmanın saldırması kesin değilse, zafere giden yolun sadece yarısını katetmişiz demektir.

28. Düşmanın saldırısının kesin olduğunu biliyorsak, ama adamlarımızın saldırıya hazır olduğundan habersizsek, zafere giden yolun sadece yarısını katetmişiz demektir.

29. Düşmanın da ve adamlarımızın da saldırıya hazır olduğunu biliyor, ama arazinin niteliğinin savaş yapılmasına uygun olmadığına farkında değilsek, hala zafere giden yolun yarındayızdır.

30. Bundan dolayı, deneyimli asker, harekete geçtiğinde asla şaşırılmaz; kampı bozulduğunda asla bir kayba uğramaz.

31. Diyebiliriz ki, eğer düşmanı ve kendinizi tanıyorsanız, zaferiniz için şüphe duymayın; eğer cenneti ve dünyayı biliyorsanız, zaferiniz tam olacaktır.

XI. DOKUZ DURUM

Sun Tzu der ki:

1. Savaş sanatı arazinin dokuz çeşidi olduğunu kabul eder:

- a) Karışık arazi,
- b) Rahat arazi,
- c) Tartışmalı arazi,
- d) Açık arazi,
- e) Kavşak arazi,

- f) Ciddi arazi,
- g) Zor arazi,
- h) Kuşatılmış arazi,
- i) Umutsuz arazi.

2. Bir şef, kendi ülkesinde savaşıyorsa, bu arazi, kanşık arazidir.

3. Düşman topraklarının içine girdiğimiz halde kendi topraklarımıza büyük uzaklık yoksa, bu arazi, rahat arazidir.

4. Egemen olunması her iki tarafa da büyük üstünlük sağlayan arazi, tartışmalı arazidir.

5. Her iki tarafın rahatça hareket ettiği arazi, açık arazidir.

6. Üç sınırdaş devletin anahtarı olan, öyle ki burayı ilk ele geçiren tarafın imparatorluğun çoğunu emri altına aldığı araziye, kavşak arazi denir.

7. Bir ordu hasım ülkenin kalbine girdiği halde arkasında çok sayıda kale bırakıyorsa, bu arazi, ciddi arazidir.

8. Dağlık ormanlarla, sarp yamaçlarla, bataklıklarla kaplı bir ülkeden geçmek zordur. Bu arazi, zor arazidir.

9. Az sayıda düşmanın bizim büyük bir ordumuzu ezmeye yeterli olduğu, dar geçitlerden geçerek ulaşılan, dolambaçlı yollar izleyerek gidilebilen arazi, kuşatılmış arazidir.

10. Sadece ertelemeksizin savaşarak imha olmaktan kurtulabileceğimiz arazi, umutsuz arazidir.

11. Kanşık arazide, savaşma. Rahat arazide, durma. Tartışmalı arazide, saldırma.

12. Açık arazide, düşmanın yolunu kesmeye çalışma. Kavşak arazide, müttefikleriyle işbirliği yap.

13. Ciddi arazide, yağma yap. Zor arazide, sü-

rekli ilerle.

14. Kuşatılmış arazide, savaş hilesine (*stratagem*) başvurun. Umutsuz arazide, savaş.

15. Eskinin usta önderleri, düşmanın cephesi ile cephe gerisinin arasına bir kama gibi nasıl gireceğini bildikleri gibi, düşmanın büyük ve küçük birlikleri arasındaki eşgüdümü nasıl önleyeceklerini de bilirlerdi; kötü durumdaki birlikleri kurtarmak için iyi birliklerin gelmesini ve subayların adamlarını bir araya toplamasını nasıl engelleyeceklerini bilirlerdi.

16. Düşmanın adamları birlik halindeyken, onların düzenini bozmasını becerirlerdi.

17. Kendilerinin üstün olduğu zaman ilerlerlerdi; tersi olduğunda hareketsiz kalırlardı.

18. Düzgün olarak sıraya girmiş ve saldırı için ilerleyen düşmanla nasıl başa çıkılacağı sorulursa, şöyle derim: “İşe hasmınızın sahip olduğu değerli bazı şeyleri ele geçirmekle başlanın; o zaman sizin isteklerinize boyun eğecektir.”

19. Seri hareket etmek, savaşın özüdür. Düşmanın hazırlıksız olmasından avantaj sağlayın, beklenmedik yollardan ilerleyin ve korunmasız yerlere saldırın.

20. Bir işgalci gücün izleyeceği ilkeler şunlardır: Ülkenin içine girdikçe birliklerinizin dayanışması daha da büyür ve böylece savunucular size karşı başarı kazanamazlar.

21. Zengin bir ülkede ordunuzun yiyecek temin etmesi için baskınlar düzenle.

22. Adamlarınızın iyi durumda olup olmadığını dikkatli araştır ve onlara aşırı yüklenme. Enerjinizi yoğunlaştırın ve gücünüzü biriktirin. Ordunuzu sürekli hareket halinde tutun ve aklırmez planlar tasarlayın.

23. Askerlerini kaçılamayacak konumlara

sür ki, onlar ölümüne savaşmayı tercih etsinler. Ölümle yüz yüze gelirlerse, elde edemeyecekleri hiçbir şey yoktur. Subaylar da, askerler de, tüm güçlerini ortaya koyacaklardır.

24. Askerler umutsuzluğa düştüklerinde korku duyularını yitirirler. Eğer sığınacak yerleri yoksa, oldukları yerde sağlam dururlar. Eğer düşman bir ülkedeyseler, inatçı bir cephe oluştururlar. Eğer onlara yardım gelmezse, sıkı bir savaş yürüteceklerdir.

25. Böylece, saflara girmeyi beklemeksizin askerlerin kulağı sürekli kırıšte olacaktır; soru sormaksızın isteklerinizi yerine getireceklerdir; sınırsız biçimde size bağlı olacaklardır; emir vermek sizin onlara güvenebilirsiniz.

26. Askerler arasında kehanette bulunmayı yasaklayın ve batıl inançların kuşklarını yok edin. O zaman, korku duymaksızın ölene kadar savaşsınlar.

27. Eğer askerlerimiz paraya çok önem vermiyorlarsa, zengin olmayı sevmediklerinden değildir; eğer ömürleri fazla uzun olmuyorsa, uzun yaşamak istemediklerinden değildir.

28. Bir gün askerlerinize savaş emri verdiğinizde, aralarında ağlayanlar, giysilerini gözyaşlarıyla ıslatanlar, yanaklarından gözyaşları süzölenler çıkabilir. Ama bir kez savaşa girdiklerinde, bir Chu'nun ya da Kuei'nin cesaretini göstereceklerdir.

29. Usta bir taktikçi, Chung dağlarında yaşayan shuai-jan yılanına benzer. Onun başına vurursan, kuyruğuyla saldırır; kuyruğuna vurursan, başıyla saldırır; ortasına vurursan, hem başıyla, hem kuyruğuyla saldırır.

30. Bir ordu shuai-jan'a benzeyebilir mi diye sorulursa, yanıtım "Evet"tir. Wu'nun ve Yueh'nin

adamları birbirlerine düşmandır; ama aynı tekneyle bir nehri geçerken bir fırtınaya yakalanırlarsa, sol elin sağ ele yardım etmesi gibi her biri diğerine yardım edecektir.

31. Bundan dolayı, atların dizginlerine ve savaş arabalarının topraktaki izlerine güvenmek yeterli değildir.

32. Bir ordunun yönetim ilkesi, her askerin ulaşması gereken bir cesaret standardı ortaya koymaktır.

33. Hem güçlülük, hem zayıflık nasıl daha iyi kullanılabilir? Bu soru, arazinin uygun kullanımını kapsar.

34. Bu nedenle, usta bir general ordusunu tek adamı yönetirmişçesine yönetendir.

35. Generalin işi, sessiz olmaktır, böylece gizliliği korur; kale gibi dik durmak ve adil olmaktır, böylece düzeni korur.

36. Bir general, subaylarını ve adamlarını yanlış bilgiler ve görüntülerle şaşırtabilmelidir, böylece onları topyekün bir bilgisizlikten korumuş olur.

37. Düzenlemelerinde ve planlarında değişiklik yaparak düşmanın kesin bilgi edinmesini önler. Kampını kaydırarak ve dolambaçlı yollar izleyerek, düşmanın onun amacını tahmin etmesini önler.

38. Bir ordunun komutanı, en yaşamsal bir anda, yüksek yere tırmanan ve arkasından merdiveni tekmeleyerek atan kişi gibi hareket eder. Elini göstermeden önce adamlarını düşman topraklarının derinliklerine sürer.

39. Gernileri yakar ve yemek kazanlarını kırar; koyun sürüsü güder gibi, adamlarını şu ya da bu yola sürer ve gideceği yeri kimse bilemez.

40. Hasmını belirli yerde toplamak ve tehli-

keye düşmesini sağlamak generalin işidir.

41. Arazinin dokuz çeşidine uygun farklı önlemler, saldırı ya da savunma taktiklerinin amaçla uygunluğu ve insan doğasının temel yasaları. Bunlar, kesin olarak irdelenmesi gereken şeylerdir.

42. Düşman toprakları işgal edilirken, genel ilke, derinlere gidildikçe askerin bağlılığının artacağıdır; ama az yol alınmışsa, bu askerin dağılması demektir.

43. Ülkenizi geride bırakıp, ordunuzla komşu topraklara girdiğinizde, kendinizi kritik arazide bulursunuz. Dört bir tarafla iletişim kurma aracıınız varsa, arazi, kavşak arazidir.

44. Bir ülkenin derinliklerine girdiğinizde, ciddi arazidesinizdir. İlerlemeniz çok az olmuşsa, rahat arazidesinizdir.

45. Düşmanın kaleleri arkanızda kalmış ve önünüzde dar geçitler varsa, burası kuşatılmış arazidir. Sığınılacak yeriniz hiç yoksa, burası umutsuz arazidir.

46. Bu nedenle, dağınık arazide, adamlarıma amaç birliği telkin etmeliyim. Rahat arazide ise, ordumun tüm parçaları arasında yakın bağlantı olmasına bakmalıyım.

47. Tartışmalı arazide, artçıları hızlandırmalıyım.

48. Açık arazide, gözlerimi savunmamda yoğunlaştırmalıyım. Kavşak arazide, müttefiklerimle birleşmeliyim.

49. Ciddi arazide, ikmal hatlarımla sürekliliğini güvenceye almaya çalışırım. Zor arazide, yol boyunca ilerlemeyi sürdürürüm.

50. Kuşatılmış arazide, geri çekilme yollarını kapatmalıyım. Umutsuz arazide, askerlerime yaşamalarını korumanın umutsuz olduğunu bildir-

meliyim.

51. Bunun nedeni, askerin eğiliminin, kuşatıldığı zaman inatçı bir direniş göstermesi, kimse-den yardım alamadığı zaman kesin biçimde savaşması ve tehlikeye düştüğünde sadakat göstermesidir.

52. Tasarılarını bilmediğimiz sürece komşu prenslerle ittifak kuramayız. Bir ülkede nelerle karşılaşacağımızı bilmeden – dağlarını, ormanlarını, bataklıklarını, uçurumlarını ve tuzaklarını– orduyu buralara sürmek sağlıklı değildir. Yerel kılavuzlar kullanmaksızın doğal avantajlardan yararlanamayız.

53. Aşağıdaki dört ya da beş ilkeyi izlemeyi reddetmek savaşçı bir prensin çıkarına değildir.

54. Savaşçı prensin generalliği, güçlü bir devlete saldırdığında, düşman güçlerinin yoğunlaşmasını önlemekte kendini gösterir. Düşmanlarını ve onun müttefiklerini korkutarak kendisine karşı birleşmelerini önler.

55. Dolayısıyla, ne herkesle ittifak kurmaya çalışır, ne de diğer devletlerin gücüne güvenir. Kendi gizli planlarını yürütür, karşıtlarını korku içinde bırakır.

56. Kurallara bakmaksızın ödüller dağıt, daha önceki düzenlemelere bakmaksızın emirler ver; bunları yaptığında, sanki tek adamla yapıyormuş gibi bir orduyu yönetebilirsin.

57. Askerlerinin karşısına yapacakları işle çık; onlar asla planlarını bilmesinler. Görünüm parlaksa, onların görmelerini sağla; ama durum iç karartıcıysa onlara hiçbir şey söyleme.

58. Ordunuzu ölümcül tehlikenin olduğu yere gönderin, hayatta kalacaktır; umutsuz bir geçide gönderin, güvenlik içinde çıkacaktır.

59. Çünkü bir güç kesin olarak zorluğa düştü-

ğü zaman zafer için büyük bir darbe vurma yeteneğine sahiptir.

60. Savaşta başarı, kendimizi düşmanın amaçlarına dikkatli biçimde ayarladığımız zaman kazanılır.

61. Düşman saflarına inatla sarkarak, sonunda düşmanın başkomutanını öldürmeyi başarırırsınız.

62. Buna, kurnazlıkla bir şeyi başarma yeteneği denir.

63. Komutayı aldığınız gün, cephedeki geçitleri kapat, resmi kayıtları imha et ve tüm elçilerin geçişini durdur.

64. Savaş konseyinde katı ol, öyle ki durumu denetimde tutabilesin.

65. Eğer düşman bir kapıyı açık bırakırsa, içeri dalmalısın.

66. Düşmanın kutsal değerlerini ele geçirerek onu önle ve onun bölgeye geliş zamanını kurnazca keşfet.

67. Kuralın belirlediği yolu izle ve nihai savaş girebileceğin zamana kadar kendini düşmana göre düzenle.

68. Düşman açık verene kadar, daha ilk baştan kız gibi nazlan; açığı bulunca koşan tavşan gibi hızlı hareket et; ve o zaman karşı koymak için düşman geç kalmış olacaktır.

XII.

ATEŞLE SALDIRI

Sun Tzu der ki:

1. Ateşle saldırının beş yolu vardır. Birincisi, düşman askerlerini kendi kampında yakmaktır; ikincisi, malzeme depolarını yakmaktır; üçüncüsü, düşmanın malzeme arabalarını yakmaktır;

dördüncüsü, cephanelikleri ve mühimmat depolarını yakmaktır; beşincisi, düşman birliklerinin arasına ateş fırlatmaktır.

2. Bir saldırı gerçekleştirmek için, uygun araçlara sahip olmalıyız. Ateş için gerekli maddeler her zaman hazır tutulmalıdır.

3. Ateşle saldırı yapmak için uygun mevsim ve büyük bir yangın başlatmak için özel günler vardır.

4. Uygun mevsim, havanın çok kuru olduğu zamandır; özel günler, rüzgarın yükseldiği günler olan ayın Elek, Duvar, Kanat ve Sürgü takımıyıldızlarında olduğu zamandır.

5. Ateşle saldırıda beş olası gelişmeye hazır olunmalıdır:

- a) Ateş düşman kampının içine girdiğinde hemen saldır.
- b) Eğer ateş başladığında düşman askerleri sesizliğini koruyorsa, zamanı kolla ve saldırma.
- c) Ateş gücü en yüksek düzeye ulaşmışsa, yapılabilecek durumdaysan saldır; eğer değilse olduğun yerde kal.
- d) Dışarıdan ateşle saldırmak olanaklıysa, ateşin içeriye yayılmasını bekleme, ama saldırı için uygun anda saldırıya geç.
- e) Ateş başladığında, rüzgarın arkasında ol. Rüzgar altından saldırma.

6. Gündüz çıkan rüzgar uzun sürer, ama gece esintileri çabuk diner.

7. Her orduda, ateşle ilgili beş gelişme iyi bilinmelidir, yıldızların hareketi hesaplanmalıdır ve uygun gün beklenilmelidir.

8. Bu nedenle, saldırının bir yardımcısı olarak ateşi kullanmak zekayı gösterir; suyu saldırı-

nın bir yardımcısı olarak kullanmak bir güç belirsidir.

9. Suyla düşman durdurulabilir, ama onun tüm olanaklarını elinden almaz.

10. Mutsuzluk, girişim ruhunu geliştirmeksin saldırarak muharebeyi kazanmaya çalışan komutanın yazgısıdır; çünkü sonucu, zaman kaybı ve genel hareketsizliktir.

11. Bu nedenle denilebilir ki, bilge bir yönetici kendi planlarını önceden hazırlar; iyi bir general kendi kaynaklarını geliştirir.

12. Bir avantaj görmedikçe hareket etme; kazanacak bir şey görmedikçe birliklerini kullanma; kritik bir durum olmadıkça savaşma.

13. Hiçbir yönetici, sadece kendi öfkesiyle birliklerini savaş alanına sürmemelidir; hiçbir general, sadece gücendiği için savaşmamalıdır.

14. Eğer size üstünlük sağlayacaksa ilerleyin; eğer sağlamayacaksa olduğunuz yerde kalın.

15. Zaman içinde, kızgınlık mutluluğa, güvenme başarıya dönüşebilir.

16. Ama yok edilen bir krallık asla yeniden kurulamaz; ölümler hiçbir zaman yaşama geri dönemez.

17. Bu nedenle, bilge bir yönetici dikkatlidir ve iyi bir komutan tedbirlidir. Bu, ülkenin barış içinde olmasının ve ordunun sağlam tutulmasının yoludur.

XIII.

CASUS KULLANMAK

Sun Tzu der ki:

1. Yüz bin kişilik bir güç ortaya çıkarmak ve uzun yolları katetmek, halkı ağır kayıplara uğratar ve devletin kaynaklarını kurutur. Günlük harca-

malar yüz bin ons gümüşe ulaşabilir. Ülke içinde ve dışında kargaşa çıkacak ve insanlar bitkin biçimde yollara düşecektir. En az yedi yüz bin aile, yüz bin kişilik ordunun işgücünden etkilenecektir.

2. Düşman orduları, bir günde belirlenecek bir zafer için yıllarca karşı karşıya olacaklardır. Böyle olduğu için de, yüz bin ons gümüş tutarındaki ödül ve ücret harcamalarını düşünerek düşmanın koşullarını öğrenmeyi bir yana bırakmak, insanlık dışılığın zirvesidir.

3. Bu nedenle, böyle hareket eden biri, adamlarına önderlik edemez, kendi egemenliğini yararlı olamaz, zafer kazanamaz.

4. Bu yüzden, bilge bir yöneticinin ve iyi bir generalin sıradan bir insanın ulaşacağı düzeyin ötesine ulaşması, darbe vurabilmesi ve zafer kazanabilmesi önbilgilenmeye bağlıdır.

5. Bu önbilgi, ruh çağırma ile elde edilemez; ne deneyimle, ne de çıkarsama hesaplarıyla üretilemez.

6. Düşmanın durumuna ilişkin bilgi, sadece başka insanlardan sağlanabilir.

7. Bu nedenle, casus kullanımının beş türü vardır:

- a) Yerel casuslar,
- b) İç casuslar,
- c) Dönek casuslar,
- d) Mahkum casuslar,
- e) Sağ kalan casuslar.

8. Bu beş çeşit casus birlikte çalıştırıldığında, gizli sistemi hiç kimse açığa çıkaramaz. Buna, “İplerin Kutsal Kullanımı” denir. Bu, yöneticinin en değerli ayrıcalığıdır.

9. Yerel casuslara sahip olmak, bir bölgede yaşayanların işe alınması demektir.

10. İç casus, düşman subaylarının kullanılması demektir.

11. Dönek casuslara sahip olmak, düşmanın casuslarını ele geçirmek ve kendi amaçlarımız için kullanmaktır.

12. Mahkum casuslara sahip olmak, aldatma amacıyla belli şeyleri açıkta yapmak ve bunları gören casusumuzu serbest bırakmaktır; böylece düşmana gördüklerini rapor edecektir.

13. Son olarak, sağ kalan casuslar, sonuçta, düşman kampından haberler getiren kişilerdir.

14. Bundan dolayı, tüm orduda casuslardan daha yakından ilgilenilecek başka hiç kimse yoktur. Hiç kimse, casuslar kadar cömert ödüllere layık değildir. Diğerlerinin işi onlarınki kadar büyük gizliliği gerektirmez.

15. Sezgisel zekaya sahip olmayan hiç kimse casus olarak kullanılamaz.

16. Casuslar, iyilik ve dürüstlük olmaksızın uygun biçimde yönetilemez.

17. Zihinsel uyanıklık olmaksızın casusların raporlarının gerçekliği belirlenemez.

18. Uyanık olun! Uyanık olun ki, her iş için casus kullanın.

19. Eğer bir casus zamanından önce gizli haberlerin bir bölümünü açığa vurursa, gizli haberi alan kişi ile birlikte casusu da hemen öldürmelisin.

20. Amaç, ister bir orduyu ezmek olsun, ister bir kente saldırmak olsun, isterse bir kişiye suikast düzenlemek olsun, her zaman suikastçinin, kamp nöbetçilerinin, kapı muhafızlarının ve işi yöneten generalin adını öğrenmekle işe başlamak gerekir. Casuslarımız bunları saptamak için devreye girmelidir.

21. Düşmanın bize gönderdiği casuslar ara-

nıp bulunmalı, rüşvetle kandırılmalı, uzakta ve konforlu evde tutulmalıdırlar.

22. Dönek casusların getireceği bilgilerle yerel ve iç casuslar bulabiliriz.

23. Yine onların getireceği bilgilerle mahkum casusların düşmana yanlış haberler ulaştırmalarını sağlanabilir.

24. Son olarak, yine onların getireceği bilgilerle sağ kalan casus, belirlenmiş özel durumlarda kullanılabilir.

25. Bu beş tür casusu kullanmanın son ve kesin amacı, düşmandan bilgi almaktır. Bu bilgi, ilk olarak sadece dönek casustan alınabilir. Bu nedenle, dönek casusa son derece iyi davranılmalıdır.

26. Eski zamanlarda, Yin hanedanının yükselişi Hsia'ya hizmet eden I Chih sayesinde olmuştur. Aynı biçimde, Chou hanedanının yükselişi de, Yin'e hizmet eden Lu Ya sayesinde olmuştur.

27. Bu nedenle, casusluk amacıyla ordunun en yüksek istihbaratını kullanacak kişi sadece, bilge yönetici ve akıllı generaldir. Bu yolla büyük sonuçlara ulaşılır. Casuslar, suda en önemli unsurdur, çünkü ordunun hareket yeteneği onlara bağlıdır.

PRENS
NICCOLÒ MACHIAVELLI

Muhteşem Lorenzo de' Medici'ye¹

Bir prensin yakınlığını kazanmaya uğraşanlar, onun çok değerli saydığı ya da çok hoşlandığı bazı şeyleri sunmaya yatkındırlar; bundan dolayı, sık sık kendi büyüklüklerine uygun olarak, ona atlar, silahlar, altın elbiseler, değerli taşlar ve benzer süsler sunarlar.

Ben de, size bağlılığımın bazı kanıtlarıyla görkemli şahsınıza kendimi tanıtmak için, benim sahip olduklarımın arasında, çağdaş olayların içinde uzun deneyimle ve eski çağların sürekli incelemesinden edinilmiş büyük adamların eylemlerine ilişkin bilgiden daha iyi ve daha değerli hiçbir şey bulamadım. Bunlara ilişkin uzun ve büyük

bir çabayı yansıtan küçük bir cildi size gönderiyorum.

Her ne kadar bu yapıtı size sunmaya değer görmüyorsam da, yine de benim pek çok yılda, pek çok sorun ve tehlike içinde öğrendiğim her şeyi en kısa sürede anlayabilme kolaylığını size hediye olarak sunmaktan daha iyisini yapamayacağımı düşünerek, bunu kabul etmeniz için sizin merhametinize güveniyorum. Yapıtım, pek çok kimsenin kendi yapıtlarını süslemekte alışkın oldukları parlak, tumturaklı ve yuvarlak sözcüklerle ya da herhangi bir dışsal albeniyle ve süslemelerle şişirilmemiştir. Çünkü istedim ki, konunun gerçekliği ve içeriğin önemi dışında başka hiçbir şey onu onurlandırmınsın.

Yine alt tabakadan ve değersiz bir kişinin, prenslerle ilgili şeyleri tartışma ve düzenleme küstahlığına kalkışması olarak görülmemesini isterim. Çünkü manzara resmi yapanlar nasıl ki dağları ve yüce yerleri tasarlamak için ovada, ovaları tasarlamak için de yüksek dağlarda dururlarsa, halkın doğasını anlamak için bir prens olmak ve bir prene gereksinme olduğunu anlamak için de halk olmak gerekir.

Bu duygularla gönderdiğim küçük armağanımı efendimiz kabul etsin. Eğer bu yapıt sizin tarafınızdan özenle okunur ve incelenirse, orada benim son bir dileğimi, zenginliğin ve diğer niteliklerinizin size sunduğu yüceliğe ulaşmanız dileğimi göreceksiniz. Ve eğer siz efendimiz, eğer yüceliğin zirvesinden bu alçak yerlere zaman zaman gözlerinizi çevirerseniz, benim talihin büyük ve sürekli acısına nasıl katlandığımı da göreceksinizdir.

I. BÖLÜM

KAÇ ÇEŞİT PRENSLİK VARDIR VE HANGİ ARAÇLARLA ELDE EDİLMİŞTİR?

İnsanlar üzerinde egemen olan tüm devletler, tüm iktidarlar, ya cumhuriyet ya da prenslik olarak ortaya çıkmışlardır.

Prenslikler, ya uzun süre önce kurulmuş bir ailenin mirasına dayanır ya da yenidirler.

Yeni olanlar, Milano'daki Francesco Sforza gibi tümüyle yenidirler ya da Napoli Krallığı'nın İspanya Krallığı'ndaki durumu gibi, onları ele geçiren prenslerin soydan gelen devletlerinin ek bir parçasıdır.

Böyle ele geçirilmiş bölgeler, ya bir prensin emri altında yaşamaya alıştırlar ya da özgür olmaya alışmışlardır; prensin kendi ordusuyla ya da şans ve yetenekle ele geçirilmişlerdir.

II. BÖLÜM

KALITSAL PRENSLİKLER ÜZERİNE

Burada, başka yerde² uzunca söz ettiğim için cumhuriyetleri tüm irdelemenin dışında bırakacağım ve sadece prenslikleri ele alacağım. Yukarıdaki sıraya uygun olarak, bu tür prenslerin nasıl egemen olduklarını ve egemenliklerini nasıl koruduklarını irdedeceğim.

Öncelikle diyorum ki, yeni prensliklere göre kalıtsal devletlerin elde tutulmasında daha az güçlükler vardır ve bunlar prensin ailesine uzun süredir alışkındırlar; bu nedenle kendi atalarının geleneklerinin dışına çıkmaması ve onları ortaya çıkaran koşullara sağduyulu davranması yeter. Olağanüstü ve büyük bazı güçler tarafından yerinden edilmedikçe, kendi devletinde kendi ege-

menliğini ortalama bir güçle koruyabilir. Eğer bu şekilde yerinden edilmişse, gasp eden herhangi bir uğursuzlukla karşılaşınca, onu yeniden ele geçirecektir.

İtalya'daki Ferrara Dukalığı'nı örnek verebiliriz. Eğer onun egemenliği çok uzun süre önce kurulmuş olmasaydı, 1484'de Venediklilerin ve 1510'da Papa Julius'un saldırılarına dayanamazdı. Kalıtsal prensin ülkesine kötülük yapmak için daha az nedeni ve daha az gereksinmesi vardır; dolayısıyla, daha fazla sevinecektir ve nefrete yol açan olağanüstü kötü huyları olmadıkça, doğal olarak uyruklarının ona karşı daha iyi arzular duymalarını beklemek akla uygundur. Onun egemenliğinin eskiliği ve sürekliliği içinde değişikliklerin anıları ve güdülleri kaybolup gider, çünkü bir değişiklik, her zaman bir diğer değişikliğin zeminini hazırlar.

III. BÖLÜM KARIŞIK PRENSLİKLER ÜZERİNE

Ama güçlükler yeni prensliklerde ortaya çıkar. İlkin, eğer prenslik tümüyle yeni değil, ama bütün olarak ele alındığında bileşik denilebilecek bir devletin parçası ise, değişiklikler, tüm yeni prensliklerdeki gibi doğal zorluklar ortaya çıkarır. Çünkü insanlar, daha iyi durumda olacakları umuduyla kendi egemenlerini seve seve değiştirirler ve bu umut, kendi egemenlerine karşı silahlanmalarını tetikler. Onlar aldanırlar, çünkü daha sonra durumlarının daha kötüye gittiğini yaşayarak öğrenirler. Bunu, yeni bir prensin, askerleriyle ve yeni fetihler için koyacağı sonsuz vergilerle ona boyun eğenlere her zaman yük olmaya yol açan doğal ve genel zorunluluk izler.

Bir yandan prensliği ele geçirirken zarara uğrattığınız herkesin düşmanlığını kazanırsınız; diğeryandan sizi buraya getiren arkadaşlarınızın beklentilerini yeterince karşılayamadığınız ve onlara bağılılık duyduğuyiçin onlara karşı sert önlemler alamadığınızdan onların dostluğunu koruyamazsınız. Her ne kadar bir kişi silahlı kuvvetler içinde çok güçlü olabilseye, yine de her zaman yerli halkın sevgisine gereksinmesi vardır.

Bu nedenlerle Fransa Kralı XII. Louis, Milano'yu hızla ele geçirdi ve aynı hızla da yitirdi. Kenti geri almak için, ilk anda sadece Lodovico'nun³ kendi güçleri yeterli olmuştu, çünkü XII. Louis'e kapıları açanlar, gelecekte kazanç elde edecekleri umutlarında aldatıldıklarını gördüklerinde, yeni prensin verdiği sıkıntılara katlanamaz oldular. İsyancı illerin ikinci kez ele geçirildiklerinde öyle kolayca yitirilmedikleri çok doğrudur. Çünkü prens, daha isteksizce, suçluları cezalandırmak, şüphelileri temizlemek ve en zayıf olduğuyerleri güçlendirmek için isyandan yararlanıyır. Böylece, Fransa'nın ilk seferinde Milano'yu yitirmesi için Dük Ludovico'nun³ sınır bölgelerinde isyan başlatması yeterli olmuştur; ama Fransa'nın ikinci seferinde Milano'yu yitirmesi için, tüm dünyanın ona karşı çıkması, ordusunun yenilgiye uğramış ve İtalya'dan çıkartılmış olması gerekmiştir. Bu da, yukarıda ifade ettiğimiz nedenlerden kaynaklanmıştır.

Yine de, Milano her iki seferde de Fransa'dan geri alınmıştır. Birincisine ilişkin genel nedenlerden söz ettik; ikincisine gelince, Fransa'nın elinde hangi araçlar olduğuna ve Fransa Kralı'nın konumundaki başkayibirinin kazanımlarını Fransa Kralı'nın yaptığından daha güvenli biçimde korumak için neler yapabileceğine bakmak gerekiyor.

Şimdi diyorum ki, ele geçiren kişinin eski bir devlete katmak için ele geçirdiği bu bölgeler, aynı ülkeden ve aynı dilden olabileceği gibi, olmaya-bilir de. Böyle olduğu zaman, onları elde tutmak, özellikle kendi kendilerini yönetme alışkanlığı-na sahip değillerse daha kolaydır; onları güvenli biçimde elde tutmak için, onları yöneten prensin ailesini yok etmek yeterlidir. Çünkü eski koşullarını koruyan iki halk, gelenekleri birbirinden farklı olmadığından, kolaylıkla birlikte yaşayacaklardır, uzun süredir Fransa'ya bağlı olan Britanya, Burgonya, Gaskonya ve Normandiya'da görüldüğü gibi. Her ne kadar buralarda dilde bazı farklılıklar varsa da, yine de gelenekleri benzeştir ve halk, kendi aralarında kolayca anlaşabilmektedir. Onları topraklarına katan kişi, eğer onları elde tutmak istiyorsa, sadece iki şeyi aklında tutmalıdır. Birincisi, oraların eski lord ailesini ortadan kaldırmaktır. İkincisi ise, ne yasaları ne de vergileri değiştirmemelidir, böylece, çok kısa sürede tümüyle eski prenslikle tek vücut haline geleceklerdir.

Ama devletler dil, gelenek ya da yasaları farklı bir ülke tarafından ele geçirildiğinde, güçlükler ortaya çıkar. Onları elde tutabilmek için iyi bir şansa ve büyük bir çabaya gereksinme vardır. En büyük ve en gerçekçi çarelerden biri, onları ele geçiren kişinin oraya gitmesi ve orada oturması olacaktır. Bu, Yunanistan'da Türk'ün yaptığı gibi, onun konumunu daha güvenli ve sürekli kılar. Türk, bu devleti elde tutmak için aldığı tüm diğer önlemlere rağmen, eğer orada oturmamış olsaydı, onu elde tutmayı başaramazdı. Çünkü eğer prens orada oturursa, karışıklıkları çıkar çıkmaz görür ve hızla onlara çare bulabilir; ama eğer orada oturmazsa, sadece büyüdüğü zaman duyar ve o zaman da iş iştenden geçmiş olur. Bunun yanı sıra,

bu ülke kendi görevlileri tarafından talan edilmez; vatandaşlar prense doğrudan başvurarak istemlerini karşılayabilirler. Böylece, onlar, iyi niyetliler onu sevmek için ve başka niyetliler ondan korkmak için daha çok nedene sahip olurlar. Dışardan bu devlete saldırarak prensin çok dikkatli olması gerekir; prens burada oturduğu sürece, buraları çok büyük g           ondan zorla alabilir.

Daha iyi bir başka yol da, bu devletin kilit noktaları olan bir ya da iki yerine koloniler göndermektir.        ya bunu yapmak ya da büyük bir suvari ve piyade g    bulundurmak gerekir. Bir prens, koloniler için daha az harcama yapar,        az masrafla ya da hiç masrafsız onları oraya gönderebilir ve orada kalmalarını sağlayabilir; yeni yerleşimcilere vermek için aldığı toprak ve evlerin sahibi k       bir azınlığı k      ; yoksul ve dağılmış olan bu k       asla prense k       yapamazlar. Bundan zarar görmemiş olanlar ise, kolayca sessiz tutulurken, aynı zamanda yağmalanmış olanların başına gelenlerin kendi başlarına da gelmesi korkusuyla hata yapmamaya çalışırlar. Sonuç olarak, diyebilirim ki, bu koloniler pahalıya mal olmaz, daha sadıktırlar ve daha az zarar verirler; zarara uğrayanlar ise, ifade edildiği gibi, yoksul ve dağılmış oldukları için zarar veremezler. Bu nedenle, insanların ya ezilmesi ya da kazanılması gerektiği akılda tutulmalıdır,        az zarar görenler intikam alabilirler, ama ağır zarar görenler intikam alamazlar. Bu yüzden, bir insana verilen zarar öyle olmalıdır ki, intikam korkusu duyulmamalıdır.

Ama burada kolonilerin yerine silahlı g       bulunursa, devletin t    geliri bu garnizonun giderlerine ayrılacağı için daha fazla harcama ya-

pılır, öyle ki, kazanç kayba dönüşür ve daha fazla öfke yaratır, çünkü bundan tüm devlet zarar görür; garnizonun hareketliliği yüzünden herkes sınıtlarla karşılaşır ve herkes düşman olur. Bunlar, kendi topraklarında perişan olduklarından zarar verebilecek düşmanlardır. Bu nedenle, her koşulda, koloniler ne kadar yararlıysa, muhafızlar o kadar yararsızdır.

Yukarıda gördüğümüz gibi, farklı bir ülkeyi elinde tutan prens, kendisinden daha az güçlü komşularının başı ve koruyucusu olmalı, onların arasındaki daha güçlü olanları zayıflatmalı, tesa-düfen de olsa, buraya ayak basacak kendisi kadar güçlü yabancıların olmamasına dikkat etmelidir. Çünkü her zaman, hoşnutsuzların hırs ya da korkuyla birilerini çağırmasıyla böyle bir şey olabilir. Romalılar, Aetolialılar tarafından Yunanistan'a getirildiler ve onların girdiği her ülkede, onları çağırın o ülkenin yurttaşları olmuştur. Ve olayların normal gidişatı şöyledir: Güçlü bir yabancı bir ülkeye girer girmez, egemen güce karşı duydukları nefretle hareket eden tüm uyruk devletler ona katılırlar. Öyle ki, bu uyruk devletleri kazanmak için fazla sorunla karşılaşmaz, çünkü onların hepsi, orayı ele geçiren devlete hemen bağlanırlar. Prensın dikkat etmesi gereken tek şey, onların çok güç ve otorite sahibi olmamalarıdır. Kendi gücüyle ve onların arzularıyla kolayca kendisinden daha güçlü olanları baskı altına alabilir ve böylece ülkede tek efendi olarak kalır. Bu işleri uygun biçimde yönetemeyen prens, kazandıklarını çok kısa sürede kaybeder ve orayı elinde tutmasına rağmen, sonsuz zorluklar ve sorunlarla yüz yüze kalır.

Romalılar, topraklarına kattıkları ülkelerde bu ölçütlere çok dikkat etmişlerdir; buralara ko-

loniler göndermişlerdir ve güçlenmelerini sağlamaksızın azınlık güçleriyle iyi ilişkiler kurmuşlardır; daha güçlüleri denetim altında tutmuşlar ve yabancı güçlerin otorite kazanmasına izin vermemişlerdir. Uygun örnek olarak Yunanistan'ı gösterebilirim. Akhaialılar ve Aitolialılar Romalılarla dostluk kurmuşlardır; Makedonya Krallığı zayıflatılmıştır, Antiokhus kovulmuştur; Akhaialılar ve Aitolialılar ne kadar değerli olurlarsa olsunlar, asla güçlenmelerine izin vermemişlerdir; Philippos'un tüm ikna çabalarına rağmen, kendisini aşağılamadan Romalıları dost olmaya ikna edememiştir; Antiokus, etkisine rağmen, Romalılarla herhangi bir lordluğu elinde tutmasını sağlayacak bir anlaşma yapamamıştır.

Çünkü Romalılar, bu örneklerde olduğu gibi, sadece mevcut sorunları değil, aynı zamanda gelecekteki sorunları da dikkate alan ve öngörüldüğünde bu sorunlara karşı tüm güçleriyle hazırlık yapan tüm akıllı prenslerin yapmak zorunda olduğu şeyi yapmışlardır. Ama hastalık iyice yayılana kadar beklerseniz, ilacın zamanı geçmiş olur. Tıpkı doktorların ateşli humma için söyledikleri gibi, hastalığı başlangıçta saptamak zordur, ama tedavisi kolaydır. Başlangıçta saptanmaz ve tedavi edilmezse, saptamak kolaydır, ama tedavi etmek zordur. Devlet işlerinde de böyle olur; çünkü ortaya çıkacak kötülük öngörülürse (ki sadece akıllı biri bunu öngörebilir), hızla çare bulunabilir, ama öngörülmemişse, herkesin görebileceği kadar büyümesine izin verilirse, artık çare yoktur. Bu nedenle, Romalılar, sorunları öngörerek, onlarla hemen ilgilenmişlerdir ve hatta bir savaştan kaçınmak için kendi başlarına gelmesine izin vermemişlerdir, çünkü onlar, savaştan kaçınılamayacağını, ertelemenin ise, sadece başkalarına avantaj sağlayaca-

ğını biliyorlardı. Dahası, Philippos ve Antiokhus'la İtalya'da savaşmamak için Yunanistan'da savaşmak istiyorlardı. Her ikisinden de kaçınabilirlerdi, ama bunu yapmayı istemiyorlardı; günümüzün bilgelerinin her zaman söylediği gibi, zamanın yararlarının tadını çıkarmayı da hoş görmediler, ama kendi cesaret ve öngörülerini, kötülük kadar iyiliği de, iyilik kadar kötülüğü de beraberinde getirebilen zamanın önüne koydular.

Ama Fransa'ya geri dönelim ve yukarıda ifade edilenleri yapıp yapmadıklarını araştıralım. İtalya'da egemenliği çok uzun süre elinde tutan, daha iyi gözlemlenen bir kişi olarak (Charles'ten⁴ değil) Louis'ten⁵ söz edeceğim. Onun, değişik unsurların bileşimi olan bir devleti elinde tutmak için yapılması gerekenlerin tam tersini yaptığını göreceksiniz.

Kral Louis, müdahalesiyle, Lombardia'nın yarısını ele geçirmek isteyen Venediklilerin hırslarını İtalya'ya soktu. Kralın izlediği yolu kınamaya başladım, çünkü İtalya'ya ayak basmak arzusu ve İtalya'da hiçbir dostunun olmaması –davranışlarını nedeniyle tüm kapılar Charles'ın yüzüne kapatılmıştı–, olabilecek olan dostlukları kabul etmek zorunda kaldı ve başka konularda hatalar yapmamış olsaydı, kendi tasarılarını çok hızlı biçimde başatabilecekti. Ancak Kral, Lombardia'yı ele geçirir geçirmez, Cenova'nın verdiği, ama Charles'ın yitirdiği otoriteyi hemen geri aldı. Floransalılar onun dostuydu; herkes, Ferrara Dükü, Mantua Markizi, Betivogli, Forli Kontesi, Faenza, Pesaro, Rimini, Camerino ve Piombino Lordları, Lucchese, Pisans ve Sienese, onun dostu olmak için öne çıktılar. Venedikliler, Lombardia'daki iki kasabanın güvenliğini sağlayabilmek için izledikleri yolun düşüncesizce olduğunu görebildikleri zaman, Kral,

İtalya'nın üçte ikisinin efendisi olmuştu bile.

Kral, yukarıda ifade edilen kurallara uysaydı ve her ne kadar sayıları çok olsa da, kimisi kilisenin korkusuyla, kimisi Venediklilerin korkusuyla zayıf ve ürkek olan tüm dostlarını korumuş ve savunmuş olsaydı, İtalya'daki konumunu korumak için daha az güçlkle karşılaşabilirdi. Böylece onları her zaman kendi yanında kalmaya zorlayabilirdi ve onlar aracılığıyla, daha güçlü olanlara karşı kendisini kolayca güvenceye alabilirdi. Ama Milano'ya girer girmez, Romagna'yı işgal etmesi için Papa Alexander'a⁶ yardım ederek bunun tam tersini yaptı. Bu hareketiyle, dostlarından ve kucağına atılmış olanlardan kendisini mahrum ederek, kendisini zayıflattığını hiç düşünmedi. Öte yandan manevi gücüne maddi güç ekleyerek kiliseyi yüceltirken, ona daha büyük bir otorite sağladığını da hiç düşünmedi. Ve bir kez ilk hatayı işleyince, bu hatalı yolu izlemek zorunda kaldı, öyle ki, Alexander'ın hırsını ve kendisinin Toskana'ya egemen olmasını engellemesini durdurabilmek için İtalya'ya gelmek zorunda kaldı.

Kiliseyi yüceltmesi ve kendi dostlarından mahrum kalması yetmezmiş gibi, Napoli Krallığı'na sahip olmak arzusuyla, İspanya Kralı ile burayı paylaştı. İtalya'nın birinci efendisiyken, kendisine bir ortak buldu, öyle ki bu ülkedeki hırslı kişiler ve kendisinden hoşnut olmayanlar dayanacak bir yer buldular. Kendisine vergi ödeyecek birisini krallıkta bırakacak yerde onu kapı dışarı etti, kendisini kapı dışarı edebilecek birisini oraya yerleştirdi ve o da onu kapı dışarı etti.

Fethetme arzusu, gerçekte çok doğal ve geneldir; insanlar, yapabilecekleri zaman böyle yapmışlardır ve bu nedenle suçlanmak yerine övülmüşlerdir. Ama böyle yapamadıkları zaman, her-

hangi bir araçla böyle yapmayı isterlerse, o zamanda çılgınlık ve suç ortaya çıkar. Bu nedenle, Fransa, kendi güçleriyle Napoli'ye saldırabilseydi, böyle yapmış olurdu; saldıramayacak durumdaydıysa, o zaman Napoli'yi paylaşmamalıydı. İtalya'ya ayak basmasını sağladığı gerekçesiyle Lombardia'yı Venediklilerle paylaşması haklı görülebilirse de, zorunlu bir gerekçesi olmayan diğer paylaşım suçlamayı hak eder.

Bu nedenle, Louis beş hata yapmıştır: Küçük güçleri yok etti, İtalya'da güçlü olanların gücünü artırdı, yabancı güçleri içeri soktu, İtalya'da oturmadı ve koloni göndermedi. Venediklilerin egemenliklerini ortadan kaldırarak altıncı hatasını yapmamış olsaydı, bu hatalar, yaşarken, kendisini kötülemek için yeterli olmazdı; çünkü kiliseyi yüceltmiş, İspanya'yı İtalya'ya sokmamış olsaydı, Venediklileri alçaltmak akıllıca ve zorunlu bir iş olurdu. Ama ilk adımını atarken, Venediklilerin mahvolmasına asla izin vermeyebilirdi; çünkü Venedikliler, güçlü oldukları sürece, buranın egemeni olmaları dışında hiçbir şeye izin vermeyeceklerinden, her zaman başkalarını Lombardia üzerindeki emellerinden uzak tutabilirlerdi ve başkaları da, Lombardia'yı Venediklilere vermek için Fransa'dan almayı istemezlerdi ve her ikisine karşı çıkmaya da cesaret edemezlerdi.

Ve eğer birisi, "Kral Louis, savaştan kaçınmak için Romagna'yı Alexander'a ve Napoli Krallığı'nı İspanya'ya bıraktı" derse, yukarıda ifade ettiğim nedenlerle, savaştan kaçınmak için böyle bir hata asla yapılamaz diye yanıtlarım; çünkü savaş önlenemez, sadece sizin zararınıza ertelenebilir. Bir başkası, bu evliliğin bozulması⁷ ve Rouen'in⁸ kardinal yapılması karşılığında, kralın bu girişimde Papa'ya yardım edeceği sözü verdiğini ileri sürer-

se, buna, bir prensin sözüne bağlı kalmasına ve sözünü nasıl tutabileceğine ilişkin daha sonra yazacaklarımla yanıtlarım.

Böylece Kral Louis, ülkeler fethetmiş ve onları elde tutmayı arzulamış kişilerin uyduğu hiçbir koşula uymadığından Lombardia'yı kaybetti. Bunda hiçbir mucize yoktur, hepsi akla uygun ve çok doğaldır. Valentino (genellikle Papa Alexander'ın oğlu Cesare Borgia'ya böyle derler) Romagna'yı işgal ettiği zaman Nantes'de Rouen kardinaliyle bu konuları konuştum. Rouen kardinali İtalyanların savaştan anlamadıklarını söyleyince, ben de ona, Fransızların devlet işlerinden anlamadıklarını, aksi halde kilisenin bu kadar güce sahip olmasına izin vermezlerdi dedim. Gerçekte görüldü ki, kilisenin ve İspanya'nın İtalya'da güçlenmesine Fransa neden olmuştur ve Fransa'nın yıkımına da bunlar yol açmıştır. Bundan hiç başarısız olmayan ya da çok seyrek başarısız olan genel bir kural çıkar: Başkasının güçlenmesine neden olan kendisinin yıkımına yol açar; çünkü üstünlük, hem kuruzlukla hem de güçle sağlanır ve her ikisi de iktidara gelen için güvenilmez şeylerdir.

IV. BÖLÜM

İSKENDER DARIUS KRALLIĞI'NI NEDEN FETHETTİ?
ONUN ÖLÜMÜNDEN SONRA ARDILLARINA KARŞI
NEDEN AYAKLANMADILAR?

Yeni ele geçirilmiş bir devleti elde tutabilme güçlükleri göz önüne alınırsa, bazıları, nasıl olup da, Büyük İskender'in birkaç yıl içinde Asya'nın egemeni olduğuna, hemen hemen yerleşik hale gelirken öldüğünde (bu nedenle tüm imparatorluğun ayaklanabileceği akla yakın görünürken) ardıllarının onları koruyabildiğine ve kendi hırsla-

rı nedeniyle kendi aralarında ortaya çıkan güçlüklerden daha başka güçlüklerle karşılaşmalarına şaşırabilir.

Yanıtım şudur: Tarihin kaydettiği prenslikler iki ayrı biçimde yönetilmişlerdir; ya bir prens tarafından, onun lütfu ve izniyle krallığı yönetmekte ona yardımcı olan bir grup memurla birlikte yönetilir ya da bir prens ve onun lütfuyla değil, soylarının eskiliğiyle onurlandırılmış baronlar tarafından yönetilir. Bu baronların kendi devletleri ve onları efendi kabul eden ve doğal bir sevgiyle onlara bağlı olan kendi uyrukları vardır. Bir prens ve onun memurları tarafından yönetilen devletler büyük bir saygıyla kendi prenslerine bağlıdır; çünkü ülke çapında ondan daha üstün kabul edilen bir başka kimse yoktur ve başkasına bağlılık gösterilse bile, bakan ve subay olarak gösterilir, onlara karşı herhangi bir özel sevgi taşınmaz.

Günümüzde bu iki yönetim biçiminin örneği, Türk ve Fransa Kralı'dır. Tüm Türk monarşisi, bir kral tarafından yönetilir ve diğerleri onun memurlandırılır; krallığını sancaklara ayırarak, değişik yöneticileri buralara gönderir ve istediğinde onları yerinden alır ya da başka yere atar. Ama Fransa Kralı, kendi uyrukları tarafından bilinen ve sevilen eski lordların ortasında yer alır; bu lordların kendi ayrıcalıkları vardır; kral, bu ayrıcalıkları kendini tehlikeye atmaksızın geri alamaz. Bu nedenle, bu devletlerin her birini göz önüne alan kimse, Türk'ün devletini ele geçirmede büyük güçlükler olduğunu, ama bir kez ele geçirildikten sonra çok kolaylıkla onun elde tutulduğunu kabul edecektir. Türk Krallığı'nın ele geçirilmesindeki güçlüğün nedeni, fethedeceklerin, hem krallığın prensleri tarafından çağrılmayacak olması, hem de onun çevresindeki beylerin isyanının kendi planlarına

yardımcı olacağıının umulamamasıdır. Bu da, yukarıda ortaya konulan nedenlerden kaynaklanır; onun köleleri ve kulları olan bakanları, büyük zorluklarla ayartılabilir ve ayartıldıklarında da, belirtilen nedenlerle halkı arkalarından sürükleyemeyecekleri için onlardan çok küçük bir yarar sağlanabilir. Bundan dolayı, Türk'e kim saldırırsa, onu birlik halinde bulacağını akılda tutması gerekir ve başkalarının isyanından daha çok kendi gücüne güvenmelidir. Ama Türk Krallığı bir kez fethedilirse ve ordusunu yeniden oluşturamayacak biçimde savaş alanında bozguna uğratılırsa, bu prensin ailesinden başka korkacak bir şey yoktur ve onlar da yok edilince, diğerlerinin halk üzerinde etkisi olmadığından korkulacak hiç kimse kalmaz; fatih, zaferinden önce onlara güvenemez, zaferinden sonra ise, onlardan korkmasını gerektiren bir neden kalmaz.

Fransa'nın yönetimindeki krallıklarda tersi olmuştur; çünkü krallığın bazı baronlarını kazanarak oraya girmek daha kolay olabilmektedir; memnun olmayanlar ve değişiklik arzulayanlar her zaman bulunur. Böyle insanlar, bilinen nedenlerle, sana o ülkenin yolunu açabilirler ve zaferi kolaylaştırabilirler. Ama sonra orayı elde tutmak isterseniz, hem size yardım edenlerden hem de sizin ezdiklerinizden kaynaklanan sonsuz zorluklarla karşılaşsınız. Prensın ailesini yok etmiş olmanız bile yeterli değildir, çünkü size karşı yeni bir hareketin başını çekecek lordlar kalır ve bunları memnun edemez ya da ortadan kaldıramazsanız, ilk bulunan fırsatta bu devleti yitirirsiniz.

Şimdi, Darius'un yönetiminin niteliğine bakacak olursanız, Türk Krallığı'na benzer şeyler bulursunuz ve bu nedenle, İskender için, onu önce savaş alanında yenilgiye uğratmak ve daha son-

ra ülkesini ondan almak zorunluydu. Zaferden sonra Darius öldürölünce, yukarıdaki nedenlerle, devlet İskender'e kaldı. Eğer İskender'in ardılları birleşmiş olsalardı, güvenlik içinde ve kolayca buranın tadını çıkarabilirlerdi, çünkü bu krallıkta İskender'in ardıllarının kendilerinin kışkırttığı kargaşalıklar ortaya çıkmazdı.

Ama Fransa gibi kurulmuş huzurlu devletleri elde tutmak olanaksızdır. Bundan dolayı, İspanya'da, Fransa'da ve Yunanistan'da Romalıları karşı sık sık isyanlar ortaya çıkmış olması, bu devletlerde pek çok prensliğin bulunmasından dolayıdır. Onların anısı varolduğu sürece, Romalılar, her zaman oraları elde tutmakta güvensizliğe sahip olmuşlardır. Ama imparatorluğun gücü ve sürekliliğiyle bu anılar öldü ve Romalılar, ondan sonra daha güvenilir oldular. Ve bu ülkelerdeki prenslikler daha sonra kendi aralarında savaşmaya başlayınca, her biri, kurduğu otorite oranında ülkenin bir parçasını kendisine maletti. Eski lordların aileleri yok edildiğinden, Romalıların dışında hiç kimseyi tanımaz oldular.

Bütün bunlar anımsandığında, İskender'in Asya İmparatorluğu'nu kolayca elde tutmasında ya da Pirus ve pek çoklarının, kazanımlarını korumak için karşılaştıkları güçlüklerde kimse bir gariplik görmeyecektir. Bu, fethedenin az ya da çok yeteneğiyle değil, uyruk devletteki istikrarsızlıkla ilgilidir.

V. BÖLÜM

İLHAK EDİLMEĞEN ÖNCE KENDİ YASALARIYLA
YAŞAYAN KENTLERİ YA DA PRENSLİKLERİ
YÖNETMENİN YOLLARI ÜZERİNE

Belirtildiği gibi, ele geçirilmiş devletler, kendi

yasalarıyla ve özgürlük içinde yaşamaya alışkınsalar, bunları elde tutmanın üç yolu vardır: Birincisi, onları yok etmektir; ikincisi, kişisel olarak orada oturmaktır; ve üçüncüsü, vergi karşılığı, kendi yasalarıyla yaşamalarına izin vermek ve orada sizinle dostluğu sürdürecektir bir oligarşi oluşturmaktır. Çünkü burayı ele geçiren prens tarafından yaratılmış olan böyle bir hükümet, prensin dostluğu ve ilgisi olmaksızın ayakta kalamayacağını bilir ve onun desteği için her şeyi yapar. Bu nedenle, özgürlüğe alışık bir kenti kendi yurttaşları aracılığıyla elde tutmak başka bir biçimde tutmaktan çok daha kolaydır.

Ispartalılar ve Romalılar bunun örnekleridir. Ispartalılar, Atina ve Thebes'i, bir oligarşi oluşturarak elde tuttular, yine de onları kaybettiler. Romalılar, Kapus, Kartaca ve Numanzia'yı elde tutmak için paramparça ettiler, ama onlar kaybetmediler. Onlar, Ispartalılar gibi, Yunanistan'ı özgür bırakarak ve kendi yasalarına izin vererek elde tutmak istediler, ama başarılı olamadılar. Öyle ki, Yunanistan'ı elde tutmak için, ülkedeki pek çok kenti yok etmeye zorlandılar. Gerçekte, bir ülkeye sahip olabilmek için onu yıkmaktan daha güvenli bir yol yoktur. Özgür yaşamaya alışmış bir kentin egemeni olan ve onu yıkmayan kişi, o kent tarafından yıkılmayı beklemelidir; çünkü ayaklanmada, her zaman özgürlük sloganı ve eski ayrıcalıklar hareket noktası olarak kullanılır, ne zamanla, ne de çıkarla asla unutulmazlar. Onlara karşı ne yaparsanız yapın, ne önlem alırsanız alın, birbirinden ayrılmadıkça ya da birliktelikleri dağılmadıkça bu slogan ya da ayrıcalıklar asla unutulmaz. Ama Floransalılar tarafından yüz yıl esaret altında tutulduktan sonra Pisa'nın yaptığı gibi, her fırsatta hemen onların etrafında toplanırlar.

Ama kentler ya da ülkeler bir prensin yönetimde yaşamaya alışkınsalar, prens ve ailesi yok edilince, hem itaat etmeye alışkın olduklarından, hem de eski prens varolmadığından, kendi aralarından birisini prens yapmakta uzlaşamazlar ve kendi kendini yönetmenin nasıl bir şey olduğunu bilmezler. Bu nedenle, silaha sarılmakta çok yavaşlardır; bir prens onları kazanabilir ve çok kolaylıkla bunu güvenceye alabilir. Ama cumhuriyetlerde, daha çok canlılık, daha büyük kin ve daha fazla intikam arzusu vardır; eski özgürlüklerinin anısı, ne onların bırakmasına izin verir, ne de onlar bu anıları bırakırlar. Böyle olduğu için de, en güvenilir yol, bu cumhuriyetleri yok etmek ya da gidip orada oturaktır.

VI. BÖLÜM
BİR PRENSİN
KENDİ SİLAHLARI VE YETENEĞİYLE
ELE GEÇİRDİĞİ YENİ PRENSLİKLER ÜZERİNE

Tümüyle yeni prenslikler üzerine yapacağım konuşmada, prence ve devlete ilişkin çok büyük örnekler vermeme hiç kimse şaşırmasın; çünkü hemen hemen her zaman başkalarının geçtiği yolda yürüyen ve onların başarılarını taklit eden insanlar, yine de onların yollarını tam olarak izleyemezler ya da taklitleri onların gücüne ulaşamaz. Akıllı bir insan, her zaman büyük adamların geçtikleri yolu izlemelidir ve en üstün olanları taklit etmelidir. Öyle ki, eğer yeteneği onlara eşit değilse, en azından onları andıracaktır. Çok uzaktaki bir hedefi vurmaya düşünen ve yayın menzilinin sınırlarını bilen, ama öylesine büyük bir uzaklığa kendi güçleriyle oku ulaştıramayacakları için değil, hedefi vurmaya amacıyla daha yükseğe nişan

alan akıllı okçular gibi hareket edin.

Bu nedenle, tümüyle yeni olan ve yeni bir prensi bulunan prensliklerde, buraları ele geçiren kişinin, yeteneğinin az ya da çok oluşuna bağlı olarak, buraları korumada az ya da çok güçlüklerle karşılaşır. Sıradan bir konumda olan birinin prens olması, nasıl ki, ya yeteneği ya da şansı gerektirirse, bunlardan her birinin pek çok güçlüğü belli ölçüde azaltacağı açıktır. Yine de, şansına çok az güvenen prens, çok daha güçlü olarak oraya yerleşir. Ayrıca başka bir devlete sahip olmadığı için prensin kişisel olarak orada oturmak zorunda kalması işleri kolaylaştırır.

Ama şansla değil de kendi yetenekleriyle prens olanlara gelince, bunların en mükemmel örnekleri olarak Musa, Cyrus, Romulus, Theseus¹⁰ ve benzerlerini verebilirim. Her ne kadar sadece tanrının isteklerini yerine getiren kişi olarak Musa'dan söz etmek gerekmeseyse de, sadece tanrıyla konuşmaya değer bulunmuş olması bile ona hayranlık duyulması için yeterlidir. Ama krallıklar fetheden ya da krallıklar kuran Cyrus ve diğerleri hayranlık uyandırır ve kendi özel eylemleri ve yönetim tarzları göz önüne alındığında, büyük bir peygamber olmasına rağmen Musa'dan daha aşağı olmadıkları görülür. Bunların eylemleri ve yaşamları irdelendiğinde, onlara en iyi biçimi vermelerini olanaklı kılacak malzemeyi sağlayan fırsatları yaratan şanstın başka bir şeye sahip olmadıkları görülecektir. Bu fırsatlar olmaksızın, onların zihni yetenekleri sönüp giderdi ve bu zihni yetenekleri olmaksızın da, fırsatlar anlamsız olurdu.

Bu nedenle, Musa'nın, kölelikten kurtulmak için kendisini izlemeye hazır olanları bulması, yani Mısır'da Mısırlılar tarafından köleleştirilmiş ve

baskı altında tutulan İsrail halkını bulması gerekir. Roma Kralı ve Roma'nın kurucusu olabilmek için, Alba'da kalmayan ve doğduğunda terk edilmiş olan Romulus gerekir. Cyrus'un, Medlerin yönetiminden hoşnutsuz olan Persleri ve uzun barış dönemi nedeniyle yumuşamış ve gevşemiş olan Medleri bulması gerekir. Theseus, eğer Atinalıları dağılmış bulmasaydı kendi yeteneklerini gösteremezdi. Bu fırsatlar, bu nedenle, bu insanları şanslı yaptı ve onların yüksek yetenekleri bu fırsatları görebilmelerini sağladı; böylece, onların ülkeleri yüceldi ve kendileri de ünlü oldular.

Bu insanlar gibi cesaret isteyen yollarla prens olanlar, prenslikleri zorluklarla ele geçirirler, ama kolayca elde tutarlar. Onların prenslikleri ele geçirmekte karşılaştıkları güçlükler, kısmen kendi iktidarlarını kurmak ve güvenliğini sağlamak için uygulamak zorunda oldukları yeni kurallar ve yöntemlerden kaynaklanır. Unutulmamalıdır ki, yeni bir düzen kurmaktan çok daha zor, çok daha tehlikeli, başarısı çok daha belirsiz başka hiç bir şey yoktur. Çünkü eski koşullar altında daha iyi yaşayanların hepsi yenilikçinin düşmanıdır ve yeni koşullarda daha iyi yaşayabilecek olan savunucular da soğukturlar. Bu soğukluk, kısmen yasaları kendi taraflarında gören hasımlardan korkulduğundan, kısmen de uzun süreli uygulamasını görene kadar yeni şeylere inanmaya hazır olmayan insanların kuşkuculuğundan doğar. Böylece, düşmanlar her fırsatta partizanca saldırırlarken, diğerleri, kendileriyle birlikte prensi tehlikeye düşürecek ölçüde soğukça savunma yaparlar.

Bu yüzden, bu yenilikçilerin, kendi özgüçlerine mi güvendiklerini, yoksa başkalarına mı bağlı olduklarını araştırmak için bu konuyu irdelemek gerekir. Başka bir deyişle, kendi girişimlerini ta-

mamlamak için, dua mı etmişlerdir, yoksa güç mü kullanmışlardır? Birinci durumda, her zaman kötü biçimde başarısızlığa uğrarlar ve asla hiçbir yere ulaşamazlar. Ama kendilerine güvendikleri ve güç kullandıkları zaman, ender olarak tehlikeye düşerler. Bundan dolayı, tüm silahlı peygamberler zafer kazanmışlar ve silahsız olan peygamberler yok edilmişlerdir. Ayrıca bu nedenlerin dışında, halkın doğası değişkendir, bir şeylere inan-dırmak kolaydır, ama onları bu inançta tutmak zordur. Bu yüzden, halk artık inanmadığında, onları zorla inandırabilmek için böylesi önlemler almak zorunludur.

Eğer Musa, Cyrus, Theseus ve Romulus silahsız olsalardı, halkı uzun süre kendi kurallarına uymaya zorlayamazlardı. Günümüzde, halk yığınları artık ona inanmamaya başlayınca yeni düzeneyle birlikte yıkılan ve inananların inancını sürekli korumak ya da inanmayanları inandırmak için hiçbir araca sahip olmayan rahip Girolamo Savonarola'nın¹¹ başına geldiği gibi. Dolayısıyla, bu kişiler de, kendi girişimlerini tamamlarken, kendi yetenekleriyle alt edebilecekleri böylesine büyük tehlikelerle karşılaşmışlardır. Ama kendi yetenekleriyle bu tehlikeleri alt ettiklerinde ve başarılarını çekemeyenleri yok ettiklerinde saygı görmeye başlarlar, güçlü, güvenli, onurlu ve mutlu olurlar.

Bu büyük örneklerle bazı yönlerden benzerlik taşıyan bir küçük örnek vermek istiyorum: Sirakusalı Hiero.¹² Bu kişi, sıradan bir yurttaşken, kendi çabasıyla ya da şansla değil, sadece fırsat sayesinde Sirakusa Prenslığı'ne yükseldi. Baskı altındaki Sirakusalılar onu kendilerine lider olarak seçtiler ve daha sonra da prens olarak ödüllendirdiler. Sıradan yurttaşken bile öylesine büyük bir yeteneğe sahipti ki, bir yazar onun için, "bir kral

olması için bir krallıktan başka hiçbir şey gerekmiyordu” diye yazar. Bu adam, eski askerlik sistemini kaldırdı, yenisini örgütledi; eski ittifaklardan vazgeçti, yeni ittifaklar kurdu ve kendine ait askerlere ve müttefiklere sahip olduğundan, böyle bir temel üzerinde istediği yapıyı inşa edebildi. Böylece, kazanırken pek çok soruna katlandı, ama korurken çok az sorunla karşılaştı.

VII. BÖLÜM BAŞKALARININ SİLAHLARIYLA VE ŞANSLA ELE GEÇİRİLEN YENİ PRENSLİKLER ÜZERİNE

Sadece şansın yardımıyla sıradan bir yurttaşlıktan prensliğe gelen kişiler, yükselirken çok az sorunla, ama zirvede kalmak için çok daha fazla sorunla karşılaşır; yol boyunca hiçbir güçlkle karşılaşmazlar, çünkü oraya uçarak giderler, ama zirveye ulaştıkları zaman pek çok sorunla karşılaşır. Böyleleri, parayla ya da kendilerini destekleyenlerin bağışlarıyla devlete sahip olanlardır. Tıpkı Yunanistan’da İonya ve Hellespont (Çanakkale) kentlerinde Darius tarafından, kendi güvenliğini ve şanını koruması için prens yapılanlar gibi ya da askerlere rüşvet vererek sıradan yurttaşlıktan imparatorluğa getirilen imparatorlar gibi. Böyleleri, sadece onları yükseltenlerin iyiniyetleriyle ve şansla yükselirler. Bu ikisi de, en değişken ve en istikrarsız şeylerdir. Onlar, bu konum gerektirdiği bilgiye sahip değillerdir, çünkü büyük bir değere ve yeteneğe sahip olmadıkça, her zaman sıradan konumda yaşadıkları için komuta etmeyi bilmelerini beklemek mantıklı değildir. Ayrıca, dostluğu ve bağlılığı koruyabilecek güçleri olmadığından kendi konumlarını da elde

tutamazlar.

Doğada olan ve hızla büyüyen diğer şeyler gibi birden bire ortaya çıkan devletler, ilk fırtınada kendilerini deviremeyecek bir biçimde kökleşmiş temellere ve bağlantılara sahip olamazlar. Söylenildiği gibi, birden bire prens olanların, şansın kendilerine sunduğu şeyi elde tutmaya bir an önce hazırlanmayı bilenleri ve prens olmadan ÖNCE atılması gereken temelleri, prens olduktan SONRA atanları bunun dışındadır.

Yetenek ya da şans sayesinde prensliğe yükselmenin bu iki yöntemine ilişkin olarak anılarımızda yer alan iki örneği eklemek istiyorum. Bunlar, Francesco Sforza¹³ ve Cesare Borgia'dır¹⁴.

Francesco, uygun araçlarla ve büyük bir yetenekle sıradan yurttaşlıktan Milano Dukalığı'na yükseldi ve binlerce sıkıntıyla ele geçirdiği duka-lığı çok az sorunla korudu. Diğer taraftan, halkın Valentino Dükü adını taktığı Cesare Borgia, babasının nüfuzu sayesinde kendi devletini ele geçirdi. Başkalarının silahları ve kendisine bahşettikleri şansla ele geçirilen devletlerde akıllı birisinin alması gereken her önlemi almasına, yapması gereken her şeyi yapmasına ve sağlam biçimde kökleşebilmiş olmasına rağmen babasının nüfuzunu kaybetmesiyle devletini de kaybetti.

Çünkü, yukarıda söylenildiği gibi, kendi temellerini ilk başta atamayan birisinin, daha sonra bunları atabilmesi çok büyük yeteneğe sahip olmasını gerektirir, ama bunu yapmak, mimarı için çok sıkıntılı ve bina için çok tehlikeli olacaktır. Bu nedenle, Dük'ün attığı tüm adımlar göz önüne alınırsa, görülecektir ki, gelecekteki iktidarı için sağlam temeller atmıştır. Bunları tartışmayı gereksiz buluyorum, çünkü yeni bir prence, onun yaptıklarından daha iyi ne örnek verebileceğimi bilemi-

yorum. Onun tertiplerinin kendisine faydası olmadıysa, bu onun hatasından değil, olağanüstü ve aşırı şanssızlığındandır.

Oğlunu düklükle yüceltmek isteyen VI. Alexander, ivedi ve olası pek çok güçlüklerle karşı karşıyaydı. Birincisi, kilisenin sahip olduğu devletin dışında hiçbir devlette onu efendi yapmak için bir yol bulamadı. Çok iyi biliyordu ki, kiliseninkini çalmaya kalkışırsa, Milano Dükü ve Venediklilerin buna onay vermeyeceklerdi; çünkü Faenza ve Rimini, Venediklilerin koruması altına girmişti. Bunun dışında, İtalya'daki orduların, özellikle kendisine yardımcı olabilecek olanların, Papa'nın yüceliğinden korkanların, yani Orsiniler ile Colonnaların elinde olduğunu görüyordu. Bu nedenle, onların devletlerinin bir bölümünün güvenli biçimde efendisi olabilmek için, iktidarlarda karışıklık ve küskünlük yaratmak yönünde hareket etti. Bunu yapmak kendisi için kolay oldu, çünkü başka nedenlerle Venediklilerin Fransızları İtalya'ya geri getirme eğiliminde olduğunu gördü. Buna sadece karşı çıkmadığı gibi Kral Louis'in boşanmasını sağlayarak bunu daha da kolaylaştırdı. Böylece Kral, Venediklilerin yardımı ve Alexander'ın onayıyla İtalya'ya geldi; Milano'ya varmaz, ününe ün katacağından, Romagna saldırısı için Papa'ya asker verdi. Böylece Romagna'yı ele geçiren ve Colonnalıları ezip geçen Dük'ün, burayı elde tutmak ve daha ileriye götürmek arzusu iki şey engelledi: Birisi, kendi güçleri kendisine bağlı görünmüyordu ve diğeri, Fransa'nın niyetiydi, yani kullandığı Orsini güçlerinin onu desteklemeyeceklerinden, daha fazlasını kazanmasını engelleyeceklerinden ve hatta kazandıklarından daha çoğunu ondan geri alabileceklerinden korktu. Üstelik Kral da aynısını yapabiliirdi.

Faenza'yı aldıktan sonra Bologna'ya saldırdığında, Orsini güçlerinin saldırıya çok isteksiz gittiklerini görerek bu konuda haklı olduğunu anladı. Urbino Düklüğü'nü aldıktan sonra Toskana'ya saldırdığında, Kral'ın burayı almaktan vazgeçirmesi üzerine onun niyetini de öğrendi. Bundan dolayı, başkalarının ordularına ve şansına daha fazla bağımlı olmamaya karar verdi.

İlk iş olarak, Orsini ve Colonna'ya bağlı soyluları kendi soylusu yaparak ve subayları ve komutanları iyi ücret ödeyerek ve rütbelerine göre onurlandırarak onların Roma'daki partilerini zayıflattı. Böylece birkaç ay içinde partilerine olan tüm bağlılıkları ortadan kalktı ve tümüyle Dük'ün safına geçtiler. Bundan sonra, Colonna taraftarlarını dağıtılmış olduğundan, Orsini'yi ezmek için bir fırsat kollamaya başladı. Bu fırsat çok kısa sürede ortaya çıktı ve bunu çok iyi biçimde kullandı; Orsiniler, Dük'ün ve kilisenin büyümesinin kendileri için yıkım olacağını geç de olsa fark ettiklerinde, Perugia bölgesindeki Magione'de bir toplantı çağrısı yaptılar. Bu toplantıdan, Dük için, Urbino isyanı, Romagna karışıklığı ve Fransızların yardımıyla üstesinden gelebildiği sayısız tehlikeler ortaya çıktı. Kendi otoritesini yeniden kurarken, Fransızlara ya da diğer yabancı güçlere güvenmenin riskine girmemek için hilelere başvurdu. Kendi düşüncelerini öylesine iyi gizlemeyi başardı ki, Orsini, Senyör Pagolo'nun arabuluculuğuyla –Dük, para, giysi ve at vererek Senyör Pagolo'nun güvenini kazanmıştı– dükle uzlaştı. Orsini, saflığı yüzünden Sinigalia'da Dük'ün eline düştü. Böylece Orsinilerin önderlerini yok eden ve onların taraftarlarını kendisine dost haline dönüştüren Dük, iktidarını yeterince sağlam temellere oturttu ve Romagna ve Urbino düklüğü'nü ele geçirdi.

Refahlarının arttığını takdir etmeye başlayan halkı da tümüyle kendisine bağladı. Bu nokta önemli ve başkaları tarafından taklit edilmeye değer olduğundan, bunları bir tarafa bırakmak istemiyorum.

Dük, Romagna'yı işgal edince, uyruklarını yönetmekten daha çok onları yağmalayan ve birlik olmaktan daha çok ayrılmaya yol açan pek çok neden ortaya çıkartan beceriksiz yöneticiler tarafından yönetildiğini gördü; öyle ki, ülke soygunlarla, kavgalarla ve her türlü şiddetle doluydu. Barış getirmek ve otoriteye boyun eğilmesini sağlamak için buraya iyi bir vali atanmasının gerekli olduğuna karar verdi. Bunun üzerine becerikli ve acımasız birisi olan Ramiro d'Orco'yu tam yetkili vali olarak atadı. Bu adam, kısa sürede, büyük bir başarıyla barışı yeniden kurdu ve birliği sağladı. Daha sonra, nefrete yol açacağı kaygısıyla böylesi bir otoritenin uygun olmadığına karar verdi ve bu nedenle de, mükemmel birinin başkanlığında, her kentin avukatlarının bulunduğu bir mahkeme kurdu. Geçmişteki şiddetin kendisine karşı düşmanlığa yol açtığını biliyordu. Halkın zihninden bunu temizlemek ve onları kazanmak için, yapılan zulmün kendisinden değil, valinin sert doğasından kaynaklandığını göstermek istedi. Bu bahaneyle Ramiro'yu tutuklattı; idam edilen Ramiro'nun cesedi, sabah vakti, bir tarafında odun kütüğü, diğer tarafından kanlı bir bıçakla Casena Meydanı'nda teşhir edildi. Bu manzaranın barbarlığı, halkta hem memnunluk, hem de şaşkınlık yarattı.

Ama başladığımız yere dönelim. Diyorum ki, Dük, şimdi, kendi tarzında silahlanarak ve çevresinde kendisine zarar verebilecek güçleri büyük ölçüde ezerek yeterince güçlü ve kısmen ya-

kın tehlikelerden korunmuş görüyordu. Eğer fetihlere devam etmek istiyorsa, ikinci adım olarak Fransa'yı hesaba katması gerekiyordu. Çünkü hatasını geç de olsa fark eden kralın kendisini desteklemeyeceğini biliyordu. Bu sürede yeni müttefikler aramaya ve Gaeta'yı kuşatan İspanyollara karşı Napoli Krallığı'na sefer düzenleyen Fransa'yı oyalamaya başladı. Niyeti Fransa'ya karşı kendini güvenceye almaktı ve Alexander yaşamış olsaydı, bunu da çabucak başarabilecekti.

Bu ana kadarki olaylar karşısında onun hareket tarzı böyleydi. Ama gelecek açısından korkuyordu. Öncelikle, kilisenin yeni varisi onunla dost olmayabilirdi ve Alexander'ın kendisine verdiklerini geri almaya çalışabilirdi. Böylece dört yönde hareket etmeye karar verdi. Birincisi, yağmaladığı lordların ailelerini yok etmek; böylece Papa'ya bahane vermemiş olacaktı. İkincisi, Roma'daki tüm soyluları kendi safına kazanmak; böylece, onların yardımıyla Papa'yı frenleyebilecekti. Üçüncüsü, Kardinaller Kurulu'nun çoğunluğunu kendi yanına çekmek. Dördüncüsü, Papa ölmenden önce, kendi önlemleriyle ilk şoka karşı durabileceği kadar çok güç kazanmak. Alexander öldüğünde, bu dört şeyin üçünü yapabilmişti. Mülksüzleşen lordların eline geçirebildiklerinin pek çoğunu öldürmüştü ve çok azı kaçabilmişti; Romalı soyluları kazanmıştı ve kurulda pek çok taraftara sahipti. Toprak kazanımlarına gelince, Toscana'nın egemeni olmayı tasarlamıştı, çünkü Perugia ve Piombino'yu zaten ele geçirmişti ve Pisa onun koruması altındaydı. Ve artık Fransa'dan çekinmesi gerekmediğinden (çünkü Fransızlar, İspanyollar tarafından Napoli Krallığı'ndan kovulmuş ve bu nedenle her iki taraf da kendisinin dostluğunu satın almak zorundaydı) Pisa'nın üzerine çullanabilirdi. Pisa'dan

sonra, Lucca ve Siena, gerek Floransalılara düşmanlıklarından, gerekse onlardan korktuklarından, karşı koyamazdı. Floransalıların da onun başarısını sürdürmesini önleyecek güçleri yoktu. Bu tasarılarını Alexander'ın öldüğü yıl gerçekleştirseydi, öylesine büyük bir güç ve saygınlık kazanırdı ki, kendi başına ayakta kalabilirdi; böylece şansına ve başka güçlere değil, kendi gücüne ve yeteneğine kesinlikle güvenebilirdi.

Ama Alexander, kılıcını çektikten beş yıl sonra öldü. Oğluna, sadece sağlamlaşmış Romagna devleti ile düklüğü bıraktı; diğerleri havadaydı, çok güçlü iki düşman ordusu arasında kalmışlardı ve kendisi de ölümcül hastaydı. Ama Dük'ün öylesine cesareti ve yeteneği vardı ki, insanları nasıl kazanacağını ya da kaybedeceğini o kadar iyi biliyordu ki ve öylesine kısa sürede attığı temeller öylesine sağlamdı ki, bu ordular onun arkasında olmasalar da, sağlığı yerinde olsaydı, tüm zorlukların üstesinden gelecekti. Romagna'nın bir aydan daha fazla süre onu beklemesi de, bu temellerin çok iyi olduğunu gösteriyordu. Roma'da, yarı ölü olduğu halde, güvenlik içinde kalabildi; Baglioni, Vitelli ve Orsini Roma'ya gelmelerine rağmen, ona karşı hiçbir şey yapamadılar. Arzu ettiği kişiyi Papa yapamadıysa da, en azından istemediği kişiyi Papa seçtirtmedi. Ama Alexander öldüğünde sağlıklı olabilseydi, her şey farklı olabilirdi. Babasının ölümüyle olabilecek her şeyi düşündüğünü ve hepsine çare bulduğunu, ama ölüm sırasında kendisinin de ölüm noktasında olabileceğini hiç düşünmediğini II. Julius'un¹⁵ papa seçildiği gün bana söyledi.

Dük'ün bütün yaptıklarını yeniden anımsayınca, onu nasıl suçlayacağımı bilemiyorum. Ama öyle görünüyor ki, söylediğim gibi, şans ya da baş-

kalarının ordularıyla iktidara yükselen tüm kişilere taklit etmeleri için onu örnek olarak gösterebilirim. Çünkü yüce ruha ve geniş kapsamlı amaçlara sahip olan bu kişi, aksi halde kendi davranışlarını düzenleyemezdi ve sadece Alexander'ın kısa yaşamı ve kendisinin hastalığı tasarılarını gerçekleştirmeyi engelledi. Bu nedenle, yeni prensliklerde kendisini güvenceye almanın, dostlar kazanmanın, zorla ya da hileyle başarılı olmanın, halk tarafından sevilmenin ve korkulmanın, askerlerin kendisini izlemelerini ve saymalarını sağlamanın, kendisine zarar verecek güçte ve koşulda olanları ortadan kaldırmanın, eski düzeni yeni düzenle değiştirmenin, sert ve bağışlayıcı, yüce ruhlu ve hoşgörülü olmanın, kendisine bağlı olmayan askerleri yok etmenin ve yenilerini oluşturmanın, kendisine isteyerek yardım eden ve bilerek inciten krallar ve prenslerle dostluğu sürdürmenin gerekliliğini düşünen, bu adamın eylemlerinden daha canlı bir örnek bulamaz.

Sadece II. Julius'un Papa seçilmesi nedeniyle kınanabilir; burada kötü bir seçim yaptı, çünkü, daha önce söylendiği gibi, kendi düşündüğü birini Papa seçtiremedi, başka birilerinin de Papa seçilmesini engelleyebildi; kendisinden zarar görmüş ya da Papa olunca kendisinden korkacak olan bir kardinalin seçilmesine asla izin vermemeliydi. Çünkü insanlar, ya korktukları ya da düşman oldukları için zarar verirler. Kendisinden zarar görenler arasında, San Pietro ad Vincula Kardinali, Kardinal Colonna, Kardinal Giorgio ve Kardinal Ascanio vardı. Rouen ve İspanyollar dışında herkesin Papa olunca ondan korkacak nedenleri vardı. İspanyollar, bağlantılı ve yükümlülük altında olduklarından, Rouen Kardinali ise, Fransa Krallığı ile ilişkisi nedeniyle kralın etkisi altında oldu-

ğundan diğerlerinden ayrılıyordu. Bu nedenle, Dük, her şeyden önce, bir İspanyolu Papa yapmalıydı ve bunu başaramayınca, San Pietro ad Vincula'ya değil, Rouen Kardinali'ne onay verebilirdi. Büyük kişiliklerde yeni çıkarların eski yaralarını unutturacağına inanmak aldatıcıdır. Bu nedenle, Dük, Papa seçiminde hata yaptı ve sonunda yıkımına yol açtı.

VIII. BÖLÜM AHLAKSIZLIKLA PRENSLİK ELDE EDENLER ÜZERİNE

Her ne kadar bir prens, sıradan bir konumdan prensliğe, şansa ya da dehayla açıklanabilecek iki yoldan yükselebilirse de ve cumhuriyetleri tartıştığım da bunlardan birini uzunca ele alabileceğim de, burada bunları bir yana bırakmamak gerektiği çok açık. Bu iki yoldan birisi, aşağılık ya da alçakça yollarla prensliğe yükselmektir; diğeri, yakın arkadaşlarının desteğiyle sıradan bir kişinin ülkenin prensi olmasıdır. Birinci yöntemden söz ederken, konuya daha başka bir giriş yapmaksızın biri eski ve diğeri yeni iki örneği resmedeceğim, çünkü bu iki örneğin onları izlemek zorunda olacaklar için yeterli olacağını düşünüyorum.

Sicilyalı Agathocles,¹⁶ sadece sıradan bir konumdan değil, alçak ve aşağılık bir konumdan Sirakusa Krallığı'na yükseldi. Bir çömlekçinin oğlu olan bu adam, şansı değişene kadar hep rezil bir yaşam sürdü. Yine de, öylesine zihni yetenek ve bedensel güç kattı ki, kendisini askerlik mesleğine adayarak, Sirakusa Yöneticisi rütbesine yükseldi. Bu konuma yerleşince, oybirliğiyle onaylanırsa bile, zorla ve başkalarına minnet etmeksizin prens olmaya karar verdi; bu amaçla, Sicilya'da

savaşan Kartacalı Amircar'la bir anlaşma yaptı. Bir sabah, Sirakusa halkını ve senatosunu cumhuriyete ilişkin bazı şeyleri görüşmek için toplandı ve çağırıldı ve verdiği bir işaretle tüm senatörler ve en zengin kişiler askerler tarafından öldürüldü. Bunlar ölünce, sivil bir direniş olmaksızın kentin prensliğini ele geçirdi. Kartacalılar tarafından iki kez bozguna uğratılmış ve sonuçta kuşatılmış olsa da, kenti savunabilecek durumda olmamasına rağmen, askerlerinin bir kısmını savunmada bırakarak, kalanlarıyla Afrika'ya saldırdı ve kısa sürede Sirakusa kuşatması sona erdi. Çok zor duruma düşen Kartacalılar, onun koşullarını kabul etmek, Sicilya'yı ona bırakmak ve Afrika'yla yetinmek zorunda kaldılar.

Bu nedenle, bu adamın eylemlerini ve dehasını göz önüne alan kişi, burada şansa mal edilebilecek hemen hemen hiçbir şey görmeyecektir. Yukarıda gösterildiği gibi, hiç kimsenin desteği olmaksızın, ama bin bir zahmetle ve tehlikeyle askerlikte adım adım ilerleyerek üstünlüğü ele geçirmiş ve pek çok tehlikeye karşın cesaretle elinde tutmuştur. Ancak yurttaşlarını öldürtmeye, arkadaşlarına ihanet etmeye, inançsız, acımasız ve dinsiz olmaya yetenek denilemez. Böylesi yöntemler, imparatorluk kazandırabilir, ama şeref kazandırmaz. Agathocles'in girdiği tehlikeler ve bu tehlikelerden kendisini kurtarmakta gösterdiği cesaret, zorluklar karşısında ve zorlukları alt etmede gösterdiği zihin büyüklüğü göz önüne alınırsa, en dikkate değer önderden daha az saygın görülebilmesi için bir neden yoktur. Yine de, sınır tanımayan alçaklığıyla birlikte barbarlığı, zalimliği ve gaddarlığı, onun en üstün insanlar arasında anılmasına izin vermez. Onun başarıları, şansa ya da dehaya atfedilemez.

Zamanımızda, VI. Alexander döneminde, yıllar önce yetim kalmış olan Oliverotto da Fermo, dayısı Giovanni Fogliani tarafından büyütülmüş-tü ve gençliğinin ilk yıllarında, eğitilmesi ve askerlikte yüksek konumlara gelebilmesi için Pagolo Vitelli'nin komutası altında savaşa gönderildi. Pagolo öldükten sonra, onun kardeşi Vitellozzo'nun komutası altında savaştı ve çok kısa sürede, zekasıyla, güçlü bedeni ve aklıyla onun birinci adamı oldu. Ama başkalarının komutası altında hizmet etmek adi bir şey olarak görüldüğünden, ülkele-rinin köleliğini özgürlüğünden daha değerli sayan bazı Fermo yurttaşlarının ve Vitellozzo'nun yardımıyla Fermo'yu ele geçirmeye karar verdi. Dayısı Giovanni Fogliani'ye yazdığı mektuplarda, uzun yıllar evinden uzak kaldığını, onu ve kenti ziyaret etmek ve mirasına bakmak istediğini; her ne kadar onur dışında başka bir şey kazanmak için çaba göstermemişse de, yine de, zamanını boşa harcamadığını yurttaşlarının görmesi için, arkadaşla-rı ve maiyetinden oluşan yüz atlı eşliğinde onurlu biçimde gelmek istediğini yazdı. Fermolular tarafından onurlu biçimde karşılanmasını ayarlamasını dayısından rica etti. Bu karşılamasının, sadece kendisini değil, aynı zamanda onu yetiştiren kişi olarak Giovanni'yi de onurlandıracaktı.

Giovanni, bu nedenle, yeğenine karşı gereken ilgiyi göstermemelik etmedi ve Fermiolular tarafından onurlu biçimde karşılanmasını sağladı ve onu kendi evinde konuk etti. Oliverotto, burada birkaç gün geçirdi ve alçak planları için gerekli düzenlemeleri yaptı. Daha sonra Giovanni Fogliani ile birlikte Fermo'nun önde gelenlerini davet ederek büyük bir şölen verdi. Her zaman-ki gibi, yiyecekler ve eğlenceler bittikten sonra, Oliverotto, kurnazca, ağır bir konuşma yapmaya

başladı ve Papa Alexander ile oğlu Cesare'nin büyüklüğünden, onların eserlerinden söz etti. Konuşmaya Giovanni ve diğerleri yanıt verince, böyle konuların daha özel bir yerde tartışılabileceğini söyleyerek, birden ayağa kalktı ve bir odaya gitti. Giovanni ve diğerleri onu takip ettiler. Henüz oturmamışlardı ki, odanın gizli yerlerinden çıkan askerler Giovanni ve diğerlerini katlettiler. Bu cına-yetlerden sonra Oliverotto, atına bindi, kenti bir uçtan bir uca katetti ve baş yöneticinin sarayını kuşattı. Korku içindeki halk, kendisine boyun eğmek ve onu prens yaparak bir hükümet kurmasını kabul etmek zorunda kaldı. Oliverotto, kendisine zarar verebilecek tüm hoşnutsuzları öldürttü ve yeni sivil ve askeri fermanlarla kendisini güçlendirdi. Bu yolla prensliği elinde tuttuğu bir yıl boyunca, sadece Fermo kentinde güvenlik içinde olmakla kalmadı, tüm komşularına korku saldı. Yukarıda ifade edildiği gibi, Sinigalia'da Cesare Borgia tarafından Orsini ve Vitelli yakalandıklarında, eğer kendisi de tuzağa düşmemiş olsaydı, onun yok edilmesi de Agathocles kadar zor olurdu. Böylece katliamdan bir yıl sonra, cüret ve alçaklıkta kendisinin önderi olan Vitellozzo'yla birlikte boğduruldu.

Bazıları, Agathocles ve benzerlerinin, nasıl olup da sayısız ihanet ve zulümden sonra kendi ülkelerinde uzun süre güvenlik içinde yaşayabildiklerine, kendilerini dış düşmanlara karşı savunabildiklerine ve kendi yurttaşları tarafından hiç komployla karşılaşmadıklarına şüpheyle bakabilir. Zalimce yöntemler kullanan pek çoklarının barış zamanlarında devleti elde tutamadıkları, şüphesiz savaş zamanlarında ise hiç elde tutamadıkları görülmüştür. Bunun zalimce yöntemlerin kötü ya da uygun kullanılmasından kaynaklandı-

ğına inanıyorum. Bir vuruşta uygulanan, kişinin güvenliği için gerekli olan ve daha sonra uyrukların yararına olmadıkça ısrarla sürdürülmeyen zulme, (kötülüğe iyi denilebilirse) uygun biçimde kullanılmış zulüm denilebilir. Kötü kullanılmış zulüm ise, başlangıçta az olabilmesine rağmen, zaman içinde azalacağı yerde katlanan zulümdür. Tanrının ya da insanların yardımıyla birincisini uygulayanlar, Agathocles'in yaptığı gibi, kendi düzenlerini belli ölçüde yumuşatabilirler. İkincisini izleyenlerin kendilerini koruması olanaksızdır.

Bu yüzden, bir devlet ele geçirildiğinde, bu- nu gasp eden kişi, kendisi için yapılması gereken tüm bu zulümleri sıkıca incelemeyi ve günlük olarak yinelememek için onları bir seferde yapmayı akıldan çıkarmamalıdır; böylece halkın huzurunu kaçırmayarak onların güvenini kazanabilecek ve çıkar sağlayarak da onları kendine bağlayabilecektir. Korkaklıkla ya da kötü akılla diğerini yapan kişi, her zaman kılıcını elinde tutmak zorundadır. Ne uyruklarına güvenebilir, ne de yanlışlıklar sürdüğü ve yinelendiği için uyrukları ona güvenebilir. Çünkü, kötülükler belli bir zamanda tümüyle yapılmalıdır, öyle ki, daha az tadıldığından daha az karşı çıkarlar; çıkarlar ise, küçük küçük verilmelidir, böylece tadını daha uzun süre alabilirler. Bir prens, her şeyden önce, öyle bir biçimde halkının arasında yaşamalıdır ki, iyi ya da kötü beklenmedik durumlarda tutumunu değiştirmemelidir. Çünkü eğer bunun için kötü zamanların gelmesi gerekiyorsa, sert önlemlerin alınması için artık çok geç kalmışsınızdır. Yumuşak davranışların size yardımı olmayacaktır, çünkü zorunlu kaldığınız için yaptığınızı düşüneceklerdir ve hiç kimse, onlar için size herhangi bir minnet borcu duymayacaktır.

IX. BÖLÜM SİVİL PRENSLİK ÜZERİNE

Diğer noktaya gelirsek, yani yönetici bir yurttaşın ahlaksızlıkla ya da dayanılmaz şiddetle değil de, kendi dost yurttaşlarının desteğiyle kendi ülkesinde prens olmasına sivil prenslik denilebilir; bunun için şans ya da zeka değil, açıkgozluluk gerekir. Böyle bir prensliğin, halkın desteğiyle ya da soyluların desteğiyle elde edileceğini söyleyebilirim. Çünkü tüm kentlerde bu iki karşıt kesim bulunur. Bundan şu çıkar ki, halk soylular tarafından ne yönetilmeyi ne de ezilmeyi arzu etmez; soylular da, halkın yönetmesini ve baskı yapmasını istemezler. Kentlerde, bu iki karşıt arzudan üç sonuçtan birisi ortaya çıkar: ya prenslik, ya özyönetim ya da anarşi.

Prenslik, birine ya da diğerine fırsat çıkacağı için, ya halk tarafından ya da soylular tarafından yaratılır; soylular, halka karşı koyamayacaklarını görünce, aralarından saygın birisini övmeye başlarlar ve onu prens yaparlar; böylece onun gölgesi altında kendi tutkularını tatmin ederler. Halk, soylulara direnemeyeceklerini gördüğünde, içlerinden saygın birisini prens yaparlar; böylece onun otoritesiyle korunmuş olur. Soyluların yardımıyla prensliği elde eden kişi, halkın yardımıyla prens olandan çok daha fazla zorlukla yerinde kalabilir. Çünkü kendisini kendileriyle eşit görenlerin ortasında bulur ve bu nedenle, onları istediği gibi ne yönetebilir ne de hükmedebilir. Ama halkın desteğiyle egemen olan kişi, kendisini yapayalnız bulur ve etrafında ona itaat etmeyen hemen hemen hiç kimse yoktur.

Bunun dışında, başkasına zarar vermeksizin soylular memnun edilemez, ama halkı memnun

etmek olanaklıdır; çünkü onların amacı, soylularınkinden daha adildir; halk sadece ezilmemeyi isterken, soylular ezmek isterler. Ayrıca, bir prens kendisine düşman bir halk karşısında asla güvenlik içinde olamaz, çünkü onlar çok kalabalıktır. Soylular sayısal olarak az olduklarından, onlara karşı kendi güvenliğini sağlayabilir. Bir prensin kendisine düşman bir halktan bekleyebileceği en kötü şey, onların kendisini terk etmesidir. Sadece kendisini terk edecekleri için değil, aynı zamanda kendisine karşı çıkacakları için de düşman soylulardan korkmalıdır; çünkü onlar uzak görüşlü ve kurnazdırlar, kendilerini korumak için zamanında öne çıkarlar ve egemen olacağını umdukları kişiden kazanç sağlamaya bakarlar. Bunun dışında, prens, her zaman aynı halkla birlikte yaşamak zorundadır, ama günlük olarak yer değiştirterek ve keyfine göre yetkiyi verip alarak, aynı soylular olmaksızın da işlerini yürütebilir.

Bu noktayı daha açık hale getirmek için, soylulara, temel olarak iki biçimde bakılabileceğini söyleyebilirim: Tümüyle sizin şansınıza bağlanmışçasına kendi yollarını biçimlendirenler ya da böyle yapmayanlar. Kendilerini böylesine bağlayan ve açgözlü olmayanlara saygı duymalı ve sevilmelidir. Kendilerini bağlamayanlar, iki biçimde ele alınabilir; bunu, pısnıklıkla ya da doğal cesaret eksikliğiyle yapabilirler; bu durumda, özellikle iyi danışman olanlarından yararlanılabilir; refah dönemlerinde size şeref verirler, zor dönemlerde ise onlardan korkmanız gerekmez. Ama hırslı amaçları için kendini bağlamaktan kaçınmak, sizden daha çok kendilerini düşündüklerinin belirtisidir; prens, böylelerine karşı kendisini korumalı ve açık düşmanıymış gibi onlardan korkmalıdır, çünkü zor dönemlerde, prensi yıkmaya yar-

dım ederler.

Bu nedenle, halkın desteğiyle prens olan kişi, halkın dostluğunu korumalıdır ve bunu yapmak kolaydır, çünkü onlar sadece prens tarafından ezilmemek isterler. Halkın tersine, soyluların desteğiyle prens olan kişi, her şeyden önce, halkı kazanmaya çalışmalıdır ve eğer halkı kendi koruması altına alabilirse, bunu kolayca yapabilir. Çünkü insanlar, kötülük bekledikleri kişiden iyilik gördükleri zaman, ona daha sıkıca bağlanırlar; böylece halk, kendi desteğiyle prensliğe yükselemeden daha büyük sadakatle ona bağlanırlar. Prens, onların sevgilerini değişik yollardan kazanabilir, ama koşullara göre değiştiğinden kesin bir kural söylenemez. Bu nedenle bunları bir yana bırakacağım, ama yineleyeyim, bir prens için halkın dostluğunu kazanmak zorunludur; tersi olmaz, zor dönemlerde güvenlik içinde olmaz.

Isparta Prensi Nabis, tüm Yunanistan'ın ve muzaffer bir Roma ordusunun saldırısına uğradı, ülkesini ve hükümetini onlara karşı savundu; bu tehlikeleri alt etmek için sadece birkaç kişiye karşı kendisini güvenceye alması yeterli oldu. Ama halk kendisine düşman olsaydı bu yeterli olmazdı. Hiç kimse, "Binayı halkın üzerine inşa eden, bataklığa inşa etmiş demektir" basmakalıp sözlerle söylenenleri yalanlamaya kalkışmasın; çünkü sıradan bir yurttaş, oraya temel atar ve düşmanlarından ya da yöneticilerden baskı gördüğünde halkın kendisini kurtaracağına inanırsa, bu söz doğrudur; böylesi durumlarda çokluk kendisini aldatılmış bulur, tıpkı Roma'da Gracchi olayında ve Floransa'da Giorgio Scali olayında olduğu gibi. Ama yukarıdaki gibi kendisini konumlandıran, kumanda edebilen, cesur, zor zamanda yılmayan, gerekli önlemleri alan, kendi kararlarıyla

ve enerjisiyle tüm halkı yüreklendiren bir prens, hiçbir zaman halk tarafından aldatılmayacaktır ve iyi temellere dayandığını görecektir.

Bu prenslikler, sivil yönetimden mutlak yönetime geçtikleri zaman tehlikeye girerler, çünkü bu prensler, ya kişisel olarak ya da yöneticiler aracılığıyla yönetir. Bu ikinci durumda, onların hükümeti zayıftır ve daha güvensizdir, çünkü tümüyle yönetici düzeyine yükselmiş yurttaşların iyiniyetine bağlıdır. Bu yöneticiler, özellikle zor dönemlerde, entrikalarla ya da açık muhalefet yaparak hükümeti kolayca yıkabilirler. Prens, kargaşa ortamında, mutlak otoriteyi uygulamak için hiçbir şansa sahip değildir, çünkü yöneticiden talimat almaya alışkın olan yurttaşlar ve uyruklar, bu kargaşa ortamında ona itaat edecek bir zihniyete sahip değildirler ve belirsizlik zamanlarında güvenilir insan az bulunur. Böyle bir prens, yurttaşların devlete gereksinme duydukları sakin zamanlarda gördüklerine güvenemez, çünkü böyle zamanlarda herkes onunla anlaşmaya çalışır, herkes söz verir ve ölüm uzakken, herkes onun için ölmek ister; ama zor zamanlarda devletin yurttaşlara gereksinmesi vardır ve böyle zamanda, prens, sadece birkaç kişi bulabilir. Ve böyle tehlikeli bir deneyim, ancak bir kez yaşanabilir. Bu nedenle, akıllı bir prens, öylesine bir yöntem benimsemelidir ki, yurttaşları her zaman ve her koşulda devlete ve kendisine gereksinme duyacaklar ve o zaman yurttaşları sürekli kendisine bağlı kalacaklardır.

X. BÖLÜM PRENSLİKLERİN GÜCÜNÜN HANGİ YOLLA ÖLÇÜLECEĞİ ÜZERİNE

Prensliklerin niteliklerini irdelerken başka

bir noktayı, yani gerektiğinde kendi kaynaklarıyla kendisini destekleyebilecek güce sahip olup olmadığını ya da her zaman başkalarının yardımına gereksinme duyup duymadığını dikkate almak gerekir. Bunu daha açık hale getirmek için, söyleyebilirim ki, kendisine saldıranlara karşı, para ya da adam bolluğuyla, muharebeye soka- cağı yeterli bir orduyu ortaya çıkarabilenleri, kendi kaynaklarıyla kendisini destekleyebilenler olarak görüyorum. Ve savaş alanında düşmanın karşısına çıkamayan, ama surların arkasına sığınarak kendisini savunmak zorunda kalan prenslerin her zaman başkalarına gereksinme duyacaklarını düşünüyorum. Birinci durumu daha önce irdeledik, ilerde gerekli oldukça yeniden konuşacağız. İkinci durumda, bu prenslere, kendi kentlerini hazırlamasını ve tahkim etmesini, ülkeyi savunmak için başka hiçbir şeyi hesaba katmamasını önermenin dışında söylenecek bir şey yoktur. Kentini iyi biçimde tahkim eden ve uyruklarıyla ilişkilerinde yukarıda söylendiği ve sıkça yinelenildiği biçimde davranan prens, büyük tereddüt duymaksızın asla saldıramayacaklardır; çünkü insanlar, büyük zorluklar gördükleri girişimlere her zaman karşıdırlar ve kendi kentini çok iyi tahkim etmiş ve halkının düşman olmadığı birine saldırmak hiç de kolay görülmeyecektir.

Almanya kentleri kesinlikle özgürdür, sahip oldukları topraklar küçüktür, uygun gördüklerinde imparatora itaat ederler, ne ondan ne de çevrelerindeki başka bir güçten korkarlar; çünkü uygun hendek ve duvarlarla, yeterli sayıda toprak ve kamu depolarında bir yıl yetecek kadar yiyecek, içecek ve yakacak bulundurarak buralarını öylesine tahkim etmişlerdir ki, bunları gören herkes, buraların bıkıncı ve zorlu bir saldırıyla alın-

bileceğini düşünür. Bunun dışında, devlete zarar vermeksizin, halkın huzurunu korumak için, kentin yaşam ve gücünü oluşturan uğraşılarda topluma her zaman iş verebilecek araçlara sahiptirler ve halkın kendi işlerini desteklerler; askeri eğitime büyük saygı gösterirler ve dahası bunları yüceltmek için pek çok yönetmelikler çıkarmışlardır.

Bu nedenle, böyle güçlü bir kente sahip olan ve uyruklarının kendisinden nefret etmedikleri bir prens saldırıya uğramayacaktır; herhangi biri saldırıya olursa da, utançla geri püskürtülecektir. Çünkü dünya işleri öylesine değişkenlik gösterir ki, hiçbir müdahale olmaksızın bir orduyu bütün bir yıl savaş alanında tutmak hemen hemen olanaksızdır. Buna karşılık, “eğer halkın kent dışında mülkleri varsa ve onların yandığını görürse, sabrı tükenecektir, uzun kuşatma ve öz çıkar onlara prenslerini unutturacaktır” diyen olursa, buna yanıtım şudur: Güçlü ve yürekli bir prens, kendi uyruklarına, kimi zaman kötülüğün uzun sürmeyeceği umudunu vererek, kimi zaman düşmanın yapacağı zulümle korkutarak ya da çok gözüpek görünen uyruklarını ustaca kendi himayesine alarak böylesi güçlüklerin tümünü alt edecektir.

Ayrıca, düşman, doğal olarak, oraya ulaştığında, halkın ruhu ateşli ve savunmaya hazır olduğu bir zamanda, ülkeyi yakıp yıkmış olacaktır. Bu nedenle, prens, böyle bir durumda daha az duraksayacaktır, çünkü bir süre sonra, ruhlar soğuduğu zaman, zarar verilmiş, kötülöklere katlanılmış ve artık yapılacak bir şey kalmamış olacaktır. Savunma sırasında evleri yakılmış ve işleri yok edilmiş olanlar, şimdi ona karşı daha fazla minnet borcu duydukları için prensleri etrafında daha çok birleşirler. İnsanın doğası öyledir ki, kendile-

rinin yaptığı iyilikler kadar kendilerine yapılan iyilikler için de bağlılık duyarlar. Bu yüzden, herşeyi iyice düşünersek, akıllı bir prensin yurttaşlarının erzağını bulmayı ve savunmayı becerebildiği zaman, onların kararlılığını koruyabilmesi çok zor olmayacaktır.

XI. BÖLÜM DİNSEL PRENSLİKLER ÜZERİNE

Şimdi geriye sadece dinsel prensliklerden söz etmek kalıyor. Bunda da tüm güçlük egemen olmadan önce ortaya çıkar; çünkü bunlar, ya şansın yaver gitmesiyle ya da yetenekle elde edilir ve her ikisi de olmaksızın elde tutulamaz; ayrıca dinin eski kurallarını kabul ederler. Bunlar öylesine güçlü ve öylesine özelliklere sahiptir ki, bu prenslerin davranışları ve yaşamları nasıl olursa olsun prenslikleri elde tutarlar. Bu prenslerin sadece savunamadıkları devletleri, yönetemedikleri tebaaları vardır. Devlet, her ne kadar savunmasızsa da, onlardan alınamaz ve uyruklar, her ne kadar yönetilemezlerse de, endişeli değildirler ve ayrılmayı ne isterler ne de bunu yapabilirler. Bu tür prensliklerde sadece güvenlik ve mutluluk vardır. Ama insan aklının ulaşamayacağı bir güç tarafından desteklendiklerinden bunlardan daha fazla söz etmeyeceğim, çünkü tanrı tarafından yükselttikleri ve korundukları için bunları tartışmak, haddini bilmez ve düşüncesiz insanların işidir.

Yine de Alexander'dan önce İtalyan otorite sahiplerinin (sadece otorite sahibi olarak bilinenleri değil, küçük de olsa tüm baronlar ve lordlar) bu dünyevi güce çok fazla değer vermedikleri halde –ama şimdi bir Fransız Kralı onun önünde korkudan titriyor, bu kralı İtalya'dan sürüp çıkarmış

ve Venediklileri ezmiştir-, dünyevi güç olarak kilisenin böyle büyüklüğe nasıl ulaştığı bana sorulursa, bunlar çok açıksa da, bir ölçüde bunları anımsatmak bana gereksiz görünmüyor.

Fransa Kralı Charles İtalya'ya geçmeden önce,¹⁷ bu ülke Papa'nın, Venediklilerin, Napoli Kralı'nın, Milano ve Floransa duklerinin egemenliği altındaydı. Bu otorite sahiplerinin iki temel endişesi vardı: Yabancı orduların İtalya'ya girmesi ve içlerinden birisinin topraklarını daha fazla genişletmesi. Bunların en çok endişelendikleri kişi de, Papa ve Venediklilerdi. Venediklileri dizginlemek için, Ferrara'nın savunmasında olduğu gibi, hepsinin birlik olması gerekliydi. Papa'yı engellemek için de, Roma baronlarını kullandılar. Roma baronları, Orsiniler ve Colonnalar olmak üzere iki kampa ayrılmış olduklarından her zaman kargaşa çıkarmak için bir bahaneleri vardı ve Papa'nın gözü önünde ellerinde silahlarıyla duruyorlardı. Bu da Papa'yı zayıf ve güçsüz bırakıyordu. Zaman zaman Sixtus gibi cesur bir Papa çıksa da, ne şansı ne de bilgeliği onu bu rahatsızlıklardan kurtaramadı. Bir Papa'nın kısa yaşamı, zayıflığın da bir nedeniydi. Bir Papa'nın yaşamı ortalama on yıl olduğundan, kamplardan sadece birini zorlukla küçültebiliyordu. Söz gelişi, eğer bir Papa Colonnaları yok etse, Orsini'ye düşman bir başka Papa ortaya çıkıyor ve onların muhaliflerini destekliyordu ve yine de Orsini'yi yok etmeye zaman bulamıyordu. Bu da, Papa'nın dünyevi gücüne İtalya'da çok az saygı duyulmasının nedeniydi.

Daha sonra, tüm papalara, hem paraya, hem de silahlara egemen olabilen bir Papa'nın nasıl olabileceğini gösteren VI. Alexander ortaya çıktı. Duk Valentino'nun aracılığıyla ve Fransızların İtalya'ya girmesiyle, yukarıda Duk'ün eylemlerini ir-

delerken söylediğim bütün o işleri yaptı. Gerçi niyeti kiliseyi değil, düklüğünü büyötmektir. Yine de kilisenin güçlenmesine katkıda bulundu; ölümünden ve dükün yıkımından sonra kilise onun mirasına kondu.

Daha sonra Papa Julius geldi ve güçlü bir kilise buldu. Bütün Romagna'ya sahip olunmuş, Roma baronları güçsüzleştirilmiş ve Alexander'ın cezalandırmalarıyla hizipler silinmişti. Ayrıca yeni Papa, Alexander zamanından önce hiç denememiş olan para toplama yolunun açık olduğunu gördü. Julius, bunları sadece sürdürmedi, daha da geliştirdi; Bologna'yı ele geçirmeye, Venediklileri yok etmeye ve Fransızları İtalya'dan sürüp atmaya da niyetliydi. Bütün bu girişimlerinde başarılı oldu. Bunları, herhangi bir kişi için değil, kiliseyi güçlendirmek için yaptığından, kendi saygınlığını daha da artırdı. Orsini ve Colonna hiziplerini de bulduğı sınırlar içinde tuttu; bunlar karışıklık çıkarmak için bazı fırsatlar buldularsa da, iki nedenden dolayı rahat durdular: Birisi, onları dehşete düşüren kilisenin büyüklüğüydü; diğeri, kendi aralarının bozulmasına neden olan kendilerine bağlı kardinallere sahip olmalarına izin verilmesidir. Bu hizipler, kendilerine bağlı kardinallere sahip oldukları sürece uzun süre sessiz kalamazlar, çünkü kardinaller, Roma ve Roma dışında hizipleri teşvik ederler ve baronlar da onları desteklemeye zorlanırlar. Böylece üst düzey papazların hırsları yüzünden baronlar arasında düzensizlik ve kargaşa doğar. Bu nedenlerle Papa Leo¹⁸, çok güçlü bir papalık buldu ve nasıl diğeri silahlarıyla papalığı büyük yapmışlarsa, Papa Leo da iyiliğı ve diğeri sonsuz erdemleriyle onu daha da büyütecek ve saygın kılacaktır.

XII. BÖLÜM

KAÇ ÇEŞİT ASKERLİK VARDIR? VE PARALI ASKERLER ÜZERİNE

Buraya kadar prensliklerin niteliklerinden söz ettik, onların iyi ya da kötü olmalarının nedenlerini belli ölçüde gözden geçirdik ve onların prenslikleri hangi yöntemlerle ele geçirmeyi ve elde tutmaya çalıştıklarını gösterdik. Şimdi sıra, her birine ilişkin saldırı ve savunma araçlarını genel olarak ele almaya geldi.

Bir prens için sağlam temellere sahip olmanın ne kadar gerekli olduğunu, bu gerekliliği izlemezse çöküşe gideceğini yukarıda gördük. Eski ya da bileşik yahut yeni olsun, tüm devletlerin başlıca temeli, iyi yasalar ve iyi silahlardır; iyi silahları olmayan devlette iyi yasalar olmayacağı gibi, iyi yasalara sahip olanlar iyi silahlara da sahip olurlar. Şimdi yasalar üzerine değerlendirme yapmayı bir yana bırakıp, silahlardan söz edeceğim.

Bu nedenle diyorum ki, bir prensin kendi devletini savunmak için kullandığı silahlar, ya kendine aittir ya ücretlidir, ya yardımcıdır ya da karışıktır. Ücretli ve yardımcı askerler yararsız ve tehlikelidir; bir kişi, devletini bu askerlere dayanarak elde tutuyorsa, ne sağlam konumda ne de güvenlik içinde olacaktır; çünkü onlar arasında birlik yoktur, hırslı, disiplinsiz ve sadakatsizdirler; dostlarının önünde cesur, düşmanların önünde korkaktırlar; ne tanrıdan korkarlar, ne de insanlara bağlıdırlar; saldırı ne kadar geciktirilirse yıkım da o kadar ertelenir; barış zamanında onlar tarafından soyulan insanlar, savaş zamanında düşman tarafından soyulur. Gerçek şu ki, savaş alanında onları tutacak küçük bir ücretten başka bağları ve nedenleri yoktur ve bu ücrette sizin için

ölmeyi istemeleri için yeterli değildir. Savaş yapmadığınız sürece sizin askeriniz olmaya hazırdırlar, ama savaş gelip çattınca, ya ayrılırlar ya da kaçarlar. Bunu kanıtlamak çok zor değildir, çünkü İtalya'nın mahvoluşunda, değişik zamanlarda ücretli askerlere umut bağlanmasından başka hiçbir neden olmamıştır. Önceleri bazıları cesur görünürlerse de, yabancılar geldiğinde ne olduklarını ortaya çıkar. Bu yüzden, Fransa Kralı Charles İtalya'yı bir elinde tebeşirle¹⁹ ele geçirebilmiştir. "Bunun nedeni bizim günahlarımızdır" diyenler gerçeği söylüyorlar, ama bu günahlar, onların düşündüğü günahlar değil, benim söylediğim günahlardır. Bu günahları işleyenler prensler olduğu için, cezasını da çeken prensler olmuştur.

Bu silahların yersizliğini daha iyi göstermek istiyorum. Ücretli komutanlar, ya yetenekli kişilerdir ya da değildir. Yetenekliler, onlara güvenemezsiniz, çünkü ya onların efendisi olan size baskı yaparak ya da sizin niyetinizin tersine başkalarını ezerek kendilerini büyük yapmak isterler; eğer yeteneksizse, doğal olarak sizi yıkıma götürür.

Ücretli olsun ya da olmasın, silahlı olan herkes aynı biçimde hareket edecektir deniliyorsa, yanıtlım şudur: Silaha başvurduğu zaman, prens kişisel olarak savaşa gitmeli ve komuta görevini üstlenmelidir. Cumhuriyet ise, kendi yurttaşını komutan olarak savaşa göndermeli ve gönderdiği kişi yeterli olmazsa geri çağırılmalıdır; eğer değerli biriye, yasalarla komutayı bırakamaz halde tutulması gerekir. Yardımcı askerlere sahip olmayan prenslerin ve cumhuriyetlerin çok büyük ilerlemeler kaydettiği ve ücretli askerlerin hasardan başka bir şey vermedikleri deneyimle görülmüştür. Yabancı silahlarla silahlanmış bir cumhuriyete göre kendi silahlarıyla silahlanmış bir cumhuri-

yet, kendi yurttaşlarından birisinin egemenliği altına daha zor girer. Roma ve Isparta, uzun çağlar boyunca silahlı ve özgür olmuşlardır. İsviçreliler, tümüyle silahlı ve tam olarak özgürdüler.

Eski zamanların paralı askerlerine Kartacalılar örnek verilebilir. Kartacalılar, Romalılarla ilk savaştan sonra, komutanları kendi yurttaşları olsa da, paralı askerler tarafından baskı altına alınmışlardır. Thebailer, Epaminondas'ın ölümünden sonra askerlerin komutasını Makedonyalı Filip'e verdiler; o da zaferden sonra onların özgürlüğünü ellerinden aldı.

Milanolular, Dük Filippo öldükten sonra Venediklilere karşı Francesco Sforza'yı parayla tuttular ve Sforza, Caravaggio'da²⁰ düşmanı yendikten sonra, efendileri olan Milanoluları ezmek için onlarla ittifak kurdu. Napoli Kraliçesi Johanna²¹ tarafından işe alınmış olan Sforza'nın babası da, kraliçeyi korumasız bıraktı; öyle ki, kraliçe kraliyeti korumak için Aragon Kralı'nın kollarına atılmak zorunda kaldı. Eskiden Venedikliler ve Floransalılar, bu silahlı güçlerle egemenliklerini genişletmişler, ama komutanları kendilerini prens yapmayıp onları savundukları söylenirse, buna yanıtım şudur: Burada Floransalılara şans yardımcı olmuştur, çünkü korkabilecekleri yetenekli komutanların bazıları zafer kazanamamışlar, bazıları muhalefetle karşılaşmış ve kalanları da kendi hırslarını başka yerlere yöneltmişlerdir. Zafer kazanamamış olanlardan birisi Giovanni Acuto'ydu²² ve zafer kazanmadığı için de bağlılığı kanıtlanamadı; ama herkes bilmektedir ki, zafer kazanmış olsaydı Floransalılar onun insafına kalmış olacaktı. Sforza'nın karşısında her zaman Bracciolari olmuştur; bunlar birbirlerini kollarlardı. Francesco Sforza hırsını Lombardia'ya, Braccio da kilise ve

Napoli Krallığı'na yöneltti. Şimdi yakın zamanda olan olaylara geelim. Floransalılar, çok tedbirli biri olan, sıradan bir konumdan çok büyük ün kazandıran konuma yükselen Pagolo Vitelli'yi komutan olarak atadılar. Bu adam, eğer Pisa'yı alsaydı, Floransalıların onun emri altına gireceğini hiç kimse yadsıyamazdı; çünkü Floransalıların düşmanlarının paralı askeri olsaydı, Floransalıların direnmek için hiçbir araçları kalmazdı ve eğer yanlarında tutsalardı, ona boyun eğmek zorunda kalacaklardı. Venediklilerin, başarıları göz önüne alınırsa, savaşa kendi adamlarını gönderdikleri sürece güvenli ve şanlı biçimde hareket ettikleri görülür; silahlı soylular ve plepler cesaretliydi-ler. Bu, karada savaşmadan önceydi. Onlar karada savaşmaya başladıklarında, bu erdemleri terk ettiler ve İtalyan geleneğini izlediler. Karada genişlemeye başladıklarında, çok fazla toprakları olmasa da, büyük saygınlıkları olduğundan, paralı komutanlarından çok fazla korkmuyorlardı; ama Carmignuola'nın²³ komutası altında genişleyince, bu hatayı işlediler; çünkü çok cesur biri olarak onu bulmuşlardı (onun komutası altında Milano Dükü'nü yenilgiye uğratmışlardı), öte yandan savaşa nasıl soğuduğunu da biliyorlardı. Artık onun komutası altında zafer kazanamayacaklarından korkuyorlardı ve bu nedenle, onu hem göndermek istemiyorlardı, hem de gönderemiyorlardı. Böylece elde ettiklerini yeniden yitirmemek ve kendilerini korumak için onu öldürmek zorunda kaldılar. Daha sonra Bartolomeo da Bergamo'yu, Roberto da San Severino'yu, Pitigliano kontunu ve başkalarını kendilerine komutan yaptılar. Bunların komutası altında, büyük sorunlarla sekiz yüz yılda kazandıklarını yitirdikleri Vaila muharebesinde²⁴ olduğu gibi, kazanmaktan çok ka-

zandıklarını kaybetmekten korkmaları gerekiyordu. Çünkü böylesi silahlı güçlerde, yavaş, geç ve önemsiz kazanımlar sağlanır, ama kayıplar, birden ve olağanüstü olur.

Ve bütün bu örneklerden sonra, yıllarca paralı askerler tarafından yönetilmiş olan İtalya'ya gelince, paralı askerlerin yükselişini ve ilerleyişini göstererek, onlara karşı daha iyi hazırlık yapılabilmesi için daha ciddi olarak irdelemek istiyorum. Yakın zamanda imparatorluğun İtalya'dan yüzge-ri edildiğini, Papa'nın daha çok dünyevi güç ele geçirdiğini ve İtalya'nın pek çok devlete bölündüğünü bilmelisiniz. Büyük kentlerin çoğu, daha önce imparator tarafından desteklenen ve kendilerini ezen soylularına karşı silaha sarılırken, kilise de, dünyevi güç olarak otorite kazanmak için onları destekledi; bunun sonucu, pek çoğunda bazı yurttaşlar prens oldu. Böylece İtalya, büyük ölçüde kilisenin ve cumhuriyetlerin eline geçti. Kilisenin rahipleri ve cumhuriyet yurttaşları silah kullanmaya alışık değillerdi; her ikisi de yabancı paralı askerler tutmaya başladılar.

Bu tür askerliğe ün kazandıranların başında Romagnalı Alberigo da Conio gelir. Bu adamın okulundan geçenler arasında, kendi dönemlerinde İtalya'nın egemeni olan Braccio ve Sforza da vardı. Bunları da bugüne kadar İtalyan ordularını yöneten diğerleri izledi. Bunların kahramanlıklarının sonucu ise, İtalya'nın, Charles tarafından istila edilmesi, Louis tarafından soyulması, Ferdinand tarafından yıkıma uğratılması ve İsviçreliler tarafından aşağılanması oldu. Bu paralı komutanların izledikleri ilke, her şeyden önce, kendi itibarlarını yükseltebilmek için piyadenin itibarını düşürmek oldu. Bunu şu nedenle yaptılar: Ülkesiz ve ücretle geçinen çok sayıda askeri besleyemezlerdi ve az

sayıda piyade de kendilerine herhangi bir otorite kazandırmıyordu. Böylece kendilerini koruyan ve onurlandıran çağdaş bir güç olarak süvarileri işe aldılar. Olaylar öyle bir noktaya geldi ki, yirmi bin kişilik bir orduda, iki bin piyade askeri bile bulunmuyordu. Bunun yanında, komutanlar, kendilerini ve askerlerini tehlikeye atmamak ve daha az zahmet çekmek için her türlü yolu kullandılar; savaşta insanları öldürmediler; onları tutsak aldılar ve fidye almaksızın serbest bıraktılar. Ne onlar geceleri kasabalara saldırdılar ne de kasabaların garnizonları geceleri onların kamplarına saldırdılar; ne onlar kampların çevresine hendek ya da set yaptılar, ne de kışları sefere çıktılar. Tüm bunlar, onların askeri kurallarına uygundu ve söylediğimiz gibi, zahmet ve tehlikeden uzak kalmak için onlar tarafından tasarlanmıştı. Böylece İtalya'ya kölelik ve onursuzluk getirdiler.

XIII. BÖLÜM YARDIMCI, KARMA VE YERLİ ASKERLER ÜZERİNE

Yararsız güçlerden biri olan yardımcı güçler, yakın zamanda Papa Julius'un yaptığı gibi, yardım etmek ve korumak için çağrılan bir prensin beraberinde getirdiği güçlerdir. Papa Julius, Ferrara'ya karşı seferinde paralı askerlerinin güçsüz olduğunu görerek yardımcı güçlere yöneldi; asker ve silah yardımı için İspanya Kralı Ferdinand'la anlaştı. Bu silahlı güçler, kendileri için kullanışlı ve iyi olabilirler, ama onları çağıran kişi için her zaman sakıncalı olmuşlardır; çağıran kişi savaş kaybedildiğinde mahvolur; kazanıldığında ise, onların tutsağı olur.

Tarih bu gibi örneklerle doluyorsa da, tehlikeyi

algılamayarak, Ferrara'yı almak arzusuyla kendisini tümüyle yabancıya eline atan Papa II. Julius örneğini bir yana bırakmak istemiyorum. II. Julius'un iyi şansı, kötü tercihinin meyvelerini toplamaması için üçüncü bir fırsat yarattı. Yardımcı güçleri Ravenna'da bozguna uğradığında, İsviçreliler ortaya çıkıp (kendisinin ve diğerlerinin tüm beklentilerine karşın) fatihleri püskürtünce, hem düşmanlarının hem de yardımcı güçlerinin eline tutsak düşmekten kurtuldu; yardımcı güçlerle değil, yabancı güçlerle zafer kazandı.

Tümüyle silahsız olan Floransalılar, Pisa'yı almak için on bin Fransız gönderdiler. Bu yüzden, kendilerini hiçbir zaman karşılaşmadıkları kadar büyük bir tehlikeye attılar.

Konstantinopolis İmparatoru, düşman komşularına karşı koyması için on bin Türk'ü Yunanistan'a gönderdi. Bunlar, savaş bitince, oradan gitmek istemediler; bu da, Yunanistan'ın imansızların kölesi olmasının başlangıcı oldu.

Bu nedenle, zafer kazanmak istemeyenler, paralı askerlerden daha tehlikeli olan bu güçleri kullansın; çünkü onlarla çöküş kesindir; hepsi birlik halindedirler, başkalarına bağlıdırlar. Ama paralı askerlerle zafer kazanıldığında, sana zarar vermeleri için çok zamana ve daha iyi fırsata gereksinimleri vardır; tam bir topluluk halinde değildirler, onları bulan ve paralarını ödeyen sensindir; bu güçlerin başına getireceğin kişi, sana zarar verecek kadar bir otoriteyi hemen sağlamaz. Sonuç olarak, paralı askerlerde korkaklık, yardımcı güçlerde cesaret çok tehlikelidir. Akıllı bir prens, her zaman bu güçlerden uzak durur ve kendi güçlerine döner. Başkalarının güçleriyle kazanılan zaferin gerçek zafer olmadığını bilerek, başkalarının güçleriyle zafer kazanmaktansa sa-

vaşı kaybetmeyi tercih eder.

Cesare Borgia'yı ve yaptıklarını örnek olarak vermekte hiç duraksamayacağım. Bu dük, sadece Fransız askerlerinin yer aldığı yardımcı güçlerle Romagna'ya girdi ve İmola ile Forlì'yi ele geçirdi. Ama daha sonra bu güçleri güvenilir görmediğinden, daha az tehlikeli olduğunu düşündüğü paralı askerlere döndü ve Orsini ile Vitelli'yi tuttu. Bir süre sonra, onları şüpheli, sadakatsiz ve tehlikeli bulduğundan yok etti ve kendi adamlarına döndü. Bu güçler arasındaki fark, Fransızlara, Orsini ile Vitelli'ye ve her zaman sadakatin arttığını gördüğü kendi askerlerine dayandığı zamanlarda dükün saygınlığındaki farklılıklar göz önüne alındığında kolayca görülür. Herkesin gördüğü gibi, kendi güçlerine tam olarak egemen olduğunda kazandığı yüksek saygınlığı başka zaman kazanamadı.

İtalya'ya ve yakın zamana ilişkin örnekleri bırakmak niyetinde değildim, ama yukarıda adını andığım Sirakuzalı Hieron'u da bir yana bırakmak istemiyorum. Bu adam, söylediğim gibi, Sirakuzalılar tarafından ordunun başına getirildi; çok kısa sürede, bizim İtalyan paralı askerleri gibi oluşturulmuş paralı askerlerin kullanışlı olmadıklarını gördü. Bunları ne göndermenin ne de tutmanın olanaksız olduğunu görünce, hepsini kılıçtan geçirdi ve daha sonra da yabancı güçlerle değil, kendi güçleriyle savaşmaya başladı.

Eski Ahit'ten (Tevrat) bu konuyla ilgili bir örneği anımsatmak istiyorum. Davut, Filistinli şampiyon Golyat'la savaşmak için Kral Saul'a başvurdu; Kral Saul, onu yüreklendirmek için kendi silahlarını verdi. Davut, silahları kuşandıktan sonra, onları kullanamayacağını ve kendi sabanı ve bıçağıyla düşmanın karşısına çıkmayı istediğini söy-

ledi. Sonuç olarak, başkalarının silahları, ya üstünüzden dökülür, ya ağır gelir ya da sizi sıkar.

Kral XI. Louis'in babası VII. Charles, iyi şans ve cesaretiyle Fransa'yı İngilizlerden kurtarıncı, kendi güçlerini silahlandırmanın gerekli olduğunu kabul etti ve krallığında piyade ve hafif zırhlı süvarilerden oluşan bir düzen kurdu. Daha sonra oğlu Kral Louis piyadeleri lağvetti ve İsviçreli paralı askerleri işe aldı. Şimdi gördüğümüz gibi, başkalarının da yaptığı bu hata, krallık için bir tehlike kaynağıdır. Çünkü İsviçrelilere ün kazandırarak, kendi silahlı güçlerinin değerini tümüyle ayağa düşürdü; piyadelerini tümüyle ortadan kaldırdığı için de, İsviçrelilerle savaşmaya alışık olmayan hafif zırhlı süvarilerini İsviçrelilere bağladı ve İsviçreliler olmaksızın zafer kazanacaklarmış gibi görünmüyordu. Fransızların İsviçrelilere karşı duramayışlarının ve İsviçreliler olmaksızın başkalarına karşı çıkamayışlarının nedeni budur. Böylece, Fransız orduları, kısmen paralı askerlerden, kısmen ulusal silahlı güçlerden oluşan bir karışım haline geldi. Bu ordu, her iki güçle birlikte, sadece paralı askerlerden ya da sadece yardımcı güçlerden oluşan ordudan daha iyidirler, ama kendi güçlerinden daha niteliksizdirler. Ve bu, Charles'ın düzeni geliştirilmiş ya da korunmuş olsaydı, Fransız Krallığı'nın yenilmez olabileceğinin kanıtıdır.

Ama insanların kısıtlı akılları, ilk bakışta iyi görünen bir olaya yol açarak, yukarıda ateşli hastalıklar için söylediğimiz gibi, onun arkasında gizlenen zehri fark etmelerini önler. Bu nedenle, eğer bir prensliğe egemen olan kişi, kötülükleri kendisini etkileyene kadar fark edemezse, gerçekten akıllı birisi değildir ve bunu pek az kişi kavrar. Roma İmparatorluğu'nun karşılaştığı ilk felaket ir-

delenecek olursa, bunun, sadece Gotların paralı asker olarak alınmasıyla ortaya çıktığı görülecektir; çünkü bu sırada Roma İmparatorluğu'nun gücü çökmeye başlamıştı ve kazanılmış olan değerler Gotlara geçmişti.

Sonuç olarak, hiçbir prenslik kendi güçlerine sahip olmaksızın güvenlik içinde olamaz; tersine, zorluklara karşı kendini savunacak bir güce sahip olmadığından, tümüyle şansa bağlıdır. Her zaman akıllı kişinin düşüncesi ve yargısı şu olmuştur: “Kendi gücü olmadığı halde güçlü ya da ünlü olmak kadar belirsiz ya da istikrarsız başka bir şey yoktur”. Kendi güçleri ise, uyruklardan, yurttaşlardan ya da bağımlılardan oluşur; bunların dışındakiler, ya paralı askerlerdir ya da yardımcı güçlerdir. Yukarda benim önerdiğim kurallar ve Büyük Alexander'ın babası Philip ile pek çok cumhuriyetin ve prensin kendilerini nasıl silahlandırıdıkları ve örgütledikleri göz önüne alınırsa, kendi güçlerini oluşturma yolunu kolayca bulunacaktır; ben bu kurallara tümüyle güveniyorum.

XIV. BÖLÜM SAVAŞ SANATI KONUSUNDA BİR PRENSİ İLGİLENDİREN ŞEYLER

Bir prensin, savaş ve savaşın yönetimi ve düzeni dışında, ne başka bir amacı ya da düşüncesi olmalı ne de araştırmaları için başka bir şeyi seçmelidir; çünkü yöneticiye ilişkin tek sanat budur. Bu öylesine bir güçtür ki, sadece prens olarak doğanları yerinde tutmakla kalmaz, aynı zamanda, çoğu kez, sıradan konumdaki bir kişinin prenslik düzeyine yükselmesini de sağlar. Tersine, silahlı güçlerden başka şeyleri düşünen prenslerin kendi devletlerini yitirdikleri görülür. Ve kaybetmele-

rinin ilk nedeni, bu sanatı ihmal etmeleridir. Francesco Sforza, savaşçı olması sayesinde, sıradan bir kişiyken Milano Dükü oldu ve oğulları, silahlı güçlerin zorluklarından ve sorunlarından kaçındıkları için, düklükten sıradan kişiler haline geldiler. Silahsız olmanızın getireceği kötülükler arasında horlanmanıza neden olan bir başka kötülük vardır ki, daha sonra görüleceği gibi, bir prensin kendisini koruması gereken rezilliklerden birisidir. Çünkü silahlı ve silahsız olma arasında hiçbir orantı yoktur ve silahlı bir kişinin silahsız bir kişiye isteyerek boyun eğmesi de, silahsız bir kişinin silahlı hizmetkarları arasında güvenlikte olabilmesi de akıldışıdır. Çünkü birinde küçümseme, diğerinde kuşku olduğundan, ikisinin birlikte olması olanaksızdır. Ve bu nedenle, savaş sanatını anlamayan bir prens, yukarıda söylediğimiz talih-sizliklerin dışında, kendi askerleri saygı duymazlar ve kendisi de onlara güvenemez. Bu nedenle, hiçbir zaman savaş konusunu düşüncesinin dışına çıkarmamalıdır ve barış zamanlarında, savaş zamanlarındakinden çok daha fazla bu konuda çalışmalıdır. Bunu iki biçimde, alıştırmayla ve araştırmayla yapabilir.

Alıştırmaya ilişkin olarak, prens, adamlarının örgütlenmesini ve eğitimlerini iyi durumda tutmak için şunları yapmalıdır: Sürekli avda iz sürerek zorluklara karşı bedenini alıştırmalı, arazinin özelliklerini öğrenmeli, dağların nasıl yükseldiğini, vadilerin nerelere açıldığını, ovaların nerelere yayıldığını, nehirlerin ve bataklıkların niteliğini bilmeli ve tüm bunlara büyük önem vermelidir. Bunları bilmenin iki yararı vardır. Birincisi, ülkesini tanıır ve ülkesini daha iyi savunabilir. İkincisi, bir yöreyi bilmek ve gözlemlemek sayesinde, gelecekte incelemesi gereken bir başka yeri kolay-

ca anlayabilir; çünkü, örneğin Toskana'da bulunan dağlar, vadiler, ovalar, nehirler ve bataklıklar, diğer ülkelerinkilerle belli ölçülerde benzerlik taşır; bir ülkenin özelliklerinin bilinmesi, diğerlerinin bilinmesini kolaylaştırabilir. Ve bu ustalıktan yoksun olan bir prens, bir komutanın sahip olması gereken özellikten yoksun demektir. Bunlar, düşmana sürpriz yapmayı, karargah yerini seçmeyi, ordunun yürüyüş yönünü belirlemeyi, muharebe düzenini kurmayı, avantaj sağlamak için kentleri kuşatmayı öğretir.

Yazarların Akhaea Prensi Philopoemen'e²⁵ yaptığı övgüler arasında, barış zamanında savaş düzeni dışında hiçbir şeyi düşünmediği yer alır; ülkedeki gezileri sırasında sık sık mola verip, arkadaşlarıyla, "Eğer düşman şu tepede ve biz de ordumuzla burada olursak, kim daha avantajlı durumda olur? Saflarımızı koruyarak düşmana karşı en iyi nasıl ilerleyebiliriz? Geri çekilmek istediğimizde, bizi nasıl izleyebilirler?" gibi soruları tartışarlarmış. Ve yol boyunca, bir ordunun başına gelebilecek tüm olasılıkları ortaya koyar, arkadaşlarının düşüncelerini dinler ve kendi düşüncesini gerekçeleriyle birlikte ifade edermiş. Böylece, bu düşünce alış-verişi sayesinde, savaş zamanında çaresini bulamayacağı beklenmedik hiçbir durum ortaya çıkmazmış.

Prens, zihinsel alıştırmalar için tarihi okumalı ve tarihteki ünlü kişilerin, savaşta kendilerini nasıl yarattıklarını incelemeli, yenilgilerden kaçınmak ve zaferleri örnek almak için de bunların nedenlerini irdelemelidir. Her şeyden öte, kendisinden önceki övgü ve ün kazanmış kişilerin yaptıklarını örnek alan ve onların başarılarını ve eylemlerini her zaman aklında tutan kişi onlar gibi hareket etmelidir. Büyük İskender'in Aşil'i, Sezar'ın Büyük

İskender'i, Scipione'nin Cyrus'u örnek aldığı söylenir. Ve Ksenefon'un yazdığı Cyrus'un yaşamını okuyan kişi, Scipione'nin yaşamında, Cyrus'u örnek almasının ona nasıl şan kazandırdığını ve Ksenefon'un Cyrus için yazdığı dürüstlük, incelik, insanlık ve hoşgörülük gibi şeylerin Scipione'ye ne kadar uyduğunu görecektir. Akıllı bir prens, böylesi bazı kuralları incelemeli ve barış zamanlarını asla boşa geçirmemelidir. Zor zamanlarda kullanabilecek biçimde bilgisini artırmalıdır ki, şans değiştiğinde, ona karşı koyabilecek hazırlığa sahip olabilsin.

XV. BÖLÜM
İNSANLARIN VE ÖZELLİKLE PRENSLERİN
HANGİ ŞEYLERLE ÖVÜLDÜKLERİ
YA DA YERİLDİKLERİ ÜZERİNE

Şimdi geriye, bir prensin uyruklarına ve arkadaşlarına karşı nasıl davranması gerektiğine bakmak kalıyor. Bu konuya ilişkin pek çok kişinin yazdığını bildiğimden, konuyu, özellikle diğerlerinin yöntemlerinden farklı olarak irdelleyeceğim için haddini bilmez olarak nitelendirileceğimi sanıyorum. Ama niyetim, konuyu kavrayan kişiler için kullanışlı bir şeyler yazmak olduğundan, hayali şeylerden daha çok gerçekleri izlemek bana daha uygun görünüyor. Çünkü pek çoğu, gerçekte var oldukları hiç bilinmeyen ya da hiç görülmemiş cumhuriyetleri ve prenslikleri betimlemişlerdir. Birinin nasıl yaşadığı ile nasıl yaşaması gerektiği arasında öylesine büyük bir fark vardır ki, yapması gerekenler için kişinin ne yaptığını bir yana bırakmak, onu korumaktan daha çok mahvolmasına yol açar; çünkü tümüyle erdemleriyle tanın-

mak isteyen kişi, öylesine çok olan kötüler arasında yok olmak durumundadır.

Bu yüzden, kendisini korumak isteyen bir prens için, nasıl yanlış yapıldığını ve gerekli olduğunda bunu kullanıp kullanmamayı bilmek zordur. Bu nedenle de, bir prene ilişkin hayali olan şeyleri bir yana koyup, gerçeğin ne olduğunu irdeleyerek, bütün insanlar, özellikle yüksek yerde bulundukları için prensler, kendilerinden söz edilirken, övgüye ya da yergiye yol açan nitelikleriyle dikkate alınırlar. Böylece, kimisi cömert, kimisi cimri olarak tanınır (burada Toskana deyimini kullanıyorum, çünkü bizim dilimizde “*avaro*” (paragöz) kişi, soygunla zengin olmayı isteyen kişidir ve “*misero*” (cimri) ise, kendi için kullanacağının çoğunu kullanmaktan kaçınan kişi demektir); kimi eli açık, kimi açgözlü; biri zalim, öteki merhametli; biri inançsız, diğeri inançlı; biri kadınsı ve korkak, biri cesur ve yürekli; biri nazik, diğeri kibirli; biri şehvetli, öteki iffetli; biri içten, diğeri kurnaz; biri sert, diğeri yumuşak; biri ciddi, diğeri uçar; biri dindar, diğeri imansız olarak tanınır. Ve biliyorum ki, herkes, yukarıdaki niteliklerin iyi diye düşünölenlerini bir prente en övöl-meye değer sıfatlar olarak kabul edecektir; ama onlar, bunlara ne tümöyle sahiptirler ne de tümö-nü yerine getirebilirler; insanın koşulları buna izin vermez; devletini yitirmesine yol açabilecek bu kusurlarla kınanmaktan kaçınmak için yeterince ihtiyatlı olması gerekir; ve devletini yitirmesine yol açmayanlarından da, olabildiğince kendisini korumalıdır, ama bu olanaklı değılse, hiç duraksamaksızın onları bir yana bırakmalıdır. Ve devleti zorluklardan koruyabilecek olan kusurlarla kınanmaktan huzursuz olmasına gerek yoktur; çünkü her şey özenle incelenirse, erdem gibi gö-

rünen, ama izlendiğinde yıkıma yol açan bazı şeyler olduğu görülecektir. Öte yandan, bazı şeyler kusur gibi görünse de, izlenildiğinde güvenlik ve refah getirdiği görülür.

XVI. BÖLÜM CÖMERTLİK VE CİMRİLİK ÜZERİNE

Yukarıda tanımlanan özelliklerin birincisinden başlarsak, cömert olarak tanınmanın iyi olabileceğini söyleyebilirim. Yine de, cömertlik, cömert olarak tanınmak için uygulandığında, size zarar getirir; çünkü birisi, cömertliği dürüstçe ve olması gerektiği gibi uygularsa, cömert olarak bilinmeyebilir ve cimrilikle kınanmaktan kaçınmaz. Bu nedenle, insanlar arasında cömert namının kalmasını isteyen kişi, görkemli şeylerden uzak kalmamalıdır; öyle ki, bir prens, bu yüzden, kendi mülkünü tümüyle bu tür faaliyetlerde tüketme eğilimindedir ve sonuçta, cömert namının sürmesini istiyorsa, halkına çok ağır vergiler yüklemek ve para getirecek her şeyi yapmak zorunda kalacaktır. Bu da, kısa sürede kendi uyruklarının nefretine yol açar ve onlar yoksul kalınca da, kendisine daha az saygı göstereceklerdir. Böylece, cömertlikle, çoğunu gücendirdiği ve çok azını ödüllendirdiği için, daha ilk baştan sorunlarla karşılaşır ve ilk ortaya çıkan tehlikeyle kendisini tehlikeye atar. Bunun farkına varır ve bundan uzak durmak isterse, hemen cimri olmakla kınanır.

Bu yüzden, bir prens, cömertlik erdemini, kendisini tehlikeye atmaksızın uygulayamayacağını fark edince, ödeyeceği bedel ne olursa olsun, eğer akıllıysa, cimri olarak ünlenmekten korkmalıdır; çünkü zaman içinde, tutumluluğuyla gelirlerinin yeterli olduğu, tüm saldırılara karşı ken-

disini savunabildiği ve halkına yük olmaksızın girişimlerde bulunabildiği görüldüğünde, cömertten daha çok saygı duyulacaktır. Böylece elinden bir şeyini almadığı herkese cömertlik yapmış olur ki, bunlar çoktur ve bir şey vermediği kişilere cimrilik yapmış olur ki, bunlar çok azdır.

Zamanımızda cimri olarak kabul edilenlerin büyük şeyler yaptıklarını gördük; diğerleri başarısız olmuşlardır. Papa II. Julius, papalığa ulaşmak için cömert ününden yararlanmıştır, ama Papa olduktan sonra, Fransız Kralı'yla savaşırken, bu ününü korumak için çaba göstermemiştir; pek çok savaşı, uyruklarına olağanüstü vergi yüklemeksizin yapmıştır; uzun süre yaptığı tasarruflarını ek harcamaları karşılamak için kullanmıştır. Bugünkü İspanya Kralı, eğer cömert olarak ünlenseydi, öylesine çok girişimde bulunamaz ya da kazanamazdı. Bir prens, bu nedenle, kendi uyruklarını soymamak, savunmasını yapabilmek, yoksul ve sefil olmamak, açgözlülüğe zorlanmamak için, cimri olarak ünlenmeyi fazlaca hesaba katmamalıdır, çünkü onun yönetebilmesini sağlayan kusurağlardan birisidir.

Eğer birisi, “Sezar, cömertliğiyle imparatorluğu elde etti ve pek çokları cömert oldukları ve böyle kabul edildikleri için yüksek konumlara ulaştılar” derse, yanıtlım şudur: Sen, ya gerçekte bir prenssin ya da prens olma yolundasın. Birinci durumda, bu cömertlik tehlikelidir; ikinci durumda ise, cömert olarak kabul edilmek çok gereklidir; ve Sezar, Roma’da seçkin olmayı isteyenlerden birisidir; ama öyle olduktan sonra yaşasaydı ve harcamalarında ölçülü davranmasıydı, kendi iktidarını yıkmış olurdu. Birisi, buna karşılık, “ordularıyla büyük işler yapmış pek çok prens cömertlikleriyle tanınır” derse, yanıtlım şudur: Her

prens, ya kendinin ya uyruklarının ya da başkalarının mallarını harcar. Birinci durumda, tutumlu olması gerekir; ikinci durumda, cömert olmak için hiçbir fırsatı kaçırmamalıdır. Ve ordusuyla sefere çıkan prens için, başkalarının mallarını yağmalamak, talan etmek, haraç almak cömertlik için gereklidir, aksi halde askerler onu izlemeyecektir. Cyrus, Sezar ve İskender'in yaptığı gibi, sizin ya da uyruklarınızın olmayan şeylerle eli açık olabilirsiniz; çünkü başkalarının mallarını çarçur etmeniz ününüzü ortadan kaldırmaz, hatta onu artırır; sadece kendinizinkini çarçur etmeniz size zarar verir.

Ve cömertlik kadar hızla tükenen başka bir şey yoktur, çünkü cömertlik yaptıkça cömertlik yapma gücünüz kaybolur ve yoksul ya da sefil olursunuz, yahut yoksulluktan kaçmak için, açgözlü ve nefret edilen biri olursunuz. Bir prens, yukarıdaki şeyler arasında, özellikle açgözlülükten ve nefretten kendisini korumalıdır; cömertlik, sizi her ikisine de götürür. Bu nedenle, cömert denilsin diye, nefretle anılmaya yol açan açgözlülük namını kazanmaktansa, nefretle anılmaksızın cimri olarak ünlenmek daha akıllıcadır.

XVII. BÖLÜM
ZALİMLİK VE MERHAMET
VE DE SEVİLMENİN Mİ,
YOKSA KORKULMANIN MI
DAHA İYİ OLDUĞU ÜZERİNE

Şimdi, yukarıda söylediğimiz diğer niteliklere gelirse, her prensin, zalim değil, merhametli olarak tanınmayı arzu ettiğini söyleyebilirim. Yine de, merhametliliği yanlış kullanmamaya çok özen göstermelidir. Cesare Borgia, zalim olarak kabul

edilir; buna rağmen, onun zalimliği, Romagna'ya uzlaşma getirdi, birleştirdi ve barışı ve bağlılığı yeniden oluşturdu. Ve eğer doğru düşünülürse, onun, zalim ününden kaçınmak için Pistoia'nın²⁶ tahrip edilmesine izin veren Floransa halkından daha merhametli olduğu görülecektir. Bu nedenle, bir prens, kendi uyruklarının birliğini ve bağlılığını korumaya çalıştığı sürece, zalim olarak kınanmaya aldırış etmemelidir; çünkü örnek olsun diye birkaç zalimlik yapan bir prens, fazla merhametli olmak yüzünden cinayetlere ya da soygunlara neden olan kargaşaya izin verenlerden çok daha merhametli olacaktır; çünkü bunlar tüm halka zarar verir, ama prensten kaynaklanan zalimlikler ise, sadece bireyi etkiler.

Ve tüm prensler arasında, tehlikelerle dolu yeni bir devlete sahip olan yeni prensin zalimlik suçlamasından kaçınması olanaksızdır. Bundan dolayı, Virgil,²⁷ yeni oluşan iktidarının zalimliğini haklı göstermek için, Dido'nun ağzından şöyle söyler:

*“Res dura, et regni novitas me talia cogunt
Moliri, et late fines custode tueri.”**

Yine de, prens, inanmakta ve eylemde yavaş olmalı, korkuya da kapılmamalıdır; ama sağduyu ve insafla ılımlı davranmalıdır; öyle ki, aşırı güven düşüncesiz, aşırı güvensizlik de hoşgörüsüz yapmamalıdır.

Buradan şu soru ortaya çıkar: Korkulmaktan daha çok sevilmek mi, yoksa sevilmekten daha çok korkulmak mı daha iyidir? Yanıt olarak, her ikisi de istenmelidir denilebilir; ama bunları bir kişide birleştirmek zor olduğu için, ikisinden biri

* “Durumun güçlüğü ve krallığın yeniliği beni böyle şeylerle başvurmaya ve geniş sınırları korumaya zorladı.”

dışta bırakılacaksa, sevmekten çok korkulmak daha güvenlidir. Çünkü genel olarak insanlar, hırslı, korkak, yalancı, nankör, dönektir ve siz başarılı olduğunuz sürece hepsi sizindir; yukarıda söylendiği gibi, gereksinme olmadığı sürece, size kanlarını, mülklerini, yaşamlarını ve çocuklarını sunacaklardır, ama onları istediğinizde size karşı çıkarlar. Onların sözlerine tümüyle güvenen bir prens, diğer önlemleri bir yana bıraktığından, yıkılır gider; çünkü dostluğu, büyüklük ya da asaletle değil, para ödeyerek gerçekten kazanabilir, ama gerekli olduğu zaman bunlara güvenilemez. Ve insanlar, korktukları kişiden daha çok sevdikleri kişiyi gücendirmekte daha az çekingenlik gösterirler, çünkü sevgi, yükümlülük bağıyla korunur, ama insanlar aşağılık olduklarından, her fırsatta kendi çıkarları için bu bağı koparırlar; ama korku, asla bitmeyen cezalandırma dehşetinden beslenir.

Yine de, bir prens, korkuyu öylesine sağlamalıdır ki, sevgi kazanmasa da, nefretten kaçınabilsin; çünkü nefret edilmeden korkulmayı çok iyi sağlayabilir ve kendi yurttaşlarının ve uyruklarının mülklerinden ve kadınlarından uzak durabildiği sürece bunu her zaman sağlayabilecektir. Ama bazı kişilerin öldürülmesi gerekli olduğunda, uygun bir gerekçe ve açık bir neden bulması gerekir. Ama her şeyden öte, başkalarının mülkünden elini çekmelidir, çünkü insanlar, babalarının ölümünü, kendi miraslarını yitirmekten çok daha hızlı unuturlar. Üstelik, mülke el koyma bahaneleri asla eksik olmaz; çünkü soygunculukla geçinen prens, başkalarına ait olan şeyleri ele geçirmek için her zaman bahaneler bulacaktır. Ama birinin canını almak için ortaya konan gerekçe, diğerinin tersine, çok zor bulunur ve hemen el-

den kaçır. Ama bir prens, ordusuyla beraber olur ve askerleri denetim altında tutarsa, zalim ününden kesinlikle korkması gerekmez; çünkü bu ün olmaksızın, asla kendi ordusunu birlik içinde ve göreve hazır halde tutamaz.

Anibal'ın çok beğenilen işleri arasında şu sayılır: Değişik ırktan insanlardan oluşan, yabancı topraklarda savaşmaya gönderilmiş muazzam bir orduyu yönetirken, şansı iyi ya da kötü olsa da, ne ordu içinde ne de kendisine karşı bir anlaşmazlık ortaya çıkmamıştır. Bu, diğer erdemlerinin yanı sıra, askerlerinin gözünde büyük saygınlığa sahip olmasını ve korkulmasını sağlayan, onun insanca olmayan zalimliğinden kaynaklanır; onun diğer erdemleri, zalimlik olmaksızın, bu etkiyi yaratmak için yeterli değildi. Dar görüşlü yazarlar, onun yaptıklarına hayrandırlar, ama bunların temel nedenini kınarlar. Gerçek şu ki, Scipione olayında kanıtlandığı gibi, diğer erdemler yetersiz kalır. Scipione, sadece kendi zamanında değil, aynı zamanda insanların anılarında bile en mükemmel insan olmasına rağmen, İspanya'daki ordusu ona isyan etmiştir. Bu isyana yol açan, askerlerine, askeri disiplinden daha çok özgürlük veren onun büyük hoşgörüsünden başka bir şey değildir. Bu durum, Senato'da Fabius Maximus tarafından kınanmış ve Roma askerliğini yozlaştıran kişi olarak ilan edilmiştir. Locrililer, Scipione'nin temsilcisi tarafından katledildiği halde, ne Scipione'den intikam alabildiler, ne de Scipione, temsilcinin küstahlığını cezalandırabildi. Bu, onun yumuşak doğasından kaynaklanıyordu. Senato'da biri, onu öylesine mazur göstermek istiyordu ki, başkalarının hatalarını düzeltmekten daha çok nasıl hata yapılmayacağını bilen çok insan olduğunu söyledi. Scipione'nin bu doğası, eğer komutanlık etme-

yi sürdürseydi, ününü ve şanını zaman içinde yok edecekti; ama Senato'nun denetimi altında olduğundan, bu zararlı özelliği kendisini gizlemekle kalmadı, aynı zamanda onun şanını da artırdı.

Yeniden korkulmak ve sevilmek sorununa dönersek, sonuç olarak diyorum ki, insanlar kendi istemleriyle severler ve prensine göre korkarlar. Akıllı bir prens, başkalarının denetimindeki şeyler üzerine değil, kendi denetimindeki şeyler üzerine kendisini konumlandırmalıdır; daha önce söylendiği gibi, sadece nefret edilmekten uzak durmaya çalışmalıdır.

XVIII. BÖLÜM PRENSLERİN VERDİKLERİ SÖZÜ NASIL TUTMALARI GEREKTİĞİ ÜZERİNE

Bir prensin verdiği sözü tutmasının ve hilekarca değil, dürüstçe yaşamasının ne kadar övgüye değer olduğunu herkes kabul eder. Yine de, deneyimlerimiz, büyük şeyler yapmış prenslerin, iyi niyeti çok az hesaba kattıklarını, hileyle insanların başını döndürmeyi iyi bildiklerini ve sonuçta onların sözlerine güvenenleri alt ettiklerini göstermiştir. Egemenlik sağlamanın, birisi yasayla, diğeri zorla, iki yolu olduğunu bilmelisiniz. Birincisi insanlara, ikincisi hayvanlara özgüdür; ama birincisi çoğunlukla yetersiz kaldığından, ikincisine başvurmak gerekir. Bu nedenle, bir prens için gerekli olan, hayvan ve insan yanlarından nasıl yararlanacağını bilmektir. Bu, Aşil'in ve pek çok eski prensin, onun disiplini altında yetişmeleri için Sentor Chiron'a²⁸ nasıl verildiğini betimleyen antik dönem yazarları tarafından prenlere benzetme yoluyla öğretilmiştir. Yarı insan, yarı hayvan bir öğretmene sahip olmak, bir prensin her iki özelliği

nasıl kullanacağını bilmesinin gerekli olduğunu açık ifadesidir; bunlardan birisi olmaksızın, öteki uzun süreli olamaz. Bir prens, bu nedenle, hayvanı benimsemek zorunda kalırsa, tilki ve aslanı tercih etmelidir; çünkü aslan, yılanlara karşı ve tilki de, kurtlara karşı kendisini savunamaz. Bu nedenle, yılanları bulmak için tilki ve kurtları korkutmak için aslan olmak gerekir. Sadece aslana itibar eden, onlar hakkında bir şey bilmiyor demektir. Bu yüzden, akıllı bir prens, sözünü yerine getirmek kendi aleyhine dönerse ve verdiği sözün nedeni ortadan kalkmışsa, sözüne bağlı kalmamalı ve kalamaz da. Eğer insanların hepsi iyi olsalardı, bu kural kabul edilmezdi, ama insanlar kötü olduğundan ve size bağlı kalmayacaklarından, siz de onlara verdiğiniz söze bağlı kalmazsınız. Bir prens, sözünü tutmamasını haklı gösterecek meşru nedenlere her zaman sahip olmuştur. Bu konuda, günümüze ait sonsuz örnekler verilebilir, yapılmış pek çok anlaşmanın ve sözleşmenin, prenslerin sözlerine bağlı kalmamasından dolayı, nasıl hükümsüz kaldığı ve nasıl etkisiz olduğu gösterilebilir. Ve tilki olmayı iyi bilenler en başarılı olanlardır.

Ama bu özelliğin nasıl gizleneceğini iyi bilmek, sahtekar ve ikiyüzlü olmak gerekir. İnsanlar öylesine basit ve günün gerekliliklerine öylesine bağlıdır ki, aldatmak isteyen kişi, her zaman aldatılmasına izin veren birisini bulur. Yakın zamandaki örneklerden birisini vermeden geçemeyeceğim. VI. Alexander, insanları aldatmaktan başka bir şey yapmamıştır, başka şey düşünmemiştir ve her zaman kendisine kurbanlar bulmuştur; onun kadar, iddiasında çok büyük güce sahip olan ya da bir şeyi yeminlerle onaylayan, ama bunları pek de dikkate almayan bir başka kişi hiçbir zaman

olmamıştır. Buna rağmen, onun düzenbazlıkları her zaman istediği gibi sonuç vermiştir, çünkü insanlık tarafını çok iyi biliyordu.

Bu nedenle, bir prensin, yukarıda sayılan bütün iyi niteliklere sahip olması gereksizdir, ama onlara sahipmiş gibi görünmesi çok gereklidir. Ve şunu söylemeye cüret edeceğim ki, onlara sahip olmak ve onlara her zaman uymak zararlıdır; onlara sahipmiş gibi görünmek yararlıdır; merhametli, sadık, insani, dindar, dürüst görünmek ile öyle olmak gibi. Ama öyle olmamak gerekince, bunu yapabilmeye ve tersini yapmasını bilmeye zihinsel olarak hazır olmalısınız.

Ve şunu da bilmelisiniz ki, bir prens, özellikle yeni bir prens, devleti elinde tutabilmek için sıkça sadakate, dostluğa, insanlığa ve dine karşı hareket etmeye zorlandığından, insanların saygıdeğer gördüğü şeylere uyamaz. Bu nedenle, şansının rüzgarlarına ve zorladığı değişkenliklere göre dönmeye hazır bir zihniyete sahip olması gerekir, ama, yukarıda söylediğim gibi, yapabilirse, iyilikten sapmamalı, fakat zorunda kalırsa, o zaman, kötülüğe nasıl başvurabileceğini bilmelidir.

Bu nedenle, bir prens, yukarıda sıralanan beş nitelikle dolu olmayan bir sözü asla ağzından çıkarmamaya ve kendisini görüp dinleyenlere merhametin, sadakatin, insanlığın, dürüstlüğüne hep-sine sahipmiş gibi görünebilmeye dikkat etmelidir. Son niteliğe sahipmiş gibi görünmek kadar gerekli olan başka bir şey yoktur; insanlar, genel olarak, ellerinden daha çok gözleriyle hüküm verirler, çünkü herkes sizi görür, ama sadece çok az kişi size dokunabilir. Herkes sizi gördüğünüz gibi görür, ama çok az kişi sizi gerçekten bilir; bu pek az kişi de, devletin görkemiyle korunan çoğunluğun düşüncesine karşı çıkmaya cü-

ret edemez. Tüm insanların eyleminde, özellikle de meydan okumanın akıllıca olmadığı prenslerin eyleminde, sonuca bakılarak hüküm verilir.

Bir prensin, devletini muzaffer kıldığına ve elinde tuttuğuna inanıldığı sürece, araçlar, her zaman doğru araçlar olarak kabul edilecek ve herkes tarafından övülecektir. Çünkü halk, her zaman görünenlere ve olanlara bakar; dünyada sadece halk vardır; çoğunluk, sadece güvenebileceği bir zemin bulamadığı zaman, azınlık kendisine bir yer bulabilir.

Adını söylemenin uygun olmayacağı günümüzün bir prensi,²⁹ hiçbir zaman, barış ve sadakatten başka bir şeyden söz etmiyor, ama bunlar, onun en düşman olduğu şeylerdir; eğer onlara uysaydı, bir süre sonra saygınlığını ve krallığını kaybedebilirdi.

XIX. BÖLÜM KİŞİNİN KÜÇÜSMENMEKTEN VE NEFRET EDİLMEKTEN KAÇINMASI GEREKTİĞİ ÜZERİNE

Yukarıda sözü edilen özelliklerin çok daha önemli olanından söz ettim. Şimdi diğerlerini genel olarak özetle irdelemek istiyorum. Yukarıda kısmen söylenildiği gibi, prens, kendisinden nefret edilmesine ya da aşağılanmasına yol açan şeylerden nasıl uzak duracağını düşünmelidir; ve bunlardan kaçındığı ölçüde, kendi üzerine düşeni yapmış olacağından, çoğu kez başarılı olacaktır ve diğer utanç verici şeylerin tehlike oluşturmaktan korkmasına gerek yoktur.

Söylediğim gibi, bir prensten en çok nefret edilmesini sağlayan şey açgözlü olmak, kendi uyruklarının mülklerine ve kadınlarına tecavüz et-

mektir; her ikisinden de kaçınmalıdır. Ve insanların çoğunluğu, ne mülklerine ne de onurlarına dokunulmadığı sürece memnun yaşarlar ve geriye sadece bir avuç ihtiraslı kişinin memnun edilmesi kalır. Bunlar da, değişik biçimlerde kolayca gemlenebilir.

Dönek, uçarı, yumuşak, kararsız ve ciddiyetsiz görünmek bir prensi aşağılık yapar ve kendisini bir tehlikeden korur gibi, bunlardan koruması gerekir; büyüklüğünü, cesaretini, çekiciliğini ve dayanıklılığını eylemiyle göstermeye çalışmalıdır; uyruklarıyla olan özel ilişkilerinde yargısının değişmez olduğunu göstermeli ve öylesine bir izlenim kazanmalıdır ki, hiç kimse onu aldatabileceğini ya da kandırabileceğini sanmasın.

Bu izlenimi kazanan bir prens çok saygıdeğer olur ve çok saygıdeğer olan birine karşı da kolayca komplo kurulamaz. Çünkü halkı tarafından mükemmel ve saygın bilinmesini sağladığından, kendisine saldırmak çok zor olur. Bu koşullarda, bir prensin, biri içerde, uyrukları konusunda ve diğeri dışarda, dış güçler konusunda olmak üzere iki korkusu olmalıdır. İkincisine karşı, iyi silahlı güçlere ve iyi müttefiklere sahip olursa kendisini korur ve eğer silahlı güçleri iyiye, iyi dostlara da sahip olacaktır. Dış ilişkileri huzurlu olduğu zaman, komployla huzursuz edilmediği sürece, iç işleri de huzurlu olacaktır. Dış ilişkiler rahatsız edici olsa bile, eğer hazırlıklarını yapmış ve söylediğim gibi yaşıyorsa, umudunu yitirmediği sürece, Ispartalı Nabis'in yaptığını söylediğim gibi, her saldırıya direnecektir.

Ama uyruklarına gelince, dış ilişkiler rahatsız edici olduğunda, sadece onların gizli komplo düzenlemesinden korkmalıdır. Bundan da, nefret edilmekten ve küçümsenmekten kaçınarak, hal-

kını hoşnut ederek kolayca korunabilir ki, yukarıda uzunca anlattığım gibi, bunları mutlaka yapması gerekir. Ve bir prensin komplolara karşı sahip olabileceği en etkin çarelerden birisi, halkı tarafından nefret edilmemiş ve küçümsenmemiş olmaktır; çünkü bir prene karşı komplo kuran kişi, her zaman prensin ortadan kaldırılmasıyla halkın hoşnut olacağını umar, ama komplocu, halkın bundan hoşnut olmayacağını görürse, bunun yaratacağı sonsuz güçlükler yüzünden, böyle bir yola başvurmaya cesaret edemeyecektir. Deneyimin gösterdiği gibi, pek çok komplo kurlur, ama bunların pek azı başarıya ulaşır; çünkü komplo kuran kişi tek başına hareket edemez, hoşnutsuz olduğuna inandığı kişilerden bir arkadaş seçer. Hoşnutsuz birine düşüncenizi açar açmaz, ona kendisini hoşnut etmesi için bir fırsat vermiş olursunuz, çünkü sizi ihbar ederek çıkar sağlayabileceğini düşünür. Öyle ki, bu yolla elde edeceği kazanç kesin ve komplodan elde edeceği kazanç şüpheli olduğunda, size sadık kalması için, ya çok az bulunur bir arkadaş ya da prensin iflah olmaz bir düşmanı olması gerekir.

Ve bu konuyu kısaca özetlemek için, diyorum ki, komplocu açısından, korku, kıskançlık ve dehşet verici ceza olasılığı dışında hiçbir şey yoktur; ama prens açısından, prensliğin görkemi, yasalar, arkadaşlarının koruması ve devletin onu savunması vardır. Halkın iyi duyguları bunlara eklenince, birinin komplo kurmaya cüret etmesi olanaksızdır. Çünkü komplocu, genel olarak, komployu uygulamadan önce korkuyorsa, halkın düşmanlığını kazanacağını ve bu nedenle de hiçbir yere kaçamayacağını hesaba katarak suçun sonucundan da korkar.

Bu konuya ilişkin sayısız örnekler verilebilir,

ama ben, babanızın zamanında geçen bir örneği vermekle yetineceğim. Bologna Prensi Messer Annibale Bentivogli (bugünkü Annibale'nin büyük babası), kendisine karşı komplo kuran Canneschi tarafından öldürüldüğünde, henüz bebek olan Messer Giovanni³⁰ dışında tüm aileden kimse kalmayınca, cinayetden hemen sonra halk ayaklandı ve bütün Canneschileri öldürdü. Bu, o günlerde Bologna'da halkın Bentivogli ailesine duyduğu sevgiden kaynaklanmıştı. Bu sevgi öylesine büyüktü ki, Annibale'nin ölümünden sonra devleti yönetebilecek kimse kalmayınca, Bolognalılar, Floransa'da bir demircinin oğlu olarak bilinen birisinin Bentivogli ailesinden olduğu bilgisini alınca, Floransa'dan getirip kentlerinin yöneticisi yaptılar ve Bologna, Messer Giovanni yönetimi üstlenene kadar onun tarafından yönetildi.

Bu nedenle, halkından saygı gören bir prensin, komploları çok az hesaba katması gerektiğini düşünüyorum; ama halkı ona düşmansa ve nefret duyuyorsa, o zaman, her şeyden ve herkesten korkmalıdır. İyi düzenlenmiş devletler ve akıllı prensler, soyluları umutsuzluğa sürüklememeye, halkı memnun ve mutlu etmeye çok dikkat etmelidirler; çünkü bu, bir prensin sahip olması gereken en önemli konulardan birisidir.

Zamanımızda iyi düzenlenmiş ve iyi yönetilen krallıklar arasında Fransa vardır. Fransa'da, kralın bağımsızlığını ve güvenliğini güvenceye alan pek çok kurum bulanmaktadır; ve bunların başında parlamento ve onun otoritesi gelir; çünkü bu krallığı kuran kişi, soyluların hırslarını ve cüretlerini bilerek, onların ağızlarını kapatmayı hesaba katarak, onları içerde tutmanın gerekliliğini görerek, diğer taraftan, korku uyandırdıkları için halkın soylulardan nefret ettiğini bilerek ve halkı

koruma isteğiyle, ama kralın özellikle dikkatli olmayacağı endişesine kapılmayarak, halkı desteklediği için soyluların ve soyluları desteklediği için halkın suçlamasının sorumluluğunu kralın üzerinden kaldırmak ve kralın suçlanmasına yol açmak için büyükleri bastırabilecek ve güçsüzleri destekleyebilecek bir hakem oluşturdu. Ne bundan daha iyi ve daha ihtiyatlı bir düzenleme yapabilirsiniz ne de kralın ve krallığın böylesine büyük bir güvenlik kaynağını oluşturabilirsiniz. Bundan önemli bir ders çıkartılabilir: Prens, suçlanmasına neden olacak işleri başkalarının idaresine bırakmalıdır ve erdemli işleri kendi elinde tutmalıdır. Ayrıca, bir prensin, soylulara değer vermesi gerektiğini, ama bunu halkın nefretini kazanmayacak biçimde yapması gerektiğini düşünüyorum.

Roma imparatorlarının yaşamları ve ölümleri irdelendiğinde, çoğu benim düşünce ters örneklermiş gibi gelebilir; bazılarının asilce yaşamalarına ve büyük erdemler göstermelerine rağmen, imparatorluğu yitirdikleri ya da onlara karşı komplo kuran uyrukları tarafından öldürüldükleri söylenebilir. Bu itirazlara yanıt vermek için, bazı imparatorların özelliklerini anımsatacağım ve onların çöküşüne yol açan, benim iddia ettiklerimden farksız olan nedenleri göstereceğim. Aynı zamanda bu dönemlerin olaylarını inceleyenler için önemli olan şeyleri dikkatlerine sunacağım.

Bunun için filozof Marcus Aurelius'dan Maximinus'a kadar arka arkaya gelen başarılı imparatorları ele almanın yeterli olacağını sanıyorum. Bunlar, Marcus Aurelius ve oğlu Commodus, Pertinax, Didius Julianus, Septimus Severus, oğlu Antoninus Caracalla, Macrinus, Heliogabalus, Alexander Severus ve Maximinus'dur.

Öncelikle diğer prensliklerde, sadece soylu-

ların hırsları ve halkın küstahlığıyla uğraşmak söz konusuysa, Roma imparatorlarının, üçüncü bir zorlukla, kendi askerlerinin zalimliği ve hırslarıyla uğraşmak zorunda olduklarını belirtelim. Bu, öylesine zorluklarla kuşatılmış bir konudur ki, pek çoğunun çöküşüne yol açmıştır. Hem askerleri hem de halkı memnun etmek çok zordur; çünkü halk, barış ister ve bu nedenle gözü yükseklerde olmayan imparatorları sever. Öte yandan askerler, cesur, acımasız ve açgözlü savaşçı imparatorları severler. Ücretlerini ikiye katlamak ve zalimliklerini ve açgözlülüklerini doyurabilmek için imparatorun bu niteliklerini halkına uygulamasını isterler. Bu yüzden, doğuştan gelen ya da eğitimle büyük bir otoriteye sahip olmayan imparatorlar her zaman yıkılır. Onların çoğu, özellikle yeni imparatorlar, bu iki zıt karakterin zorluğunu görünce, halka zarar vermesini fazlaca önemsemeyerek, askerleri hoşnut etmeye yöneldiler. Bu gerekliydi, çünkü imparator, bazılarının nefretini kazanmaktan sakınamayacaksa, öncelikle herkesin nefretini kazanmamaya çalışmalıdır. Bunu başaramıyorsa, o zaman, en güçlülerin nefretini kazanmamak için çaba harcamalıdır. Bu nedenle, deneyimsiz imparatorlar, halktan daha çok askerlerin özel desteğine bel bağlamaya gereksinime duyarlar. Bu yöntem, imparatorun onların üzerinde otorite kurmayı bilip bilmediğine göre, avantaja ya da dezavantaja dönüşebilir.

Bu nedenlerle, mütevazî yaşam süren, adaletli olmayı seven, zalimliğe düşman, merhametli ve iyi huylu olan tüm insanlarda olduğu gibi, Marcus Aurelius dışında, Pertinax ve Severus'un sonu da üzücü oldu. Sadece Marcus Aurelius, onurlu yaşadı ve onurlu öldü, çünkü kalıtsal yoldan tahta çıkmıştı, ne askerlere ne de halka hiçbir borcu

yoktu. Ve bunun yanında, ona saygınlık kazandıran pek çok erdeme sahip olduğundan, yaşadığı sürece her zaman onları kendi sınırları içinde tutabildi ve ne nefret edildi ne de küçümsendi.

Ama Pertinax, Comondus döneminde rahat yaşamaya alışmış olan askerlerin istememesine rağmen imparator yapıldı ve bu askerler Pertinax'ın arzuladığı onurlu yaşama katlanamadılar. Nefret edilmesine yol açan bu nedenlere, yaşlı olduğu için küçümsenmesi de eklenince, daha iktidarının ilk günlerinde devrildi. Ve burada, kötü uygulama kadar iyi uygulamanın da nefrete yol açtığını belirtelim. Daha önce söylediğim gibi, devleti elinde tutmak isteyen bir prens sık sık kötülük yapmaya zorlanır, çünkü kendi yerini korumak için gereksinme olduğunu düşündüğünüz kişiler –halk ya da askerler yahut soylular olabilir– yozlaştığında, onları memnun etmek için onların karakterine boyun eğersiniz; işte o zaman, iyi uygulama size zarar verecektir.

Çok büyük iyilik sahibi birisi olan Alexander Severus'a gelirsek, ona ilişkin diğer övgülerin arasında, imparatorluğu elinde tuttuğu on dört yılda, hiç kimseyi yargılanmaksızın öldürmemiş olması da vardır. Yine de, kadını ve annesi tarafından yönetilmesine izin veren biri olarak görüldüğünden küçümsendi, ordu tarafından komplo kurularak öldürüldü.

Şimdi karşı karakter olarak Commodus, Septimus Severus, Caracalla ve Maximinus'a bakalım. Onları, zalim ve açgözlü kişiler olarak bulacaksınız. Kendi askerlerini memnun etmek için, halka her çeşit kötülüğü yapmaktan hiç çekinmediler; ama Severus dışında hepsinin sonu kötü oldu. Severus'da öylesine çok cesaret vardı ki, askerlerle dostluğunu korudu ve halka baskı yap-

masına rağmen başarıyla hükmetti. Onun cesareti, askerlerin ve halkın gözünde öylesine çok büyük hayranlık yaratmıştı ki, halk şaşkınlık ve huşu içindeyken, askerler memnun ve saygılıydılar. Ve yeni bir prens olarak bu adamın yaptıkları büyük olduğu için, yukarıda söylediğim gibi, bir prensin taklit etmesi gereken tilki ve aslanın niteliklerini ne kadar iyi bildiğini kısaca göstermek istiyorum.

Severus, İmparator Didius Julianus'un uyuşukluğunu bildiğinden, Slovenya'da kendi komutası altında bulunan orduyu, imparatorluğun özel muhafızları tarafından öldürülen Pertinax'ın intikamını almak için Roma'ya yürümenin doğru olacağı konusunda ikna etti. Bu gerekçeyle, tahtın peşinde olduğu görünümü vermeksizin, orduyla birlikte Roma'ya doğru yola çıktı ve harekete geçtiği öğrenilmeden İtalya'ya ulaştı. Roma'ya ulaştığında, Senato, korkudan, onu imparator seçti ve Julianus öldürüldü. Bundan sonra, bütün imparatorluğun sahibi olmak isteyen Severus için iki güçlük kalmıştı. Biri, Asya'da, Asya ordusunun başı olan Niger'in kendisini imparator ilan etmesiydi; diğeri, batıda, tahtı isteyen Albinus'tu. Her ikisini birden düşman ilan etmenin tehlikeli olduğunu düşünerek, Niger'e saldırmaya ve Albinus'u kandırmaya karar verdi. Albinus'a, Senato tarafından imparator seçildiğini, bu şerefi kendisiyle paylaşmayı arzuladığını yazdı ve "Sezar" ünvanını gönderdi. Bunlar, Albinus tarafından gerçek olarak kabul edildi. Severus, zafer kazanıp Niger'i öldürdükten ve doğudaki olaylar yatıştıktan sonra, Roma'ya döndü ve Albinus'un, kendisinin ona verdiklerini az bularak, kendisini öldürtmek için ihanet peşinde koştuğunu ve bu nankörlüğü nedeniyle onun cezalandırılması gerektiğini söyleyerek Senato'ya şikayet etti. Daha sonra, Fransa'ya

gidip onu buldu ve hem hükümetine hem de yaşamına son verdi. Bu nedenle, bu adamın yaptıkları dikkatle irdelenecek olursa, onun çok cesur bir aslan ve çok kurnaz bir tilki olduğu, herkesin ondan korktuğu ve saydığı ve ordusunun ondan nefret etmediği görülecektir. Yeni imparator olmasına rağmen, böylesine iyi biçimde imparatorluğu elinde tutabilmesine şaşırmamak gerekir; çünkü onun büyük ünü, zorbalığının halkta yaratabileceği nefretten onu her zaman korumuştur.

Ama oğlu Antoninus Caracalla, halkının gözünde saygın olmasını sağlayan ve askerler tarafından kabul edilen çok seçkin ve üstün niteliklere sahip biriydi; yorgunluğa dayanan, tüm güzel yiyecekleri ve lüksleri hor gören savaşçı biri olduğu için ordu tarafından seviliyordu. Yine de, onun zalimliği ve gaddarlığı öylesine büyük ve öylesine duyulmamış boyuttaydı ki, tek tek kişileri öldürmenin dışında, pek çok Romalıyı ve tüm İskenderiye halkını da katletmişti. Böylece tüm dünyanın nefretini kazandı ve çevresindeki herkes ondan korkmaya başladı. Bu öylesine büyüktü ki, ordusunun ortasında bir yüzbaşı tarafından öldürüldü. Ve burada belirtmeli ki, kararlı ve umutsuz bir cesaretle tasarlanılarak gerçekleşen böylesi ölümler, prensler için kaçınılmazdır; çünkü ölmekten korkmayan birisi bunu gerçekleştirebilir. Ama bir prens, bundan fazla korkmamalıdır, çünkü bunlar çok az gerçekleşir. Bu konuda bir prensin yapabileceği tek şey, işe aldıklarına ya da çevresindekilere büyük zararlar vermemeye çok dikkat etmektir. Antoninus bu dikkati göstermedi; her gün tehdit ettiği bir yüzbaşının kardeşini küstahça öldürmüş ve üstelik onu kendi muhafızları arasında tutmaya devam etmişti; her cüretkar iş gibi bu da imparatorun mahvına yol açtı.

Marcus Aurelius'un oğlu olduğundan ona miras kalan imparatorluğu çok kolayca elinde tutan Commodus'a gelince, sadece halkını ve askerlerini memnun eden babasının yolunu izlemesi yeterliydi. Ama zalim ve vahşi yapıya sahip olduğundan, askerleri başı boş bıraktı ve yozlaştırdı, öyle ki, açgözlülüğünün halkın üzerinde uygulanmasına izin verdi. Diğer taraftan, kendi onurunu koruyamadı; sık sık gladyatörlerle yarışmak için arenaya indi ve imparatorluk şerefine uygun düşmeyen pek çok iğrenç şeyler yaptı. Böylece askerler tarafından aşağılanmaya başlandı. Halk ondan nefret ederken, askerler onu küçümsediğinden, kendisine karşı komplo kuruldu ve öldürüldü.

Geriye Maximinus'un özelliklerini değerlendirmek kalıyor. Maximinus çok savaşçı birisiydi. Ordu, yukarıda sözünü ettiğim Severus'un kadınsı yumuşaklığından bezdiğinden onu öldürmüş ve Maximinus'u tahta çıkarmıştı. Nefret edilmesine ve küçümsenmesine yol açan iki şey nedeniyle tahtı uzun süre elinde tutamadı. Birincisi, küçümsenmesine yol açan (herkesin çok iyi bildiği ve herkesin rezillik olarak gördüğü) Trakya'da koyun çobanlığı yapması; ve ikincisi, tahta çıktığında Roma'ya gitmeyi ve imparatorluk koltuğuna oturmayı ertelemesidir. Roma'daki ve imparatorluğun her yerindeki valileriyle pek çok zulümler yapması hemen gaddarlık unvanını kazanmasına yol açmıştır. Öyle ki, tüm dünya, soyunun sıradanlığından dolayı öfke içindeyken, barbarlığından dolayı korkuya kapılmıştı. Önce Afrika isyan etti, daha sonra tüm Roma halkıyla birlikte Senato ayaklandı ve İtalya'nın her yanında ona karşı komplo kuruldu. Buna ordusu da katıldı. Aquileia'yı kuşatan ve orayı almakta zorluklarla karşılaşan ordu, onun zulümlerinden bezmişti, ona karşı öylesine

çok kişinin düşman olduğunu görünce de ondan daha az korkar oldu ve onu öldürdü.

Ne Eliogabalus'tan, ne Macrinus'tan ne de Didius Julianus'tan söz etmek istemiyorum; bunlar büsbütün rezilleştiklerinden çabucak yok edildiler. Zamanımızın prensleri, biraz hoşgörü göstermeleri gerekiyorsa da, kendi askerlerini aşırı memnun etmekte eskiden olduğundan çok daha az güçlüğe sahip olduklarını söyleyerek bu konunun sonuna geliyorum. Bu prenslerin hiçbiri, Roma İmparatorluğu'nun orduları gibi, merkezi ve il yönetiminde yer alan tecrübeli bir orduya sahip değildir; o zamanlar, halkı memnun etmekten daha çok askerleri memnun etmek gerekiyordu. Bugün Türk ve Sudan imparatorları dışında, tüm prensler için askerleri memnun etmek yerine halkı memnun etmek daha çok gereklidir, çünkü halk daha güçlüdür.

Yukarıda, imparatorluğun güvenliği ve gücünün bağlı olduğu on iki bin piyadeyi ve beş bin süvariye her zaman yanında bulunduran Türk İmparatoru'nu dışta bıraktığımı söyledim. Bu imparator, halka ilişkin her şeyi bir yana bırakıp, bunların dostluğunu korumak zorundadır. Sudan Kralı da benzer durumdadır; tümüyle askerlerin elinde olduğundan, aynı yolu izleyerek, halka bakmaksızın bunların dostluğunu korumak zorundadır. Ama bilmelisiniz ki, Sudan devleti, tüm diğer prensliklerden farklıdır; çünkü ne miras yoluyla ne de yeni oluşmuş prenslik denilemeyecek olan hristiyan papalığı gibidir; eski prensin oğluna miras kalmaz; otoriteye sahip kişiler tarafından seçilenler kral olur ve eski prensin oğulları da sadece soylu kişiler olarak kalır. Ve bu krallık, eski geleneklere sahip olduğundan yeni bir krallık olarak tanımlanamaz, çünkü yeni bir kralın karşılaştığı

güçlülere sahip değildir. Kral yeni olsa da devletin yapısı eskidir ve yeni kralı soydan gelme kralmışçasına karşılayacak biçimde düzenlenmiştir.

Ama konumuza geri dönelim. Diyorum ki, yukarıda isimlerini andığım imparatorların ölümlerine neden olanın nefret ve küçümseme olduğu göz önüne alındığında, bir kısmı bir biçimde, diğer kısmı başka biçimde hareket ettikleri halde, neden bazılarının sonu mutlu biterken, diğerlerinin mutsuz bittiği anlaşılacaktır. Çünkü yeni prens olarak Pertinax ve Alexander Severus için, prensliğe miras yoluyla gelen Marcus Aurelius'u taklit etmek yararsız ve tehlikeli olmuştur; aynı biçimde, Caracalla, Commodus ve Maximinus'un Severus'u taklit etmeleri, onun izinden gitmelerine yetecek kadar erdemlere sahip olmadıklarından tümüyle yıkıcı olmuştur. Bu nedenle, yeni prenslikte yeni bir prens, ne Marcus Aurelius'un yaptıklarını taklit edebilir ne de Severus'un izinden gitmesi gerekir. Ama kendi devletini kurmak için bazı şeyleri Severus'tan, sağlam ve istikrarlı olan bir devleti korumak için uygun ve şanlı şeyleri de Marcus Aurelius'tan almalıdır.

XX. BÖLÜM
PRENSLERİN SIKÇA YAPTIKLARI
KALELER VE DİĞER ŞEYLER
YARARLI MIDIR,
YOKSA ZARARLI MIDIR?

Bazı prensler, devleti güvenli tutabilmek için, kendi uyruklarını silahsızlandırmış; bazıları, uyruklarının hiziplere bölünmüşlüğüne sürdürmüş; bazıları, kendilerine karşı olan düşmanlıkları teşvik etmiş; bazıları, kaleler inşa etmiş; bazıları da, kaleleri yıkmış ve imha etmiştir. Bu gibi kararları

alan devletlerin özgül durumlarını bilmeden tüm bunlara ilişkin kesin bir yargıda bulanamasak da, yine de, konunun izin verdiği ölçüde ayrıntılı biçimde konuşacağım.

Yeni bir prensin kendi uyruklarını silahsızlandırması hiç olmamıştır; tersine, silahsızken onları her zaman silahlandırmıştır. Çünkü onları silahlandırmakla, bu silahlı güçler sizin olur, güvenilir olmazlar güvenilir olur, güvenilir olanların güvenleri korunur ve böylece uyruklarınız sizin yandaşınız olur. Ve tüm uyruklarınızı silahlandırmazsınız, ama silahlandırdıklarınıza çıkar sağladığınızda diğerlerini daha rahat yönetebilirsiniz. Kendilerine yapılan bu farklı davranış, onları size bağlı kılar; diğerleri ise, daha büyük hizmette bulunan ve daha büyük tehlikeyle karşı karşıya olan kişilere daha fazla ödül verilmesi gerektiğini düşündüklerinden, sizi haklı bulacaklardır. Ama onları silahsızlandırdığınızda, korkak ya da sadık olmadıkları için onlara güvenmediğinizi gösterdiğinizden, onları en azından incitirsiniz. Bu da, size karşı nefrete yol açar. Ve silahsız kalamayacağınızdan, az önce özelliklerini gösterdiğim ücretli askerlere dönmeniz gerekecektir. Onlar, iyi olsalar bile, güçlü düşman ve güvenilmez uyruklar karşısında sizi savunmak için yeterli değildirler. Bu nedenle, söylediğim gibi, yeni prensliklerdeki yeni bir prens, her zaman silah dağıtmıştır. Tarih bu örneklerle doludur. Ama bir prens, yeni bir devleti ele geçirdiğinde ve eski devletinin bir eyaleti haline getirdiğinde, ele geçirilmesinde yandaş olanların dışındaki insanları silahsızlandırması gerekir. Bu yandaşlar, zamanla ve fırsat düştükçe, tekrar yumuşak ve kadınsı hale getirilmelidir. Bu işler öyle bir biçimde yönetilmelidir ki, bu devletteki tüm silahlı adamlar, eski devletinizde sizin-

le birlikte yaşıyan sizin askerleriniz olmalıdır.

Atalarımız ve bunların akıllı olarak kabul edilenleri, Pistoia'yı hiziplerle ve Pisa'yı kalelerle elde tutmak gerektiğini söylemeyi alışkanlık haline getirmişlerdi. Bu düşünceyle kendilerine vergi veren bazı kentlerdeki anlaşmazlıkları kışkırttılar, böylece onları daha kolay elde tutabildiler. Bu, İtalya istikrarlı olduğu zamanlarda yeterince yararlıydı, ama bugün, bunun bir kural olarak kabul edilebileceğine inanmıyorum. Çünkü bu hiziplerin bugün yararlı olabileceğine inanmıyorum; tersine, düşman, bu bölünmüş kentlere dayandığında, zayıf hizip her zaman dış güçlerden yardım alacağından ve diğeri de direnemeyeceğinden, sizin hızla kaybedeceğiniz kesindir. Venedikliler, benim düşündüğüm gibi hareket ettiler ve kendilerine bağlı kentlerde Guelph ve Ghibelline hiziplerini teşvik ettiler. Gerçi onların kan dökmelelerine asla izin verilmediyse de, yine de aralarında ki anlaşmazlıklar sürekli beslendi. Tüm dikkatlerini kendi aralarındaki ayrılıklara vermiş olan bu hizipler Venediklilere karşı birlik olamadılar. Ama daha sonra gördüğümüz gibi, Venediklilerin umdukları gibi sonuç vermedi. Vaila bozgunundan sonra hiziplerden birisi bundan cesaret aldı ve devleti ele geçirdi. Böyle yöntemler, bu nedenle, prensin zayıflığını gösterir, çünkü güçlü prensliklerde hiçbir zaman bu hiziplere izin verilmez. Böylesi yöntemler, uyrukların yönetilmesini çok kolaylaştırdığından sadece barış zamanlarında kullanışlıdır, ama savaş gelip çatığında, bu politikanın temelsiz olduğu ortaya çıkar.

Şüphesiz, prensler, karşılaştıkları zorlukları ve engelleri alt ettiklerinde büyük olurlar. Bu nedenle, şans, özellikle miras yoluyla prens olandan daha çok ün kazanma gereksinimi olan yeni bir

prensi büyük yapmak istediği zaman, düşmanlar ortaya çıkmasına ve kendisine karşı planlar yapılmasına yol açarak, prene onları alt etme ve düşmanlarının sunduğu merdivenle daha yükseğe çıkma fırsatı yaratır. Bu nedenle, pek çok kişi, akıllı bir prensin, fırsat bulduğunda, kendisine karşı bazı husumetleri beslemesi gerektiğini ve böylece bunları ezerek, ününü daha da artırabileceğini düşünürler.

Prensler, özellikle de yeni prensler, iktidarlarının başlangıcında güvendiklerinden daha çok güvenmediklerinden sadakat ve yardım görürler. Siena Prensi Pandolfo Petrucci, güvendiklerinden daha çok güvenmedikleriyle devletini yönetmiştir. Ama bu sorun genel olarak konuşulamaz, çünkü tekil durumlara göre değişir. Sadece, prensliğin başlangıcında prene düşman olan adamların, eğer yardıma gereksinimleri varsa, her zaman çok kolayca kazanılabileceğini söyleyeceğim. Onlar, başlangıçtaki kötü izlenimleri eylemlerle ortadan kaldırmaları gerektiğini bildiklerinden, sadakatle prene hizmet edeceklerdir. Bu yüzden, prens, her zaman, prensin işlerine ilgisiz davranabilen, daha güvenlik içinde hizmet eden kişilere kıyasla onlardan daha fazla yararlanır. Ve yeri gelmişken, yeni bir devleti iç yardımla ele geçiren bir prensin, kendisine yardım eden bu kişilerin hangi nedenlerle bunu yaptıklarını çok iyi gözden geçirmesi gerektiği konusunda uymalıyım. Eğer doğal sevgiden değil de, sadece kendi hükümetinden memnun olmadığı için bunu yapmışlarsa, bunları memnun etmek olanaksız olacaktır, bunların dostluğunu sürdürmek çok büyük sorunlara ve zorluklara neden olacaktır. Eski ve yeni olaylardan alınan bu örneklerle bunun nedenleri iyice tartıldığında, eski yönetimden mem-

nun olan ve bu nedenle kendisine düşman olan insanları dost haline getirmenin, eski yönetimden memnun olmadığı için kendisini destekleyen kişilerden çok daha kolay olduğu görülecektir.

Kendi devletini daha güvenli biçimde elinde tutabilmek için, kendilerine karşı faaliyet yürütmeyi planlayanları dizginleyebilecek ve ilk saldırıda kaçıp sığınabilecek kaleler inşa etmek prenslerin geleneği olmuştur. Eskiden beri kullanıldığı için bu sistemi övüyorum. Yine de, günümüzde, Messer Niccolo Vitelli'nin devleti elinde tutabilmek için Citta di Castello'daki iki kaleyi yıktığı görülmüştür. Urbino Dükü Guido Ubaldo, Cesare Borgia tarafından kovulduğu prensliğine geri döndüğünde, kaleler olmaksızın iktidarı yitirmesinin daha zor olacağını düşünerek, bu eyaletteki tüm kaleleri yerle bir etti. Bentivogli de, Bologna'ya geri döndüğünde benzer bir karar aldı. Bu nedenle, kaleler, koşullara göre yararlıdır ya da değildir; eğer bir biçimde yararlıysalar, bir başka biçimde size zarar verirler. Ve bu konuda şu söylenebilir: Yabancıardan daha çok halktan korkan prens kaleler inşa etmelidir, ama halktan daha çok yabancılardan korkan bir prens kaleleri terk etmelidir. Francesco Sforza tarafından inşa ettirilen Milano Kalesi, Sforza ailesine, devletteki hiçbir felaketin yapamadığı kadar çok sorun yaratmış ve yaratmaktadır. Bu nedenle, en iyi kale, halkın prens-ten nefret etmemesidir; çünkü kalelere sahip olursanız da, halk sizden nefret ediyorsa, kaleler sizi korumayacaktır; size karşı silaha sarılmış bir halka yardım edecek yabancılar hiçbir zaman eksik olmaz. Zamanımızda böyle kalelerin, Kont Girolamo öldürüldüğünde eşi Forli Kontesi³¹ dışında hiçbir prensle yararı dokunduğu görülmemiştir. Forli Kontesi, bu araç sayesinde, Milano'nun yar-

dımı gelene kadar halkın saldırısına direndi ve bu sayede devletini geri aldı. O zamanlarda yabancılar halka yardım edemiyorlardı. Ama Cesare Borgia saldırdığında, kaleler, Kontes'in çok fazla işine yaramadı; onun düşmanı olan halk, yabancılarla ittifak halindeydi. Bu nedenle, Kontes için, bu olaylarda halkın nefretini kazanmamış olmak, kalelere sahip olmaktan çok daha güvenlikti. Tüm bunlar göz önüne alındığında, kaleler inşa edeni de, inşa etmeyi de öveceğim ve kalelere güvenerek halkın nefretini kazanmayı fazlaca önemsemeyenleri ise kınayacağım.

XXI. BÖLÜM ÜN KAZANMAK İÇİN BİR PRENS NASIL DAVRANMALIDIR?

Büyük girişimler ve güzel örnekler ortaya koymak kadar bir prensün kazandıracak başka bir şey yoktur. Zamanımızda, buna örnek olarak İspanya Kralı Aragon'lu Fernando verilebilir. Kendisi bir ölçüde yeni bir kral sayılabilir, çünkü krallığının başlangıcında hristiyan dünyasında önemsiz bir kralken, şöhret ve zaferle önemli bir kral haline gelmiştir. Eğer onun yaptıklarını göz önüne alırsanız, yaptıklarının büyüklüğünü ve bazılarında da olağanüstülüğü görürsünüz. İktidarının başlangıcında Granada'ya saldırdı³² ve bu girişimi onun egemenliğinin temelini oluşturdu. Bunu sakince ve engellenmekten korkmaksızın yaptı; çünkü savaş düşüncesiyle meşgul olan ve yeni bir şeyler beklemeyen Castilla baronlarını bu girişimle oyaladı. Bu yolla kendileri üzerinde güç ve otorite sahibi olduğunu fark etmediler. Kilisenin ve halkın parasıyla kendi ordusunu finanse etti ve bu uzun savaşla, daha sonra kendisine saygınlık

kazandıran askeri ustalığın temellerini attı. Ayrıca her zaman büyük entrikalar için dini bir bahane olarak kullanarak, Endülüs Emevileri'ni kovmak ve krallığını onlardan arındırmak için dinsel katliamlara girişti. Bundan daha olağanüstü ve daha ender bir örnek yoktur. Aynı dinsel örtü altında Afrika'ya saldırdı, İtalya'ya sefer düzenledi ve son olarak da Fransa'ya saldırdı. Bu yüzden, onun başarıları ve planları her zaman büyük oldu; halkı beklenti ve hayranlık içinde tutabildi ve bununla zihinlerini meşgul etti. Ve onun eylemleri öylesine ardı ardına geldi ki, insanlar ona karşı bir şeyler yapacak zaman bile bulamadılar.

Yine bir prens yardımcı olacak iç işlerine ilişkin benzersiz bir örnek, Milano Dükası Bernabo Visconti'ye ilişkindir. Bernabo Visconti, her fırsatta, sivil yaşamda, iyi ya da kötü olağanüstü şeyler yapan bir kişiye, dedikodusu bolca yapılacak bir ödüllendirme ya da cezalandırma yöntemleri uygulamıştır. Ve bir prens, her şeyden önce, her eyleminde büyük ve olağanüstü bir kişi olarak ün kazanmak için çabalamalıdır.

Bir prens, gerçek bir dost ve dürüst bir düşman olduğu zaman, yani koşulsuz olarak bir partiye karşı bir başka partiyi desteklediğini ilan ederek de saygı görür. Böyle bir tutum, her zaman, tarafsız olmaktan çok daha avantajlıdır; çünkü kavga eden iki güçlü komşunuz varsa, kazanan taraf, ya korktuğunuz ya da korkmadığınız tarafıdır. Her iki durumda da, kendi konumunuzu açıkça ilan etmek ve etkin biçimde savaşmak her zaman daha avantajlıdır. Çünkü birinci durumda, eğer konumunuzu ilan etmezseniz, her zaman yenen tarafın avı olursunuz; yenilen taraf da bundan memnun olur ve zevk alır, sizi koruması ya da sığınma sağlaması için hiçbir gerekçeniz ol-

mayacaktır. Yenen taraf, zor zamanda kendisine yardım etmeyecek şüpheli bir dost istemez; kaybeden taraf ise, kılıca sarılıp, onun yazgısına ortak olmadığınız için sizi barındırmayacaktır.

Romalıları kovmak için Aetolialılar tarafından gönderilen Antiochus Yunanistan'a gitti ve Romalıların dostu olan Achaelilere tarafsız kalmalarını öğütlemek için elçi gönderdi. Öte yandan Romalılar da, kendileriyle birlikte silaha sarılmaları için onlara elçi göndermişti. Achaeliler, bu sorunu konseyde görüşmeye başladılar; Antiochus'un temsilcisi tarafsız kalmaları çağrısını yineledi. Buna Roma elçisi şu yanıtı verdi: "Bizim savaşımıza karışmamanızın sizin devletiniz için daha iyi ve daha avantajlı olacağı söyleniyor. Bundan daha yanlış bir şey olamaz. Çünkü savaşa karışmazsanız, hiç saygı ve ayrıcalık görmeksizin yenenin ödülü olacaksınız." Bu nedenle, dostunuz olmayan sizin tarafsız kalmanızı, dostunuz olan ise, silaha sarılarak tarafınızı bildirmenizi isteyecektir. Ve kararsız prensler, mevcut tehlikeden kaçınmak için, genellikle tarafsızlık yolunu seçerler ve genellikle de mahvolurlar. Ama bir prens, hangi tarafı desteklediğini cesurca ilan ettiğinde, yenen tarafın müttefikiyse, yenen taraf, her ne kadar zafer onu güçlendirir ve prensi onun insafına bırakırsa da, hala ona borçludur ve dostluk bağı oluşmuştur; ve insanlar, sizi ezerek, nankörlük abidesi olacak kadar yüzsüz olamazlar. Zaferler, hiçbir zaman, zafer kazananın bazı şeylere, özellikle adalete saygı göstermeyeceği kadar tam olmazlar. Ama ittifak kurduğunuz taraf savaşı yitirirse, ona sığınabilirsiniz, yapabildiği kadar size yardım eder ve böylece yeniden yükselmenizi sağlayacak bir şansın ortağı olursunuz.

İkinci durumda, yani savaşan taraflar zafer

kazandıklarında sizi kaygılandırarak bir karakterde değillerse bile, biriyle müttefik olmanız çok büyük ihtiyatlılık olacaktır. Çünkü bir tarafın (akıllı olsaydı diğer tarafı koruması gerekirdi) yardımıyla diğer tarafın yok edilmesine yardımcı olursanız ve yenen taraf, sizin yardımınız olmaksızın bunu yapamayacağından, sizin insafınıza kalır. Ve burada belirtilmelidir ki, bir prens, yukarıda söylendiği gibi, zorunlu kalmadıkça, başkasına saldırı yapmak amacıyla kendisinden daha güçlü biriyle ittifak yapmamaya dikkat etmelidir; çünkü zafer kazanırsa, onun insafına kalırsınız ve prensler, bir başkasının insafına kalmaktan olabildiğince kaçınmalıdırlar. Venedikliler, Milano Dükü'ne karşı Fransızlarla ittifak kurdular ve onların mahvına neden olan bu ittifaktan kaçınabilirlerdi. Ama Papa ve İspanya Lombardia'ya ordu gönderdiklerinde Floransalıların başına geldiği gibi, bu ittifaktan kaçınılamazsa, yukarıda söylediğimiz nedenlerle, taraflardan birisi desteklenmelidir.

Hiçbir yönetim, hiçbir zaman, tam güvence sağlayan tarafı seçebileceği hayaline kapılmamalıdır; tersine, hepsine çok büyük bir kuşkuyla bakmalıdır. Çünkü sıradan olaylarda, bir sorundan kaçınmak istenirken bir başka soruna çatılır. Ama ihtiyatlılık, sorunların niteliğini ayırt edebilmek ve daha az kötü olanı tercih etmek demektir.

Bir prens, ayrıca yetenekli kişilerin hamisi olduğunu göstermeli ve her sanat dalındaki ustaları onurlandırmalıdır. Aynı zamanda, ticarete, tarımda ve diğer işlerde, barış içinde çalışmalarını için yurttaşlarını yüreklendirmelidir. Öyle ki, kimisi kendisinden alacakları korkusuyla mülkünü arttırmaktan, bir başkası vergi korkusuyla ticareti geliştirmekten vazgeçmemelidir. Prens, bunları yapmak isteyenleri ve kentini ya da devletini onurlan-

mayı düşünenleri ödüllendirmelidir.

Ayrıca, uygun mevsimlerde festivaller ve törenler düzenleyerek halkı eğlendirmelidir; loncalara ya da tabakalara bölünmüş her kentte, bu kesimlere saygı göstermeli, zaman zaman onlarla toplantılar yapmalı ve kendisini inceliğin ve hoşgörünün örneği olarak göstermelidir. Yine de, her zaman, kendi konumunun yüceliğini korumalı ve hiçbir şeyle zedelenmesine izin vermemelidir.

XXII. BÖLÜM PRENSLERİN ÜST DÜZEY YÖNETİCİLERİ ÜZERİNE

Bir prens için adamlarının seçimi az önemli değildir ve prensin seçimine göre iyi ya da kötüdürler. Bir prensin görünüşü ve anlayışına ilişkin ilk kanı, onun çevresindeki kişiler gözlenerek oluşur. Bu kişiler yetenekli ve sadık olduklarında, prens de her zaman akıllı olarak kabul edilir, çünkü yeteneği saptamayı ve onların sadakatini korumayı biliyor demektir. Ama onlar böyle olmadıklarında, prens hakkında iyi düşünceye sahip olunmaz, çünkü ilk hatasını bu memurları seçerken yapmış kabul edilir.

Siena Prensi Pandolfo Petrucci'nin adamı Antonio da Venafo'yu tanıyan hiç kimse, onu seçen Pandolfo'yu çok akıllı biri olarak düşünemez. Çünkü üç çeşit akıllı insan vardır. Birincisi, konuyu kendiliğinden kavrayanlar; ikincisi, başkalarının yol göstermesiyle kavrayanlar ve üçüncüsü, ne kendi kendine ne de başkalarının yol göstermesiyle kavrayamayanlar. Bunlardan birincisi, çok mükemmeldir; ikincisi iyidir; üçüncüsü yarırsızdır. Bu nedenle, inisiyatif sahibi birisi olmasa da, Pandolfo'nun, birinin yaptığı ya da söylediği

şeyin iyi ya da kötü olduğuna ilişkin bir hüküm verilebilmesi için, birinci düzeyde değilse bile, ikinci düzeyde olması gerekirdi. Böylece kendi adamının iyi ya da kötü yanlarını saptayabilir, iyi olanı över ve kötü olanı düzeltebilir; adamı da, onu kandırabileceğini ummaz ve dürüstlüğü korur.

Ama bir prensin kendi adamına ilişkin bir kanıya sahip olabilmemesinin şaşmaz tek yöntemi vardır: Üst düzey yöneticiniz, sizinkinden daha çok kendi çıkarlarını düşünüyor ve her şeyde kendi kârını gözetiyorsa, böyle biri hiçbir zaman ne iyi bir memur olabilir ne de ona güvenebilirsiniz. Çünkü prensin devletini elinde tutan kişi, hiçbir zaman kendisini değil, ama her zaman prensini düşünmeli ve prense ilişkin olmayan konularla hiçbir zaman ilgilenmemelidir.

Öte yandan, prens de, kendi adamının bağlılığını koruyabilmesi için, onunla ilgilenmeli, onu onurlandırmalı, zengin etmeli, ona iyilik yapmalı, onur ve payeleri onunla paylaşmalıdır. Ve aynı zamanda adamı da, prens olmaksızın tek başına ayakta kalamayacağını görmeli, kendisinin daha fazla onurlandırılmasını, daha fazla zenginleşmesini istememeli ve payelerinin değişmesinden korkmalıdır. Bu nedenle, yöneticiler ve yöneticiler karşısında prensler, bu durumda birbirlerine güvenebilirler. Aksi halde sonuç, her ikisi için de felaket olur.

XXIII. BÖLÜM DALKAVUKLARDAN NASIL KAÇINILMALIDIR?

Bu konunun en önemli bölümünü, yani prenslerin çok dikkatli olmadıkları ve çok özenle seçim yapmadıkları takdirde kendilerini güç-

l kle koruyabildikleri bir tehlikeyi bir yana bırakmak istemiyorum. Bu da sarayları dolduran dalkavuklardır,       insanlar kendi yaptıklarını   lesine be enirler ve   lesine kendilerini aldatırlar ki, bu vebadan çok zor korunabilirler; kendilerini korumak istemezlerse, küçümsenme tehlikesiyle kar ıla ırlar.       dalkavuklardan kendinizi korumak için gerçekleri s  lemenin sizi g cendirmedi ini insanların anlamasını sağlamaktan başka yol yoktur. Ama herkes size gerçekleri s  leyebildi inde de sizin saygınlı ınız azalır.

Bu nedenle, akıllı bir prens, devletinde, akıllı insanları seçerek       bir yol tutmalıdır ve sadece bunlara gerçekleri s  leme   zg rl    vermelidir. O zaman da, onlara her şeyi sormalı ve onların d     lerini dinlemelidir. Ancak bundan sonra kendi kararlarını oluşturmalıdır. Bu da nı manlara, ayrı ayrı ya da birlikte, daha   zg rce konu tuklarında daha fazla g  de olacaklarını bilmelerini sağlayacak biçimde davranılmalıdır. Bunların dışında hiç kimseyi dinlememeli, karar verdiği şeyleri takip etmeli ve kararlarının arkasında durmalıdır. Başka türlü hareket edilirse, ya dalkavuklar tarafından çökertilir ya da sık sık fikir de i tirdi inden k   msenmeye ba lanır.

Bu konuya  a da  bir örnek vermek istiyorum. Halen imparator olan Massimiliano'nun danışmanı rahip Luca efendisine i li kin şunları s  l yor: O, hiç kimseye danı maz, ama kendi başına da hiçbir şey yapmaz. Bu da, yukarıda s  lediklerimize ters bir uygulama yapmasından kaynaklanıyordu.       imparator, ağzı sıkı birisidir, planlarını hiç kimseye s  lemez ve hiç kimsenin d     sini almaz. Ama kararlar uygulanmaya ba lanıp da açığa çıktığında ve bilinir hale geldiğinde, çevresindeki insanların itirazları ba -

lar ve yumuşak huylu olduğundan onu kararlarından vazgeçirtirler. Bir gün yaptığını ertesi gün yapmamasının, niyetlerinin ya da isteklerinin ne olduğunu hiç kimsenin anlamamasının ve onun kararlarına hiç kimsenin güvenmemesinin nedeni budur.

Bir prens, bu nedenle, her zaman, ama başkaları istediği zaman değil, kendisi istediği zaman akıl danışmalıdır. Başkaları, kendisi sormadıkça akıl vermeye cesaret edememelidir. Ama sürekli sorgulayan biri olmalı ve sorduğu şeylere ilişkin söylenenleri sabırla dinlemelidir; birisinin saygı nedeniyle kendisine gerçeği söylemediğini öğrendiğinde kızgınlığını hissettirmelidir.

Ama bazıları, bir prensin akıllılığının, kendi yeteneğiyle değil de, çevresindeki iyi danışmanların sayesinde olduğu izlenimine kapılırlarsa, kuşkusuz aldanırlar; çünkü şu şaşmaz bir kuraldır: Akıllı olmayan bir prens, rastlantısal olarak tüm işlerini çok sağduyulu bir kişiye bırakmamışsa, iyi akıl verilemez. Bütün işleri başkasına bıraktığında da, ülkeyi gerçekten iyi yönetebilir, ama uzun süre yönetemez; çünkü bu yönetici, kısa bir süre sonra devleti prensin elinden alır.

Birden çok kişiye danışmak durumunda kalan fazla deneyimi olmayan bir prens, bunları hiçbir zaman birleştiremez ya da onları nasıl birleştireceğini bilemez. Her danışman, kendi çıkarlarını hesaplayacaktır ve prens, onları nasıl denetleyeceğini ya da ne yapacağını bilemeyecektir. Ve danışmanlar başka türlü de olmazlar, çünkü, zorunlulukla dürüstlüklerini korumadıkça, size vefasızlık yapacaklardır. Bu yüzden, iyi öğütler, nereden gelirse gelsin, prensin akıllılığından doğar, ama prensin akıllılığı, iyi öğütlerden doğmaz.

XXIV. BÖLÜM İTALYA'DAKİ PRENSLER DEVLETLERİNİ NEDEN YİTİRDİLER?

Yukarıdaki öneriler, dikkatli biçimde izlenirse, yeni bir prensi eski bir prens gibi gösterebilir ve kısa zamanda devletin tepesinde uzun süre oturandan daha güvenli ve kalıcı kılabilir. Yeni prensin eylemi, miras yoluyla prens olandan daha sıkı biçimde izlenir ve yapabildiği görüldüğünde, eski soylu prensten daha çok insanı kazanır ve kendisine daha sıkı biçimde bağlar. Çünkü insanlara, dünden daha çok bugün çekici gelir ve iyi şeyler görürlerse, ondan hoşlanırlar ve başka şey aramazlar; prens, başka şeylerde hata yapmadığı sürece, onu her yönden savunurlar da. Bu yüzden, iyi yasalarla, iyi ordularla, iyi müttefiklerle ve iyi örneklerle güçlendirerek ve bezeyerek yeni prensliği kurmak ona iki kat şan kazandırır. Tıpkı, doğuştan prensin, bilgelik eksikliğinden devletini yitirdiğinde iki kat kınanması gibi.

Zamanımızda, İtalya'da, Milano Dükü, Napoli Kralı gibi devletlerini yitiren beyler göz önüne alınırsa, öncelikle yukarıda uzunca irdedeğimiz nedenlerden kaynaklanan silahlı güçlere ilişkin ortak bir hatayla karşılaşılır. Ayrıca ya halkı kendilerine düşman ettikleri ya da halkın dostluğunu kazandıkları halde soyluları nasıl kazanacaklarını bilmedikleri görülecektir. Bu hatalar yapılmadıkça, bir orduyu savaş alanında tutabilecek kadar yeterli güce sahip olan devletler yitirilmez.

Büyük İskender'in babası değil, Titus Quintus'un yenilgiye uğrattığı Makedonyalı Filip, kendisine saldıran Romalılardan ve Yunanlılardan daha büyük bir ülkeye sahip değildi. Ama halkı yönetmeyi ve soyluları kazanmayı bilen bir savaş-

çı kiři olarak, dūřmanlarıyla uzun yıllar savaştı ve sonuçta birkaç kentin denetimini yitirdiyse de, krallığını korudu.

Bu nedenle, uzun yıllar iktidarı elinde tuttuk-tan sonra prensliklerini yitiren bizim prenslerimiz, şanslarını değil, kendi uyuşukluklarını suçlamalı-dırlar; çünkü sakın zamanlarda, değişiklik olabi-leceğini hiçbir zaman düşünmemişler (sakın za-manlarda fırtınalı zamanlar için hiçbir önlem al-mamak insanların ortak hatasıdır) ve kötü zaman-lar gelip çatığında, kendilerini savunmayı değil, kaçmayı düşündüler; zafer kazananların aşağıla-malarından bıacak olan halkın kendilerini geri çağırmasını umdular. Bu yol, başka çare olmadı-ğı zaman, iyi olabilir, ama bu nedenle diğer çare-leri ihmal etmek çok kötüdür; çünkü ayağa kalk-mak için daha sonra birilerinin bulunabileceğine güvenerek düşmeyi istemek asla kabul edilemez. Bu, ya hiç olmaz, ya da eğer olursa, bu size bağ-lı olmadığından, sizin güvenliğiniz için iyi olmaz. Sadece size ve sizin cesaretinize bağlı olanlar gü-venilir, kesin ve sürekli olurlar.

XXV. BÖLÜM İNSANLARA İLİşKİN İşLERDE şANSIN ETKİSİ NE KADAR OLABİLİR? VE BUNLARA NASIL KARşI KONABİLİR?

Pek çok kişinin, dünya işlerinin insanların kendi akıllarıyla yönetilmediğine ve hatta yönetil-mesine yardımcı bile olamayacağına, şans ve tan-rı tarafından çok akıllıca yönetildiğine, bu neden-le, dünya işleriyle fazlaca uğraşmaya gerek olma-dığına ve onların yönetimini şansa bırakmak ge-rektiğine inandıklarını ve inanmaya devam ettik-lerini bilmiyor değilim. Bu inanç, görülmüş olan

ve her gün görülen insan varsayımının çok ötesinde büyük değişikliklerin olduğu günümüzde çok fazla kabul görmektedir. Zaman zaman insanların bu inançlarına belli ölçüde yakınlık duyuyorum. Yine de, özgür irademizin yok olmadığının, şansın, eylemimizin yarısında söz sahibi olduğunun, ama diğer yarısında, belki de daha azında yönetmeyi bize bıraktığının doğru olduğunu düşünüyorum.

Şansı, coştığında ovaları basan, ağaçları ve binaları sürükleyen, toprağı bir yerden bir başka yere taşıyan coşkun bir ırmağa benzetiyorum. Herşey onun önünden kaçır, onun şiddetine boyun eğir, ona karşı duramaz. Ama onun doğası böyle olsa da, insanlar, havalar iyi olduğunda, belli ölçülerde setlerle ve bentlerle önlem alamaz ve yeniden taşıdığında, onun öylesine denetimsiz ve tehlikeli gücünü kanallarla başka yöne aktarmaz değillerdir. Şansla da böyle olur. O da, gücünü, ona direnmeye hazır olmayan yerlerde gösterir ve yönünü kendisini durduracak setlerin ve bentlerin olmadığını bildiğı yerlere çevirir.

Ve eğer bu değişikliklerin olduğu ve bunlara itme veren İtalya'yı göz önüne alırsanız, burasının bentlere ve setlere sahip olmayan ova olduğunu görürsünüz. Eğer Almanya, İspanya ve Fransa gibi uygun bir cesaretle savunulmuş olsaydı, bu işgaller, ne büyük değişikliklere yol açacaktı ne de meydana gelebilecekti. Genel olarak, şansa karşı direnmek için bu kadarını söylemenin yeterli olduğunu düşünüyorum.

Ama özel olarak, yapısında ya da kişiliğinde hiçbir değişiklik olmadığı halde, bir gün mutlu, bir başka gün mahvolmuş bir prens görebildiğimizi söyleyebilirim. Bunun da, her şeyden önce, yukarıda uzun boylu irdelediğimiz nedenlerden kay-

naklandığına inanıyorum, yani tümüyle şansına güvenen bir prens, şansı değişince kaybeder. Yine inanıyorum ki, zamanın ruhuna uygun olarak hareket eden prens başarılı, hareketini zamana uyduramayan prens başarısız olacaktır. Çünkü insanlar, belli bir amaca, yani zenginlik ve üne ulaşmak için değişik yöntemlerle, kimisi tedbirli, kimisi atılgan, kimisi zorla, kimisi ustalıkla, kimisi sabırla, kimisi sabırsızlıkla hareket ederler; her biri ayrı yöntemlerle amaca ulaşmaya çabalar. İki tedbirli insandan sadece birisinin amaca ulaştığı, diğerinin başarısız olduğu görülür. Benzer biçimde, farklı yöntem izleyen, biri ihtiyatlı, diğeri atılgan olan iki kişinin de eşdeğer düzeyde başarılı olduğu görülür. Tüm bunlar, kendi yöntemlerinin zamanın ruhuna uygun olup olmamasından kaynaklanır. Bundan da, daha önce söylediğim gibi, farklı hareket eden iki kişi aynı sonuca ulaşırken, benzer biçimde hareket eden iki kişiden birinin amaca ulaştığı ve diğerinin ulaşmadığı sonucu çıkar.

Durumdaki değişiklikler bundan çıkar, çünkü tedbirle ve sabırla yöneten bir kişi için, yönetiminin başarılı olmasını sağlayacak biçimde zaman ve olaylar birleşirse, onun şansı yaver gider; ama zaman ve olaylar değiştiği halde, kendi eylem yöntemini değiştiremeyen kişi mahvolur gider. Ya doğasının eğilimine göre yaptıklarından uzaklaşmadığından ya da bir biçimde hareket ederek işlerinin yolunda gittiği düşüncesiyle yolunu değiştirmesi gerektiğini kabul etmediğinden, kendisini değişikliğe uydurmayı bilen yeterince tedbirli insan da sıkça bulunmaz. Bu nedenle, tedbirli bir kişi, gözüpek olmak gerektiğinde, ne yapacağını bilemez ve mahvolur gider; ama zamana uygun olarak davranışını değiştirirse, şan-

sı değişmez.

Papa II. Julius, bütün işlerinde atılgan davrandı; zaman ve koşullar onun hareket tarzıyla öylesine uyumlu oldu ki, her zaman başarılı oldu. Giovanni Bentivogli'nin Bologna'ya karşı ilk girişimini göz önüne getiriniz. Venedikliler de, İspanya Kralı da bundan hoşnut değillerdi ve Fransa Kralı'yla bu girişimi görüşüyordu. Yine de, Papa, alışılmış cesareti ve enerjisiyle, kişisel olarak sefere girişti; İspanyolları ve Venediklileri kararsız ve pasif durumda tutacak biçimde hareket etti. Venedikliler korkudan, İspanya Kralı, Napoli Krallığı'nı geri alma arzusuyla kararsız ve pasif kaldılar. Öte yandan, Fransa Kralı'nı kendi peşinden sürükledi; çünkü Kral, Papa'nın harekete geçtiğini görünce ve Venediklileri aşağılamak için Papa'yla dost olmayı istediğinden, Papa'yı reddetmesinin olanaksız olduğunu fark etti. Bu nedenle Julius, atılgan davranışıyla diğer bütün papaların yalın insani bilgelikleriyle yapamayacakları şeyi başardı. Eğer diğer papaların yaptığı gibi, kendi planlarına uygun düzenlemeler yapana kadar ve her şeyi kesinleştirene kadar Roma'da bekleyseydi, asla başarılı olamazdı. Çünkü Fransa Kralı, binlerce bahane bulur ve diğerleri de korkacak binlerce neden ortaya koyarlardı.

Buna benzer diğer eylemlerini bir yana bırakıyorum. Papa Julius hep başarılı oldu, kısa yaşamı başarısızlığı yaşamasına izin vermedi. Ama tedbirli hareket etmesini gerektiren koşullar ortaya çıksaydı, mahvolması kaçınılmaz olurdu; çünkü kendi doğasının yönelttiği bu yoldan asla sapmayacaktı.

Bu nedenle, sonuç olarak, şanssı değişirken kendi yollarında kararlı olan insanlar, bu ikisi birbiriyle uyumlu olduğu sürece başarılı olurlar, ama

uyumlu olmadığı zaman başarısız olurlar. Tedbirli olmaktan daha çok atılğan olmanın daha iyi olduğunu düşünüyorum; çünkü şans, kadın gibidir; onun bağlılığını korumak istiyorsanız, onu dövmeniz, hırpalamanız gerekir; soğukkanlılıkla hareket edenlerden daha çok atılğan olanların hükmetmesine izin verir. Bu nedenle, şans, her zaman kadın gibi genç insanları sever; çünkü gençler, daha az tedbirlidirler, daha serttirler ve daha cüretkar komuta ederler.

XXVI. BÖLÜM İTALYA'YI BARBARLARDAN KURTARMAK İÇİN BİR ÖNERİ

Yukarıda söylenen konuları dikkatli biçimde göz önünde tutarak, günümüzün, yeni bir prens için uygun olup olmadığını, akıllı ve erdemli bir kişiye, kendisine onur verecek ve bu ülkenin halkına iyilik sağlayacak yeni bir düzen kurmasına fırsat verecek unsurlara sahip olup olmadığını düşündüğümde, yeni bir prensin lehine pek çok şeyin aynı anda oluştuğunu görüyorum ve bu amaç için günümüzden daha uygun bir zaman bilmiyorum.

Daha önce söylediğim gibi, Musa'nın yeteneğini gösterebilmesi için İsrail halkının köle olması, Cyrus'un ruh büyüklüğünü tanımak için Perslerin Medler tarafından ezilmesi ve Theseus'un yeteneğini anlayabilmek için Atinalıların dağılmış olması nasıl gerekiyordusa, bugün de İtalyan ruhunun erdemini keşfetmek için, şimdi olduğu gibi son derece küçülmüş, Yahudilerden daha fazla köleleştirilmiş, Perslilerden daha fazla ezilmiş, Atinalılardan daha fazla dağılmış, başsız, düzensiz, ezilmiş, yenilmiş, yağmalanmış, parçalan-

miş, işgal edilmiş ve her türlü perişanlığa katlanıyor olması gerekiyordu.

Son zamanlarda, kurtuluşumuz için tanrının görevlendirdiğini düşündüğümüz birisi tarafından bir kıvılcım çakılmışsa da, yine de, bu kişinin, icraatının zirvesindeyken şans tarafından nasıl geri çevrildiğini gördük. Öylesine cansız bırakılan İtalya, yaralarını saracak, Lombardia'nın yağmalanmasına ve tahrip edilmesine, Toskana Krallığı'nın dolandırılmasına ve vergilendirilmesine son verecek, uzun süredir iltihaplanmış bu yaraları temizleyecek kişiyi bekliyor. İtalya'nın, bu yanlışlıklardan ve barbarca aşağılanmadan kendisini kurtaracak bazı kişileri göndermesi için tanrıya nasıl yalvardığı görülüyor. Birileri tarafından yükseltilecek bir bayrağın ardından gitmeye hazır ve istekli olduğu da görülüyor.

Bugün İtalya'nın, sizin ünlü hanedanınızdan daha başka umut bağlayabileceği, hanedanınızın cesareti ve şansıyla, tanrının ve şimdi başında bulunduğu kilisenin yardımıyla bu kurtuluşun başı olabilecek³³ başka kimse bulunmuyor. Bu da, yukarıda adını andığım kişilerin eylemlerini ve yaşamlarını anımsarsanız, zor olmayacaktır. Ve onlar, büyük ve mükemmel insanlarsa da, yine de insandılar ve her biri, bugün sunulan daha fazla fırsata sahip değillerdi. Onların girişimleri, bugünkünden daha haklı ve daha kolay değildi; tanrı, size gösterdiği yakınlıktan daha fazlasını onlara göstermedi.

Büyük adalet bizimledir; savaş, gerekli olduğunda haklıdır ve silaha sanılmaktan başka umut kalmadığı zaman kutsaldır. Burada büyük istek vardır ve isteğin büyük olduğu yerde, sizin dikkatinize sunduğum o insanları izlerseniz, güçlükler büyük olamaz. Ayrıca, bu örneklerde tanrının ira-

desinin nasıl olağanüstü olduğu görülür: Denizleri yardı, bir bulutla yol gösterdi, kayadan su fışkırtı, gökten kudret helvası yağdırdı, her şey büyüklüğünüze katkıda bulundu; kalanını da siz yapmalısınız. Tanrı, bizim özgür isteğimizi ve bize ait olan şeref payını alıp götürmemek için her şeyi kendisi yapmak istemez.

Yukarıda adlarını andığım İtalyanların hiçbirisinin, sizin ünlü hanedanınızdan beklenen her şeyi başaramamış olmalarına şaşmamalı. Eğer İtalya'daki pek çok değişimde ve pek çok seferlerde askeri erdemler tükenmiş gibi görünüyorsa, bunun nedeni, eski düzenin iyi olmayışı ve bizim hiçbirimizin yeni düzenin nasıl olacağını bilmeyişimizdir. Yeni ortaya çıkan bir kişiye, yeni yasaları ve yeni düzeni kurmaktan daha büyük onur verecek bir şey yoktur. Böyle şeyler, iyi temellere ve değerlere sahip olduğu zaman, kişiye saygı ve hayranlık kazandıracaktır ve İtalya'da, böylesi şeyler için her biçimde kullanılabilecek fırsatlar yok değildir.

Baş başarsızken, uzuvlarda büyük cesaret vardır. Dikkatle bakınız, düellolarda ve teke tek çarpışmalarda, İtalyanlar güçte, beceride ve zekada nasıl da üstündürler. Ama bunlar, ordu düzeyinde karşılaştırıldığında, önderlerin yetersizliği yüzünden tümüyle uçup gidiyorlar. Çünkü yetenekliler söz dinlemiyorlar; her biri kendisinin her şeyi bildiğini, hem cesaret hem de şans açısından diğerlerinden daha seçkin olmadığı halde, diğerlerinin kendisine boyun eğmesi gerektiğini sanıyor. Bundan dolayı, bu kadar uzun bir sürede ve geçen yirmi yıl boyunca yapılan savaşlarda, tümüyle İtalyan olan bir ordu oluşturduklarında, her zaman kötü sonuçlar almışlardır. Bunun ilk tanığı Il Taro'dur ve daha sonra da Allesandria,

Capua, Genoa, Vaila, Bologna, Mestri muharebeleri³⁴ bunun tanıklarındırlar.

Bu yüzden, ünlü hanedanınız ülkelerini kurtaran o ünlü kişileri izlemek istiyorsa, her şeyden önce, her girişimin gerçek temeli olan kendi ordunuza sahip olmanız gerekir. Çünkü bunlardan daha bağlı, daha gerçekçi ve daha iyi asker olamaz. Tekil olarak iyi olsalar da, kendi prensleri tarafından yönetildiklerini, onun tarafından onurlandırıldıklarını ve masrafların onun tarafından karşılandığını gördüklerinde, birlikte daha iyi olacaklardır. Bu nedenle, İtalyan cesaretiyle yabancılara karşı İtalya'yı savunabilmeniz için böyle bir orduyu hazırlamanız gerekir.

İsviçre ve İspanyol piyadeleri çok korkutucu görülyorsa da, yine de her ikisinin de bir kusuru vardır. Bu kusur nedeniyle, üçüncü bir güç, onlara karşı koyabileceği gibi, aynı zamanda onları yenilgiye uğratabileceğine de güvenilebilir. İspanyollar süvarilere direnemezler ve İsviçreliler, yakın çarpışmalarda piyadelerden korkarlar. Tekrar tekrar görüldüğü gibi, İspanyollar Fransız süvarilerine direnememişler ve İsviçreliler de İspanyol piyadeleri tarafından yenilmişlerdir. Gerçi bu sonuncusuna ilişkin tam bir kanıt görülmemişse de, yine de Ravenna Muharebesi'nde, İsviçrelilerle aynı taktikleri kullanan Alman birlikleriyle karşılaştıklarında benzer şeyler olmuştur. İspanyollar, vücutlarının çevikliği ve kalkanlarının yardımıyla Alman mızraklarının içine girebilmişler ve çaresiz kalan Almanlara tehlikeyi göze alarak saldırabilmişlerdir. Eğer süvariler araya girmeselerdi, tüm Almanları alt edebileceklerdi. Bu yüzden, bu piyadelerin kusurlarını hesaba katarak, süvarilere direnebilen ve piyadeden korkmayan yeni bir ordu yaratmak olanaklıdır. Bu, yeni bir ordu düze-

ninin yaratılmasını değil, ama eskinin dönüştürülmesini gerektirir. Bu düzenleme, yeni prence ün ve güç kazandırır.

Bu nedenle, sonunda İtalya'nın kendi kurtarcısını görebilmesi için bu fırsatın kaçınılmasına izin verilmemelidir. Hiç kimse, kurtarcının, yabancı akınlardan öylesine acı çeken tüm eyaletlerde, nasıl bir sevgiyle, intikam ateşiyle, sarsılmaz bir bağlılıkla, sadakatle, gözyaşlarıyla karşılaşacağını ifade edemez. Ona hangi kapılar kapatılabilir? Kim ona itaat etmeyi reddedebilir? Hangi haset onu engelleyebilir? Hangi İtalyan onun egemenliğini kabul etmeyebilir? Bu nedenle, sizin ünlü hanedanınız, tüm haklı girişimlerdeki cesaret ve umutla bu görevi üstlenmelidir. Öyle ki, hanedanınızın sancağı altında narin ülkemiz yücelebilsin ve hanedanınızın koruması altında Petrarca'nın şu sözleri gerçekleşebilsin:

Vertú contra furore

Prenderà l'arme, et fia 'l combatter corto:

Ché l'antiquo valore

*Negli italici cor' non è anchor morto.**

* "Zülme karşı erdem
Silaha sarılacak, ve savaş kısa sürecek.
Çünkü eski değerler,
İtalyanların yüreğinde henüz ölmedi."
(Petrarca, *Canzone XVI*.)

SAVAŞIN TEMEL İLKELERİ³⁵

CARL VON CLAUSEWİTZ

Bu ilkeler, savaş tarihinin uzun düşüncenin ve sürekli araştırmanın ürünüyse de, alelacele hazırlanmıştır ve bu nedenle, biçime ilişkin ciddi eleştirilere açıktır. Ayrıca, belli ölçüde kısa olması gerektiğinden, sadece en önemli konular seçilmiştir. Bu nedenle, bu ilkeler, siz ekselanslarına bütünsel bir eğitim vermekten daha çok, sizin kendi düşüncelerinizi teşvik edici olduğu kadar, bu düşünceleriniz için bir kılavuz işlevi de görecektir.

Carl von Clausewitz

I.

GENEL OLARAK SAVAŞIN İLKELERİ

1. Savaş teorisi, belirli bir noktada fiziksel ve maddi üstünlüğün nasıl kazanılabileceğini bulmaya çalışır. Teori, aynı zamanda, her zaman olanaklı olmasa da, moral etmenleri, yani düşmanın olası hatalarını, cesur bir eylemle yaratılan izle-

nimleri... evet, bizim umutsuzluklarımızı bile hesaplamaı öğretir. Bunlar teoninin ve savaş sanatinin dışında olmayıp, savaşta karşılaşılan tüm olası durumlara mantıksal olarak yansıyan sonuçlar-
dan başka bir şey değildir. Bu durumların tehli-
kelerini sıklıkla düşünmeliyiz ve kendimizi buna
alıştırmalıyız. Sadece bu yolla, bugüne kadar hiç-
bir eleştirmenin üzerinde durmadığı uslamlamay-
la kahramanca kararlar alabiliriz.

Siz ekselanslarına bu konuyu farklı biçim-
de sunan bu kişi, size zarar verebilecek görüşle-
re sahip bir bilgi değildir. Yaşamınızın belirleyici
bir anında, savaşın kargaşası içinde, en çok yardı-
ma gereksinim duyduğunuz ve kuru bilgililikle-
rin sizi yüz üstü bıraktığı anda bu görüşün size yar-
dımcı olabileceğini fark edeceksinizdir.

2. Savaş zamanında, fiziksel ve moral avan-
tajları hesaba katarak, zafer kazanma olasılığımı-
zın olup olmadığını saptamaya çalışmalıyız. Ama
bu her zaman saptanamaz. Sıklıkla bu olasılığa
*karşı hareket etmek zorunda kalınız ve yapılacak
daha iyi bir şey olmayabilir.* Burada umutsuzluğa
kapılırsak, en gerekli olduğu ve her şeyin bize kar-
şı birleşmiş gibi göründüğü anda aklımızı kullan-
mayıp bir yana bırakacağızdır.

Bu nedenle, başarı olasılığı bizim aleyhimi-
ze olduğunda bile, girişimimizin mantıksız ya da
olanaksız olduğunu düşünmemeliyiz; çünkü ya-
pacak daha iyi bir şey bilmesek de, elimizin altın-
daki birkaç aracı daha iyi kullanmak her zaman
daha akıllıca olur.

Savaş zamanında koruması çok zor olan so-
ęukkanlılıęı ve metaneti hiçbir zaman elden bırak-
mamalıyız. Onlar olmaksızın en parlak zeka bile
tükenir. Bu yüzden, onurlu bir yenilgi düşüncesi-
ne kendimizi alıştırmalıyız. Bu düşünceyi her za-

man içimizde taşımalıyız ve ona tam olarak alışmalıyız. Kanımız odur ki, bu metanet olmaksızın, en başarısız bir yana, en başarılı savaşta bile büyük sonuçlara ulaşamayabilir.

Bu düşünce, I. Silezya Savaşı'nda II. Friedrich'in³⁶ zihnini çokça meşgul etmiştir. Çünkü 5 Aralık 1757'de Leuthen yakınlarında giriştiği saldırıda aynı durumla karşılaştı. Buna inanmamış olsaydı, Avusturyalıları çapraz düzeniyle büyük olasılıkla yenemezdi.

3. Her özgül harekâta, alacağımız her önlem, her zaman en cüretkar çözüm ile en ihtiyatlı çözüm arasında bir tercih olacaktır. Bazı kişiler, savaş teorisinin her zaman ikincisini tavsiye ettiğini düşünür. Bu varsayım yanlıştır. Eğer teori hiçbir şey söylemiyorsa, en belirleyici tavsiye, yani en cüretkar olan savaşın niteliğidir. Bununla birlikte, teori, cesaretine, girişimin ruhuna ve özgüvenine göre hareket etmeyi askeri lidere bırakır. Bu nedenle, bu iç güçlere göre tercih yaparsınız, ama unutulmamalıdır ki, bugüne kadar hiçbir askeri lider cüretkar olmadan büyük olamamıştır.

II.

TAKTİK YA DA MUHAREBE TEORİSİ

Savaş, pek çok farklı çarpışmanın bir bileşimidir. Başarı, mantıklı olsun ya da olmasın, çoğu kez bu bileşime bağlıdır. Ancak belli bir anda çarpışmanın kendisi çok daha önemlidir. Çünkü sadece başarılı çarpışmaların bileşimi iyi sonuçlara yol açabilir. Savaşta en önemli şey, her zaman, muharebede hasmımızı yenilgiye uğratma sanatıdır. Bu konu, siz ekselanslarının dikkat ve ilgisini yeterince çekmemiş olabilir. Düşünceme göre,

bu ilkelerin en önemlileri şunlardır:

1. *Savunmanın Genel İlkeleri*

1. Birliklerin gizlenmesini olabildiğince korumak. Saldırmadığımız sürece her zaman saldırıya açık olduğumuzdan, her an savunma durumunda olmalıyız ve bu nedenle de güçlerimizin konumlanışını olabildiğince gizli tutmalıyız.

2. Muharebeye tüm askeri birliklerimizi hemen süremeyiz. Böyle bir eylemle, savaş yönetiminin tüm bilgeliği kaybolur. Sadece emrimizin altındaki birliklerle savaşın akışını değiştirebiliriz.

3. Cephemizin boyutları konusuyla az ya da hiç ilgilenmemek. Bu konunun kendisi hiç önemli değildir ve cephenin boyutları bizim savaş düzenimizin derinliğine (yani birbiri ardına dizilen birliklerin sayısına) bağlıdır. Arkayı koruyan birlikler her zaman kullanılabilir. Bu birlikleri, aynı noktadaki muharebeyi güçlendirmek için ya da yakın bir yerdeki çarpışma için kullanabiliriz.

4. Düşman, cephenin bir bölümüne saldırıdığı anda, genellikle üstünlük sağlamaya ve aynı zamanda bizi kuşatmaya çalışır. Arkada tutulan birlikler bu girişimi karşılamalıdır ve arazideki engellerden yararlanmalıdırlar. Onlar, bu iş için, hatta bulunan ve cepheye yayılmış birliklerden daha uygundur. Aksi halde, düşman onları daha kolaylıkla safdışı bırakabilir. Bu ilke de, ikinci ilkeye çok yakın bir tanımlamadır.

5. Eğer yedekte çok birliğimiz varsa, onların sadece bir bölümü doğrudan cephenin arkasında mevzilendirilmelidir. Geri kalanları çapraz biçimde arkaya konulmalıdır. Onlar, bu konumdan, bizi kuşatmaya çalışan düşman kollarının kanatlarına saldırabilirler.

6. Bir diğer temel ilke, hiçbir biçimde tümüyle edilgen durumda kalmamak, düşman bize saldırıyor olsa bile, kanatlardan ve cepheden düşmana saldırmaktır. Bu nedenle, belli bir cephe- den yapılan bir saldırıyla düşmanın güçlerini yay- masına yol açarak o cephede kendimizi savuna- biliriz. Daha sonra arkayı koruyan birliklerimiz- le saldırıya geçeriz. Bir zamanlar ekselanslarını- zın mükemmel biçimde ifade ettiği gibi, çarpış- ma sanatı, savunma yapanlara, bir surun arkasın- da daha güvenli bir biçimde kendilerini savunma- ları için değil, düşmana daha başarılı biçimde sal- dırmaları için hizmet eder. Bu düşünce, pasif sa- vunmaya uyarlanamaz. Böyle bir savunma, önce- den saptanmış, birliklerimizi hazır tuttuğumuz ve kendi avantajımıza düzenlemeler yaptığımız bir arazide, en avantajlı olduğunda düşmana sal- dırmamızın bir aracı olmaktan öte bir şey değildir.

7. Savunma konumundan saldırmak, düş- man saldırıya başladığı anda ya da ilerlerken ger- çekleştirilebilir. Ben de, düşmanı bilmedikleri bir araziye yönlendirmek ve her yönden ona saldır- mak için, saldırı anını bildirerek, birliklerimi geri çekebilirim. Derinliğine düzen –yani ordunun sa- dece üçte ikisi ya da yansı yahut daha azı cephe- den çekilir ve kalanlar doğrudan ya da çapraz bi- çimde arkada kalır ve olabildiğince gizlenir–, bu hareketlere çok uygundur. Bu nedenle, bu tip dü- zen büyük öneme sahiptir.

8. Örneğin, eğer iki tümenim varsa, birisini arkada tutmayı tercih etmeliyim. Eğer üç tüme- nim varsa, en az birini arkada tutmalıyım. Dört tü- men varsa, belki ikisini arkada tutmam gerekir. Beş tümenim varsa, en azından ikisini ve bazı du- rumlarda üçünü yedekte tutmalıyım vb..

9. Pasif kaldığımız noktada takviye sanatını

kullanmalıyız. Bu, çok sıkı ve güçlü profille, bağımsız çalışmalarla yapılmalıdır.

10. Savaş planımızda şu büyük amaç yer almalıdır: Büyük bir düşman koluna saldırmak ve onu tümüyle imha etmek. Bu, eğer amacımız daha küçük ve düşmanın amacı daha büyükse, doğal olarak onu en kötü duruma getirecektir. Küçük şeylerde tutumlu, büyük şeylerde savurganızdır.

11. Savunma planımızda büyük bir hedef belirlemişsek (bir düşman kolunu imha etmek vb.), büyük bir enerjiyle ve gücümüzün son zerresine kadar bu hedefi izlemeliyiz. Çoğu durumda, saldırgan, başka bir noktadan kendi amaçlarını izleyecektir. Örneğin, onun sağ kanadına saldırdığımızda, o da sol kanadında kesin üstünlük kazanmaya çalışacaktır. Sonuç olarak, düşmandan önce yavaşlarsak, düşmandan daha az bir enerjiyle kendi amacımızı izlersek, düşman tümüyle üstünlük kazanırken, bizim kazancımız yarım olacaktır. Bu yüzden, düşman gücünün zirvesine ulaşacak ve zafer onun olacaktır. Biz ise, kısmen kazandığımız üstünlüklerimizi bile bırakmak zorunda kalacağız. Ekselansları, Ratisbon ve Wagram muharebelerinin³⁷ tarihini dikkatle okursa, bunların hepsinin gerçek ve önemli olduğunu görecektir.

Bu iki muharebede de, İmparator Napolyon sağ kanattan saldırdı ve sol kanadını korumaya çalıştı. Arşidük Charles, kesinlikle aynı şeyi yaptı. Ama Napolyon'un hareketi, çok büyük kararlılıkla ve enerjiyle gerçekleşirken, Charles kararsızdı ve her zamanki gibi yarı yolda durdu. Bu nedenle, Charles'ın ordusunun başarı kazanan kesiminin sağladığı üstünlükler sonuçsuz kalırken, Napolyon'un kazandıkları sonucu belirledi.

12. Son iki ilkeyi bir kez daha özetleyeyim. Bu

iki ilkenin bileşimi, çağdaş savaş sanatında tüm zafer nedenleri arasında ilk yeri alan bir özdeyişi anımsatıyor: “Güçlü biçimde ve kararlılıkla büyük sonuç alıcı amacı izle”.

13. Bunu izler ve başarılı olamazsak, tehlikenin çok büyük olacağı doğrudur. Ama nihai hedef pahasına daha fazla ihtiyatlı olmak askeri sanat değildir. İhtiyatın bu çeşidi yanıltır; “Genel İlkeler” bölümünde söylediğim gibi, savaşın niteliğine aykındır. Büyük amaçlar için büyük cüret gerekir. Cüretkar bir girişimde bulunulduğunda, doğru biçimde ihtiyatlı olmak, tembelliği ve üşengeçliği ya da amacımıza ulaşmamızı sağlayacak önlemleri önemsememeyi dışta bırakır. Büyük amaçları ihtiyatlılığın çıkış yeri olan çekingen ya da yarı gönüllü biçimde asla izlemeyen Napolyon olayında böyle olmuştur.

Bağışlayıcı Yüce Efendimiz, kazanılmış birkaç savunma savaşını anımsarsanız, burada dile getirilen ilkelerin ruhuyla yürütüldüğünü göreceksinizdir. Çünkü bu ilkeleri bize veren savaş tarihi araştırmalarıdır.

Minden’de, Dük Ferdinand, düşmanın beklediği yerde aniden ortaya çıktı ve saldırıya geçti; Tannhausen’de ise, araziye sığınıp kendisini pasif biçimde savundu.³⁸ Rossbach’ta,³⁹ II. Friedrich, en beklenmedik noktada ve en beklenmedik anda düşmanın karşısına çıktı.

Liegnitz’de,⁴⁰ Avusturyalılar, Kralı (II. Friedrich), o gece, önceki gün gördüklerinden çok farklı konumda buldular. Kral, tüm ordusuyla bir düşman kolunun peşine düştü ve diğerleri savaşa başlamadan önce bu kolu yenilgiye uğrattı.

Hohenlinden’de⁴¹, Moreau’nun cephe hattında, dördü arkada ve biri yanda olmak üzere beş tümeni vardı. Düşmanı kuşattı ve düşman saldır-

madan onun sağ kanadına yüklendi.

Ratisbon'da, Mareşal Davout, pasif olarak kendini savunurken, Napolyon, düşmanın sağ kanadına 5. ve 6. kolordusuyla saldırdı ve onları tümüyle bozguna uğrattı.

Avusturyalılar, Wagram'da tam olarak savunma konumunda olmalarına rağmen, savaşın ikinci günü güçlerinin büyük bölümüyle Napolyon'a saldırdılar. Bu nedenle, Napolyon, savunma yapan taraf olarak düşünülebilir. Sağ kanadıyla, Avusturyalıların sol kanadına saldırdı, kuşattı ve yendi. Aynı zamanda, Tuna nehrine dayanan (tek tümenden oluşan) zayıf sol kanadına çok az dikkat etti. Ancak Rossbach'ta kazandığı zaferi etkilemeksizin, güçlü yedekleriyle (yani derinlik düzeni) Avusturyalıların sağ kanadının zafer kazanmasını önledi. Aderklaa'yı geri almak için de bu yedekleri kullandı.

Bu muharebelerin her biri, daha önce sözü edilen tüm ilkeleri açıkça kapsamasa da, aktif savunma örnekleridir.

II. Friedrich'in komutasındaki Prusya ordusunun hareketliliği zaferin bir aracı olmuştur. Artık bu hareketliliği hesaba katamıyoruz, çünkü diğer ordular da en azından bizim kadar hareketliler. Öte yandan, o dönemde düşman kanadını kuşatmak fazla yaygın değildi ve bu nedenle de derinlik düzeni daha az gerekiyordu.

2. Saldırının Genel İlkeleri

1. Saldırı için düşmanın konumunda belli bir noktayı (yani bir tümen, bir kolordu gibi düşmanın birliklerinin bir kesimini) seçmeliyiz ve düşman ordusunun geri kalanını belirsizlik içinde tutarak ve oyalayarak büyük bir üstünlükle ora-

ya saldırmalıyız. Bu, avantajlı ve bu yüzden başarı şansı olan eşit ya da daha küçük bir gücü çarpışmada kullanabilmenin tek yoludur. Daha zayıfsak, çok az sayıda birlikle önemsiz noktalarda düşmanı oyalayarak, belirleyici noktada olabildiğince güçlü olmalıyız. II. Friedrich, Leuthen Muharebesi'ni kazandı, çünkü küçük ordusunu düşmanın konumuna uygun olarak bir yerde topladı ve yoğunlaştırdı.⁴²

2. Ana saldırımızı, cepheden ve yanlardan saldırarak ya da tümüyle çevirerek ve arkadan saldırarak düşmanın bir kanadına yöneltmeliyiz. Düşmanın geri çekilme yolunu kestiğimizde de zaferi güvenceye almış oluruz.

3. Ana saldırımızı, güçlü olsak bile, sadece bir noktaya yöneltmeliyiz. Bu yolla, bu noktada daha büyük güç sağlayabiliriz. Çünkü bir orduyu tümüyle kuşatmak, çok istisnai durumlarda olanaklıdır ve çok büyük fiziksel ya da manevi üstünlük gerektirir. Ama kanatlarının bir noktasında düşmanın geri çekilme yolunu kesmek ve bu sayede büyük bir başarı kazanmak olanaklıdır.

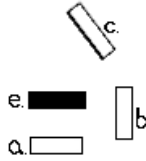
4. Genel olarak söylersek, baş hedef, zafe-ri kesinleştirmektir (büyük olasılık haline getirmek), yani savaş alanından düşmanı sürüp çıkarmaktır. Savaş planı, bu sonucu almaya yönelik olarak yapılmalıdır. Çünkü düşmanı enerjik biçimde takip ederek belirsiz bir zaferi kesin bir zafere dönüştürmek kolaydır.

5. Düşmanın, her yönde bir cephe oluşturmak için bir kanadında yeterli birliğe sahip olduğunu varsayalım. Ana gücümüz, düşman birliğlerinin kendilerini her yönden saldırı içinde bulacak biçimde, eşmerkezli olarak bu kanada saldırıya çalışmalıdır. Bu durumda, düşman birliğlerinin çok daha hızlı biçimde cesareti kırılacak ve

düzenleri daha çok bozulacaktır – kısacası daha kolay kaçacak duruma getirebiliriz.

6. Düşmanın bu biçimde kuşatılması, savunma yapan taraftan daha çok saldıran tarafın cephe hattında büyük güç yığılmasını gerektirir.

Eğer *a*, *b*, *c* kolorduları, düşman ordusunun *e* bölümüne eşmerkezli bir saldırı yapacaklarsa, elbette, birbirlerine yakın olmalıdırlar. Ama yedek güçlere sahip olmaksızın, cephede öylesine çok güce sahip olunmamalıdır. Bu, en azından düşman kuşatmaya hazırlanmış olabileceğinden, yenilgiye yol açabilecek büyük bir hata olur.

Eğer *a*, *b*, *c* kolorduları düşmanın *e* bölümüne saldırıyorsa, *f* ve *g* kolorduları yedekte tutulmalıdır. Derinliğine yapılan bu düzenle, aynı noktayı sürekli taciz edebiliriz. Ve birliklerimiz, son cephe hattının karşısında düşmanı döverken, bu son noktaya hemen saldırmaktan vazgeçmemize gerek yoktur; çünkü düşmana karşı sürebileceğimiz yedek güçlerimiz hala elimizin altındadır.

Fransızlar, Wagram Muharebesi'nde bunu yaptılar. Tuna nehrine arkasını dayanmış olan Avusturyalıların sağ kanadının karşısındaki Fransızların sol kanadı çok zayıftı ve tümüyle bozguna uğradı. Aderklaa'da merkezleri de çok güçlü değildi ve muharebenin ilk gününde Avusturyalılar tarafından geri çekilmeye zorlandılar. Ama tüm bunlar, Avusturyalılar önden ve yandan sol kanada saldırırken, Napolyon'un sağ kanadının derinliği nedeniyle önemli değildi. Aderklaa'da çok büyük bir süvari ve atlı topçu koluyla Avusturyalıların üzerine yürüdü ve onları ezememesine rağmen, en azından onları burada tutabildi.

7. Tıpkı savunmada olduğu gibi, saldırının hedefi olarak, düşman ordusunun, yenilgisinin bize kesin üstünlük sağlayacak olan bölümünü seçmeliyiz.

8. Savunmadaki gibi, kaynaklar var olduğu sürece, amacımıza ulaşana kadar pes etmemeliyiz. Savunma yapan gibi aktif olur ve başka noktalardan bize saldırırsa, sadece enerji ve cesaretle ondan üstün olursak zafer kazanabiliriz. Diğer taraftan, düşman pasif olursa, gerçekten büyük bir tehlikeyle karşılaşmayız.

9. Birliklerin uzun ve sürekli hatlar oluşturmamasından tümüyle kaçınmak gerekir. Bunlar, bugün artık mümkün olmayan paralel saldırılar için oluşturulmalıdır.

Her tümen, saldırısını tek başına yapar; yine de yüksek bir komutanın talimatlarına uygun olarak ve birbirleriyle uyum içinde yapmalıdırlar. Ama bir tümen (8.000 ila 10.000 kişi), hiçbir zaman tek bir hat oluşturmamalıdır, ama iki, üç, hatta dört hat oluşturmamalıdır. Bundan, artık uzun ve sürekli hatların olanaklı olmadığı sonucu çıkar.

10. Tümenlerin ve kolorduların birleşik sal-

dırısı, merkezi bir noktadan yönetmeye çalışarak sağlanamaz. Birbirlerinden uzak ya da düşman tarafından birbirlerinden ayrılmış olsalar bile, birbirleriyle bağlantı kurabilmeliler ve hatta her biri kendisini diğerine göre hizalamalıdır. Merkezi bir noktadan yönetme yöntemi, işbirliği konusunda ortaya atılan hatalı bir yöntemdir ve binlerce şansızlığa yol açar. Onunla büyük hiçbir şeye ulaşılamaz ve güçlü bir hasım tarafından darbelenecekleri kesindir.

Doğru yöntem, bir kolordunun ya da tümenin ana yürüyüş yönünün kendi komutanı tarafından belirlenmesine olanak tanımak ve hedef olarak düşmanı, amaç olarak da zaferi belirler.

Bu nedenle, her kolun komutanı, bulduğu her yerde düşmana saldıracak bir düzene sahip olur ve tüm gücüyle bunu yapar. Komutan, saldırısının başarılı olması yükümlülüğü altına sokulmamalıdır, çünkü bu yükümlülük kararsızlığa yol açar. Ama kolordusunu, tüm enerjisiyle ve özveri ruhuyla muharebe alanında bulundurmakla yükümlü olmalıdır.

11. İyi örgütlenmiş bağımsız kolordular, en iyi saldırılara bile bir süreliğine (pek çok saat) karşı koyabilirler ve böylece bir anda imha edilmemiş olurlar. Bu yüzden, düşmanla zamanından önce çarpışmaya girse bile ve hatta yenilse bile, boşuna savaşmış olmayacaktır. Düşman, bu kolorduya karşı yayılacak ve gücünü tüketecektir; bu da geri kalanlara saldırı için iyi bir fırsat yaratacaktır. (Bir kolordunun bu amaçla nasıl örgütlenebileceğini daha sonra ele alacağız.)

Bu nedenle, her kolorduya, her biri düşmanı arayıp bulmak ve tüm özverisiyle ona saldırmak koşuluyla belli ölçüde bağımsızlık vererek tüm güçlerin işbirliğini sağlar.

3. Birliklerin Kullanımına İlişkin İlkeler

1. Eğer ateşli silahlardan vazgeçemiyorsak (ve eğer yapabilirsek, onları yanımızda getirmemeliyiz), çarpışmanın açılışı için onları kullanmalıyız. Süvarileri, düşman, bizim piyade ve topçularımızdan yeterince zarar görmeden kullanmalıyız. Bundan şu sonuç çıkar: Piyadelerin arkasında süvariler yer almalıdır. Savaşın başlangıcında süvarileri kullanmaya hemen yönelinmemelidir. Süvarileri, sadece düşman hatları bozulduğunda ya da hızla geri çekildiğinde başarı umudu ortaya çıktığı zaman gözü pek bir saldırı için kullanmalıyız.

2. Topçu ateşi piyadelerden çok daha fazla etkilidir. 86'lık bir batarya, bir piyade taburunun aldığı cephenin üçte birinden daha azını alır; bir taburun sekizde birinden daha az askerden oluşur, ama iki ya da üç katı fazla etki yapar. Diğer taraftan, topçular, piyadeden daha az hareketli olmanın dezavantajına sahiptirler. Bu, atlı hafif topolar için de tam olarak geçerlidir; çünkü topçular, piyadeler gibi, arazinin her yerinde kullanılamazlar. Bu nedenle, baştan en önemli noktalara topları yöneltmek gerekir; çünkü savaş ilerledikçe, piyade gibi, bu noktalara yoğunlaşamaz. 20-30 topattan oluşan büyük bir batarya, genellikle yerleştirildiği kesim için muharebeyi belirler.

3. Bu ve diğer belirgin özelliklerden farklı silahların kullanımı için şu kuralları çıkartabiliriz:

a) Muharebeye, topçularımızın büyük bir kesimiyle başlamalıyız. Sadece komutamızda büyük bir askeri birlik bulunduğunda, atlı ve yaya topçuları yedekte tutmalıyız. Çok sayıda top bataryasını bir noktaya karşı birlikte kullanmalıyız. 20-30 topu

bir bataryada birleştirerek, hatlarımızın ana kesimini savunmalıyız ya da düşman mevzilerinin saldırıyı planladığımız kesimini bombalamalıyız.

- b) Bundan sonra, başlangıçta savaş alanına fazla güç yığmamaya çok dikkat ederek hafif piyadeleri –nişancılar, tüfekliler ve bombacılar– kullanmalıyız. İlk (önceden nadiren açıkça görebildiğimiz için) önümüzde nelerin bulunduğunu, muharebenin ne tarafa doğru yöneldiğini vb. keşfetmeye çalışmalıyız.

Bu ateş hattı, düşman birliklerinin karşı hareketleri için yeterli değilse ve acele etmeye gerek yoksa, kalan güçlerimizi kullanmak için acele etmek yanlıştır. Olabildiği kadar bu ilk çatışmayla düşmanı yormaya çalışmalıyız.

- c) Eğer düşman, bizim ateş hattımızı geriye çektiirmek için ya da artık duraksayamayacağımız başka nedenlerle çarpışmaya çok sayıda birlik sürmüştse, tam bir piyade hattı oluşturmamız. Bu da, düşmandan 100 ila 200 adım kadar bir uzaklıkta olacaktır ve ateş gücünü ya da yüklenmeyi gerektirebilir.
- d) Bu, piyadenin ana amacıdır. Aynı zamanda, eğer savaş düzeni yeterli derinlikteyse ve diğer piyade hatlarını (kol düzeninde) yedek olarak bırakıyorsak, bu kesimde duruma yeterince egemen olacağız demektir. Bu ikinci piyade hattı, eğer olanaklıysa, sadece bir kararı yerine getirmek için kol düzeninde kullanılmalıdır.
- e) Süvariler, olanaklı olduğu kadar büyük kayıplar vermeksizin, yani düşmanın misket

ya da tüfek ateşinin dışında, muharebede savaşan birliklerin hemen arkasında olmalıdırlar. Diğer taraftan, savaşın lehimize dönüşmesinin avantajından hızla yararlanabilecek yakınlıkta bulunmalıdır.

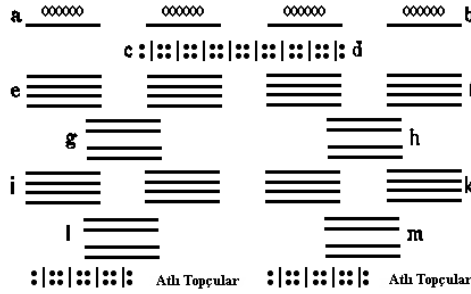
4. Bu kurallara az ya da çok sıkıca uyulduğunda, aşağıdaki ilkeler hiçbir zaman göz ardı edilmemelidir:

Tüm güçlerimizi asla gelişigüzel ve bir kerede oyuna sokmamak ve böylece muharebenin tüm yönetim araçlarını bir anda yitirmemek. Ama, hasmı, olanaklıysa, çok az güçle yormak ve kritik bir an için sonuç belirleyici bir gücü elde tutmak. Bu sonuç belirleyici güç bir kez oyuna dahil olduğunda, çok büyük cüretle kullanılmalıdır.

5. Tüm sefer ya da tüm savaş için tek savaş düzeni (muharebe öncesinde ve sırasında birliklerin düzenlenmesi) kurmalıyız. Bu düzen, birliklerin özel düzenlemesi için zaman olmadığı her durumda işe yarayacaktır. Bu nedenle, öncelikle savunma açısından hesaplanmalıdır. Bu savaş düzeni, ordunun çarpışma yöntemine yararlı ve avantajlı olacak tekbiçim sağlayacaktır. Çünkü küçük birliklerin başında bulunan düşük rütbeli generallerin ve subayların büyük bir kısmının özel taktik bilgisine sahip olmadıklarından ve belki de savaşı yönetmeye yatkın olmadıklarından bu tekbiçim kaçınılmazdır.

Böylece savaş sanatının bulunmadığı yerde onun yerini alacak olan belli bir metodizm ortaya çıkar. Kanımca, bu metodizm, Fransız ordularında çok yüksek düzeydedir.

6. Silahların kullanımına ilişkin söylediklerimizden sonra, bu savaş düzenin bir tugay düzeyine uyarlanması yaklaşık olarak aşağıdaki gibi olacaktır:

a-b, muharebenin açılışını yapan ve engebeli arazide bir ölçüde gelişmiş bir muhafız gücü olarak hizmet eden hafif piyade hattıdır. Daha sonra, en avantajlı konuma yerleştirilen *c-d* topçuları gelir. İlerlemedikçe ilk piyade hattının gerisinde kalır. *e-f*, amacı hat oluşturmak ve ateşi başlatmak olan ilk piyade hattıdır (burada dört taburdur). *g-h*, birkaç süvari alayıdır. *j-k*, savaşın sonuç alıcı aşaması için yedekte tutulan ikinci piyade hattıdır ve *l-m*, onların süvarileridir. Bu savaş düzeni, aynı ilkelere uygun olarak ve benzer ölçüde güçlü bir kolordu için de çizilebilir. Ama savaş düzeninin tam da bunun gibi olması gerekli değildir. Yukarıdaki ilkelerin izlenmesini sağlamak için biraz değişiklik yapılabilir. Örneğin, olağan muharebe düzeninde, süvarilerin ilk hattı (*g-h*), süvarilerin ikinci hattıyla (*l-m*) birlikte kalabilir. Bu konumdan çok fazla geride kalması gibi sadece özel durumlarda ilerler.

7. Ordu, bu türden kendi general ve kurmaylarına sahip pek çok bağımsız birliği kapsar ve genel çarpışma kurallarında tanımlandığı gibi, birbiri ardına dizilmiş hatları oluştururlar. Bu noktada, süvarilerimiz çok zayıf kalmadığı sürece, arkayı korumak için özel bir süvari yedek gücü oluştur-

maya dikkat etmeliyiz. Bu yedek süvari gücünün amacı şunlardır:

- a) Düşman muharebe alanından çekilirken beklenmedik anda üzerine çullanmak ve geri çekilmesini gizlemek için kullandığı süvarilerine saldırmak. Bu anda düşman süvarilerini bozguna uğratabilirsek, düşman piyadesi büyük bir cesaret örneği ortaya koymadığı sürece başarı kaçınılmazdır. Küçük süvari birlikleri, bu amacı başaramazlar.
- b) Düşman, yenilmeden geri çekiliyorsa ya da kaybettiği bir muharebenin ertesi gününü geri çekilmeyi sürdürüyorsa, onu çok hızlı biçimde takip etmek. Süvari piyadeden daha hızlı hareket eder ve geri çekilen birliklerin moralinin bozulmasında çok büyük etkiye sahiptir. Zaferden sonra düşmanı takip etme harekâtı çok büyük öneme sahiptir.
- c) Gerektiğinde ordunun piyadeden daha hızlı hareket eden bir kolunu yan yollarından göndermek için büyük (stratejik) bir manevra yapmak.

Bu birliğe, daha bağımsız hareket etmesi için oldukça büyük sayıda atlı topçular vermeliyiz; çünkü ordunun değişik birliklerinin bileşimi daha büyük bir güç sağlayacaktır.

8. Şu ana kadar anlatılan birliklerin muharebe düzeni çarpışmaya yöneliktir; muharebe için birliklerin düzenlenmesidir.

Yürüyüş düzeninin özü ise şunlardır:

- a) Her bağımsız kolordu (tugay ya da tümen de olabilir), kendi öncü ve artçısına sahiptir ve kendi kademelerini kendisi oluşturur. Her

durumda, aynı yolda birbiri ardına hareket eden değişik birlikler birbirlerini engellemez ve böylece sanki tek bir kolmuşçasına dizilirler.

Kolordu, genel muharebe düzeni içinde kendi konumuna uygun olarak yürüyüşe geçer. Muharebe alanında bulunuyormuşçasına her biri diğerinin arkasından yürür. Kolordu da, şu sıraya göre kendisini düzenler: Bir süvari birliği eklenmiş hafif piyadeler, öncü ve artçılar, piyadeler, topçular ve nihayetinde geri kalan süvariler.

Düşmana karşı ya da düşmanın hareketine paralel olarak hareket edip etmediğimize bakılmaksızın bu muharebe düzeni –her durumda doğal düzen– geçerlidir. İkinci durumda, bu savaş düzeni içinde, birbirlerinin arkasında bulunan birliklerin yan yana yürüyüşe geçmelerinin gerekli olacağını varsaymalıyız. Ama birlikleri muharebe için düzenlerken, süvarileri ve piyadelerin ikinci hattını sağa ya da sola doğru harekete geçirmek için yeterli zamanımız olacaktır.

4. Araziyi Kullanmanın İlkeleri

1. Arazi (toprak ya da ülke), savaşta iki yarar sağlar.

Birincisi, düşmanın yaklaşmasına engeller oluşturur. Bu engeller, düşmanın, hem belirli noktada ilerlemesini olanaksız kılar, hem de daha yavaş yürümeye ve kol düzenini korumaya zorlar.

İkinci yararı ise, arazideki engellerin birliğimizimizin gizlenmesi için bize olanak sağlamasıdır.

Bu iki yarar çok önemliyse de, bana göre, ikincisi, birincisinden çok daha fazla önemlidir. Her durumda, yalın arazi örtüsü bile çoğu kez kendimizi az çok gizlemek için olanak sağladığından daha fazla yarar sağlayacağı kesindir. Eski-

den, bu yararlılıklardan sadece birincisi kullanılıyordu ve ikincisi çok ender olarak kullanılırdı. Ama bugün, orduların büyük hareketliliği, birincisini daha az, ikincisini de daha sık kullanmamızı gerektiriyor. Bu iki yararlılıktan birincisi, sadece savunma için kullanışlıdır. İkincisi ise, hem saldırı hem de savunma için kullanışlıdır.

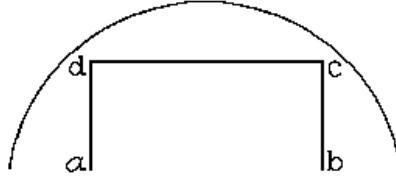
2. Araziye, esas olarak kanatlarımızı desteklemeye ve cephemizi güçlendirmeye hizmet eden bir engel olarak bakmak gerekir.

3. Kanatlarımızın desteği, büyük bir nehir, göl, bataklık gibi kesinlikle aşılamaz şeyler olmalıdır. Ama bu engeller çok enderdir ve kanatlarımızın tümüyle koruyacak ölçüde olanını bulmak çok zordur. Günümüzde, tek konumda uzun süre kalmadığımız gibi, daha fazla sayıda askerle hareket ettiğimizden, geçmişten çok daha ender bulunmaktadırlar. Bu nedenle, savaş alanında daha fazla konuma gereksinmemiz vardır.

Bunlara, geçilemez engeller olarak değil, sadece kanatları destekleyen bir unsur olarak yaklaşılmalıdır. Bu durumda, birlikler, bu engellerin arkasında hat oluşturmalı ve kendilerine yaklaşılmasının bir engeli haline dönüştürmelidirler.

Engeller, ancak bu yolla, her zaman kanatlarımızı güvence altına almak için bize üstünlük sağlar ve o zaman da bu noktada daha az askere gereksinme duyarız. Ama iki şeye, birincisi, arkada güçlü bir yedek gücümüz yokken tümüyle bu korumaya dayanıp dayanmamaya, ve ikincisi, bu tür engellerin her iki kanadımızı kuşatıp kuşatmadığına dikkat etmeliyiz; çünkü bu engeller tümüyle bizi korumazsa, kanatlarımızın savaşmasını her zaman önler. Bu yüzden, her iki kanadında kolayca aktif savunma yapmasını engelleyerek savunmamız için çok zararlı olurlar. *ad* ve *cd* kanatları

nın ilerlemesini engelleyerek çok dezavantajlı koşullarda savunma yapmak durumunda kalırsınız.

4. Bu gözlemler, sadece derinliğine düzenlemeler için yeni kanıtlar sağlamaktadır. Kanatlarınıza sağlam destek ne kadar az bulursak, bizi çeviren düşman birliklerini kuşatmak için arkada o kadar çok kolorduya sahip olmamız gerekir.

5. Hat biçiminde yürüyen birliklerin geçemeyeceği her türlü arazi, çitler ve hendeklerle çevrili surlar ve kasabalar, bataklıklar ve zor geçit veren dağlar bu tür engelleri oluştururlar. Onlar sadece yavaş yavaş ve büyük zorlukla geçilebilir. Bu nedenle, bu engellerin arkasında bulunan birliklerin direnme gücü artar. Sık ağaçlı ve bataklıkli ormanlar da bu engellere dahildir. Sıradan ormanlar, bir düzlük gibi kolayca geçilebilir. Yine de bir ormanın düşmanı gizleyebileceği gerçeğini göz ardı etmemek gerekir. Eğer ormanda kendimizi gizlersek, bu dezavantaj her iki tarafı da etkiler. Ama önümüzdeki ya da kanatlarımızdaki ormanı, sadece birkaç patikayla geçilebilir olmadıkça boş bırakmak çok tehlikelidir ve ölümcül bir hatadır. Engel olarak barikatlar inşa etmenin çok az yaranı olur, çünkü bu yapay engeller kolayca kaldırılabilir.

6. Tüm bunlardan, bir kanattan planlanmış bir saldırı yürütürken, diğer kanatta birkaç birlikle göreceli olarak güçlü bir direniş ortaya koymak

için böylesine engeller kullanılabileceği sonucu çıkar. Hendeklerin böylesi doğal engellerle birlikte kullanılması çok büyük üstünlük sağlar; çünkü, düşman engeli geçerse, bu hendeklerin ateşe verilmesi, düşmanın sayısal üstünlüğüne ve ani bozguna karşı zayıf birliklerimizi koruyacaktır.

7. Kendimizi savunurken, önümüzdeki her türlü engel büyük değere sahiptir.

Dağlar, sadece bu nedenle işgal edilmelidir. Çünkü yüksek yerler, ordunun etkinliğinde, her zaman olmasa da bazen önemli etkiye sahiptir. Yüksek bir yerde bulunursak, düşman, bize ulaşmak için zorlu bir tırmanmayı göze almak zorundadır. Çok yavaş ilerleyecek, dağılmış olacak ve bize ulaştığında gücü tükenecektir. Güç ve cesaretin eşitliği durumunda, bu avantaj belirleyici olabilir. Hızlı ve yoğun bir saldırının moral etkisi göz ardı edilmemelidir. Hareketsiz asker soğukkanlılığını yitirirken, tehlikeye karşı ilerleyen asker güçlenir. Bu nedenle, dağın tepesine piyade ve topçunun ilk hattını koymak her zaman çok büyük üstünlük sağlar. Genellikle dağın eğimi öylesine dik, yamaçları öylesine engebeli ve inişli çıkışlıdır ki, tüfek ateşiyle düşman etkin biçimde temizlenemez. Bu durumda, bizim ilk hattımızı buraya konumlandırmamalıyız, ama dağın yamaçlarına keskin nişancılarımızı yerleştirmeliyiz. Bizim hattımızı, düşman tepeye ulaştığında ve güçlerini yeniden birleştirdiğinde çok etkili ateşimizin hedefi olacak şekilde konumlandırmalıyız.

Küçük nehirler, dereler, dağ geçitleri vb. diğer tüm engeller, düşmanın ön cephesinin yanılmasına yol açarlar. Bu engelleri geçtikten sonra kendi hatlarını yeniden oluşturmak durumunda kalacak ve böylece zaman kaybedecektir. Bu engeller, bu nedenle, eğer bu noktada az sayıda top-

çumuz varsa 400-600 adım mesafeden, eğer büyük bir topçu ya da tüfek ateşine sahipsek 150-200 adım mesafeden yoğun biçimde ateş altında tutulmalıdır.

8. Bu nedenle, yoğun ateşimizle cephe hattımızı güçlendirmek için tüm engellerden yararlanmak temel bir yasadır. Ama önemle belirtelim ki, direnişimizi hiçbir zaman tümüyle bu ateşle sınırlayamayız; kol düzenindeki birliklerimizin önemli bir parçasını (1/3 ya da 1/2'si) süngü savaşı için hazır tutmalıyız. Çok zayıfsak, sadece tüfeklilerden ve topçulardan oluşan ateş hattımızı engeli ateş altında tutmaya yetecek mesafede oluşturmalıyız. Kol düzenindeki kalan birliklerimizi, 600-800 adım geride, eğer olanaklıysa siperde tutmalıyız.

9. Cephe hattımızı korumak için engellerden yararlanmanın diğer yöntemi ise, engellerle cephe hattı arasında çok kısa bir uzaklık bırakmaktır. Böylece toplanımızın etkili menzili (1.000-2.000 adım) içinde olacakları için, düşmanın kollarına göründükleri her yerden saldırabiliriz. (Buna benzer bir şey Minden'de Dük Ferdinand tarafından yapılmıştır.) Engeller, bu yolla, aktif savunma planımıza katkıda bulunurlar. Daha önce sözünü ettiğimiz gibi, bu aktif savunma, cephemizin önünde gerçekleşecektir.

10. Buraya kadar, toprağın ve bölgenin engellerini, öncelikle yatay konumlara ilişkin bitişik hatlar açısından ele aldık. Tecrit edilmiş noktalara ilişkin bazı şeyleri söylemek de gerekmektedir.

Arazinin güçlü engelleriyle ya da siperlerle tecrit edilmiş noktalarda tekil savunma yapabiliriz. Burada bunları ele almayacağız. Sadece arazinin kendiliğinden oluşturduğu engelleri ele alacağız:

a) Tecrit edilmiş, sarp yükseklikler

Buralarda siperler de vazgeçilmezdir; çünkü düşman, savunmaya karşı her zaman az ya da çok geniş bir cepheden harekete geçer. Ve savunma yapanlar, her zaman arkadan öne doğru dizilirler; çünkü her yönde cephe oluşturmak için yeterli güce nadiren sahip olunur.

b) Dar geçitler

Bu terimle, bir noktaya karşı düşmanın ilerleyebileceği dar yolları kastediyoruz. Bunlar, köprüleri, su setlerini ve sarp dağ yamaçlarını kapsar.

Bu engelleri iki grupta değerlendirebiliriz: Birincisi, büyük nehirlerdeki köprüler gibi saldırganın hiçbir biçimde uzak duramayacağı engellerdir. Savunma, olabildiğince etkin biçimde bu geçiş noktasını bütün gücüyle ateş altına alabilir. İkincisi, küçük akarsular üzerindeki köprüler ve dağlar arasındaki geçitler gibi, düşmana engel olup olamayacağını kesinlikle bilemediğimiz engellerdir. Bu durumda, yakın düzende bir saldırı için birliklerimizin 1/3'ü ile 1/2'sini yedek olarak ayırmamız gerekir.

c) Mekanlar, küçük kasabalar, köyler vb.

Evler, coşkuyla savaşılan çok cesur birkaç askerle, çok sayıda düşmana karşı eşsiz bir savunma olanağı sağlar. Ama, eğer tekil olarak aske-re güvenmiyorsak, evlere, bahçelere vb. sadece keskin nişancıları yerleştirmeyi ve köyün girişine topları mevzilendirmeyi tercih etmeliyiz. Birliklerimizin büyük bir kısmını (yarısını ya da 3/4'ünü) yakın kollar halinde tutmalıyız ve düşman buraları işgal ederken ona saldıracak biçimde mekanın içinde ya da arkasında gizlemeliyiz.

11. Bu yalıtık kollar, geniş kapsamlı harekâtlarda, kısmen, mutlak savunma gücü olarak değil, düşmanı geciktiren bir güç olarak ileri kara-

kol görevini yerine getirirler, kısmen de, ordumuzun planladığı bileşimler için önemli olan noktaları tutmak için görev yaparlar. Ayrıca planladığımız aktif savunma önlemlerinin geliştirilmesi için zaman kazanmak amacıyla uzak bir noktayı elde tutmak için de gereklidirler. Ama bu nokta ne kadar uzaksa, o kadar yalıtıktır.

12. Yalıtık engeller konusunda birkaç gözleme daha gereksinme var. Birincisi, geriye sürülmüş birliklere ulaşmak için engellerin arkasında hazır birlikler bulundurmamıza ilişkindir. İkincisi, savunma bileşimlerine böylesi yalıtık engelleri dahil eden taraf, engeller ne kadar güçlü olursa olsun, hiçbir zaman onlara fazla güvenemez. Engelleri savunmakla görevlendirilmiş askeri yönetici, en olumsuz koşullarda bile, her zaman bunları elde tutmaya çalışmalıdır. Bunun için, hırs ve coşkunun kaynağı olan azim ve özveri ruhu gereklidir. Bu nedenle, bu görev için bu soylu niteliklere sahip olan kişiyi seçmeliyiz.

13. Birliklerin düzenini ve ilerlemesini örtmek amacıyla araziye kullanmaya ilişkin çok daha fazla ayrıntılı açıklamaya gerek yoktur.

Savunma amacıyla (geçmişte sıkça yapıldığı gibi) dağların doruklarını işgal etmemize gerek yoktur, ama onun arkasına mevzilenebiliriz. Bir ormanın önünde değil, içinde ya da arkasında konumlanmalıyız. Ormanın arkasında konumlanmak için, ormanın ya da çalılıkların haritasını çıkarmış olmamız gerekir. Birliklerimizi kol düzeninde tutmalıyız; böylece onları örtmek daha kolay olacaktır. Birliklerimizi gizlemek için, köylerden, küçük çalılıklardan ve arazinin engebelerinden yararlanmalıyız. İlerlemek için dört yol ağzı olan bölgeyi tercih etmeliyiz vb..

Çok sıklıkla bulunabilen ekili alanlar akıllıca

kullanılabilirse, buralarda savunma birliklerinin büyük bir bölümünün gizlenebileceği çok yer vardır ve buralarda saldıran tarafın ilerlemesini gizlemesi daha zordur, çünkü yolları takip etmek zordur.

Birliklerimizin gizlenmesi için arazinin kullanımına ilişkin birkaç şeyi daha söylemeden geçemeyeceğiz. Kendimiz için belirlediğimiz hedefleri ve bileşimleri asla gözden kaçırmamalıyız. Her şeyden önce, biraz sapsak bile, savaş düzenimizden tümüyle ayrılmayız.

14. Arazi konusunda söylediklerimizi özetlersek, savunma için, yani konumun seçimi için en önemli olanları şunlardır:

- a) Bir ya da iki kanadı desteklemek.
- b) Cephe ve kanatlarda görüş alanını açık tutmak.
- c) Engellerin önde olması.
- d) Birliklerin düzenini gizlemek. Ve son olarak,
- e) Bozgun durumunda daha zor takip edilmeyi sağlamak için arkada kavşak bir yerin olması. Ama dar geçitlere çok yakın olmamalıdır, çünkü (Friedland'da olduğu gibi⁴³) gecikmeye ve karışıklığa yol açar.

15. Tüm bu üstünlüklerin, savaş sırasında alınabilecek herhangi bir konumda ortaya çıkabileceğine inanmak bilgiçlik olacaktır. Tüm konumlar eşit öneme sahip değildir. Bunların en önemlisi, büyük olasılıkla saldırıya ilişkin olanlardır. Saldırıda tüm bu üstünlüklere sahip olmaya çalışmalıyız ve diğerlerine sadece parçalarda gereksinmemiz olacaktır.

16. Saldıran tarafın arazi seçiminde dikkate alması gereken iki ana nokta, saldırı için çok zor bir arazi seçmemek ve düşmanın bizim güçleri-

mizi kuşatabileceği bir arazide, olanaklıysa, ilerlememektir.

17. Bu gözlemlerimi, çok büyük anlama sahip olan ve tüm savunma teorisinin temel taşı kabul edilmesi gereken bir ilkeyle bitiriyorum.

HİÇBİR ZAMAN TÜMÜYLE ARAZİNİN GÜCÜNE BAĞIMLI KALMAYIN VE GÜÇLÜ BİR ARAZİNİN ETKİSİYLE PASİF SAVUNMANIN CAZİBESİNE KAPILMAYIN.

Çünkü arazi, gerçekten saldırganın bizi oradan söküp atamayacağı kadar güçlüyse, her zaman saldırganın onu tersine çevirmesi olanaklıdır ve böylece güçlü arazi yararsız hale gelir. Çok farklı koşullarda ve tümüyle farklı bir arazide muharebeye zorlanabiliriz ve bu arazi planlarımızda da yer almayabilir. Eğer arazi güçlü değilse ve onun sınırlamaları içinde bir saldırı hala olasıysa, arazinin avantajı pasif savunmanın dezavantajlarını telafi edemez. Bu nedenle, tüm engeller, başka bir yerde zafer kazanmaya çalışırken, az bir güçle göreceli olarak güçlü bir direniş ortaya koyabilmek ve saldırı için zaman kazanmak amacıyla sadece kısmi savunma için yararlıdır.

III. STRATEJİ

Strateji terimi, seferin ya da savaşın amacını gerçekleştirmek için yapılan tekil çarpışmaların bileşimi demektir.

Nasıl savaşılacağını ve zafer kazanılacağını biliyorsak, çok az bilgiye gereksinme duyarız. Çünkü olumlu sonuçları birleştirmek kolaydır. Bu, sadece deneyime dayanan bir yargı konusudur ve muharebenin yönetilmesi gibi özel bir bilgiye bağımlı değildir.

Bu bağlamda ve birincil olarak, tek tek devletlerin ve orduların koşullarına bağlı olan bazı ilkeleri, kendi özel parçalarıyla birlikte çok genel olarak şöyle özetleyebiliriz:

1. Genel İlkeler

1. Savaşın üç ana amacı vardır:

- a) Düşmanın silahlı gücünü yenmek ve imha etmek;
- b) Düşmanın maddi ve diğer güç kaynaklarına el koymak;
- c) Kamuoyunu kazanmak.

2. Birinci amacı gerçekleştirmek için, her zaman temel harekâtımızı düşman ordusunun ana bölümüne ya da en azından önemli bir bölümüne yöneltmeliyiz. Çünkü sadece düşman yenilgiye uğratıldıktan sonra diğer iki amacı başarıyla gerçekleştirebiliriz.

3. Düşmanın maddi güçlerini ele geçirmek için, harekâtımızı, bu kaynakların en fazla yoğunlaştığı yerlere (büyük kentlere, depolara ve büyük kalelere) yöneltmeliyiz. Bu hedeflere yönelirken, düşmanın ana güçleriyle ya da en azından önemli bir bölümüyle çarpışmak durumundayız.

4. Kamuoyu, büyük zaferlerle ve düşmanın başkentinin işgal edilmesiyle kazanılır.

5. Bu amaçları gerçekleştirmek için izlenecek ilk ve en önemli kural, tüm gücümüzü olanca enerjimizle kullanmaktır. Gösterilecek herhangibir ılımlılık bizi amacımızdan uzaklaştıracaktır. Herşey bizim lehimize olsa bile, sonucu tam olarak kesinleştirmek için çok büyük çaba göstermemek akılcıca değildir. Çünkü böylesi bir çaba, hiçbir zaman olumsuz sonuçlar üretemez. Bundan ülkenin çok büyük sıkıntı çekeceğini varsay-

sak bile, kesinlikle kalıcı bir dezavantaj ortaya çıkmaz. Çünkü ne kadar büyük çaba gösterilirse, sıkıntılar o kadar çabuk sona erecektir. Bu hareketlerin yarattığı moral etkiler sonsuz öneme sahiptir. Bunlar, ülkenin moralinin yükselmesini sağlamada en iyi araç olan başarıya herkesin inanmasını sağlar.

6. İkinci kural, ana darbeyi vuracağımız ve başka yerde dezavantaj yaratacak kesime karşı güçlerimizi olabildiğince yoğunlaştırmaktır. Böylece sonuç alıcı noktada başarı şansımız artacaktır. Bu, diğer tüm dezavantajları telafi edecektir.

7. Üçüncü kural, asla zaman kaybetmemektir. Durduğumuzda önemli bir üstünlük sağladığımız sürece, faaliyetleri bir an önce tamamlamak gerekir. Bu hızlı hareketle, pek çok düşman önlemi henüz oluşum halindeyken önlenir ve kamuoyu hızla kazanılır.

Sürpriz, taktikten daha çok stratejide büyük role sahiptir ve zaferin en önemli unsurudur. Napolyon, II. Friedrich, Gustovus Adolphus, Sezar, Anibal ve Büyük İskender parlak ünlerini hızlarına borçludurlar.

8. Son olarak, dördüncü kural, olanca enerjimizle başarılarımızı sürdürmektir. Sadece yenilmiş düşmanı takip etmek bile zaferin meyvelerini verir.

9. Bu kuralların birincisi, diğer üç kuralın temelini oluşturur. Eğer bu birinci kurala uyarsak, son üç kuralla olabildiğince cüretkar olabiliriz ve bizim için risk oluşturmaz. Çünkü arka cephemizde sürekli yeni güçler yaratma araçlarını sağlar ve bu taze güçlerle herhangi bir aksilik giderilebilir.

Burada, dehice denilmeyi hak eden bir uyarı vardır: Korkuyla hiçbir adım atılamaz.

10. Günümüzde küçük devletler fetih savaş-

ları yürütemezler. Ama savunma savaşında küçük devletler bile sonsuz araçlara sahiptirler. Bu nedenle, kesinlikle inanıyorum ki, eğer yeni birliklerle yeniden ve yeniden çaba göstermekten kaçınmazsak, hazır olan olası tüm araçları kullanır ve ana noktada güçlerimizi yoğunlaştırırsak, böylece hazırlanmış olarak kararlılık ve enerjiyle büyük amacı izlemeyi sürdürürsek, savaşın stratejik yönü için yapmamız gereken her şeyi büyük ölçüde yapmış oluruz. Ve muharebede çok büyük şansızlığa uğramadıkça, gösterilen çaba ve enerji açısından hasmımız ne kadar geride kalırsa, o ölçüde muzaffer olmamız kaçınılmazdır.

11. Bu ilkeler, harekâtların yürütülme biçimi-ne çok az bağlıdır. Yine de bu sorunun bazı önemli yönlerine birkaç sözcükle açıklık getirmeye çalışacağım.

Taktik düzeyde, her zaman ana saldırımızı yönelttiğimiz düşman kesimini kuşatmaya çalışırız. Bunu, kısmen güçlerimiz, paralel saldırıdan çok eşmerkezli bir saldırıda daha etkili olduklarından, kısmen de, bu yolla düşmanın geri çekilme hattını kesebileceğimizden yaparız.

Ama bunu tüm savaş alanına (dolayısıyla düşmanın iletişim hatlarına) uyarlırsak, çoğu durumda, düşmanı kuşatmak için hareket eden tekil kollar ve birlikler, aynı çarpışmada yer almaları açısından birbirlerinden çok uzaklaşmış da olurlar. Hasmımız, kendisini ortada bulacak ve kollarına karşı bire bir çarpışmaya girecek ve tek bir orduyla hepsini yenilgiye uğrattılacaktır. II. Friedrich'in 1757-1758 seferlerini buna örnek olarak verebiliriz.⁴⁴

Bu nedenle, tekil çarpışmalar, temel belirleyici olarak kalmayı sürdürür. Sonuç olarak, eğer kesin bir üstünlüğe sahip olmaksızın eşmerkezli

saldırı yaparsak, kuşatma saldırısından beklenen tüm üstünlüklerimizi muharebe alanında kaybederiz. Çünkü savaş alanındaki zafer hemen meyvesini verirken, düşmanın iletişim hatlarına yapılan bir saldırı çok yavaş etkisini gösterir.

Bu yüzden, stratejide, düşman tarafından kuşatılan taraf, özellikle eşit ya da daha zayıf güçle düşmanı kuşatan taraftan daha iyi durumdadır.

Albay Jomini bu konuda haklıdır ve von Bülow gerçeğin pek çok görünümüne ters olduğunu göstermişse, bunun nedeni, lojistiğin kesilmesine çok büyük önem atfetmiş olması ve muharebenin kaçınılmaz başarısını tümüyle ve düşünce-sizce reddetmesidir.⁴⁵

Ancak, düşmanın geri çekilme hattının kesilmesinde, stratejik kuşatma ya da çevirme hareketi çok daha etkilidir. Eğer gerekliyse, taktik kuşatmayla bunu başarabiliriz. Bu yüzden, (maddi ve manevi olarak) çok üstünsek stratejik bir hareket akıllıca olur. Böylece bağımsız kolordular olmaksızın temel noktada yeterince güçlü oluruz.

Napolyon, hemen hemen her zaman maddi ve moral üstünlüğe sahip olmuşsa da, hiçbir zaman stratejik kuşatmaya girişmemiştir.

II. Friedrich, bunu sadece 1757’de, Bohemya’yı işgal ederken kullanmıştır. Bunu da, Avusturyalıların Prag’a kadar muharebeye girip giremeyeceklerinden ve Prag’a kadar kesin bir zafer kazanmaksızın Bohemya’yı ele geçirmenin ne kadar iyi olacağından emin olmak için yapmıştır. Bu bölgeyi Kolin Muharebesi’yle tümüyle bırakmak zorunda kaldı. Bu da muharebenin her şeyi belirlediğini kanıtlar. Schwerin ulaşmadan önce Prag’da Avusturyalıların tüm güçleriyle saldırdıklarında tehlike içinde olduğu çok açıktı. Tüm gücüyle Saksonya’yı geçmenin riskine giremezdi. Bu

durumda, ilk muharebe, belki de Budin yakınlarında gerçekleşebilirdi ve Prag kadar belirleyici olurdu. Silezya ve Saksonya'nın kış koşullarında Prusya ordusunun mevzi değiştirmesi, şüphesiz, bu eşmerkezli manevraya neden oldu. Bu tür durumların, genel olarak, saldırıyla kazanılan üstünlüklerden çok daha fazla etkili olduğunu önemle belirtmek gerekir. Çünkü harekât yeteneği, onların hızını artırır ve muazzam savaş makinesinin doğasında var olan sürtünme öylesine çok büyüktür ki, gereksiz yere artırılmamalıdır.

12. Üstelik, ana noktada olabildiğince gücümüzü yoğunlaştırma ilkesi, stratejik kuşatma düşüncesinden bizi saptırır ve otomatik olarak güçlerimizin yayılmasına yol açar. Bu nedenle, bu yayılma biçiminin küçük bir sonuç olduğunu söylerken haklıyım. Ama bir durumda, düşmanın kanatlarına yönelik stratejik bir hareket, muharebeninkine benzer büyük bir başarıya yol açar. Bu da, düşman olan yoksul bir ülkenin ikmal malzemelerini büyük zorluklarla depoladığından, onların harekâtları bu ikmal malzemelerinin korunmasına mutlak olarak bağımlı olması durumudur. Bu durumda, düşmanın ana güçlerine karşı kendi ana güçlerimizi harekete geçirmek akıllıca değildir. Bunun yerine onun ikmal merkezine saldırarak daha uygundur. Yine de bunu yapmak için iki temel koşul vardır:

- a) Düşman bu ikmal üssünden olabildiğince uzak olmalıdır. Bizim tehdidimiz, onu büyük ölçüde geri çekilmeye zorlayacaktır.
- b) Sadece birkaç birlikle (doğal ve yapay engeller sayesinde) düşmanın ana gücünün izlediği yönde ilerlemesini engelleyebiliyoruz, öyle ki, bu ikmal üssünü kaybetmesini telafi edecek fetihler yapamam.

13. Birliklerin erzak tedariki, savaşın zorunlu koşuludur ve bu yüzden harekâtlarda, özellikle birliklerin sınırlı ölçüde yoğunlaştırılmasına izin veren ve bir harekât hattı seçerek savaş alanını belirlemeye yardımcı olan harekâtlarda büyük etkiye sahiptir.

14. Erzak tedariki, bölge buna olanak sağlıyorsa, bölgesel harcamalarla karşılanmalıdır.

Çağdaş savaş yönteminde ordular, önceden hazırlık yapmak yerine daha çok bölgeden ikmal yaparlar. Bağımsız kolordular, (70.000'den 100.000'e kadar askerle) eski tek noktada güçleri yoğunlaştırma yöntemini izleyen bir hasmın önünde bize dezavantaj sağlamayacak biçimde bunu farklı yollardan sağlayabilirler. Çünkü bugünkü gibi örgütlenmiş bağımsız kolordular, kendilerinden iki ya da üç kat güçlü düşmana karşı bir süre dayanabilirler. Bu süre içinde diğerleri oraya ulaşacaklar ve ilk kolordular ezilmiş olsa bile, bize gözlem fırsatı yaratarak boşuna savaşmış olmazlar.

Bu nedenle, bugün, tümenler ve kolordular muharebede bağımsız olarak hareket ederler, yan yana ya da arka arkaya yürürler ve eğer aynı orduya aitseler, aynı muharebede yer almak için birbirlerine yeterli yakınlıkta bulunurlar.

Bu, depoları olmaksızın doğrudan ikmallerini yapmalarını olanaklı kılar. Kendi genelkurmayı ve komutanlarıyla iyi örgütlenmiş kolordular bunu kolaylıkla gerçekleştirirler.

15. Eğer daha fazla belirleyici nedenler yoksa (örneğin, düşmanın ana ordusunun yerleşimi gibi), harekâtlarımız için en zengin yerleri seçeriz; çünkü ikmal olanağı hareket hızımızı artırır. Sadece düşmanın ana güçlerinin yerleştiği yeri arayıp bulmak, düşmanın ana yerleşim yerini

ve ordularının bulunduğu alanları ele geçirmek, malzeme ve yiyecek ikmalinden daha önemlidir. Güçlerimizin düzenine avantaj sağlayan diğerkonular, daha önce belirttiğimiz gibi, daha az önemesahip kurallar gibidirler.

2. Savunma

1. Siyasal olarak konuşursak, savunma savaşı, bağımsızlığımız için verilen bir savaştır. Stratejik olarak ise, düşmanla çarpışmak için hazırlandığımız savaş alanında düşmanla savaşmakla sınırlandırılmış seferlerimizin bir çeşididir. Bu savaş alanında yapılan muharebelerin savunma ya da saldırı muharebeleri olması hiç fark etmez.

2. Esas olarak düşman üstün olduğu zaman stratejik savunma yaparız. Savaş alanı için temel hazırlıkları içeren kaleler ve sabit kamplar, elbette, arazi bilgisi ve iyi haritalarla birlikte, büyük bir avantaj sağlar. Daha küçük bir ordu ya da sınırlı kaynaklara sahip küçük bir devletin ordusu, arazi bilgisi ve iyi haritaları olmasa da, bu avantajlarla düşmana daha iyi karşı koyabilir.

Ayrıca bir savunma savaşını tercih etmemiz için iki neden daha vardır: Birincisi, bölge kuşatıldığında. İkmal eksikliği nedeniyle savaş alanı harekâtlar için aşırı düzeyde zorluk içerir. Bu durumda, savunmayla düşmanın yol açtığı dezavantajı ortadan kaldırırız. Bu, 1812’de Rus ordusunun karşı karşıya kaldığı durumdur.

İkincisi, savaşta düşman üstün olduğu zaman. Hazırlandığımız, bildiğimiz ve ikinci dereceden tüm koşulların bizim lehimize olduğu bir savaş alanında, savaşı yürütmek çok kolaydır ve çok az hata yapmamıza yol açar.

3. Savunmada, saldırı savaşında olduğu gibi,

sadece büyük bir amacı izlemek gerekir: Muharebe aracılığıyla ya da iaşesini sağlamasını son derece zor hale getirerek düşman ordusunu imha etmek. Bu yolla düşmanın düzenini bozarız ve geri çekilmeye zorlarız; aksi halde büyük kayıplara katlanmak zorunda kalacaktır. Wellington'un 1810 ve 1811 seferleri buna iyi bir örnektir.⁴⁶

Bu nedenle, savunma savaşı, olacak şeyleri boş boş beklemekten ibaret değildir. Sadece açık ve belirleyici üstünlükler getirecekse bekleyebiliriz. Fırtına öncesi sakinlik, saldırganın büyük bir darbe için yeni güçler toplamaya çalıştığı zaman, savunucu için en büyük tehlike zamanıdır.

Eğer Aspern Muharebesi'nden sonra Avusturyalılar, Napolyon'un yaptığı gibi ve kendilerinin de yapabileceği gibi, güçlerini üç kat artırsalardı, Wagram Muharebesi'ne kadar süren sessizliği iyi kullanmış olurlardı. Ama onlar bunu yapmadılar ve sonuçta zamanı boş harcadılar. Napolyon'un dezavantajlı konumundan yararlanmak ve Aspern Muharebesi'nin meyvelerini toplamak akıllıca olacaktı.⁴⁷

4. Tahkimatın amacı, birliklerin kuşatılmasında olduğu gibi, düşman ordusunun önemli bir bölümünü meşgul etmektir. Bu da, düşman ordusunun geri kalanını bozguna uğratmak için bize bir fırsat sunar. Sonuç olarak, tahkimatımızın önünde değil, arkasında savaşmamız en iyisidir. Ama düşman üstünlük sağlarken, Danzig kuşatmasında Bennigsen'in yaptığı gibi, boş oturamayız.⁴⁸

5. Üzerine köprü kurmanın zor olduğu büyük nehirler (Viyana'nın aşağısındaki Tuna nehri ve Aşağı Ren nehri gibi), doğal bir savunma hattı sağlar. Ama herhangi bir geçişi önlemek için nehir kıyısı boyunca güçlerimizi dağıtmamalıyız. Bu çok tehlikeli olur. Tersine, nehri izlemeliyiz ve

düşman nehri geçtiği anda, tüm güçlerini birleştirmeden ve nehir kıyısında dar bir şeride sıkışmışken, her yönden üzerine atılmalıyız. Bu konuda Aspern Muharebesi iyi bir örnek sunmaktadır. Wagram'da ise, Avusturyalılar, en ufak bir gereklilik yokken, pek çok toprağı Fransızlara terk etmişlerdir. Böylece nehir geçişinin doğal dezavantajları ortadan kalkmıştır.

6. Dağlar, iyi bir savunma hattı sunan ikinci engeldir. Onlar iki biçimde kullanılır. Birincisi, sadece hafif birliklerle buraları işgal ederek ve deyim yerindeyse, düşmanın geçeceği bir nehir oluşturarak dağları cephemiz haline getiririz. Düşmanın bağımsız kolları geçitte ortaya çıkar çıkmaz, bütün gücümüzle düşmanın üzerine atılırız. İkincisi, dağları kendimizin işgal etmesi. Bu durumda, her geçidi küçük bir kolorduyla savunmalıyız ve ilerleyen düşman koluna daha üstün güçlerle saldırarak için ordunun önemli bir bölümünü (1/3-1/2) yedekte tutmalıyız. Ama daha güçlü olduğumuzu varsaydığımız düşman kollarının üzerine atılmak için daha başlangıçta plan yapmamız gerekir. Eğer bu yolla saldıran ordunun önemli bir bölümünü yenilgiye uğrattırsak, geçidi geçen diğer kollar kendi istekleriyle geri çekileceklerdir.

Dağ oluşumlarının çoğunun ortasında, ulaşımı sağlayan geçitlerle kesilmiş yamaçlara sahip olan az ya da çok yüksek ovalar (platolar) bulunur. Bu nedenle, dağlar, savunma yapana, sağa ya da sola doğru hızla hareket etmeyi sağlayan bir bölge sunarken, saldırganın kolları ulaşılmaz sırtlarla birbirlerinden ayrılmış olur. Sadece bu çeşit dağlar savunma savaşına çok iyi uyum sağlarlar. Diğer taraftan, dağların içi tümüyle engebeli ve ulaşılmazsa, savunma yapanı dağınık ve bölünmüş bırakır ve bu durumda onları tüm orduyla sa-

vunmak tehlikeli bir girişimdir. Bu koşullar altında, dağların sağladığı tüm üstünlükler, büyük üstünlüğe sahip bir güçle belirli noktalara saldıran dan yana geçer. Geçit vermeyen, yalıtık olmayan noktalar öylesine güçlüdür ki, üstün güçlerle bile buraları bir günde alamazlar.

7. Genel olarak dağ savaşına ilişkin her şeyin alt subaylarımızın ustalığına ve askerlerimizin moralinin yüksek oluşuna bağlı olduğunu görebiliriz. Burada ustaca manevra yapma sorunu yoktur, ama savaşçı ruha sahip olma ve davaya kalpten inanma sorunu vardır; çünkü her asker, az ya da çok bağımsız olarak hareket etmek için serbest bırakılır. Ulusal milislerin, özellikle dağ savaşları için çok uygun olmasının nedeni budur. Onlar manevra yeteneğinden yoksunsalar da, üst düzeyde başka niteliklere sahiptirler.

8. Son olarak, stratejik savunmanın, saldırıdan daha güçlü olmasına rağmen, sadece ilk önemli başarıyı kazanmaya hizmet ettiğine dikkat edilmelidir. Kazanılan bu başarının ardından hemen barış gelmezse, sadece saldırıyla daha fazla başarı kazanabiliriz. Çünkü, sürekli olarak savunmada kalırsak, her zaman savaşı yürütmekte bize bedel ödeyecek büyük risk almış oluruz. Hiçbir devlet sonsuza kadar dayanamaz. Karşı darbe vurmaksızın hasmın darbelerine maruz kalınırsa, çok büyük olasılıkla bitkin ve yenik düşülür. Bu nedenle, sonuçta saldırıyla daha büyük başarılar kazanacak biçimde, başta savunmayı kullanmalıyız.

3. Saldırı

1. Stratejik saldırı, doğrudan savaşın amacını, yani düşman güçlerinin imha edilmesi ama-

cını izler. Stratejik savunma ise, bu amaca dolaylı yoldan ulaşmaya çalışır. Saldırının ilkeleri, bu nedenle, stratejinin “genel ilkeleri”nin içinde yer alır. Sadece iki noktanın tam olarak belirtilmesi gerekir.

2. Birincisi, birliklerin ve orduların personel ikmalinin yapılmasıdır. Bu savunma yapan taraf için çok kolaydır, çünkü ikmal kaynaklarına yakındır. Saldıran taraf, çoğu durumda büyük bir devlet ikmalini denetleyebilse de, genellikle daha uzak bir mesafeden kendi güçlerini artırabilir ve bu nedenle büyük güçlkle karşılaşır. Savaşa hazır asker kıtlığı çekmemek için, asker sağlamayı ve silahların taşınmasını gereksinim olmasından çok önce örgütlemelidir. Harekât hatlarımızın yolları, sürekli olarak asker ve malzeme taşınmasıyla kaplanmalıdır. Bu taşımayı hızlı biçimde yapmak için de yol boyu askeri karakollar kurulmalıdır.

3. İkincisi, saldıran taraf, en elverişli koşullarda ve büyük moral ve fiziki üstünlüğe sahip olduğunda bile, büyük bir felaketle karşılaşma olasılığını öngörmelidir. Bu nedenle, yenilgi durumunda geri çekilebilmek için kendi harekât hatlarında güçlü noktalar oluşturmaktadır. Bu noktalar, destek kamplarına sahip kaleler ya da sadece destek kamplarıdır.

Büyük nehirler, düşman takibini bir süre durdurmak için en iyi araçları sunar. Bu nedenle, köprü başları ve güçlü tabyalar oluşturarak geçişimizi güvenceye almalıyız.

Bu güçlü noktaları elde tutmak için, en önemli kentleri ve kaleleri işgal etmişçesine arkamızda belli sayıda birlik bırakmalıyız. Bunların sayısı, istiladan ne kadar çekindiğimize ya da yerleşik insanların tutumuna bağlıdır. Bu birlikler, takviyelerle birlikte yeni kolordular oluştururlar. Başarı du-

rumunda ilerleyen orduyu izlerler, ama şansızlık durumunda, geri çekilmemizi güvenceye almak için müstahkem noktaları işgal ederler.

Napolyon, ordusunun arkasını korumak için bu önlemlere her zaman büyük dikkat göstermiştir ve bu yüzden, cüretkar harekâtlarında, genellikle görüldüğünden daha az riske girmiştir.

IV.

BU İLKELERİN SAVAŞ SIRASINDA UYGULANMASI

Savaş sanatının ilkeleri, kendi içlerinde son derece basittir ve gerçekten sağduyunun sesini dinleyerek saptanabilir. Stratejiden daha çok taktikler özel bilgiyi gerektirse de, bu bilgi öylesine küçüktür ki, kapsam ve çeşitlilik açısından diğer konularla karşılaştırılmaz. Deneye dayalı hükümlerin yanı sıra, eğer özel bir zihinsel nitelik gerektiriyorsa, bunun, her şeyden önce, kurnazlık ya da uyanıklık olduğu söylenebilir. Uzun zamandır, konunun yanlış yüceltilmesi ya da konu hakkında yazı yazan yazarların kibirleri nedeniyle bunun tersi savunulmuştur. Önyargısız yaklaşıldığında böyle olduğunu kabul edeceğizdir; ve deneyim, sadece bu kanımızı güçlendirir. Son zamanlardaki Devrimci Savaş'ta, hiçbir askeri eğitime sahip olmaksızın askeri önderliğini en üst düzeyde kanıtlamış pek çok kişiyi görebiliriz. Condé, Wallenstein, Suvorov ve pek çokları bu durumdadır.⁴⁹ Bunların, belki bir askeri eğitime sahip olup olmadıkları çok belirsizdir.

Savaş yönetmenin kendisi, kuşkusuz, çok zor değildir. Ama zorluk, savaşın temel ilkelerini anlamak için gerekli olan bilgelikte ve büyük deha sahibi olmakta da değildir. Bu ilkelere, önyar-

gısız ve konuya tümüyle yabancı olmayan bir zihinle ulaşılabilir. Hatta bu ilkelerin harita ya da kağıt üzerinde sunulması hiç de zor değildir ve iyi bir harekât planı tasarlamak büyük ustalık gerektirmez.

GÜÇ OLAN, KENDİMİZ İÇİN ORTAYA KOYDUĞUMUZ İLKELERE SAVAŞ BOYUNCA SADIK KALABİLMEKTİR.

Bu kapanış bölümünün amacı, bu zorluklara dikkat çekmek ve bu deneme yazısının en önemli amacı olan sizin yüce makamınız için bu konuda açık bir düşünce ortaya koymaktır.

Savaş yönetimi, büyük bir sürtünmeyle karmaşık bir makinenin çalışmasına benzer, öyle ki, kağıt üzerinde kolayca planlanan bileşimler, sadece büyük bir uğraşyla yerine getirilebilir.

Bu nedenle, askeri komutanın özgür istemi ve aklı, sürekli engellerle karşılaşır ve bu direnişi alt etmek için olağanüstü bir zihin ve ruh gücü gerekir. Pek çok iyi düşünce, bu sürtünme nedeniyle yok olur gider ve daha büyük sonuçlar verecek olan daha karmaşık bir biçimde, daha basit ve daha ılımlı olarak işleri yürütmek zorunda kalınız.

Bu sürtünme durumunu ayrıntılı olarak açıklamak olanaksızsa da, ana özellikleri şöyledir:

- a) Genel olarak, harekât planımızda varsaydığımız gibi, düşmanın konumu ve önlemlerine ilişkin iyi bilgilere hemen hemen sahip değildir. Planlamada ciddi hata yapmışsak, kararlarımızı yürütmeye başladığımız anda daha da büyüyecek olan tehlikelere ilişkin binlerce şüphe ortaya çıkar. Büyük şeyler yapmak durumunda olan kişileri sıkça ele geçiren tedirginlik duygusu bizi saracaktır; tedirgin-

lik kararsızlığa ve o da, hemen hemen hiç fark edilmeyecek kadar küçük adımlar atmaya dönüşür.

- b) Sadece düşmanın gücü konusunda belirsizlik yoktur, aynı zamanda söylentiler (yani casuslardan, karakollarımızdan ya da tesadüfen gelen haberler) düşmanın gücünün abartılmasına yol açar. İnsanların büyük çoğunluğu, doğası gereği ve tehlikeyi sürekli olarak abarttıkları için çekingendirler. Bu nedenle, bunların askeri komutan üzerindeki etkisi, hasmının gücüne ilişkin yanlış izlenimler oluşmasıyla birleşir ve bu yanlış izlenimler de yeni bir kararsızlığa yol açar.

Bu belirsizliği çok ciddiye de alamayız; baştan itibaren buna hazır olmak önemlidir.

Önceden herşeyi dikkatlice düşündükten ve en mantıklı planı önyargısızca arayıp bulduktan sonra, en küçük bir kıskırtmayla bu planı terk etmemeliyiz. Tersine, bize ulaştırılan raporları dikkatlice eleştirmeye hazır olmalıyız, birbirleriyle karşılaştırmalıyız ve daha fazla bilgi istemeliyiz. Bu yolla, yanlış raporlar çokluk hemen açığa çıkar ve bazıları da ilk raporları onaylar. Her iki durumda da, raporlara kesinlik kazandırıp, buna uygun olarak karar alabiliriz. Bu mutlak kesinlik eksikliği, savaşta, cüret olmaksızın hiçbir şeyin başarıya ulaşamayacağını gösterir. Savaşın doğası, her zaman nereye doğru gittiğimizi görmemizi kesinlikle engeller. Belli bir anda öyle görünmüyor olsa da, her olasılık her zaman olabilir. Eğer hazırlıklarımızı akıllıca yaptıysak, tek bir hatayla hemen mahvolmayız.

3. Belirli bir andaki durum konusundaki belirsizliğimiz, sadece düşmanın durumuyla sınırlıdır.

lı olmayıp, ayrıca ordumuzun durumunu iyi bilip bilmemekle de ilgilidir. Herhangi bir anda ordumuzun tüm parçalarını inceleyebileceğimiz ölçüde bir arada nadiren tutabiliriz. Eğer tedirginliğe yatkınsak, yeni kuşkular ortaya çıkar. Beklemek isteyeceğizdir ve tüm planımızın ertelenmesi kaçınılmaz sonuç olacaktır.

Bu nedenle, benimsediğimiz genel önlemlerin beklediğimiz sonuçları üreteceğinden emin olmalıyız. Bu bağlamda çok önemli olan, güvenebileceğimiz subaylara sahip olmaktır. Sonuç olarak, güvenebileceğimiz kişileri seçmek ve diğer düşünceleri bir yana koymak önemlidir. Eğer uygun hazırlıklar yapmışsak, olduklarında hemen kayba uğramayacak biçimde tüm olası talihsizlikleri hesaba katmışsak, belirsizliğin gölgesinde cesaretle ilerlemeliyiz.

4. Eğer tüm gücümüzle savaşı sürdürüyorsak, alt komutanlarımız ve hatta birliklerimiz (özellikle savaşa katılmayanları), sıklıkla aşılamaz olduklarını beyan ettikleri zorluklarla karşılaşacaklardır. Onlar, yürüyüşleri çok uzun, yorgunluğu çok büyük, ikmalî olanaksız göreceklerdir. Tüm bu ZORLUKLARA kulak verirse, II. Friedrich'in subaylarına söylediği gibi, çok kısa sürede tam olarak yenik düşeriz ve enerjiyle ve kararlılıkla hareket etmemize rağmen, zayıf ve hareketsiz kalırız.

Bunlara direnmek, kendi sezgilerimize ve düşüncelerimize güvenmeyi gerektirir. Bu da, sıkça inatçılık gibi görünür. Ama gerçeklikte, meta-net denilen zihin ve karakter gücüdür.

5. Savaşta hesaba katacağımız sonuçlar, hiçbir zaman, bir savaşı özensizce gözlemleyen kişilerin sandıkları kadar kesin değildir.

Çokluk, bir kolun yürüyüşünde, gecikme nedeni bilinmeksizin, birkaç saatlik hesap hatası ya-

parız; önceden kestiremeyeceğimiz engellerle karşılaşınız; ordumuzu belli bir yere ulaştırma niyetimiz, birkaç saat gecikebilir; kurduğumuz küçük karakollardan, düşman bu tür karakollardan daha fazla yarar sağlarken, biz beklediğimizden daha az yarar sağlarız; bölgenin kaynakları beklediğimiz kadar olmaz vb..

Sadece çok büyük çabayla bu tür engellerin üstesinden gelerek zafer kazanabiliriz ve bunu başarmak için, önderin, acımasızlık sınırında bir sertlik göstermesi gerekir. Olanaklı olan her şeyi yaptığını biliyorsa, bu tür küçük zorlukların onun harekâtları üzerinde çok büyük etkisi olmayacağından ve sadece o zaman, ulaşabileceği amaçtan uzağa düşülmeyeceğinden emin olabilir.

6. Bir ordunun, hiçbir zaman, masa başından harekâtları izleyen birisinin umduğu koşullarda bulunmayacağı kesindir. Orduyla ne kadar duygudaş olursa olsun, gerçeğin sadece yarısı kadar güçlü ve doğru hayal edebilecektir. Askeri komutanın, planlanan ilk harekâtlarda aynı hatayı yapması çok doğaldır. Sonuç olarak, hiç düşünmediği biçimde ordusunun eridiğini ve süvarileri ve topçularının işe yaramaz olduğunu görecektir. Seferin başlangıcında gözlemciye ve komutana olanaklı ve kolay görünen şeyler, yerine getirilmesi çok zor ve hatta olanaksız şeyler olacaktır. Eğer askeri önder büyük bir hırsla doluysa, kendi amaçlarını cesaretle ve irade gücüyle izlerse, her türlü engele rağmen hedeflerine ulaşacaktır. Sıradan birisi ise, ordusunun içinde bulunduğu koşullara yeterince bahane bulacaktır.

Masséna, Cenova ve Portekiz'de, birlikleri üzerinde güçlü bir irade ortaya koymuştur. Cenova'da, insanları zorlayan (onun acımasızlığını söylemeye gerek bile yoktur) irade gücünün ortaya

çıkardığı sınırsız çabayla başarıya ulaşmıştı. Portekiz’de, en azından herkesten daha sonra geri çekilmiştir.⁵⁰

Çoğu zaman düşman ordusu da aynı konumdadır. Örneğin, Nürnberg’de Wallenstein ile Gustavus Adolphus ve Eylau Muharebesi’nden sonra Napolyon ile Benningsen aynı durumdaydılar. Ama düşmanın durumunu göremezken, kendi durumumuz gözlerimizin önündedir. Bu nedenle, kendi durumumuz sıradan insan üzerinde çok büyük etkiye yol açar. Bu tür insanlarda, duygusal izlenimler aklın dilinden çok daha güçlüdür.

7. Birliklerin ikmalî, ister depolardan, isterse elkoymalarla yapılsın, her zaman öylesine büyük zorluklar yaratır ki, harekâtların belirlenmesinde kesin etkiye sahiptir. Çoğu zaman, en etkili bileşimlere ters düşer ve zafere ve parlak başarılarla doğru ilerlerken, bizi ikmal olanakları aramaya zorlar. Bunun ana nedeni, o ana kadar büyük planlarımızın kanatları altında sonuçlar üreten tüm savaş makinesinin hantallığıdır.

Zorbaca bir otoriteye sahip bir general, kendi birliklerinden aşırı çaba göstermelerini ve çok büyük mahrumiyetlere katlanmalarını ister ve uzun süren savaşlarda böylesine özverilerle sertleşmiş bir ordu, hasmı üzerinde büyük bir üstünlük sağlar, her türlü engele rağmen amaçlarına çok hızlı biçimde ulaşır. Planlar eşdeğer olsa da, sonuç farklıdır!

8. Aşağıdaki şeyler gerilime yol açmaz:

Fiili çarpışma sırasında elde edilen görsel izlenimler, gelişkin bir düşünceyle önceden sağlananlardan daha canlıdır. Ama sadece şeylerin dış görünüşünü verir ve bildiğimiz gibi, onların özünü nadiren yansıtır. Bu yüzden, ilk izlenimler nedeniyle önceki düşüncelerimizi feda etme riskiy-

le karşı karşıya kalırız.

Her şeyi sadece tek yanlı gören insanların doğal ürkekliliği, ilk izlenimleri korkuya ve abartılı önlemlere yöneltir. Bu nedenle, bu izlenimlere karşı kendimizi hazırlamalıyız ve ana ilişkin zayıf izlenimlere karşı kendimizi güçlendirmek için de daha önceki düşüncelerimizin sonuçlarına duygusuzca bağlı kalmalıyız.

Bu güçlükler, sağlam inanç ve kendine güvenmeyi gerektirir. Askeri tarih araştırmalarının o kadar önemli olmasının nedeni budur. Bu araştırmalar, şeyleri oldukları gibi ve işlevleriyle görmemizi sağlar. Teorik yönergelerden öğrenebileceğimiz ilkeler, sadece bu araştırmaları kolaylaştırır ve savaş tarihindeki en önemli unsurlara dikkatimizi çeker.

Yüce Majesteleri, bu nedenle, bu ilkelere aşina olmalısınız ve hangisinin savaş tarihiyle uyumlu olup olmadığını görmek ve olayların akışıyla nerede çakıştığını ya da çeliştiğini saptamak için savaş tarihiyle onları kontrol etmelisiniz.

Ayrıca, savaş tarihinin temel sonuçlarıyla yetinmemeliyiz ve tarihçilerin çıkarımlarına daha da az güvenmeliyiz, ama ayrıntılara da olabildiğince derinliğine nüfuz etmeliyiz. Tarihçiler ender olarak mutlak gerçeği göstermeyi amaçlarlar. Onlar, genellikle, kendi ordularının yaptıklarını güzelleştirmek ve olayların kendi hayali kurallarıyla uyumlu olduğunu göstermek isterler; tarihi yazmak yerine tarih icat ederler. Niyetlerini bize önermeleri için daha fazla tarih araştırmasına gereksinimimiz yoktur. Birkaç tekil çarpışmaların ayrıntılı bilgisi, pek çok büyük seferin genel bilgisinden çok daha yararlıdır. Bu nedenle, düzenli tarih çalışmalarından daha çok ayrıntılı hesaplamaları ve günükleri okumak yararlı olur. 1794'teki Menin sa-

vunmasını anlatan General von Scharnhorst'un anılarını⁵¹, bu hesaplamalar için bir yana bırakılabilecek bir örnek olarak gösterebiliriz. Bu anılar, özellikle düşman hatlarına ani saldırı ve yarma harekâtının anlatıldığı kısım, Yüce Majestelerine, askeri tarihin nasıl yazılacağına ilişkin iyi bir örnek sunar.

Savaşta son ana kadar başarı umudunu yitirmemek gerektiği konusunda, tarihteki hiçbir savaş bunun kadar beni ikna etmemiştir. Bu, çoğu zaman, beklediğimiz gibi kendisini hiçbir zaman dışı vurmeyan doğru ilkelerin etkisinin aniden, hatta en talihsiz koşullarda ve umudu kestiğimiz anda ortaya çıkabileceğini tanıtlar. Sezar'daki tutkular gibi, Anibal'daki düşmanlık duygusu gibi ya da Büyük Friedrich'in şanlı yenilgideki onuru gibi güçlü bir duygu, büyük yeteneğe sahip askeri önderi teşvik eder.

Böyle duygulara kalbinizi açın. Planlarınızda cüretkar ve kurnaz olun. Planları uygularken katı ve sebatlı olun. Şanlı bir sonuç elde etmek için kararlı olun. Yazgınız, genç yaşta, prenslerin gurur kaynağı olacak ve sizi torunlarınızın kalplerine kazıyacak parlak şan ve şerefle taçlanacaktır.

MADDİ NEDENLERDEN ÇIKARTILMIŞ
PİYADE TAKTİĞİ
(1700-1870)
FRİEDRİCH ENGELS

Barut ve ateşli silahlar, Batı ve Orta Avrupa’da 14. yüzyılda tanınmıştır ve bu yalın teknik bir nitelik taşıyan ilerlemelerin, tüm savaş yönetimini devrimcileştirdiğini bütün okul çocukları bilir. Ama bu devrim çok yavaş ilerledi. İlk ateşli silahlar, özellikle arkebüzler, çok ilkeldi. Çok sayıda ilerleme –yivli namlu, namlu dibinden doldurma, emniyet kilidi vb.– erkenden gerçekleştirilmişse de, tüm piyadenin donatılmasına uygun yeni bir silahın –misket tüfeğinin– yaratılması için, 17. yüzyılın sonuna kadar, üç yüzyıl geçmesi gerekti.

16. ve 17. yüzyılın piyadesi, kısmen mızraklı, kısmen de arkebüzlü askerlerden oluşuyordu. Başlangıçta mızraklı askerlerin rolü, arkebüzlerin ateşiyle savunma yapılırken, sonuç alıcı bir saldı-

riya geçmekti. Bu nedenle, mızraklı askerler, eski Yunan mızraklı ve kalkanlı birliklerine benzer biçimde, büyük kütle halinde savaşıyorlardı; arbeküzlü askerler derinliğine sekiz-on hat oluşturuyorlardı, çünkü bir asker silahını doldurana kadar diğerleri ateş edebiliyordu. Silahını dolduran asker ateş etmek için ön safa ve ateş ettikten sonra da yeniden silahını doldurmak için arka safa geçiyordu.

Ateşli silahların giderek yetkinleşmesi bu durumu değiştirdi. Sonuçta, fitilli alay bozan tüfeğinin, hızla doldurularak kesintisiz ateş sağlayabilmesi için, sadece beş askere, yani derinliğine beş askerden oluşan kümeye gereksinme vardı. Bu yüzden, şimdi, aynı sayıda alay bozan tüfekliler, eskisinden hemen hemen iki katı uzunluğunda bir cepheyi tutabiliyorlar. Ateşli silahların bir araya toplanmış kitleler üzerinde artan yıkıcı etkisi nedeniyle, mızraklı askerler de derinliğine 6-8 hat halinde düzenlendi. Böylece savaş düzeni, giderek hat düzeni haline geldi. Şimdi, ateş gücü sonuç alıcı rol oynamaya başladı ve mızraklılar, artık saldırı için değil, süvarilere karşı tüfekli askerleri korumak için kullanılıyordu. Bu dönemin sonunda, kısmen taburların arasında, kısmen kanatlarda yer alan topçular ve süvarilerle birlikte, derinliğine altı kişiden oluşan hat halinde hareket eden iki müfreze ile bir yedek müfrezeden oluşan bir savaş düzeni görüyoruz. Her piyade taburu, en fazla 1/3'ü mızraklı ve en az 2/3'ü tüfekli askerlerden oluşuyordu.

Sonuçta, 17. yüzyılın sonunda, süngülü ve hazır mermilerle doldurulan çakmaklı tüfekler ortaya çıktı. Böylece mızrak, piyadede tümüyle ortadan kalktı. Doldurma daha kısa süre almaya başladı, daha hızlı ateş savunma görevi gördü,

süngü, gereksinme olduğunda, mızrakların yerini aldı. Bu etmenlerle, hattın derinliği, altıdan dörde, sonra üçe ve sonunda bazı yerlerde iki hatta indirilebildi. Böylece aynı sayıda askerle, savaş hattı daha fazla uzadı, eşzamanlı olarak ateş eden daha fazla silah eyleme katıldı. Ama bu uzun ve ince hatlar, kullanışsız hale geldi; sadece düz ve engelsiz bir arazide düzenli olarak hareket edebiliyorlardı ve sadece yavaşça, dakikada 70-75 adım ilerleyebiliyorlardı. Ovalarda, kesinlikle, süvarilere, özellikle kanatlarda başarılı saldırı yapma olanağı sunuyorlardı. Süvariler, kısmen kanatları korumak için, kısmen de sonuç alıcı rol oynayan ateş hattını güçlendirmek için tümüyle kanatlarda yer alıyordu. Öyle ki, uygun savaş düzeni, hafif topçu taburlarıyla birlikte sadece piyadeden oluşuyordu. Son derece kullanışsız ağır topçular kanatların önünde bulunuyor ve savaş sırasında en fazla bir kez konumlarını değiştiriyorlardı. Yaya birlikleri, kanatları dikey olarak, tek, çok uzun ve derin bir dikdörtgen biçiminde yerleştirilmiş piyadeler tarafından örtülen iki birlikten oluşuyordu. Bir bütün olarak hareket etmediği zaman tümüyle çaresiz kalan bu kütle, biri merkezde ve ikisi kanatta olmak üzere sadece üç parçaya ayrılabilirdi. Parçaların birlikte hareketi, düşmanı kuşatmak için düşman kanadını geçen kanadın ileri sürülmesini kapsıyordu. Bu sırada, ikinci kanat, düşmanın cephesini değiştirmesini önlemek için bir tehdit unsuru olarak arkayı koruyordu. Çarpışma sırasında tüm düzeni değiştirmek öylesine zaman alıyor ve düşmana öylesine çok korunmasız yerler sunuyordu ki, bunu denemek hemen her zaman yenilgiyle eşdeğer oluyordu. Başlangıçtaki düzen, bu yüzden, tüm muharebe için belirleyici olarak kalıyor ve çarpışma-

nın sonucu, piyade ateşe başladığı anda, bir tek nihai darbeye belirleniyordu. II. Friedrich tarafından en üst düzeyde geliştirilen bu savaş yürütme tarzı, iç içe geçmiş iki maddi etmenin zorunlu sonucuydu: Birincisi, kısmen bu dönemin soylu ücretli askerlerden, kısmen de kaba, ama güvenilir olan bir eğitim verilen ve sopayla denetim altında tutulan zorla askere alınan savaş tutsaklarından oluşan insan malzemesidir. İkincisi, kullanışsız olan ağır toplar ve kolay ve hızlı ateş edilmesini sağlayan, ama isabet kaydedemeyen süngülü çakmaklı tüfeklerle silahlanılmasıdır.

Bu çarpışma yöntemi, insan malzemesi ve silahları aynı durumda olan, her biri yerleşik kurallara bağlı kalan iki düşman olduğu sürece egemenliğini sürdürdü. Amerikan Bağımsızlık Savaşı patlak verdiğinde, çok iyi eğitilmiş paralı askerler, birden bire, eğitilmemiş, ama çok iyi ateş eden, çoğu durumda hedefi vuran silahlara sahip olan, kendi davası için savaşan, savaştan kaçmayan asi çetelerle karşılaştılar. Bu asiler, İngilizlere, geleneksel askeri görgü kurallarıyla, bilenen yavaş tempolu menuet dansını yapmalarına izin vermediler; ama düşmanın uzun yürüyüş kollarının, görünmez ve dağınık nişancıların ateşi karşısında savunmasız kaldıkları sık ormanların içine çektiler. Esnek olarak örgütlenmiş bu nişancılar, çok iyi hareketlilikleri sayesinde, düşmanın hantal kütlesi tarafından vurulmaları imkansızken, düşmanı vurmak için her türlü doğal örtüyü kullanıyorlardı. Bu yüzden, elle doldurulan ateşli silahların ortaya çıkmasında da rol oynayan dağınık avcılarının ateşi, özellikle küçük muharebelerde, hat düzenine karşı bazı durumlarda üstün olduğunu tanıtladı.

Eğer Avrupa'da paralı askerlerden oluşan or-

duların erleri, artık dağınık düşmanlarla muharebeye girmeye uygun değildiyseler, donanımları da buna daha az uygundu. Gerçi silahları, eski alaybozan tüfekleri gibi göğüsten destek almıyor, bugünkü gibi omza dayanıyordu; ama nişan almak fazla olanaklı değildi, çünkü namlunun arka tarafına uzatılmış silah dipçığı çok düz olduğu için gözü yerleştirmeye izin vermiyordu. Sonuçta, 1777 yılında, Fransa'da, nişancıların etkili ateş etmelerine izin veren av tüfeğinin kavisli dipçığı, piyade tüfeğı için kabul edildi. Kayda değeri ikinci gelişme, Gribeauval tarafından 18. yüzyılın ortalarında yapılan ve topçudan istenen büyük hareketliliğe izin veren daha hafif ve sağlam top kundağı oldu.

Bu iki teknik gelişmeyi savaş alanında kullanma görevi Fransız Devrimi'ne düştü. Devrim, Avrupa koalisyon güçlerinin saldırısına uğradığında, silah taşıyabilecek tüm ulusu hükümetin emrine verdi. Bu ulusun, deneyimli ve eğitilmiş Prusyalı ve Avusturyalı piyadeleriyle aynı oluşumla karşılaşmak için, ustaca hat taktiğı manevraları eğitimi yapacak yeterli zamanı yoktu. Diğer taraftan, Fransa, sadece el değmemiş Amerikan ormanlarından değil, aynı zamanda geri çekilmek için arazinin pratik olarak sınırsız genişliğinden de yoksundu. Düşmanı sınır ile Paris arasında yermek için, belirli bir araziye savunmak gerekiyordu; son kertede, sadece açık kitle çarpışması yapılabilirdi. Çok az eğitim görmüş Fransız kitleleri tarafından bulunabilecek tek biçim olan avcı kollarıyla, Avrupa'nın sürekli ordularına karşı başarıyla karşı konulabilirdi. Bu biçim, daha önce bazı durumlarda, ama daha çok geçit törenlerinde kullanılan bitişik kol düzeninde bulundu. Yürüyüş kolu düzeni içinde tutmak, hat düzeninde tutmak-

tan daha kolaydır; hatta bazı düzensizlikler ortaya çıksa bile, birleşik grup oluşturan kol düzeni, en azından pasif olarak direnebiliyordu; kullanılması daha kolaydı, komutan onu daha iyi elinde tutabiliyor ve daha hızlı hareket edebiliyordu. Yürüyüş hızı, dakikada 100 adıma çıktı. Ama en önemli sonucu, kolun, kitlelerin tek savaş biçimi olarak kullanılması ve hantal, tekbiçimli hat halindeki eski muharebe düzeninin, bazıları bağımsız hareket eden, genel yönergeleri belirli bir duruma uyarlayan ve her bir parçası üç ordudan oluşan [piyade, süvari ve topçu -ç.] yalıtık parçalara ayrışması oldu. Kol düzeni, birliklerin kullanımında her türlü olası bileşimlere izin verecek esneklikteydi; köylerin ve çiftliklerin –II. Friedrich’den itibaren kesinlikle yasaklanan– kullanılmasını olanaklı kıldı ve böylece her muharebede ana destek noktaları olarak kullanılmaya başlandı; herhangi bir arazide kullanılabiliyordu ve sonuç olarak, her şeyi tek bir karta yatan hat taktiğine karşı, hatları yoran, keskin nişancılarla ve muharebeyi uzatmak için sürekli olarak yapılan takviyelerle yıpratılan, son ana kadar yedekte tutulan taze güçlerin darbelerine direnemeyecek hale getiren bir savaş tarzı çıkartıldı. Hat biçimindeki konum tüm noktalarda eşit güçteyken, kol düzeninde savaşan düşman, hattın bir kısmını, küçültülmüş birliklerle yapılan sahte saldırılarla oyalatabiliyor, ana kütesini konumun belirleyici noktasına saldırmak için yoğunlaştırabiliyordu. Artık, kollar süngüyle savaşırken, ateş, dağınık avcı birliklerine bırakıldı. Böylece, 16. yüzyılın başlarında tüfekli gruplar ile mızraklı kitle arasındakine benzer bir ilişki kuruldu; ama çağdaş kollar, herhangi bir anda avcı grupları biçiminde yayılabiliyorlar ve kollar halinde geri toplanabiliyorlar.

Kullanılması ve yetkinleştirilmesi Napolyon tarafından en üst düzeye çıkartılan bu yeni savaş yürütme tarzı, eski tarzdan öylesine üstündü ki, eski tarz, kaçınılmaz olarak çöktü. Son kez Jena'da, uzun, yararsız ve hantal, dağınık gruplar halinde savaşmak için elverişsiz olan Prusya hatları, manga ateşiyle karşılık verebildikleri Fransız avcı gruplarının ateşi karşısında, sözcüğün tam anlamıyla, eridiler. Ama hat biçimindeki muharebe düzeni yenildiyse de, çarpışma biçimi olarak hatlar hiç de yenilmiş değillerdi. Prusyalıların Jena'da hat düzeniyle böylesine kötü sonuç almalarından birkaç yıl sonra, Wellington, İngilizleri, Fransız kollarına karşı hat düzeninde çıkardı ve onları yine yendi. Ama Wellington, tek bir istisnaıyla tüm Fransız taktiklerini benimsemişti; kol şeklinde değil, hat şeklinde savaşmak için piyadelerine izin verdi. Böylece, serbest atış halinde tüm tüfekleri ve tüm süngüleri aynı zamanda kullanma üstünlüğüne sahip oldular. İngilizler, birkaç yıl öncesine kadar bu muharebe düzeniyle savaştılar. Hem saldırıda (Albuhera⁵²) hem de savunmada (Inkermann⁵³) üstün güçlere karşı avantaj sağladılar. Bu İngiliz hatlarıyla karşı karşıya gelen Bugeaud⁵⁴, sonuna kadar kol düzenini yeğledi.

Tüm bunlara rağmen, piyade silahı çok kusurluydu ve öylesine zavallıydı ki, bir adamı 100 adımdan ve bir taburu 300 adımdan vurmak çok enderdi. Bu nedenle, Fransızlar Cezayir'e geldikleri zaman, kendi silahlarının etkisiz kaldığı mesafeden ateş eden Bedevilerin uzun tüfekleriyle çok büyük kayıplara uğradılar. Burada sadece yivli silah etkili olabiliyordu; ama Fransa'da, bu silahların, yavaş doldurulması ve hızla kirlenmesi nedeniyle, istisnai durumlarda bile kullanılmasına karşı çıkılmıştı. Ama, şimdi, çok kolay doldurulan bir

silaha gereksinim kendisini dayatınca, bu gereksinim hemen karşılandı. Delvigne'in hazırlık çalışmalarını Thouvenin'in harbili tüfeği ve Minié'nin genişleyen mermisi izledi. Minié'nin genişleyen mermisi, yivli silahı, yivsiz tüfek gibi kolayca doldurulabilir hale getirdi. Böylece tüm piyade uzun menzilli tüfeklerle donatıldı. Ama namludan doldurulan tüfek, kendisine uygun taktikleri yaratmadan, yeni savaş silahı olan namlu dibinden doldurulan tüfeklerle değiştirildi ve bu tüfeklerin askeri olarak kullanımı daha da genişletildi.

Devrimin getirdiği silahlarla tüm ulusun silahlandırılması, kısa sürede ciddi sınırlamalarla karşılaştı. Sürekli orduda hizmet vermek için, gençlerin sadece bir bölümü kurayla seçiliyordu. Az ya da çok sayıdaki geriye kalan yurttaşlar, eğitimsiz ulusal muhafızlar olarak orduya alınıyordu ya da zorunlu askerliğin titizlikle uygulandığı yerlerde, örneğin İsviçre'de olduğu gibi, birkaç hafta eğitim gören milisler olarak örgütleniyordu. Mali nedenler, zorunlu askerlik ile milis ordusu arasında seçim yapılmasını dayattı. Avrupa'da sadece bir ülke ve hatta en yoksul bir ülke, yani Prusya, sürekli ordu ile zorunlu askerlik hizmetini birleştirmeye çalıştı. Genel zorunlu askerlik hizmetine belli ölçüde saygı gösterilmesine rağmen, tekrar kaçınılmaz mali nedenlerle, Prusya milis (*Landwehr*) sistemi, savaşa hazır birlikler olarak örgütlenmiş öylesine çok sayıda eğitilmiş insanı hükümetin emrine verdi ki, Prusya, kendisiyle aynı nüfusa sahip herhangi bir başka ülkeden açıkça daha üstün hale geldi.

1870 Fransız-Alman savaşında, Fransız zorunlu askerlik sistemi, Prusyalıların milis sistemi tarafından yenilgiye uğratıldı. Bu savaşta, her iki taraf da, eski çakmaklı tüfekler çağındaki gibi, için-

de hareket ettikleri ve çarpıştıkları talimatlar özsel olarak aynı olduğu halde, ilk kez namı dibinden doldurulan tüfeklerle silahlanmıştı. En iyi durumda, avcı kolları daha da sıklaşmıştı. Diğer yandan, Fransızlar, eski tabur kollarıyla, bazan da hat biçimiyle savaşmayı sürdürüyorlardı. Almanlar ise, bölük koluyla, en azından yeni silahlara uygun bir çarpışma biçimini bulmaya çalışıyorlardı. Bu ilk muharebeydi. Ama Saint-Privat saldırısında (18 Ağustos) Prusyalı muhafız birliğinin üç tugayı, ciddi biçimde bölük kolunu kullanmayı denediklerinde, namı dibinden doldurulan tüfeklerin yok edici gücü görüldü. Beş alaydan (15.000 asker), hemen hemen tüm subaylar (176) ve 5.114 er, yani mevcudun üçte biri yitirildi. Çarpışmaya katılan 28.160 kişilik muhafız piyadesi, 8.230 er ve 307 subay yitirdi. Bu andan itibaren, bir çarpışma biçimi olarak bölük kolu, tabur kolu ve hat gibi, mahkum edildi; sıkışık birlikleri düşman ateşiyle karşı karşıya bırakacak her türlü girişim terk edildi; ve Almanlar, mermi yağmuru altında düzenli olarak birbirinden ayrılan kollarda avcı birlikleri biçiminde aynı yoğunlukta çarpıştılar; oysa buna, kurallara aykırı olduğu için, yukarıdan karşı çıkılmıştı. Er, bir kez daha subaydan daha akıllı çıktı; bugüne kadar namı dibinden doldurmalı tüfeklere karşı kendisini koruyan tek çarpışma biçimini içgüdüsel olarak kendisi buldu ve şeflerin karşı çıkmasına rağmen, başarıyla uyguladı. Aynı biçimde, yok edici tüfek ateşinin menzili içinde, sadece *koşar adım* şimdiden kullanılmaya başlanmıştı.

Marx-Engels, *Bütün Yapıtlar*,
20. Cilt, s. 597-603,
Berlin 1962.

AÇIKLAYICI NOTLAR

¹ *Lorenzo di Piero de' Medici* (1492-1519) – 1513-1519 yılları arasında Floransa'nın yöneticisi. “*Il Magnifico*” (Muhteşem) Lorenzo'nun torunu. -51.

² “Tito Livio'nun Tarihi Üzerine ilk on kitabı hakkında konuşmalar” eserinde. -53.

³ *Dük Ludovico* (Ludovico Sforza) (1452-1508) – Francesco Sforza'nın oğlu. 1494-1500 yılları arasında Milano'yu yönetmiştir. -55.

⁴ *VIII. Charles* (1470-1498) – Fransa Kralı. -60.

⁵ *XII. Louis* (1462-1515) – “Halkın Babası” denilen Fransa Kralı. -60.

⁶ *Papa VI. Alexander* (1492-1503). -61.

⁷ XII. Louis, XI. Louis'in kızı olana karısı Jeanne'den boşandı ve 1499'da, tacı kaybetmemek için VIII. Charles'ın dul karısı Breton Düşesi Anne ile evlendi. -62.

⁸ Rouen Başpiskoposu *Georges d'Amboise* (1460-1510). VI. Alexander tarafından Fransa Roma kilisesine kardinal yapıldı. -62.

⁹ *Büyük Daryus* (M.Ö. 550-486) tarafından kurulan Pers imparatorluğu. -63.

¹⁰ *Musa* – Peygamber; Yahudi dininin kurucusu.

Cyrus ya da *Keyhüsrev* (MÖ 576-525) – İlk Pers Kralı.

Romulus – Roma'nın kurucusu kabul edilen ikiz kardeşten (diğeri Remus) biri.

Thesus – Atina site devletinin kurcu kralı. -69.

¹¹ *Girolamo Savonarola* (1452-1498) – 1494 yılından idam edildiği 1498 yılına kadar Floransa'yı yöneten İtalyan din adamı. -71.

¹² *Hiero II* (MÖ 307-216). -71.

¹³ *Francesco Sforza* (1401-1466) – Milano dükü Filippo Visconti'nin kızkardeşi Bianca Maria Visconti ile evli olduğu için, dükün ölümünden sonra düküğü ele geçirdi. -73.

¹⁴ *Cesare Borgia* (1478-1507) – Papa VI. Aleksander'in oğlu. Machiavelli, Sinigalia'da Orsini ve Vitelli suikastları sırasında Cesare Borgia nezdinde Florentine Cumhuriyeti'nin bir görevlisiydi. -73.

¹⁵ *Julius II* (1443-1513) – Gerçek adı Giuliano della Rovere. San Pietro ad Vincula kardinali. -78.

¹⁶ *Sicilyalı Agathocles* (MÖ 361-289). -80.

¹⁷ Fransa Kralı VIII. Charles, İtalya'yı 1494 yılında işgal etti. -92.

¹⁸ *Papa X. Leo* (Giovanni di Lorenzo de' Medici) (1475-1521) – Floransa egemeni olan “*Il Magnifico*” (Muhteşem) Lorenzo ile Clarice Orsini'nin ikinci oğlu. Küçük yaşta Medici kardinali olmuş ve 1513-1521 yılları arasında papalık yapmıştır. Papalığı sırasında Protestan Kilisesi'nin kurucusu Martin Luther'i aforoz etmiştir. -93.

¹⁹ “Bir elinde tebeşir” (İt. *col gesso*) – Bir askeri birlik konaklamak için bir yere girdiğinde, orada nereye insan ya da hayvan yerleştirileceğini kapıları tebeşirle işaretleyerek belirlerdi. Bu bağlamda, Papa VI. Alexander'ın, “Fransızlar, kılıçlarıyla savaşarak değil, askerlerin konaklama yerlerini ellerindeki tebeşirle işaretleyerek girdiler” sözüme gönderme yapıyor. -95.

²⁰ *Caravaggio Savaşı*, 15 Eylül 1448'de, paralı asker Francesco Sforza'nın komutasındaki Milano ordusu ile Venedik ordusu arasında gerçekleşti. -96.

²¹ Napoli Kraliçesi *II. Johanna* (1373-1435), Napoli Kralı Ladislao'nun dul eşi; 1414'den ölümüne kadar Napoli Kraliçesi oldu. -96.

²² *Giovanni Acuto* (1320-1394) – Adı Sir John Hawkwood olan İngiliz şövalyesi ve paralı asker. Fransa'da İngiliz sava-

şında yer almış ve III. Edward tarafından şövalye yapılmıştır. Bu savaştan sonra bir grup paralı askerle birlikte İtalya'ya gitti. -96.

²³ *Carmignuola*, Francesco Bussone (1382-1432) – 1432'de Venedik'te idam edildi. -97.

²⁴ *Vaila Muharebesi*, XII. Louis komutasındaki Fransız ordusu ile Orsinilerden Bartolomeo d'Alviano (da Bergamo) ve Niccolò di Pitigliano'nun (Pitigliano kontu) birleşik komutasında Venediklilerin paralı ordusu arasında 1509 yılında gerçekleşmiştir. -97.

²⁵ *Philopoemen* (MÖ 253-183) – Romalıların “Son Yunanlı” adını verdikleri, Akhalar Birliği'nin generali ve devlet adamı. Philopoemen'in ölümünden bir süre sonra Akha bölgesi Romalıların eline geçti. -105.

²⁶ *Pistoia*, kenti denetime almak için Cancelieri ile Panciatichi aileleri arasındaki iç savaşta (1502-1503) tahrip edildi. -111.

²⁷ *Virgil* (Publius Vergilius Maro) (MÖ 70-18) – Romalı şair. Aeneid öyküsünde, Kartaca'nın kurucusu ve ilk kraliçesi olan Dido'yu anlatır. -111.

²⁸ *Sentor Chiron* – Yunan mitolojisinde üstü insan, altı hayvan olan yaratıklardan (*Sentor*) birisi. *Chiron*, Herkül'e, Aşil'e, Argonot'ların önderi İason'a ve diğer tanrı ve tanrıça çocuklarına savaş eğitimi vermiştir. -114.

²⁹ Aragon, Kastilya, Napoli ve Sicilya Kralı İspanyol II. *Fernando* (1452-1516) kastediliyor. -117.

³⁰ *Messer Giovanni Bentivogli* (1438-1508) – 1462-1506 yılları arasında Bologna'yı yönetti. -120.

³¹ *Forlì Kontesi* (Catherine Sforza) (1463-1509) – Galeazzo Sforza ile Lucrezia Landriani'nin kızı. -132.

³² Bu saldırı sırasında, Granada, Endülüs Emevileri'nin elindeydi. -133.

³³ Giuliano de Medici kastediliyor. *Giuliano de Medici* (1478-1534), X. Leo tarafından 1513'te kardinalliğe atandı. 1523'te Papa seçildi ve VII. Clement adını aldı. -147.

³⁴ Il Taro muharebesi, 1495'te; Alessandria, 1499'da; Capua, 1501'de; Genoa, 1507'de; Vaila, 1509'da; Bologna, 1511'de ve Mestri, 1513'te yapılmıştır. -149.

³⁵ Clausewitz'in 1812 yılında kaleme aldığı bu yazı, “*Die wichtigsten Grundsätze des Kriegführens zur Ergänzung meines Unterrichts bei Sr. Königlichen Hoheit dem Kronprinzen*” [“Yüce Ekselansları Veliht Prense verdiğim derslerin eki olarak savaşı yönetmenin en önemli ilkeleri”] başlığını taşımaktadır. -151.

³⁶ II. Friedrich (Büyük) (1712-1786) – Babası I. Friedrich'in ölümü üzerine 1740 yılında Prusya Kralı oldu. Aynı yıl, Avusturya'ya bağlı Silezya'ya girmesi, Avusturya'yla savaşa girmesine yol açtı. Avusturya'daki Veraset Savaşı'ndan yararlanarak II. Friedrich, I. Silezya Savaşı olarak bilinen bu savaştan Breslau Anlaşması'yla (Haziran 1742) zaferle çıktı. -153.

³⁷ Napolyon'un 1809'daki Avusturya seferi sırasında yapılan iki muharebe. Güney Almanya'da *Ratisbon* yakınlarında Napolyon ve mareşali Davout'un komutasındaki Fransız ordusu, 22 Nisan 1809'da güçlü Avusturya ordusunu yenilgiye uğrattı. Bu zafer, Napolyon'un Avusturya'yı işgal etmesinin yolunu açtı. Viyana yakınlarında *Wagram*'da (5-6 Temmuz 1809) Arşidük Charles'ı yenmeyi başardı ve kısa bir süre sonra Avusturyalılar ateşkes talebinde bulundular. -156.

³⁸ Almanya'nın Westfalya bölgesinde *Minden* yakınlarında, Yedi Yıl Savaşı'nda II. Friedrich'in generali olan Brunswick Dükü Ferdinand, Mareşal Contades komutasındaki Fransız ordusuna karşı büyük bir zafer kazandı. 1 Ağustos 1795'te sabah saatlerinde Fransız mevzilerine karşı bir saldırı planladı. Bu sırada Fransızlar da saldırmak için hazırlığa girişmişlerdi. Harekâtı planlarken, beklenmedik bir saldırıyla Contades'in hazırlıklarını bozmayı düşünmüştü. Yapılan muharebede Prusyalı, İngiliz ve Hannoverli müttefik birlikler kesin zafer kazandılar ve Fransızları Ren ve Main nehirlerinin gerisine sürdüler.

O sırada, Ferdinand'ın ordusunun yaklaşık üçte biri, General von Wangenheim komutasında bağımsız bir kolordu olarak örgütlenmişti ve ana ordunun sağ tarafında, *Tannhausen* köyü yakınlarında konuşlanmıştı. Bu kolordu, Fransız saldırısının başlamak üzere olduğundan habersizdi. Broglie'nin komutasındaki düşman kolorduları, sabah beşte Wangenheim'in mevzilerine ateş açtı. Sürpriz saldırı başarıldı. Bu sayede, Wangenheim birliklerini düzenledi ve Contades'in komutasındaki Fransız ana ordusunun yenilgiye uğrayıp geri çekilmesine kadar Broglie'ye direndi. -157.

³⁹ 5 Kasım 1757'de *Roszbach*'da II. Friedrich'in 22.000 kişilik ordusu, kendisinin iki katı olan Fransız ve Alman birleşik ordusunu yenilgiye uğrattı. Hasımları, yenilince hızla geri çekileceğini ve sonra da onu takip edeceklerini düşünürken, General von Seydlitz komutasındaki iyi eğitilmiş süvariler onların saflarına aniden saldırdı. Savaş konumuna geçecek zaman bulamayan düşman tümüyle dağıldı ve bozguna uğradı. Friedrich'in zaferinin moral etkisi, Almanya içinde ve

dışında çok büyük oldu. -157.

⁴⁰ II. Friedrich, *Liegnitz* yakınlarında yaklaşık 100.000 kişiden oluşan Avusturya ordusu tarafından kuşatılınca çok dikkatli bir plan hazırladı. 14-15 Ağustos 1760 gecesi, düşmanı aldatmak için kampını yıktı ve ateşe verdi. 15 Ağustos sabahı üç yandan saldırıyı planladı. Şafakta Avusturya ordusunun bir bölümüne beklenmedik biçimde saldırdı. Buradaki 30.000 kişilik Avusturya birliklerini, onun yarısı kadar bir orduyla yenilgiye uğrattı.

Liegnitz Muharebesi, Rossbach ve Leuthen muharebelerinde olduğu gibi, II. Friedrich'in, yoğun bir saldırıda yüksek hareketle ordusunu kullanarak üstün bir düşman gücünü nasıl yenilgiye uğratma ustalığına sahip olduğunu gösterdi. -157.

⁴¹ İkinci Koalisyon'a (İngiltere, Avusturya ve Rusya) karşı Napolyon'un seferinde, Fransız generali Moreau, güçlerini, Münih'in doğusundaki büyük bir ormanın ortasında bulunan *Hohenlinden* köyünde topladı. Generallerinin tüm uyarlarına rağmen, Avusturya arşidükü John 2 Aralık 1800'de Fransızları bulmak için ormana girdi. O sırada ormanda gizlenen Moreau, kendi güçlerinin bir bölümünü harekete geçirdi ve Avusturyalıları arkadan kuşatıp iki ateş arasına aldı. Avusturya ordusu tam olarak ezildi ve 20.000 asker kaybetti. Bundan sonra Moreau, Viyana'ya doğru rahatça ilerledi. -157.

⁴² II. Friedrich, "*schiefe Schlachtordnung*" ("çapraz düzen") denilen özel bir muharebe düzeniyle kendi güçlerini yoğunlaştırarak zafer kazandı. Hiçbir biçimde yeni olmasına rağmen (ki antik dönemden bu yana sıkça kullanılmıştır), II. Friedrich, hemen hemen tüm muharebelerinde bu düzeni ısrarla uygulamıştır. II. Friedrich'in 1748'de yazdığı "*Savaşın Genel İlkeleri*"nde bunu şöyle tanımlar: "Kanatlarımızdan birisinin düşmana direnmesi, saldırı planını uygulayacak kanadı güçlendirir." Bu yolla çok üstün bir düşman ordusunu yenilgiye uğratmak olanaklıdır. "100.000 kişilik bir orduya, kanatlarına saldırıldığında 30.000 kişilik ordu üstünlük sağlayabilir." II. Friedrich'in bu "kademeli" düzeni kullandığı en başarılı örnek Leuthen Muharebesi'dir. -159.

⁴³ Doğru Prusya'da *Friedland*'da, Bennigsen komutasındaki bir Rus ordusu, 14 Haziran 1807'de Napolyon tarafından bozguna uğratıldı. Ruslar, Alle nehrinin sağ kıyısı boyunca Königsberg'e doğru geri çekilirken Mareşal Lannes komutasındaki bir Fransız kolordusuyla karşılaştılar. Bennigsen, bunun saldırı için mükemmel bir fırsat olduğunu düşündü.

Ama Lannes, Napolyon ana ordusuyla ulaşana kadar direndi. Napolyon, ana saldırsını, bir dar geçitle sağ kanadından ayrılmış olan Rusların sol kanadında yoğunlaştırdı. Nehir ile bu dar geçit arasındaki bir boğaz dışında geri çekilebilecekleri yerleri yoktu. Napolyon'un topçuları ateşini bu noktaya yoğunlaştırdı ve Ruslar Alle nehrinin karşı kıyısına geçene kadar çok ağır kayıplara uğradılar. -175.

⁴⁴ Yedi Yıl Savaşları'nda, Prusya, kendisini düşman tarafından kuşatılmış buldu. Avusturya ve Saksonya güneyden, Fransa batıdan, İsveç kuzeyden ve Rusya doğudan Prusyalıları kuşattı. II. Friedrich, inisiyatif almaktan korkmayan (savaş ilan edilmesini beklemeksizin 1756'da Saksonya'yı ele geçiren) bir komutan tarafından yönetilen çok hareketli ordunun sağladığı "iç hatlar"da savaşmanın tüm üstünlüklerinden yararlanarak kendisini bu zor durumdan kurtardı. -179.

⁴⁵ Baron Antoine Henri Jomini (1779-1869) – İsviçre kökenli bir asker olarak 1804 yılında Fransız ordusuna katılmış ve daha sonra Napolyon'un karargahında görev yapmıştır. Daha fazla yükselmeyeceğini düşündüğünden, 1813'te Rus ordusuna katılmış ve çar I. Aleksander'in çok yakınında bulunan bir general olmuştur. 1805 yılında yayınladığı "*Büyük Askeri Harekâtlar Üzerine Bilimsel İnceleme*" adlı kitabıyla ünlenmiştir. Onun stratejiye ilişkin temel düşüncesi şöyledir: "Savaş alanındaki her önemli noktaya ordumuzu yoğunlaştırmak ve buralarda düşman ordusunun tekil gruplarına saldıracak biçimde güçleri yoğun biçimde kullanmak".

Dietrich Heinrich Freiherr von Bülow (1757–1807) – 1773 yılında Prusya ordusuna katılmış ve askeri strateji konusunda kitaplar (*Modern Savaş Sisteminin Ruhu* ve *1801 Seferi*) yayınlamıştır. Savaşta sürtünmeyi ve boş arazide ordunun manevra yapmasını reddederek 18. yüzyıl generallerinin uygulamalarına karşı çıkmıştır. II. Friedrich'in yöntemlerinin işe yaramaz ayrıntılar olduğunu ve muharebede küçük avcı kollarının çok büyük öneme sahip olduğunu ileri sürmüştür. -180.

⁴⁶ Wellington'un 1810 ve 1811 seferleri, İspanya ve Portekiz'i Napolyon'un egemenliğinden kurtarmak için yapılan Yarımada Savaşı'nın (1808-1813) bir parçasıdır. Napolyon'un 1812 Rusya seferinde olduğu gibi, İspanyol ve Portekizli gönüllüler kendi evlerini ve malzeme depolarını yıkmışlardır. Fransızların ikmal yapması olanaksız hale gelmiş ve yenilgilerini hızlandırmıştır. Bugün, düşmanın yararlanmasını önlemek için bütün ürün, kaynak ve tesisleri yok etme politika-

sı olarak adlandırılan bu durumda son derece başarılı olunmuştur. -184.

⁴⁷ 21-22 Mayıs 1809'da, Viyana yakınlarındaki Aspern köyü çevresindeki muharebede Napolyon büyük bir askeri yenilgiye uğradı.

Napolyon, Ratisbon yakınlarında Avusturyalılara karşı zafer kazandıktan sonra 13 Mayıs 1809'da Viyana'ya girdi. Arşidük Charles'ın komutası altındaki düşman ordusu, Tuna nehrinin kuzey kıyısına çekildi ve Napolyon, ona saldırarak için nehri geçmeye kalkıştı. Aspern'deki kanlı muharebe sonunda Charles, en yetenekli komutanlarından Mareşal Lannes'i yitiren Fransızları yenilgiye uğrattı. Napolyon, büyük bir takviye aldıktan sonra, 4 Temmuzda nehri geçti ve 5-6 Temmuzda Wagram Muharebesi'ni kazandı. Böylece Avusturyalıların zamansız kurtuluş savaşı sona erdi. -184.

⁴⁸ 1807 ilkbaharında Mareşal Lefebvre'nin komutasındaki Napolyon ordusu Danzig kentini kuşattı. Kuşatma Mart ayında başladı ve Mayısta sona erdi. Danzig çevresinde konuşlanan Rus komutan Bennigsen, kuşatma boyunca pasif kaldı ve hatta Danzig'in teslim olmasıyla birlikte Napolyon'a değerli bir üs vermiş oldu. -184.

⁴⁹ *Condé Prens*i II. Louis (1621-1686) – “Büyük Condé” olarak tanınır. Otuz Yıl Savaşları'nın sonuna doğru parlak bir askeri kariyer sahibi olmuştur. 1643'te Kuzey Fransa'da İspanyollara karşı Fransız güçlerine komuta etmiş ve 22 yaşında Rocroi'de belirleyici bir zafer kazanmıştır.

Albrecht von *Wallenstein* (1583-1634) – Bohemyalı bir soylu. Otuz Yıl Savaşları'nda Emperyal Katolik Orduları'nın askeri önderliğini yapmıştır. Askeri eğitimi kısa ve yüzeyseldir. 1604-1606 arasında iki yıl Türklere ve Macarlara karşı orduda görev yapmış ve 1617'de, II. Ferdinand'ın emri altında çok sayıda paralı askere komuta etmiştir.

Kont Alexander *Suvorov* (1729-1800) – Çariçe Büyük Katerina'nın Türkiye ile savaşlarında (1768-74 ve 1787-92) Rus ordularının komutanlığını yapmıştır. 1799'da, II. Anti-Fransız Koalisyon döneminde İtalyan ordularının başkomutanlığına getirilmiş ve Fransızları İtalya'dan sürmeyi başarmıştır. -188.

⁵¹ *André Masséna* (1758-1817) – Essling prensi, Devrimci Savaş sırasında ve Napolyon savaşlarında Fransız generali ve mareşali. 1800 ilkbaharında, II. Koalisyon savaşında, Napolyon tarafından Avusturyalılara karşı Cenova kentini savunmak için görevlendirildi. Avusturyalılar aniden saldırarak ordusunu ikiye ayırınca, elinde kalan sağ kanadıy-

la Cenova kentine geri çekilmeye zorlandı. Avusturyalı general Otto kenti kuşatmış ve Masséna, sürekli ani saldırılarla kenti işgalden korumuştur. Yiyecek sıkıntısının büyümesine rağmen, 4 Temmuzda Napolyon'un zafer kazandığı Marengo Muharebesi'ne kadar kenti elinde tuttu. 1810'da 70.000 kişilik Fransız ordusunun komutanı olarak Portekiz'e gitti ve Wellington'un komutasındaki İngiliz ordusunu denize döktü. İngilizler, dağları arkalarında bırakarak bölgenin iç kesimlerine çekildiler. Fransızlar sadece tek bir muharebe (Busaco) kaybettiler. Ama hastalık ve açlık nedeniyle 25.000 kişi yitirdiler. Masséna'nın ustalığı sayesinde daha fazla kayıp vermeden geri çekilmeyi başardılar. -193.

⁵¹ General Gerhard von *Scharnhorst* (1755-1813) – Prusya ordusunda reform yapan kişi olarak tanınır. Clausewitz'in yakın arkadaşı ve öğretmeni. Henüz yüzbaşıyken, Devrimci Fransa'ya karşı I. Koalisyon Savaşı'na katıldı ve Menin kasabasını kahramanca savunanların arasında yer aldı. Nisan 1794'te, General Hammerstein'in komutasındaki 2.000 kişilik bir birlik, General Moreau komutasındaki 20.000 kişilik Fransız ordusunun saldırısına karşı kenti savundu. Hammerstein, muhimmat ve erzak sıkıntısı çekerken ve kasaba alevler içindeyken, Scharnhorst'un yönettiği birlikler düşman hatlarında başarılı bir yarma harekâtı gerçekleştirdiler. Bu yarma harekâtında 150 kadar kayıp verdiler. Scharnhorst, bu savunmadaki deneyimlerini, 1803 yılında, "*Menin Kasabası Savunması*" adıyla kitap olarak yayınladı. -195.

⁵² *Albuera Muharebesi* (16 Mayıs 1811) – Yarımada Savaşı'nda, İspanya'nın küçük bir köyü olan Albuera'da Mareşal Masséna'nın komutasındaki Fransız Güney Ordusu ile İngiliz, İspanyol ve Portekiz kolorduları arasında meydana gelen bir muharebe. -202.

⁵³ *Inkermann Muharebesi* (5 Kasım 1854) – Kırım Savaşı sırasında İngiliz ve Fransız müttefik orduları ile Rus ordusu arasında meydana gelen bir muharebe. -202.

⁵⁴ Thomas Robert *Bugeaud* (1784-1849) – Fransız generali ve Cezayir Genel Valisi. -202.

CARL VON CLAUSEWITZ
Savaş Üzerine

KARL MARKS
İspanya'da Gerilla Savaşı

FRIEDRICH ENGELS
Ayaklanma
Barikat Savaşı

V. İ. LENİN
Moskova Ayaklanmasından Alınacak Dersler
Gerilla Savaşı

MAO ZEDUNG
Çin Devrimci Savaşında Strateji Sorunları

VÕ NGUYỄN GIÁP
Proletaryanın Askeri Örgütlenmesi Üzerine
Marksist-Leninist Teori
Halk Savaşının Askeri Sanatı

CHE GUEVARA
Gerilla Savaşı

FİDEL CASTRO
Devrimin Yolu

CARLOS MARİGHELLA
Devrimci Örgütün Kurulmasında
Devrimci Eylemin İşlevi

JOÃO QUARTİM
Brezilya'da Devrimci Savaşa Geçiş

TUPAMAROS
Parti Ya Da Foko. Yanlış Bir İkilem

HÜSEYİN CEVAHİR
Kitleler, Küba Devrimi ve Yeni Oportünizm

